EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ

Acordîndu-i-se premiul „Nadal", cărții de față i s-a recunoscut, încă din anul apariției, nota de incontestabilă originalitate.

Un roman în care nu contează acțiunea, ci atmosfera. Un roman în care nu interesează conflictele, ci personajele. În sfîrșit, o carte în care sarcina cea mai grea, analiza psihologică a acestor personaje, este trecută în întregime în seama dialogului.

În Barcelona calcinată de soare, casa de pe strada Aribau reprezintă un continent. Carmen Laforet pătrunde în lumea acestuia, reușind s-o prezinte cititorului cu desăvîrșită măiestrie.

Lei 6

29

1967

CARMEN LAFORET • NEANT

CARMEN LAFORET

NEANT

COLECȚIA MERIDIANE

Desenul copertei de: *Ludovic Bardoczi*

Carmen Laforet

Neant

Traducere și studiu introductiv de
Darie Novăceanu

Editura pentru Literatură Universală

București — 1967

CARMEN LAFORET
ŞI
ROMANUL SPANIOL CONTEMPORAN

Prin datele specifice pe care le oferă în prezent literatura spaniolă din ultimele două decenii, impune tratarea ei într-un capitol aparte de istorie literară. Acest lucru presupune, bineînţeles, crearea unui compartiment nou în periodizarea şi clasificarea ei, implicit asumarea riscului ce-l comportă orice tentativă de acest fel.

Noul compartiment trebuie să rămînă însă deschis: anii viitori vor adăuga note în plus, cele două decenii nefiind, în acest caz, echivalentul aritmetic al cifrei douăzeci.

Considerentele care ne îndreptăţesc, totuşi, să analizăm separat această perioadă literară sînt, deopotrivă, multiple şi diverse.

Mai întîi, cele două decenii prezintă imaginea unei reînviorări a literelor spaniole, a unei revitalizări. In al doilea rînd, tot acum, se constată o încercare, reuşită mai mult decît în alte împrejurări, de comunicare cu celelalte literaturi ale lumii contemporane. E vorba de o comunicare în ambele sensuri, deci de asumarea unei calităţi care a fost, vreme îndelungată, un privilegiu doar pentru cîteva literaturi ; mai ales pentru cea franceză.

Istoricul literar J. Demegot părea nedumerit, prin 1909, cînd, alcătuind tratatul său intitulat *Histoires des littéra-*

tures étrangères, dădea, în secţiunea dedicată literaturii spaniole, peste o stare de lucruri particulară: scriitorii francezi reluaseră de nenumărate ori teme şi, uneori, subiecte întregi din Peninsula Iberică, recreînd după acestea opere noi, cu aerul de desăvîrşită originalitate.

Exemplele sînt, într-adevăr, numeroase: Corneille transformă lucrarea lui Guillén de Castro *(Las Mocedades del Cid)*, (de fapt, uneori, nu face decît efortul unei traduceri lărgite, copiind, pur şi simplu, în franceză pasaje întregi) şi oferă literaturii universale *Le Cid*; Molière îşi construieşte opera *Princesse d'Elide* după Agustin Moreto *(El desden con el desden)*, care o luase şi el, la rîndu-i, de la Lope de Vega *(Los milagros del desprecio)*; Le Sage răpeşte definitiv gloria lui Vélez de Guevara, transcriind în franceză *El Diablo Cojuelo* (*Le diable boiteux*), primind, cam în acelaşi timp, de la Voltaire, acuzaţia de plagiere a lui Vicente Espinel *(Vida de Marcos Obregòn)* în *Gil Blas*. Este, prin urmare, vorba în aceste cazuri de o copiere fidelă a originalelor, de transformare a lor puţin voalată şi nu de o influenţă, cum a avut, de exemplu, *Don Quijote* asupra romanului universal. Dar toate aceste date nu intră, decît tangenţial, în vederea însemnărilor de faţă.

Spania a trăit şi ea în unele timpuri, sub influenţa culturilor străine şi, între acestea, se află şi cultura franceză (îndeosebi sub Filip al V-lea, cînd ia fiinţă Academia Real Española). Dar un proces de calchiere, la modul făcut de către numele amintite mai sus, nu a cunoscut niciodată. Literatura spaniolă a receptat surse străine mai mult dinspre Mediterană (arabe, italiene etc.), decît dinspre Pirinei. Istoria ei înregistrează la un moment dat, prin persoana părintelui iezuit din León, José Francisco de Isla, o atitudine foarte demnă: după ce a parcurs *Gil Blas*, Isla a dat o admirabilă traducere în castellană a lucrării, recunoscînd că aventurile din aceste pagini au fost furate din Spania şi adoptate în Franţa de M. Le Sage *(robadas en España y adaptadas en Francia por M. Le Sage...)* şi că, prin urmare, trebuiau restituite patriei şi limbii sale de către un spaniol plin de rîvnă, care nu poate suporta ca alţii să-şi bată joc de poporul său, *(restituidas a su patria y a su lengua por un español celoso que no sufre que se burlen de su nación)...*

Aşadar, literatura spaniolă nu calchiază, ci se străduieşte să-şi recupereze originalele deteriorate. E o atitudine pe care n-am fi amintit-o, dacă ea nu ar fi devenit, pe parcurs, o trăsătură caracteristică şi mai ales dacă ea nu i-ar fi dăunat, într-un anume fel, peste timp. I-a dăunat în sensul că, cel puţin în roman, dacă ar fi primit mai mult „aer" dinspre Pirinei, n-ar fi avut decît de cîştigat. Acest lucru nu trebuie înţeles la absolut: s-au tradus romane franceze, s-au şi imitat, dar nu abuziv şi, mai ales, neacceptîndu-se orice formulă. Pentru că Spania şi-a găsit, de fiecare dată, pe solul ei, izvoare de artă, precum şi forţe creatoare proprii care să le desăvîrşească. Şi mult, foarte mult timp, a acceptat un fel de izolare, de retragere în spatele Pirineilor.

Aşa se explică faptul că în *Libro de Patronio o del Conde Lucanor*, carte denumită şi de „exemple", scrisă de Don Juan Manuel (1282—1349 ?) se găsesc multe subiecte pe care cititorul european le ştie din fabulele lui La Fontaine *(Le Corbeau et le Rénard, La laitière et le pot au lait* etc.) sau din Boccaccio, al cărui *Decameron* apare cu treisprezece ani mai tîrziu. E foarte posibil ca în ambele cazuri să fie vorba de alte surse decît *Libro de Patronio*, dar Juan Manuel le aduce primul în Europa.

Şi tot aşa, dacă ne-am aminti de Mira di Amescua (1574—1644), andaluzul retoric, neîntrecut în lansarea de subiecte şi teme, l-am recunoaşte în compatrioţii săi, Ruiz de Alarcón, în Moreto, cel citat mai înainte, sau în Calderón, ultimii doi semnatari ai unor comedii (primul : *Robul Diavolului*; al doilea : *Principele Constant)* în care protagonistul încheie un pact cu dracul, în condiţii asemănătoare celor din *Faust*...

Il înţelegem, poate, din această pricină mai bine pe părintele din León, cînd retraduce *Gil Blas*.

Găsind, deci, în propria sa geografie spirituală o lume literară bogată, Spania nu a circulat prea mult pe artere europene.

Şi, după ce trecuse şi ea prin epoca marilor epopei *(Cantar del Mio Cid)*, prin cea a romanului bucolic (*Diana, Galatea* etc.) sau cea a romanului cavaleresc, pe care-l desăvîrşeşte cu rară personalitate, literatura spaniolă dă Europei proza picarescă.

Iar, pe cînd Dumas scria *Cei trei muşchetari*, romanul spaniol nu se configura. Abia cînd Stendhal, Balzac, Flaubert sau Zola îşi dădeau întreaga lor valoare în arta romanescă, Spania începea să cultive ceea ce se cheamă *„novela de costumbre“* (roman de obiceiuri, de tradiţie) şi, mai tîrziu, încă o specie, *„novela realista y regional“* (romanul realist şi provincial). Primul a circulat puţin peste Pirinei ; în schimb, a trecut Atlanticul, în America Latină.

A rămas, deci, originală, după ce tot originală fusese şi în cazul prozei picareşti şi după ce, prin *Don Quijote* dăduse, absolut, primul roman modern, a cărui răspîndire şi influenţă au fost enorme şi imediate.

Adevăratul roman realist spaniol vine mult mai tîrziu, prin Benito Peréz Galdos, Pardo Bazán, Clarín (Leopoldo

Alas Ureña), Blasco Ibáñez şi alţii, ale căror prime cărţi apar la scurt timp după cele semnate de Gogol, Dostoievski, Turgheniev şi Tolstoi ; adică la sfîrşitul secolului trecut.

Generaţia literelor spaniole din aceste timpuri — *generación del '98* — pune bazele culturii moderne spaniole. În ea vor intra Antonio Machado, Juan Ramón Jiménez, Unamuno, Valle-Inclán, Pio Baroja, Jacinto Benavente (care se izolează repede de ea), Perez de Ayala etc. Iar între alte nume trebuiesc amintite cele ale lui Ramón y Cajal, Manuel de Falla, Giner de los Rios, Ortega y Gasset.

Romanul spaniol cunoaşte în această vreme adevărata lui înflorire, iar trăsăturile ce i se imprimă acum vor rămîne, mult timp, neschimbate. Numele care vor închide gloria romanului vor fi Perez de Ayala, Azorin (José Martinez Ruiz) şi Pio Baroja, care, stingîndu-se ultimii, pot fi numiţi amurgul tîrziu, trist şi contradictoriu al unei zile cu multă lumină.

Trist şi contradictoriu pentru că ei (aici intră şi Ortega y Gasset, care dă, primul, cel mai bun studiu european dedicat romanului), deşi ar fi putut prelungi şcoala romanului, în ciuda valorii incontestabile a operei lor, nu au avut urmaşi. N-a fost urmat nici Valle-Inclán, mort şi el, ca şi Unamuno, în acelaşi an, 1936, dată după care literatura spaniolă cunoaşte o perioadă de permanentă căutare şi incertitudine. O perioadă „sin norte“ (fără busolă) în care majoritatea scriitorilor spanioli, mai vîrstnici sau mai tineri, nu reuşesc, în noile condiţii sociale şi politice, să intuiască drumul ferm în literatura pe care o scriu. Perioadă în care, cel puţin în roman, substanţa principală rămîne să fie reprezentată de evenimentele petrecute în războiul civil.

S-au căutat aici tot felul de explicaţii şi majoritatea istoricilor şi teoreticienilor literari sînt de acord cu o epuizare a formulei realiste în roman, o epuizare prin anemie. Nora subliniază limpede şi concis acest lucru: „fără substanţa de altădată şi fără conţinut ideologic, formula realistă devine săracă şi se transformă într-un simplu costumbrism local..." [1]

Reţinem că Nora se referă, aici, la romanul spaniol din primele trei decenii ale secolului nostru, cînd acesta accepta mai mult vestejirea decît înviorarea sa sub umbra *generaţiei din '98*. Sînt cele trei decenii în care, cu toate că înşişi unii dintre cei care alcătuiesc această generaţie publică opere literare de valoare, acestea aparţin, prin concepţie, începutului de secol sau chiar perioadei anterioare. Sînt cele trei decenii pe care acelaşi Nora le apreciază drept o întoarcere la costumbrism, urmată de o perioadă de literatură galantă, o literatură a romanului „erotic".

Pe plan universal, intrarea în cel de al patrulea deceniu a însemnat, pentru roman, afirmarea unor personalităţi puternice, care au fundamentat arta modernă a acestuia, de acord cu cerinţele timpului. E vorba de Mauriac sau Malraux, în Franţa, de Dos Passos, Hemingway sau Steinbeck, în S.U.A., de Moravia în Italia, de Mariano Azuela, Güiraldes, Vallejo, Jorge Coronel, Icaza, Ciro Alegria sau Rómulo Gullegos, toţi aceştia din America Latină.

Şi e vorba, în Spania, de multe nume, între care am aminti pe Joaquin Arderius, Andres Carranque de Rios sau José Diaz Fernandez, nume care încearcă valenţe proprii într-o formulă empirică de neorealism.

[1] Eugenio G. De Nora: *La novela española contemporanea*, Editorial Gredos, Madrid, 1962, vol. I, pag. 343.

Anii din acest al patrulea deceniu spaniol nu pot reînviora arta romanească.

Substanţa principală a prozei, aşa cum am spus, rămîne războiul civil. E substanţa pe care o transfigurează mulţi, chiar în anii aceia sau în imediat următorii (Arturo Barea, Max Aub, Paulino Masip etc.), cu puţin succes însă în ceea ce priveşte redescoperirea secretului care să întinerească realismul.

Încercări de depăşire vor fi. Între acestea se află José Camilo Cela, cel care, în 1941, încredinţează tiparului romanul său *La Familia de Pascual Duarte*, urmat, în 1943, de *Pabellón de reposo*, un an mai tîrziu de *Nuevas andanzas y desaventuras de Lazarillo de Tormes* şi *La Colmena*, în 1951.

L-am numit pe Cela şi nu pe un altul, pentru că, înainte de a fi dat primul său roman la tipografie, acesta a cerut o prefaţă de la Pio Baroja, ultimul în viaţă (a murit în 1956) din cei care alcătuiau la *generación del '98*. Baroja, oscilant în concepţiile sale, puţin receptiv în ultima sa perioadă de viaţă, izolat şi uitat de lume, a refuzat să transcrie acest testament al trecutului pentru prezent. Romanul lui Cela a apărut fără acest testament, s-a bucurat de un succes rapid, dar — trecînd, după cum spune Marañon, în galeria romanului clasic [1], prin întreaga sa construcţie, nu poate fi considerat veriga dintre cele două timpuri. Cartea lui apare în vremea cînd se credea că în roman e foarte dificil de inovat şi că „actele umane nu pot fi narate" [2].

Erau timoraţi, poate, tinerii scriitori şi de părerile puţin mobilizatoare ale celor dinaintea lor, în legătură

[1] Gregorio Marañon: *Insula*, nr. 5, mai, 1946.

[2] G. Torrente Ballester: *Panorama de la literatura española contemporanea*, Ed. Guadarrama, Madrid, 1965, vol. II.

cu romanul. Juan Valera, autorul unor romane de circulație (*Pepita Jimenez, Juanita la Larga* etc.), cu cîțiva ani înainte de moarte (1905) scrie niște însemnări[1] în care găsim păreri ca acestea: „...în ceea ce privește romanul, pînă de curînd, am fost sterili, imitatori neîndemînatici *(desmañados)* și nefericiți. Privind numai la prezent, s-ar putea spune că geniul ființei noastre n-a fost cel de romancier".

Într-un anume fel, la data aceea, Juan Valera avea dreptate: romanele semnate de el și de cei pe care i-am amintit mai înainte nu cuceriseră încă definitiv publicul spaniol, iar acest public era, la rîndu-i, puțin numeros. Însuși Valera spune, în aceleași însemnări, că acest număr era restrîns și că „pentru consumul zilnic îi ajungeau romanele traduse din franceză sau engleză".

Exact în aceeași epocă, o părere aparent opusă, susținea Benito Perez Galdos. „Am ajuns vremuri — notează el — în care părerea estetică, ritmul social asemănător fluxului și refluxului mării, determină mutații atît de capricioase și de repezi, încît, dacă un romancier lasă să treacă doi sau trei ani de la scrierea cărții sale și pînă la imprimarea ei, riscă să devină învechit..." (mai exact, îmbătrînit — *envejecido*)[2].

Ballester susține în studiul citat că o criză permanentă a romanului spaniol se resimte începînd chiar din 1870, argumentîndu-și această afirmație pe lipsa de tradiție. Afirmația e mult prea categorică. Deși nu covîrșitoare, o tradiție, am văzut că există. Ea exista și se cunoștea și în perioada de după 1936, dar nimeni nu știa prea bine cum se putea inova în interiorul acesteia. Nu se știa

[1] *Apuntes sobre el nuevo arte de escribir novelas.* (Însemnări asupra noii arte de a scrie romane.)

[2] Citat după Ballester, *op. cit.*

pentru că tinerii scriitori nu făcuseră în acei ani studii universitare, ci, indiferent pe care din poziții, război civil.

Se citea mult, pe atunci, așa cum se citește oriunde, Sartre, Camus, Moravia etc. Se citea mult și fără discernămînt. Dar numai atît. Părerea lui Unamuno — posterioară mult și descinzînd din cea a lui Dostoievski — conform căreia trebuie doar să zgîrîi puțin un om pentru a da peste un erou de roman, nu se bucura de încredere.

În această stare incertă apare, în 1945, o carte încununată în același an cu premiul „Nada" și retipărită în primii șapte ani de opt ori. O carte prin care părerile enumerate pînă aici erau infirmate: realitatea putea fi narată. E vorba de o carte pe care toți istoricii literari spanioli o consideră drept primul roman contemporan spaniol. Ea se numește *Nada* (Neant), iar autoarea ei este Carmen Laforet.

Carmen Laforet avea pe atunci doar 24 de ani[1] și, ca mulți din generația sa, nu-și terminase studiile.

[1] Carmen Laforet s-a născut în 1921, în Barcelona. A trăit mai întîi în Las Palmas de Gran Canarias, unde tatăl său era arhitect. A revenit la Barcelona, unde a studiat filozofia, dreptul și literele, fără să-și termine vreodată studiile universitare. Ultima facultate pe care a urmat-o a fost cea de drept.

A debutat în 1945 cu *Nada*. Dintre cărțile sale următoare, notăm: *La isla y los demonios* (Insula și demonii) (1952), *El piano* (Pianul) (1952), *Un noviazgo* (O logodnă) (1953), *El viaje divertido* (Călătorie plăcută) (1954), *La niña* (Fata) (1954), *La llamada* (Chemarea) (1954) — ultimele patru apărute în cadrul colecției *La novela de sabado* — și *La mujer nueva* (Noua Nevastă) (1955).

Căsătorită cu scriitorul Manuel Gonzales Ceresales.

Federico Carlos Luis de Robles *(Diccionario de literatura universal)* consideră *Nada*, drept „cel mai bun roman publicat în Spania după 1925", insistînd asupra „enormei sincerități" a literaturii scriitoarei.

II

Publicînd *Nada*, Carmen Laforet rezolva, de fapt, mult mai multe lucruri decît infirmarea practică a părerii că realitatea nu putea fi narată. Ea impunea în proza spaniolă o tehnică originală, în care nota autobiografică fuzionează perfect cu observaţia ; o sensibilitate poetică foarte feminină, aşa cum izbutise să facă, în poezie, Rosalia de Castro (1837—1885), cea care a prelungit, peste timpul firesc, romantismul spaniol, într-o perioadă cînd acest lucru părea imposibil ; şi, după care susţine Consuelo Burell, tînăra romancieră aducea în proza din Peninsula Iberică un realism „nou", crud, moderat doar de o gingăşie emoţionantă, fără dulcegărie [1].

Cît de importante sînt noutăţile acestea, vom vedea puţin mai încolo. Nu trebuie să se creadă însă că ele sînt merite exclusive ale unei puternice personalităţi. José Camilo Cela încercase şi el să inoveze. Dar încercările lui nu fuseseră receptate decît foarte puţin. Ballester îl consideră pe Cela numai pe jumătate spaniol (născut în Galicia, la Iria Flavia, după mamă, el este de origină engleză, numindu-se Trulock ; dar, după bunică, e şi italian) şi înclină să creadă că apariţia sa singulară în proza spaniolă are, şi prin aceasta, o explicaţie. De fapt, Cela publicase înaintea romanelor sale cîteva volume de poeme, foarte apreciate. Şi poezia, a cărei cercetare nu ne-am propus-o aici, nu cunoaşte o stare de criză asemănătoare celei din proză.

Meritul lui Cela, neîndoielnic, nu poate fi negat : el încearcă, printre primii, în epoca postbelică, să recupereze, pentru roman, realismul. Dar, drumul ales de el în primul

[1] În *Diccionario de la literatura española* — Revista del Occidente, 1952.

roman — *La Familia de Pascual Duarte* — e un drum izolat. Protagonistul e mai mult făcut, e o imagine virtuală foarte departe de prototip. Căci, cel puţin aşa îl apreciez pe Pascual, ţăranul sărac din Extramadura care ucide la nesfîrşit, şi pe neaşteptate, pretinzînd că nu-i un om rău, deşi ar avea motive să fie, e foarte plăsmuit. La un moment dat, cititorul are senzaţia că acest Pascual nici nu ştie să facă altceva. Îl ucide pe Paco, amantul surorii şi al soţiei sale, îl ucide pe Gonzales de la Riva, pe mama sa, apoi viitorul copil (nevasta lui avortează atunci cînd acesta ucide iapa) şi, în sfîrşit, pe Chispa, căţeluşa supusă şi inocentă. Ucide pentru că suferă din cauza soarelui violent, după cum singur mărturiseşte, în primele pagini ale cărţii, exact ca Mersault din *L'Étranger* al lui Camus. S-a şi vorbit, la apariţia cărţii, de această filiaţie, dar trebuie spus că nu-i fundamentată. Cînd a publicat Camus cartea sa, Cela o avea terminată. El îl descoperise pe Mersault pe sol spaniol.

Sîntem inclinaţi, din această cauză, să considerăm că mult mai multe merite, pe linia descoperirii realismului, trebuie recunoscute în proza scrisă de Carmen Laforet. Dincolo de nota sa de personalitate, Carmen Laforet a reuşit să-şi asimileze şi să valorifice date din trecutul, mai apropiat sau mai îndepărtat al prozei realiste spaniole ; al culturii, în general. Debutul ei nu trebuie apreciat drept o apariţie pe un sol prea puţin cultivat. Nici ea nu inovează prea mult. Dar în afara calităţilor amintite, tinerei romanciere îi trebuiesc recunoscute încă două trăsături, am zice esenţiale pentru arta ei narativă ; dialogul şi atmosfera.

Carmen Laforet trece, de exemplu, în sarcina dialogului partea cea mai dificilă a naraţiunii artistice : analiza psihologică a eroilor. Ea nu insistă în altă parte a

construcției cărții asupra psihicului personajelor. In dialog stările sufletești sînt surprinse în mișcare continuă, activă și, deci, cu atît mai convingătoare.

Sarcina celorlalte elemente ale construcției cărții este de a reda aceste stări într-o unitate, iar firul care urmează să realizeze acest scop final este nararea întregului la persoana întîia.

Nada nu are propriu-zis o acțiune. În fond, așa cum se subliniază chiar din titlu, în aceste pagini nu se întîmplă nimic. Ni se narează povestea simplă a unei tinere fete care părăsește mediul rural pentru cel din metropolă. Andrea, eroina centrală a cărții, vine la Barcelona ca să învețe, exact așa cum, înaintea ei, revenise însăși autoarea. E, prin urmare, multă autobiografie aici. Dar totul pare un pretext: Carmen Laforet acordă puțină atenție studentei Andrea; atît cît este suficient pentru ca această întreagă arhitectură să nu suporte degradări. În rest, ea va insista, capitol cu capitol, asupra vieții Andreei în casa rudelor sale. Universul cărții rămîne fixat definitiv pe strada Aribau, în casa cu mobilă îngrămădită ca înaintea unei mutări, în casa ale cărei balcoane, făcute în așa fel — cum numai Barcelona are — ca să primească mult soare, dar care filtrează razele de lumină și le seamănă înăuntru numai atunci cînd autoarea pare să aibă nevoie de aceasta. Se observă foarte bine acest lucru, pe întreg parcursul cărții: cînd lumina pătrunde în camere, ea pare să aibă rolul unui erou, se descarcă peste atmosfera de permanentă tensiune dintre cei ce conviețuiesc sub același acoperiș ca un trăsnet de vată, care ozonează universul încăperilor și al personajelor cu un calm pasager.

Ecoul anilor din vremea războiului civil e și el prezent. Carmen Laforet nu putea trece peste aceste evenimente.

Eroii săi s-au născut, au copilărit sau au trăit și au luptat în timpul războiului civil; într-un fel cartea e și cronică a acelor vremuri, o cronică în care războiul e văzut retrospectiv, prin destinul unor oameni care l-au trăit. Cei doi frați, Juan și Román, au oscilat în acele vremuri, unul mai mult decît celălalt. Amîndoi sînt niște firi de artiști și, acum, se pîndesc și se ceartă continuu. Peste conflictele dintre ei, care izbucnesc brusc, exact cînd nu te aștepți, sîngele pare să fie mai puternic. Andrea, în sarcina căreia cade întreaga observație, își va da seama de acest fapt abia cînd Román își va ridica singur viața: Juan, fără Román, pare o epavă, o jumătate de om care nu calcă pămîntul. Același sînge vorbește și prin bunica Andreei, mama celor doi, care se străduiește, fără de odihnă, să-i împace.

Un destin aparte, deși obținut printr-o independență artificială, pare să aibă Angustias, mătușa Andreei. Ea este singura care păstrează în camera ei un univers, o lume a ordinei și a echilibrului. Atmosfera generală însă, cea care constituie adevărata valoare a cărții, înlocuind la un mod strălucit absența unei acțiuni bogate, o va înfrînge și pe Angustias. Căci atmosfera aceasta pare să aibă rolul unui acid, deosebit de corosiv, care macină totul. Angustias, ipocrită, va pleca, în cele din urmă, căutîndu-și pacea într-o mănăstire — atitudine pe care Juan o interpretează la modul său, ironic — retrăgîndu-se din această lume, așa cum procedau, de mult eroii lui José Maria Pereda (1833—1905) în *Peñas arriba* sau *Sotileza* etc., sau cei ai unei altei mari prozatoare spaniole, Emilia Pardo Bazan (1851—1921) din *Los pasos de Ulloa* și *Morriña*.

Nu va rezista nici Andrea. Acidul este corosiv și în cazul ei. La sfîrșitul cărții, în drum spre Madrid, ea își

va mai arunca, pentru o ultimă dată, privirea asupra Barcelonei, care rămîne în urmă şi în amintire.

Rezistă, în schimb, Gloria, soţia lui Juan, a cărei principală virtute este adaptarea la orice împrejurare, asemeni vietăţilor din deşerturi.

Şi, un timp, mai pare să reziste şi Antonia, bătrîna casei, sufletul ei vechi, care funcţionează ca un mecanism neostenit, ca o mare ureche a întregului — cum notează Carmen Laforet. Dar Antonia va pleca şi ea: într-o bună zi, îl va răpi pe Trăsnet, cîinele lui Román, aşa cum ginerele îşi răpeşte mireasa, făcîndu-se nevăzută.

Atmosfera, am spus, constituie întregul farmec al cărţii de faţă. Acţiunea nu se face necesară ca prezenţă. Andrea va lega de această atmosferă cîteva personaje noi. Încercînd să evadeze dincolo de Aribau, o va cunoaşte pe Ena, vor deveni prietene, va merge în casa acesteia şi vor rămîne împreună şi după ce cartea se termină. Ena, însă, va trece şi ea pe strada Aribau, va avea lungi discuţii cu Román (în adolescenţă, mama ei l-a iubit mult), desprinzîndu-se prima din acest infern necruţător.

Tot aşa, Andrea îl va cunoaşte pe Iturdiaga, pe Pons, cu care va încerca un prim experiment de pasiune, pe Gerardo, cel care-i tulbură puritatea din faţa inegalatei Catedrale din Barcelona. Toţi aceşti eroi sînt însă nedefiniţi. Imunitatea lor faţă de continentul de pe Aribau e recunoscută. Mediile sociale, în acelaşi timp, cărora le aparţine, trag şi ele frontiere de netrecut.

Acesta e de fapt întregul subiect al cărţii. Aici nu contează conflictele, ci personajele, nu interesează acţiunea, ci atmosfera; şi, de aici, ideile, implicate subiectiv sau nu.

Cînd această atmosferă terifiantă devine totală şi atinge, prin aceasta, punctul critic, începe destrămarea şi cartea

se termină. La ultima frază a romanului cititorul încearcă senzaţia că explozia a distrus totul: nu a mai rămas nimic.

Iată, aşadar, cam prea explicit, recunosc, un mod de interpretare al cărţii de faţă. Nu-i singurul. Virtuţile prozei lui Carmen Laforet oferă infinite posibilităţi de analiză.

Tocmai de aceea, Carmen Laforet trebuie considerată, şi este, drept o deschizătoare de drumuri. Ea oferă tinerilor scriitori spanioli unul din terenurile pe care se poate reafirma arta narativă. „Surprinzător în această carte, spune acelaşi Nora — şi, efectiv, valoros, înaintea materiei narate, înaintea profunzimii sau chiar înaintea veridicităţii percepţiilor (dispuse în jurul unor tipuri nu atît de autentice şi de convingătoare, cît par la prima vedere), rezidă arta de a povesti; fără vreo noutate vizibilă, cu o „tehnică“ narativă absolut tradiţională, cu o dicţie simplă, transparentă, Carmen Laforet reuşeşte să exprime o sensibilitate nouă“ [1].

Arta de a povesti pe care o ilustrează Carmen Laforet cucereşte cititorul de la primele pagini. Ea i-a cucerit şi pe scriitorii spanioli a căror biografie nu se deosebeşte prea mult de a sa. Şi la scurt timp, va fi urmată de un adevărat pluton al noii generaţii, fiecare aducînd nota sa de personalitate. Am putea spune, la o cercetare mai atentă a titlurilor de romane apărute în cele două decenii de care ne ocupăm, că tinerii romancieri spanioli reinventează de fapt romanul. Şi-l reinventează mai ales din greşeli, în sensul că fiecare încearcă să depăşească riscurile celui dinaintea sa, asumîndu-şi altele noi.

S-au detaşat, pînă în prezent, ca individualităţi, multe din nume: Armando Lopez Salinas, Juan şi José Goytisolo,

[1] Eugenio G. De Nora, *op. cit.*, vol. III, pag. 148.

Jesus Lopez Pachero, Luis Martin-Santos, Castillo-Navarro — toți șase cunoscuți prin traducerile publicate de către Editura pentru literatură universală — Ramón Nieto, Manuel Arce etc.

Individualități, firește, trebuiesc să fie considerate și prozatoarele, mai numeroase decît oricînd în cîmpul literelor spaniole: Eulalia Galvarriato, Eugenia Serrano, Mercedes Ballesteros, Josefa Canellada, Felicidad Blanc, Josefina Rodriguez Alvarez etc. etc.

Ordinea în stabilirea valorii individuale a fiecăreia e greu de făcut. Alături de Carmen Laforet, se află, am putea spune, în baza unei documentări pe care nu o considerăm completă, patru nume: Elena Quiroga, Ana Maria Matute, Dolores Medio, Carmen Martin Gaite.

Dintre acestea, cunoscută la noi, este, după cît știu, numai Dolores Medio (premiul Nadal, în 1952, pentru *Nosotros los Riveros*) prin romanul *Funcionario publico* (În căutarea Nataliei Blay), unde cititorul va recunoaște ceva din arta lui Carmen Laforet.

Elena Quiroga, în ale cărei romane vibrează un ușor aer „costumbrist" a cîștigat premiul Nadal, în 1950, cu *Viento del norte*, roman necunoscut nouă, la această dată. În unul din romanele sale — *La Sangre* (1952) — cititorul găsește un cuplu care amintește foarte de aproape pe cel al lui Carmen Laforet: Dolores și Xavier trăiesc, repetînd stări încercate și de către Gloria și Juan, amîndouă cuplurile fiind legate de un copil.

Celelalte două romane amintite aici și-au cucerit dreptul la comentarii și aprecieri prin aceeași valorificare în cărțile lor a unei realități care părea neconvertibilă. Am putea spune că fac acest lucru, și nu numai el, cu un sentiment de magie, o magie a datelor reale, de care era veșnic neliniștit Balzac.

Ana Maria Matute deține trei premii literare (Nadal, Planeta și Premiul național pentru literatură), fiind autoarea unor romane foarte citite — *Los Abel, Fiesta al Noroeste, Los hijos muertos, Primera memoria*, aceasta din urmă, poate cea mai bună. Este o romancieră neselectivă. Obiectizează puțin, lăsînd să se aștearnă peste paginile ei (mai ales în ultimele două) un umanism copleșitor.

Să sfîrșim aici șirul enumerărilor. Concluzia care se impune cercetătorului literar după un astfel de tur de orizont este că, într-adevăr, cele două decenii amintite la începutul acestor rînduri, fac corp aparte, deschid un compartiment nou în literatura spaniolă, reafirmîndu-i încă o dată valoarea particulară. Încercarea de comunicare în afara granițelor, amintită și ea la începutul paginilor de față, se verifică: în multe din aceste cărți, simțămîntul că literatura spaniolă nu se izolează, ca altădată, devine certitudine. Plutește peste tot aerul unei lumi noi, în prefacere, o lume ale cărei trăsături europene sînt vizibile.

Carmen Laforet n-a mai publicat în ultimii ani cărți de răsunet. Aproape că a tăcut. Ultima pe care am parcurs-o (după *La isla y los demonios*, a cărei acțiune, plasată în lumea de paradis a insulelor Canare, ne-a atras mai puțin) este *La mujer nueva* (1955). Am recunoscut aici arta din *Nada*. Eroina din *La mujer nueva* nu amintește însă prea mult alte eroine ale ei. Carmen Laforet a încercat, am impresia, să dea un tip nou, evoluat în niște condiții și ele noi: cartea e lungă, foarte lungă conversația religioasă a unei femei căsătorite și adultere, care sfîrșește prin convertire. Fără să aibă caracterul Angustiei. Sînt însă, aici, pasagii în care pare să participe amintirea Andreei. Iată unul, dedicat Paulinei,

pe care cititorul paginilor ce urmează îl va găsi chiar la începuturi: *„În timp ce se spăla și-și îmbiba părul scurt și negru cu colonie, oglinda lavaboului îi restituia imaginea, firavă, și ea nu observa. (...) Nici măcar pentru o clipă nu o inunda marea strălucire care îi umpluse sufletul în dimineața aceea"*.

Încheind aceste însemnări, care nu au putința de a rezolva, în amănunt, pentru cititorul de la noi o panoramă a romanului contemporan spaniol, trebuie spus că, prin proza sa, Carmen Laforet a izbutit o primă formulă, sintetică încă, a acestui roman. Că a făcut acest lucru la o vîrstă prematură (avea 22 de ani cînd a scris *Nada*...), arătînd totuși, că într-un roman al zilelor noastre contează foarte mult mesajul realist pe care-l transmite cititorului, mesaj care nu-i decît vehiculul, am zice fizic, al unei realități transfigurate cu măiestrie pentru ca semnificațiile ei să fie vizibile.

La început, cînd *Nada* abia își croia drum, datorită caracteristicelor sale formale, precum și atmosferei (căreia am văzut ce pondere i se acordă), critica literară spaniolă era înclinată s-o considere pe Carmen Laforet ușor existențialistă. Note foarte slabe de angoasă se găsesc în aceste pagini. Dar ele nu sînt semnificative. Dovadă e și faptul că, prin toate numele indicate mai înainte, romanul spaniol a îndepărtat aceste note, a învățat din greșelile acesteia, preluînd elementele fertile.

Tocmai de aceea meritul acestei cărți, de reîncetățenire și revitalizare a romanului spaniol de azi, este incontestabil.

DARIE NOVACEANU

București, martie 1967.

Prietenilor
mei
Linka Babecka de Borrell
și
pictorul *Pedro Borrell*

NEANT
(fragment)

Adeseori un gust amar,
Un miros greu, o stranie
Lumină,-un ton dezacordat,
O-nşelătoare atingere, precum
realităţi de neclintit
Trec peste simţurile noastre
Şi nouă ni se par că sînt
Adevăr adevărat...

J(uan) R(amón) J(iménez)

PARTEA ÎNTÎI

I

Greutăţi de ultim moment pentru procurarea biletului m-au obligat să ajung la Barcelona abia după miezul nopţii, cu un alt tren decît cel anunţat, şi nu mă aştepta nimeni.

Călătoream pentru prima dată singură, dar nu eram îngrijorată ; dimpotrivă, această libertate deplină în adînc de noapte mi se părea a fi o aventură destul de plăcută. Sîngele, după o călătorie atît de lungă şi obositoare, începea să circule mai repede prin picioarele umflate, iar eu, cu un surîs de uimire pe buze, priveam marea gară a Franţei şi grupurile care aşteptau expresul, aruncîndu-şi din cînd în cînd ochii şi spre noi, cei sosiţi cu o întîrziere de trei ore.

Mirosul aparte, hărmălaia de glasuri, luminile mereu triste, mă încîntau în mod deosebit, înfăşurînd impresiile mele în minunăţia sosirii, în sfîrşit, într-un oraş mare, necunoscut, şi, poate, tocmai de aceea, atît de adorat în visele mele.

Am pornit — picătură în mare — o dată cu lumea încărcată cu geamantane ce se precipita spre ieşire. Tot bagajul meu se rezuma la un cufăr greu — plin cu cărţi — pe care îl duceam

eu însămi cu toată vigoarea şi dorinţa tinereţii mele de a fi admirată.

Un aer de mare, apăsător şi proaspăt, mi-a pătruns în piept o dată cu prima senzaţie confuză a oraşului : o pădure de case adormite ; de prăvălii închise ; de felinare, ca nişte paznici îmbătaţi de singurătate. Un suflu uriaş, greoi, plutea peste oraş o dată cu venirea zorilor. Foarte aproape, în urma mea, în faţa tainicelor străduţe ce dau înspre Borne şi pe sufletul meu, neliniştit, se zbătea marea.

Cu surîsul meu de nedumerire, cu paltonul ponosit, care la bătaia brizei îmi atingea picioarele, şi ferindu-mi cufărul din calea tuturor, neîncrezătoare în amabilitatea „hamalilor", trebuie că semănam cu o fiinţă destul de ciudată.

În cîteva minute m-am trezit singură, pe caldarîmul unui trotuar larg, privind lumea care se întrecea să se urce în puţinele taxiuri de noapte sau se zbătea cu toate puterile pentru a se face ciorchine pe scările tramvaielor.

O trăsură hodorogită, dintre cele ce începuseră să circule din nou pe la sfîrşitul războiului, s-a oprit lîngă mine şi m-am urcat fără să stau la gînduri, provocînd invidia unui domn care a alergat o bucată de timp în spatele nostru, agitînd, desperat, pălăria.

Am străbătut în noaptea aceea, în vechea trăsură, străzi largi şi pustii, am traversat inima oraşului, plin de lumină, ca ziua, aşa cum îmi dorisem, făcînd o călătorie scurtă, dar plină de farmec.

Trăsura a făcut un ocol prin Piaţa Universităţii şi mi-amintesc că splendidul edificiu m-a mişcat adînc. Parcă saluta, grav, sosirea mea.

Am ajuns, în sfîrşit, la capătul străzii Aribau, unde trăiau rudele mele ; o stradă cu platani bătrîni, încărcaţi încă, în acel octombrie, cu verdele sănătos al frunzelor şi cu liniştea pe care o trăia respiraţia miilor de suflete din spatele ferestrelor stinse. Roţile vehiculului făceau un zgomot asurzitor, călcîndu-mă pe nervi. Deodată însă echipajul a scrîşnit din toate încheieturile şi a rămas nemişcat.

— Aici este, a rostit birjarul.

M-am uitat la casa din faţă. Un şir de balcoane, aliniate unul după altul, cu grilajul de fier mîncat de rugină, străjuiau taina încăperilor. Le-am cercetat atentă, încercînd să ghicesc la care din ele voi apărea eu. Cu mîna puţin nesigură, am dat cîteva monede paznicului şi după ce acesta a închis uşa înapoia mea, cu o teamă necunoscută, provocată, poate, şi de zgomotul de fier şi geamuri de la intrare, am început să urc scara, foarte încet, chinuită de greutatea cufărului.

Totul începea să fie ciudat pentru închipuirea mea ; treptele scării, mici şi cu mozaicul crăpat, nu mi le mai aminteam cu nici un chip.

Ajunsă sus, în faţa apartamentului, teama a crescut brusc, numai la gîndul că va trebui să trezesc din somn persoanele acelea necunoscute, care, la urma urmelor, erau rudele mele şi am şovăit un moment înainte de a apăsa, timidă, soneria. Nu mi-a răspuns nimeni. Inima a în-

ceput să-mi bată cu putere şi am apăsat din nou. S-a auzit o voce, pierdută, înapoia uşii :

— Îndată ! Îndată !

Nişte picioare tîrşite şi nişte mîini greoaie deschizînd broasca.

Tot ce-a urmat mi s-a părut un coşmar.

Stăteam în faţa unui hol luminat de pîlpîirea singură şi nevoiaşă a unui bec atîrnat de unul din braţele candelabrului, frumos şi încărcat cu pînze de păianjen, sub tavan. Un amestec întunecat de mobile, îngrămădite una peste alta, pregătite parcă pentru mutarea într-o altă casă. În faţă, chipul alb-negru al unei bătrîne în halat, cu un testemel aruncat pe umeri. Am dorit să cred că am greşit etajul, dar nefericita aceea de bătrînică mai păstra încă un surîs de bunătate dulce, încît am fost sigură că era bunica.

— Tu eşti, Gloria ? îngăimă ea.

Am dat din cap că nu, neputînd să vorbesc, dar ea nu m-a putut vedea din întuneric.

— Intră, intră, copila mea. Ce făceai aici ? Pentru Dumnezeu, să nu afle Angustias că te întorci atît de tîrziu !

Intrigată, am tîrît cufărul înăuntru şi am închis uşa. Atunci, biata bătrînă a început să murmure ceva, nedumerită.

— Nu mă mai cunoşti, bunicuţo ? Sînt eu, Andrea.

— Andrea ?

Şovăia încă. Făcea eforturi să-şi amintească. Era ceva trist.

— Da, iubito, nepoata ta... n-am putut să vin de dimineaţă, aşa cum anunţasem. —

Bătrîna continua încă să nu priceapă mare lucru, cînd pe una din uşile care dădeau în hol şi-a făcut apariţia, numai în pijama, un bărbat uscăţiv şi înalt, care şi-a luat asupră-şi întreaga situaţie. Era Juan, unul din unchii mei. La lumina aceluiaşi bec estropiat, avea faţa scobită, ca un craniu.

Şi-n timp ce mă bătea pe umăr spunîndu-mi nepoată, bunica m-a luat în braţe şi, cu ochii ei limpezi, încărcaţi cu lacrimi, a murmurat de cîteva ori : „Sărăcuţa de ea"...

Era ceva neliniştitor în toată această scenă, iar în casă era o căldură sufocantă ca şi cînd aerul, închis, ar fi început să putrezească. Ridicînd ochii, m-am trezit înconjurată de cîteva femei, ca de nişte fantome. Mi s-a făcut părul măciucă, observînd mai bine una din ele, îmbrăcată cu o rochie neagră, ca o cămaşă de noapte. Totul în femeia aceea, pînă la dantura verzuie cu care-mi surîdea, părea oribil şi nefericit. Lipit de picioarele ei, un cîine adulmeca sau căsca plictisit, negru şi el, ca o continuare a doliului de pe ea. Mi s-a spus, mai tîrziu, că era femeia din casă, dar niciodată nu mi-a fost dat să văd o creatură care să-mi producă o scîrbă atît de mare.

În spatele unchiului Juan apăruse încă o femeie, slabă şi tînără, cu părul roşcat, răvăşit peste faţa ascuţită şi albă, cu o lîncezeală de cearşaf în obraji, ceea ce sporea impresia stînjenitoare a întregului.

Simţeam încă pe umerii mei capul bunicii, îi simţeam mîinile strîngîndu-mi carnea şi toate chipurile acelea mi se păreau alungite şi sumbre.

Prelungi, tăcute şi triste, ca luminile unui priveghiu în sat.

— E bine, mamă, e mai bine aşa, a spus cineva cu o voce uscată şi şubredă.

Abia atunci mi-am dat seama că în spatele meu mai exista încă o femeie. Şi imediat am simţit o mînă pe umăr şi alta sub bărbie. Sînt destul de înaltă, dar mătuşa mea, Angustias, fiind şi mai înaltă, m-a obligat s-o privesc de jos. Exista o urmă de dispreţ în gesturile ei. Părul îi era aproape cărunt, căzut pînă peste umeri, şi-un rest de frumuseţe aparte întîrziat pe faţa întunecată şi îngustă.

— M-ai obligat să fac o plimbare destul de frumoasă de dimineaţă, fetiţo !... De unde să ştiu eu că ai să vii tocmai acum ?

Îmi ridicase bărbia şi stătea în faţa mea, întreagă, în cămăşoiul ei alb şi într-un capot albastru.

— Doamne, Dumnezeule ! ce aiureală ! O fată ca ea, singură...

L-am auzit pe Juan îngînînd :

— Aţi văzut ? Vrăjitoarea de Angustias a şi început s-o acapareze.

Angustias s-a făcut că n-aude.

— Poate că eşti obosită, Antonia, s-a adresat ea femeii din casă, cea îmbrăcată în negru, trebuie să pregăteşti un pat pentru domnişoara.

Eram într-adevăr obosită şi, pe deasupra, în momentul acela mă simţeam îngrozitor de murdară. Lumea aceea, foindu-se sau privindu-mă, într-un mediu stătut pe care aglomerarea de lucruri îl întuneca, părea să mă fi umplut din nou

cu toată zăpuşeala şi funinginea drumului, de care începusem să uit. În afară de asta, doream din toată inima să iau o gură de aer curat.

Mi-am dat seama că femeia ciufulită, urîţită de somn, mă privea surîzînd, şi, cu acelaşi surîs, îmi cerceta cufărul. M-a obligat să-mi întorc ochii în partea aceea şi tovarăşul meu de drum mi s-a părut înduioşător, stînjenind cu aerul său de sărăcie de la ţară. Cenuşiu, legat cu sfoară, şi stînd alături de mine, părea centrul acelei întregi şi stranii adunări.

Juan s-a apropiat de mine.

— N-o cunoşti pe nevastă-mea, Andrea ?

Şi-a împins-o spre mine pe femeia nepieptănată.

— Mă cheamă Gloria, a zis ea.

Am văzut că bunica ne privea cu un surîs de nelinişte.

— Of, of !... ce-o mai fi însemnînd şi datul ăsta al mîinilor ? Îmbrăţişaţi-vă, fetelor... Aşa, aşa !

Gloria mi-a şoptit la ureche :

— Ţi-e frică ?

Şi-atunci aproape că mi-a fost, căci l-am văzut pe Juan nervos, muşcîndu-şi buzele. Încerca să surîdă.

Mătuşa Angustias a devenit însă autoritară :

— Gata, la culcare. E destul de tîrziu.

— Aş fi vrut să mă spăl un pic, am îngăimat eu.

— Poftim ? Vorbeşte mai tare ! Să te speli ?

M-au privit miraţi. Angustias şi toţi ceilalţi.

— Nu avem apă caldă, a spus în cele din urmă Angustias.

— N-are importanţă...

— Că n-ai fi vrînd să faci un duş rece la ora asta ?

— Ba da, i-am spus eu ; sigur că da.

Cît de mult mă potolea apa aceea rece curgînd peste mine ! Şi cîtă alinare simţeam dincolo de privirile acelor femei atît de ciudate ! Mi-am dat seama că baia n-o folosea nimeni. În oglinda pătată a lavaboului — ce lumini veştede, de mucegai, ca în toată casa ! — se reflecta tavanul, plin cu pînze de păianjen, şi trupul meu, printre firele strălucitoare de apă, încercînd să nu atingă pereţii aceia murdari, în picioare, în cada de porţelan, slinoasă.

Părea casa unei vrăjitoare camera aceasta de baie. Pereţii păstrau încă pe ei urme de mîini încîrligate, ca nişte strigăte de desperare. Peste tot, zidul scorojit rînjea, roşu, sub umezeală. O oglindă care nu mai avusese loc în casă fusese adusă aici şi un şirag de peşti nenorociţi şi nişte funii de ceapă, înnegrită, atîrnau peste ea. Nebunia surîdea din robinetele închise.

Am început să văd lucruri stranii, ca beţivii. Şi-am închis brusc duşul, oprind cristalinul sunet protector care mă vrăjea şi rămînînd singură, în mijlocul mizeriei.

Nu ştiu cum am reuşit să dorm în noaptea aceea. În camera pe care mi-o dăduseră mie era un pian cu claviatura descoperită. Numeroase oglinzi cu sfeşnice — unele de mare valoare — atîrnau pe pereţi. Un mic birou chinezesc, tablouri, mobilă de tot felul, una peste alta. Părea mansarda unui palat părăsit. Am aflat mai apoi că, de fapt, acesta era salonul casei.

În mijloc, ca un mormînt desfundat, o sofa turcească, unde urma să dorm, acoperită cu un pled negru, înconjurată de un şir dublu de scaune invalide, ca nişte fiinţe îndurerate. Pe pian era aşezată o lumînare, căci lampadarul, plin de ornamente greoaie, nu mai avea bec.

Angustias s-a despărţit de mine după ce mi-a făcut semnul crucii pe frunte, iar bunica m-a îmbrăţişat cu căldură. I-am simţit inima cum se zbătea ca o mică sălbăticiune lîngă pieptul meu.

— Dacă ai să te trezeşti înspăimîntată, cheamă-mă, fetiţa mea, a îngînat ea cu glas tremurător.

Şi-apoi, cu un surîs tainic, la urechile mele :

— Eu nu dorm niciodată, fetiţo. Întotdeauna, noaptea, fac cîte ceva prin casă. Niciodată, niciodată nu dorm.

Pînă la urmă s-au dus cu toţii, lăsîndu-mă cu umbrele mobilelor, cu lumina lumînării care le mărea, însufleţindu-le. Duhoarea, bănuită prin toată casa, m-a atins puternic, ca o pală de vînt. Duhoare de pisici. Simţeam că mă sufoc şi-am riscat o clipă de alpinism periculos, căţărîndu-mă pe un scaun ca să deschid o fereastră pierdută pe după draperiile de catifea prăfuită. Am reuşit s-o deschid numai atît cît îmi îngăduiau mobilele şi-abia atunci mi-am dat seama că de fapt era o uşă ce dădea spre un balcon deschis, de felul celor care dau atît de multă lumină caselor din Barcelona. Tremurau trei stele în cerul puţin şi

negru şi-mi venea să plîng, ca şi cînd m-aş fi întîlnit cu nişte prieteni vechi, de care uitasem.

Tresărirea aceea luminoasă de stele mi-a readus, în talmeş-balmeşul de lucruri din cameră, toate iluziile mele despre Barcelona încercate pînă în clipa cînd pusesem piciorul în casa asta plină cu umbre şi surîsuri reci.

Mi-era teamă să mă bag în patul acela care semăna cu un coşciug. Şi cred că mult timp după ce-am stins lumînarea, am tremurat de frică.

II

Spre dimineaţă, rufăria patului căzuse, răvăşită, pe duşumea. Mi-a fost frig şi am îngrămădit-o pe mine.

Primele tramvaie începeau să străbată oraşul şi sunetul ca de clopoţel al unuia, înmuiat de ferestrele bine închise, a ajuns pînă la mine, suav, ca în vara aceea îndepărtată, cînd aveam şapte ani şi cînd venisem pentru ultima oară la bunici. O imagine vagă, dorită însă din tot sufletul, de parcă mi-ar fi adus mireasma unui fruct abia cules, mi-a reamintit de Barcelona cunoscută atunci : zgomotul acesta de dimineaţă, al primelor tramvaie, cînd mătuşa Angustias ocolea patul meu, improvizat, pentru a lăsa jaluzelele ca să nu am prea multă lumină. Sau zgomotul de noapte, cînd nu puteam dormi din cauza zăpuşelii şi-l ascultam cum urcă pe Aribau, îndepărtîndu-se, în timp ce vîntul arunca în balconul deschis mireasma

verde şi prăfuită a crengilor de platan. Barcelona mai însemna şi nişte trotuare proaspăt stropite şi lume multă, bînd răcoritoare sau cafea... Restul, marile magazine scăldate de lumini, automobilele, hărmălaia de voci şi chiar şi plimbarea de la gară pe care o făcusem cu o zi mai înainte, era ceva palid şi fals, ca tot ceea ce, fiind construit cu atîta grijă, îşi pierde prospeţimea şi trăsăturile adevărate.

Fără să deschid ochii, am simţit iarăşi adierea mirositoare şi caldă a vîntului prin crengi. Eram în Barcelona. Îngropasem atîtea vise în acest fapt concret, încît rumoarea oraşului n-avea cum să-mi mai pară un miracol. Ea îmi spunea, limpede, că totul e adevăr, ca trupul meu, ca răcoarea aspră a pledului care-mi cădea pe faţă. Cred că visasem lucruri urîte, dar acum mă odihneam în această veselie căutată.

Cînd am deschis ochii, am văzut-o pe bunica stînd lîngă mine. Nu pe bătrînica de peste noapte, mică şi prăpădită, ci o femeie cu faţa rotundă, ascunsă sub vălul de tul al unei pălării din secolul trecut. Surîdea dulce, iar mătasa albastră a hainelor ei tremura. Lîngă ea, în umbră, bunicul, frumos, cu barba lui puţin roşcată, cu ochii albaştri, sub spîrncenele drepte şi stufoase.

Nu-i văzusem niciodată împreună, în vremea aceea a tinereţii lor, şi-am vrut să ştiu cine-i pictase. Aşa trebuie să fi arătat, amîndoi, pe-atunci, cînd au venit la Barcelona, în urmă cu vreo cincizeci de ani. Exista o poveste lungă şi destul de încurcată a iubirii lor — nu mai ştiu bine ce... poate ceva în legătură cu pierderea unei mari

averi. Dar pe-atunci lumea era încrezătoare şi ei se iubeau mult. S-au instalat în casa aceasta de pe strada Aribau, care abia începea să aibă trotuare. Mai erau încă multe terenuri libere şi, poate, mireasma pămîntului îi amintea bunicii de grădinile din care plecase. Mi-am închipuit-o cu hainele acestea albastre, cu pălăria cochetă, intrînd pentru prima dată în apartamentul pustiu, mirosind proaspăt a zugrăveală. „Mi-ar place să locuim aici, o fi gîndit ea, privind cîmpia prin ferestrele largi, e ca şi cînd ne-am afla la ţară, e linişte multă, iar casa e nouă şi curată..." Veniseră la Barcelona cu un gînd opus celui care mă adusese pe mine : odihna, munca sigură şi ordonată. Pentru ei oraşul a fost ca un fel de refugiu. Pentru mine el însemna singura mea salvare.

Şi apartamentul acesta cu opt balcoane s-a umplut repede de perdele, dantele, catifea, funde ; lăzile şi-au deşertat nimicurile, unele preţioase. Ungherele au început să se umple. Pereţii la fel. Ceasurile, fiecare cu istoria lui, au dăruit casei bătăile vitale. Un pian — cum să fi lipsit ? — a început să sune spre seară, închegînd în aer melodii cubaneze...

Cu toate că nu mai erau foarte tineri, au avut o droaie de copii. Ca în poveşti. Între timp, strada Aribau a început să crească. Una după alta, casele, la fel ca a lor, altele mai mari, au început să apară. Arborii şi-au întins primele crengi, iar pe sub ele a trecut, grăbit, primul tramvai. Şi casa a început să îmbătrînească, au reparat-o de mai multe ori, i s-au schimbat stăpînii, portarii, iar ei

au rămas mai departe în ea, la acel prim etaj, — ca o instituţie imposibil de mutat.

Pe cînd eram singura lor nepoată, mi-am petrecut aici cele mai frumoase vacanţe din copilăria mea. Dar casa nu mai era cea de la începuturi. Liniştea dispăruse. Clădirea rămăsese închisă în inima oraşului. Luminile, zgomotele, murmurul întregii mulţimi se loveau de balcoanele şi ferestrele ei, încărcate cu draperii şi perdele. Iar înăuntru, acelaşi lucru ; numărul familiei crescuse. Pentru mine, însă, zgomotul acesta era încîntător. Toţi unchii mei îmi aduceau dulciuri şi-mi premiau nebuniile pe care le făceam altora. Bunicii încărunţiseră, dar erau încă sănătoşi şi rîdeau la fiecare din şotiile mele. Oare nu mai rămăsese nimic din toate astea ?

Încercam o senzaţie de nesiguranţă în faţa a tot ceea ce se schimbase, şi această stare m-a învăluit din ce în ce mai mult, amintindu-mi că va trebui să mă întîlnesc cu toţi cei pe care abia îi cunoscusem. „Cum or fi, oare ?" mă gîndeam eu, şi mă adînceam în pat, neîndrăznind să dau ochii cu ei.

La lumina zilei, camera îşi pierduse înfăţişarea oribilă de peste noapte, dar nu şi aerul de spaimă, nici pe cel de încăpere pustie. Portretele bunicilor atîrnau, strîmbe şi şterse, pe unul din pereţii tapetaţi cenuşiu, cu pete de igrasie pe el, şi o rază de soare plină de praf urca pînă la ele. Mi-a plăcut să cred că amîndoi erau morţi de mult. Că între tînăra cu văl de tul şi momîia de nerecunoscut care-mi deschisese uşa nu era nici o legătură. Dar adevărul era că, totuşi, ea trăia, oricît ar fi fost de

neplăcut, între grămada de vechituri inutile care se strînseseră cu anii în toată casa.

Se împliniseră trei ani de cînd murise bunicul şi familia hotărîse să rămînă numai cu o jumătate de etaj. Vechile nimicuri şi mobilele de prisos au fost o adevărată avalanşă, pe care lucrătorii, însărcinaţi să închidă uşa de trecere le-au îngrămădit fără nici o socoteală unele peste altele. Şi casa a rămas în dezordinea provizorie pe care aceştia o creaseră.

Pe scaunul pe care mă urcasem peste noapte am descoperit o pisică năpîrlită, lingîndu-şi labele la soare. Părea bătrînă, ca tot ceea ce o înconjura. M-a privit cu ochii ei mari, înzestraţi, parcă, cu o lumină aparte. Ca nişte lentile verzi şi strălucitoare, fixate pe bot şi deasupra mustăţii cărunte. Mi-am frecat ochii şi am privit-o din nou. Şi-a arcuit spinarea lăsînd să i se vadă oasele corpului slab. Mi-am dat seama că, de fapt, avea acelaşi bizar aer de familie ca toţi ceilalţi ai casei ; ca şi ei, avea înfăţişare excentrică şi părea spiritualizată, slăbită parcă de posturi lungi, de lipsa luminii sau de cugetare. I-am surîs şi am început să mă îmbrac.

Deschizînd uşa de la camera mea m-am trezit brusc în aerul sumbru şi încărcat al holului de primire, către care dădeau toate încăperile casei. În faţă era sufrageria cu un balcon deschis spre soare. În drum m-am împiedicat de un os bine ros, probabil de vreun cîine. În încăpere nu era nimeni, în afara unui papagal care-şi bodogănea, la nesfîrşit, cuvintele învăţate, aproape rîzînd. Întotdeauna am avut impresia că pasărea asta-i

nebună. În clipele cele mai neaşteptate scotea nişte şuierături înfiorătoare. O masă mare, cu o zaharniţă goală, abandonată pe ea. Pe un scaun, o păpuşă de gumă veche şi murdară.

Mi-era foame, dar nu se găsea absolut nimic de mîncare, în afară de ceea ce fusese pictat pe pereţii cu aer de cîrciumă. Tocmai începusem să-i cercetez cu atenţie cînd m-a strigat mătuşa Angustias.

Camera ei dădea spre sufragerie şi avea un balcon la stradă. Stătea cu spatele în faţa unui birou scund. M-am oprit înspăimîntată, privind camera, căci, curată şi ordonată cum era, părea o lume aparte. Un şifonier strălucitor şi un crucifix acopereau o altă uşă care ducea spre hol. La capul patului, un telefon.

Mătuşa şi-a întors faţa spre mine, privindu-mi mirarea cu o oarecare plăcere.

O clipă am rămas una înaintea celeilalte tăcînd, apoi eu am încercat un surîs de prietenie.

— Vino, Andrea, mi-a spus ea. Apropie-te. Şezi.

Am observat că la lumina zilei Angustias părea mai mare, căpătînd volum şi formă sub halatul verde şi am surîs de-a binelea, gîndindu-mă că imaginaţia mea la primele impresii, îmi juca mereu feste.

— Draga mea, nu ştiu cum te-au crescut...

(Din primele clipe, Angustias începuse să vorbească de parcă s-ar fi pregătit să ţină un discurs).

Am vrut să-i răspund, dar m-a oprit cu un gest hotărît, ridicînd un deget.

— Da. Ştiu că ai făcut o parte din liceu la un colegiu de călugăriţe şi că ai rămas acolo aproape tot timpul războiului. Pentru mine asta-i o garanţie... dar... Dar aceşti ultimi doi ani petrecuţi lîngă verişoara ta — familia tatălui tău a fost întotdeauna destul de ciudată — în atmosfera unui mic tîrguşor, nu ştiu cum au fost. N-o să-ţi ascund, Andrea, că mi-am petrecut noaptea asta gîndindu-mă la tine... E foarte greu să aibă cineva grijă de tine, să te modeleze cu răbdare şi grijă. O să pot, oare ? Cred că da. Depinde de tine.

Nu mă lăsa să spun nimic şi mă vedeam obligată să-i ascult discursul pînă la capăt fără să înţeleg mare lucru.

— Oraşul, draga mea, e un iad. Şi nu găseşti în toată Spania unul mai rău ca Barcelona... Mă gîndeam cum de-ai avut curajul să vii, singură, noaptea trecută de la gară. S-ar fi putut să ţi se întîmple vreun rău. Aici oamenii trăiesc îngheşuiţi, asmuţiţi unul împotriva celuilalt ! Şi ori cu cîtă băgare de seamă te-ai purta, tot degeaba, căci dracu ştie să scornească tot felul de ispite ademenitoare... În Barcelona o fată trebuie să fie ca o fortăreaţă. Mă înţelegi ?

— Nu, mătuşă.

Angustias m-a privit neliniştită.

— Nu pari prea deşteaptă, nepoţico.

Am tăcut.

— Am să-ţi explic totul într-alt fel : eşti nepoata mea ; deci, o fată de familie bună, manierată, credincioasă şi nevinovată. Dacă eu nu m-aş ocupa de tot ceea ce îţi trebuie, vei întîlni în Barcelona tot felul de pericole. Tocmai de asta vreau

să-ţi spun că nu-ţi voi da voie să faci măcar un pas fără îngăduinţa mea. Acum înţelegi ?

— Da.

— Bun. Atunci să trecem mai departe. Pentru ce ai venit aici ?

I-am răspuns repede :

— Să învăţ.

(Toată fiinţa mea se cutremura din pricina întrebării.)

— Să studiezi literele, nu ?... Am primit deja o scrisoare de la verişoara ta, Isabel. Bineînţeles, eu nu mă opun, dar trebuie să nu uiţi niciodată că totul ni se datoreşte nouă ,rudelor mamei tale. Şi că, graţie carităţii noastre ai putut reuşi în viaţă.

— Nu ştiu dacă aţi aflat că...

— Da. Ai o pensie de două sute de pesetas pe lună, bani care în vremurile de azi nu-ţi ajung nici pentru două săptămîni ca să poţi trăi. N-ai meritat o bursă pentru universitate ?

— Nu, dar nu plătesc nici un fel de taxă.

— Asta nu-i meritul tău, ci al faptului că eşti orfană.

Din nou începusem să nu mai pricep nimic, cînd Angustias reuşi să lege discuţia într-un mod cu totul neaşteptat.

— Trebuie să-ţi atrag atenţia asupra cîtorva lucruri. Dacă nu mi-ar fi greu să vorbesc despre fraţii mei, ţi-aş spune că după război au rămas cu nervii puţin şubrezi... Au suferit mult amîndoi, fetiţa mea, şi împreună cu ei a suferit inima mea... Ei nu-mi sînt recunoscători pentru asta, dar eu îi

iert şi mă rog la bunul Dumnezeu pentru ei. Şi totuşi, trebuia să-ţi atrag atenţia...

Şi-a înmuiat vocea pînă i-a devenit o şoaptă cu murmur plăcut.

— Unchiu-tău Juan s-a căsătorit cu o femeie plină de păcate... O femeie care i-a întunecat toată viaţa... Andrea ; dacă o să aflu că ai devenit prietenă cu ea, să nu uiţi că asta are să mă supere mult, şi că are să mă chinuie.

Stăteam în faţa mătuşii Angustias pe un scaun de lemn care mi se îngropa în carne. Eram tristă pentru că apucase să-mi spună că nu aveam voie să mă mişc fără aprobarea ei. Şi-o judecam, fără nici un fel de milă, drept proastă şi autoritară. Făcusem atîtea judecăţi greşite, în viaţa mea, încît nici acum nu ştiu încă dacă cea de atunci a fost dreaptă. Fapt este că, după ce a coborît vocea şi a început s-o vorbească de rău pe Gloria, mi-a devenit antipatică. Am socotit că e momentul destul de potrivit ca s-o indispun un pic şi am privit-o chiorîş.

Mi-am dat seama că, la un loc, trăsăturile feţei nu erau de loc urîte, şi că, mai mult, mîinile ei aveau chiar o oarecare frumuseţe a liniilor. Căutam desperată un detaliu urît şi respingător, iar ea se străduia să reia discuţia presărată cu sfaturi. Cînd mi-a îngăduit să plec, i-am văzut dinţii de culoare murdară...

— Sărută-mă, Andrea, mi-a cerut ea.

I-am atins obrazul cu buzele şi am fugit spre sufragerie, înainte ca ea să fi avut timp să mă sărute la rîndul ei.

În sufragerie se strînseseră deja ceilalţi. Am recunoscut-o de îndată pe Gloria, îmbrăcată într-un chimono ponosit, dînd un fel de terci, cu linguriţa, unui copil mic. Văzîndu-mă, m-a salutat surîzînd.

Mă simţeam apăsată ca de un aer ameninţător, pregătit de furtună, dar aveam senzaţia că nu sînt singura care încercam această stare, dată, poate, de o prea mare încordare a nervilor.

La capul celălalt al mesei un bărbat cu părul creţ, cu faţa plăcută şi inteligentă era ocupat cu ungerea unui pistol. Ştiam că e un alt unchi de al meu : Román. S-a ridicat de îndată să mă îmbrăţişeze cu căldură. Cîinele negru, pe care îl văzusem la sosirea mea stînd mereu pe lîngă femeia din casă, îl urma pas cu pas. Mi s-a spus că îl chema „Trăsnet“ şi că era al lui. Animalele păreau să aibă faţă de el o afecţiune instinctivă. Eu însămi m-am simţit capabilă de un sentiment de admiraţie pentru exuberanţa lui plină de căldură. În cinstea mea, a scos papagalul din colivie şi l-a obligat să arate ce ştie. Pasărea încerca să spună ceva ca pentru sine. Abia după aceea mi-am dat seama că, de fapt, spunea nişte necuviinţe. Dar Román rîdea fericit.

— S-a obişnuit să le asculte mereu, nefericitul de el.

Gloria se uita la noi prostită, uitînd de terciul copilului. Román a schimbat dintr-o dată tonul, înspăimîntîndu-mă, deconcertîndu-mă.

— Ai văzut ce femeie tîmpită ? mi-a spus el, fără s-o privească pentru nimic în lume. Ai văzut cum se uită la mine „asta“ ?

Mă înfricoşasem de-a binelea. Gloria a strigat, nervoasă :

— Nu mă uit la tine. N-am ce să văd la tine, băiete.

— Auzi ? a continuat să-mi vorbească Román. Acum are neruşinarea să-mi spună pînă şi porcăria asta...

Am crezut că unchiul meu a înnebunit de-a binelea şi m-am uitat, desperată, spre uşă. Juan, auzind gălăgie, sosise şi el.

— Mă provoci, Román ? a strigat.

— Tu, mai întîi să-ţi legi pantalonii şi-apoi să taci ! i-a spus Román, întorcîndu-se spre el.

Cu faţa crispată, Juan s-a apropiat de Román şi-au rămas amîndoi faţă în faţă, într-o poziţie ridiculă şi-n acelaşi timp sinistră, de cocoşi gata de luptă.

— Loveşte, bădăranule, dacă îndrăzneşti ! a ţipat Román. Mi-ar face plăcere să ai curajul ăsta !

— Să te lovesc ? Mai degrabă te-aş strînge de gît !,... Şi-ar fi trebuit s-o fac mai de mult...

Juan îşi ieşise din fire. I se umflaseră vinele, dar nu făcea nici un pas. Îşi strîngea doar pumnii.

Román îl privea calm şi încerca să-i surîdă.

— Poftim, ia pistolul meu, i-a spus el.

— Nu mă provoca, canalie !... Să nu mă provoci că...

— Juan ! a ţipat Gloria. Vino încoa !

Papagalul a început să ţipe ca un desperat şi am văzut-o pe Gloria cu faţa înspăimîntată sub

părul despletit şi roşcat. Nimeni nu i-a dat atenţie. Juan a privit-o doar cîteva clipe.

— Poftim, ia pistolul meu, continua Román.

Iar celălalt strîngea şi mai tare pumnii. Gloria a reînceput să ţipe.

— Juan ! Juan !

— Taci, blestemato !

— Vino încoa, omule ; vino o dată !

— Taci !

Furia lui Juan părea să se descarce pentru moment asupra femeii şi a prins s-o insulte. Ea a început să ţipe şi-a terminat în plîns.

Román îi privea mulţumit. S-a întors spre mine şi mi-a spus liniştit :

— Nu te înspăimînta, fetiţo. Asta se repetă în fiecare zi.

Şi-a vîrît pistolul în buzunar. Eu l-am privit lucindu-i în mîini, negru, curăţat cu grijă. Román mi-a surîs şi mi-a mîngîiat obrajii. Şi-n timp ce discuţia dintre Gloria şi Juan începea să se aprindă, a ieşit cu paşi rari. În uşă s-a întîlnit nas în nas cu bunica, abia sosită de la liturghia de dimineaţă. A mîngîiat-o şi pe ea, în trecere. Bunica şi-a făcut apariţia în sufragerie tocmai cînd intrase şi mătuşa Angustias, înfuriată de gălăgie, cerînd linişte.

Juan a luat farfuria cu terciul copilului şi i-a aruncat-o în cap. N-a ţintit bine şi farfuria s-a spart de uşa pe care mătuşa Angustias a închis-o în mare viteză. Copilul plîngea cu bărbia plină de salivă.

În clipa aceea Juan a început să se liniştească. Bunica şi-a lăsat broboada neagră cu care-şi acoperise capul, suspinînd.

A intrat femeia să pună masa. Ca şi noaptea trecută, femeia aceasta mi-a atras întreaga atenţie. Pe faţa-i urîtă desluşeam un aer dispreţuitor, ca de triumf, în timp ce bodogănea provocator, aşezînd faţa de masă roasă şi ceştile pentru ceai, ca şi cum ea era cea care punea, în felul acesta, capăt discuţiei.

III

— Te-ai distrat, fetiţo? m-a întrebat Angustias, cînd, înainte de a se întuneca, m-am întors din oraş.

În timp ce-mi spunea astea, mîna ei dreaptă se înfigea adînc în umărul meu, atrăgîndu-mă spre ea. Întotdeauna cînd mă îmbrăţişa sau îmi spunea vorbe dulci, aveam impresia că lucrurile merg cam pe dos, răsturnate. Că ceva nu era normal. Trebuia însă să mă obişnuiesc, pentru că Angustias mă îmbrăţişa destul de des.

Uneori mi se părea că-i înfuriată pe mine. Se învîrtea în jurul meu. Dacă mă ascundeam prin vreun colţ, mă căuta. Cînd vedea că rîd sau sînt atrasă de discuţia celor din casă, cuvintele ei erau pline de umilinţă. Se aşeza alături de mine, îmi lua capul în mîini şi mi-l apăsa la sînul ei. Mă durea gîtul, dar trebuia să stau aşa, apăsată de mîinile ei, lăsînd-o să mă mustre pă-

rinteşte. Cînd, dimpotrivă, i se părea că-s tristă sau înspăimîntată, era autoritară şi mulţumită.

Alteori, cînd mă obliga să ies cu ea în oraş, mi-era ruşine. O vedeam cum îşi aşază, ca pe o cască, pălăria de fetru cenuşiu, împodobită cu o pană de cocoş, care dădea feţei ei aspre un aer de războinic. Mă obliga să-mi pun şi eu o pălărie veche, ponosită, albastră şi să merg cu rochia mea prost croită. Pe atunci nu cunoşteam altă formă de nesupunere decît pasivitatea.

Luată de braţ, băteam străzile care mi se păreau mai puţin strălucitoare şi mai puţin fascinante decît mi le închipuisem.

— Nu întoarce capul, îmi spunea Angustias. Nu te uita aşa la lume.

Şi nu puteam să uit decît pentru foarte puţin timp că mergem împreună.

Cîteodată vedeam vreun bărbat sau vreo femeie care aveau în înfăţişarea lor ceva ciudat, nedesluşit, şi-mi venea să mă iau după ei. Mi-aminteam însă dintr-o dată de pălăria mea şi a Angustiei şi lăsam totul baltă, roşindu-mă.

— Eşti prea sălbatică şi prea ţărancă, fata mea, zicea Angustias cu o oarecare plăcere. Cînd stai între oameni eşti tăcută, îndurerată, de parcă ai vrea să fugi în fiecare clipă. Uneori, cînd intrăm în cîte o prăvălie şi mă uit la tine, îmi vine să rîd.

Plimbările astea prin Barcelona erau cele mai triste din cîte se pot închipui.

La cină, Román îmi ghicea tristeţea şi rîdea. Asta năştea o discuţie înveninată cu mătuşa Angustias, în care, în cele din urmă, se amesteca şi

Juan. Mi-am dat seama că el era mereu de partea lui Román, care nu-l prea accepta, neplăcîndu-i acest ajutor.

Cînd avea loc o astfel de discuţie, Gloria ieşea dintr-o dată din obişnuita-i apatie. Devenea nervoasă, striga :

— Dacă te simţi în stare să vorbeşti cu fratele tău, cu mine să nu încerci.

— Sigur că sînt în stare ! Nu sînt un porc, cum crezi tu. Asta eşti tu şi cu el.

— Da, fiul meu, spunea bunica, învăluindu-l într-o privire drăgăstoasă, faci bine ceea ce faci.

— Taci, mamă, şi nu mă obliga să te blestem şi pe tine. Nu mă face să...

Sărmana, îşi clătina capul şi îngîna în şoaptă :

— El e cel mai bun dintre toţi, fata mea. Cel mai bun şi cel mai nefericit. Un sfînt...

— Mamă, vrei să-mi faci plăcerea şi să taci ? Vrei să nu-i mai bagi în cap fetei ăştia tot felul de prostii de care n-are nevoie ?

Tonul era destul de ridicat şi destul de fără de control.

Román, ocupat cu prepararea mîncării pentru papagal, termina cina fără să se preocupe de noi. Mătuşa Angustias suspina lîngă mine, muşcîndu-şi batista, pentru că nu numai că se simţea puternică şi capabilă să-i conducă pe ceilalţi, ci şi sensibilă, nefericită şi dispreţuită. Nu prea ştiu ce i-ar fi plăcut mai mult din toate astea. Gloria îndepărta scaunul copilului de masă şi-mi surîdea din spatele lui Juan, ducîndu-şi, cu subînţeles, arătătorul la tîmplă : „E nebun, săracul !“

Juan, absent şi tăcut, părea neliniştit, gata de harţă.

Cînd Román îşi termina treburile, o mîngîia pe bunica pe umeri, plecînd înaintea tuturora din sufragerie. Se oprea în uşă pentru a-şi aprinde ţigara şi mai arunca o ultimă frază :

— Pînă şi tîmpita de nevastă-ta rîde de tine, Juan. Ai grijă...

Şi, ca de obicei, nu ridica niciodată ochii spre Gloria. Finalul nu se lăsa aşteptat. Un pumn zdravăn în masă şi o avalanşă de înjurături împotriva lui Román care nu încetau nici după ce acesta trîntise uşa în urma lui.

Gloria îşi lua copilul în braţe şi pleca să se culce. Mă privea în treacăt, întrebîndu-mă :

— Nu vii, Andrea ?

Mătuşa Angustias stătea cu capul în palme. Îi simţeam privirea printre degetele întredeschise. Ochi neliniştiţi, uscaţi de rugăciune. Mă ridicam.

— Da, vin şi eu.

Şi, din prag, bunicuţa îmi arunca un zîmbet vag. Atunci mătuşa se grăbea să se închidă în camera ei, indignată şi, bănuiesc, tremurînd de furie.

Camera Gloriei semăna cu o cuşcă de fiare. Era aşezată în interiorul casei şi aproape toată era ocupată de patul matrimonial şi de leagănul copilului. Mirosea greu, a copil, pudră şi rufe murdare. Pereţii erau plini cu fotografii de tot felul, iar între ele, într-un loc bine ales, trona o vedere luminoasă cu doi pisoi.

Gloria se aşeza pe marginea patului cu copilul în braţe. Copilul era drăguţ, iar cînd dor-

mea, picioruşele-i atîrnau, grăsuţe şi murdare. Ea îl lua şi-l punea în pat, şi-apoi se întindea cu plăcere, trecîndu-şi degetele prin părul bogat, strălucitor. Apoi se trîntea alături, cu gesturi cochete.

— Ce crezi despre mine ? mă întreba în şoaptă.

Îmi plăcea să stau de vorbă cu ea pentru că niciodată nu mă obliga să-i răspund.

— Nu-i aşa că-s tînără şi foarte frumoasă ? Ce crezi ?...

Avea o vanitate prostească şi nevinovată, care nu-mi displăcea ; în afară de asta, era într-adevăr tînără şi ştia să rîdă ca o nebună cînd îmi povestea întîmplări din casă. Cînd îmi vorbea de Antonia sau de Angustias, avea o graţie aparte.

— Cu timpul ai să-i cunoşti pe toţi ; sînt groaznici, ai să vezi... Nu-i nimeni cinstit aici, în afară de bunica, iar ea, sărăcuţa, s-a ramolit... Juan, da, Juan e un om bun, drăguţo. Nu vezi cîtă gălăgie face ? E foarte bun, însă...

Mă privea şi, în faţa obrazului meu împietrit, începea să rîdă...

— Iar eu, ce crezi ? încheia ea. Dacă eu n-aş fi bună, Andrea, cum i-aş fi răbdat ?

O urmăream cum se mişcă şi cum vorbeşte cu o plăcere inexplicabilă. În atmosfera apăsătoare a camerei, întinsă pe pat, semăna cu o păpuşă de cîrpă cu părul lung, bogat şi roşu. Abia la sfîrşit, îmi povestea tot felul de minciuni de care ştia să lege cîte un fapt adevărat. Nu mi se părea prea inteligentă, iar farmecul ei personal nu cred că se datora sufletului. Poate că simpatia mea pentru ea s-a născut în ziua cînd am văzut-o dezbrăcată, servindu-i de model lui Juan.

Nu intram niciodată în camera unde lucra unchiul Juan pentru că-mi inspira oarecare teamă. Într-o dimineaţă, la sfatul bunicii, m-am dus să caut un creion, asigurîndu-mă că am să găsesc acolo.

Înfăţişarea acestui atelier, destul de mare, era foarte ciudată. Era instalat în vechiul apartament al bunicului. Urmînd tradiţia celorlalte încăperi ale casei, se îngrămădiseră şi aici, fără nici o ordine, cărţi, cartoane şi figuri de ghips, care serveau drept model pentru emulii lui Juan. Pereţii erau plini cu tablouri în tonuri ţipătoare pictaţi de unchiul Juan. Într-un colţ se găsea, inexplicabil, un schelet din cele folosite de către studenţii de la medicină, ţinut drept cu o vergea de aramă care trecea, în sus, pe lîngă şira spinării. Pe o pernă mare, pătată de vopsele, stăteau, tolăniţi, copilul şi pisica, scăldaţi de razele soarelui ce pătrundeau prin balcon. Motanul părea că agonizează, cu coada lui moale, lăsîndu-se chinuit de şotiile băiatului.

Toate astea le-am văzut în jurul Gloriei, care stătea pe un taburet acoperit cu o draperie, goală, într-o poziţie destul de incomodă.

Juan picta mult, harnic şi fără talent, încercînd să reproducă fidel, tuşă cu tuşă, corpul acela fin şi elastic. Mi se părea o muncă inutilă. Pe pînză apărea un fel de păpuşă de carton, cu o expresie la fel de stupidă ca mutra Gloriei cînd asculta toate discuţiile mele cu Román. Acum însă, în faţa noastră, fără de îmbrăcămintea ei

ponosită, era nespus de frumoasă, albă între atîtea lucruri murdare, ca o minune a naturii. Un suflet blînd, malign, vibra în formele graţioase ale picioarelor, în braţe, în sînii ei frumoşi. O inteligenţă subtilă şi diluată în calda suprafaţă a pielii perfecte. Ceva care nu strălucea niciodată în ochii ei. Chemarea aceea a sufletului care atrage oamenii excepţionali spre opera de artă.

Eu, care intrasem doar pentru cîteva clipe, am rămas fascinată. Juan părea încîntat de vizita mea şi mi-a vorbit de îndată de proiectele lui în ale picturii. Nu-l ascultam.

Şi-n noaptea aceea, aproape fără să-mi dau seama, m-am surprins discutînd cu Gloria şi am intrat, pentru prima dată, în camera ei. Pălăvrăgeala ei, fără substanţă, semăna cu zgomotul unei ploi pe care o asculţi cu plăcere şi lene. Începeam să mă obişnuiesc cu ea, cu întrebările ei repezi, la care nu primea răspuns, cu inteligenţa ei redusă şi destul de întortochiată.

— Da, da, sînt o femeie de treabă... nu rîde.

Tăceam. Apoi se apropia de mine şi mă întreba :

— Dar de Román ? Ce crezi de Román ?

Şi făcea un gest deosebit pentru a adăuga :

— Da, ştiu că-ţi pare simpatic, nu ?

Dădeam din umeri. După cîteva clipe începea iar :

— Ţi-e mai simpatic decît Juan, nu ?

Într-o zi, pe neaşteptate, s-a pus pe plîns. Un plîns ciudat, scurt şi înteţit, de parcă ar fi încercat să-l sfîrşească repede.

— Román e un blestemat, mi-a spus, ai să-ţi dai tu singură seama. Mie mi-a făcut un rău îngrozitor, Andrea. Şi-a şters lacrimile. N-o să-ţi pot spune dintr-o dată toate relele pe care mi le-a făcut, căci sînt multe ; încet, încet, ai să afli totul. Acum eşti fermecată de el şi nici nu m-ai crede.

Eu, sincer vorbind, nu eram fermecată de Román. Dimpotrivă, adesea îl cercetam cu răceală. Dar în puţinele seri cînd, după cină, totdeauna furtunoasă, devenea amabil şi mă invita : „Vii, mititico ?“ mă simţeam bine. Román nu dormea la acelaşi etaj cu noi : îşi aranjase o cameră la mansarda casei, făcînd din ea un refugiu destul de plăcut. Îşi construise un şemineu din cărămizi vechi şi cîteva rafturi de cărţi, scunde, vopsite în negru. Dormea pe o sofa turcească, iar sub fereastra zăbrelită pusese o masă frumoasă, plină întotdeauna cu hîrtii, călimări de toate formele şi din toate vremurile, cu pene de gîscă înăuntru. Un telefon rudimentar servea, după cum mi-a explicat chiar el, pentru a vorbi cu femeia din casă. Mai exista un orologiu mic destul de încărcat, care bătea ora cu un timbru plăcut, aparte. De altfel, în toată încăperea erau trei ceasuri, toate vechi şi împodobite, măsurînd în neştire, trecerea vremii. Pe rafturi, monede, unele foarte ciudate ; opaiţe romane din ultima epocă şi un pistol vechi cu mîner de fildeş.

Pe rafturi, prin toate colţurile, se ascundeau neaşteptate casete umplute cu mici nimicuri rare, pe care Román avea să mi le arate, încetul cu

încetul. În ciuda atîtor lucruri mărunte, totul era curat şi aranjat într-o anume ordine.

— Aici fiecare lucru se află la locul lui. Cel puţin aşa încerc să fac... Îmi place ordinea, surîdea el ; să nu crezi că prin asta aş vrea să fiu original, dar ăsta-i adevărul. Cei de jos nu ştiu să aranjeze. Şi ţi se pare că aerul e plin de strigăte... Şi de asta sînt vinovate lucrurile, asfixiate, îndurerate, încărcate de tristeţe. În rest, să nu-ţi închipui tot felul de romane ; nici discuţiile noastre, nici strigătele nemotivate nu duc la nimica... Ce-ai început să crezi despre noi ?

— Nu ştiu.

— Eu ştiu însă că te gîndeşti la tot felul de poveşti în legătură cu firea noastră.

— Nu.

Román punea în priză maşina de cafea şi scotea, nu ştiu de unde, nişte ceşti magice, cupe şi lichior ; apoi, ţigări.

— Ştiu că-ţi place să fumezi.

— Nu, nu-mi place.

— De ce mă minţi şi pe mine ?

Faţă de mine glasul lui Román avea de fiecare dată o nuanţă de curiozitate sinceră.

— Ştiu foarte bine tot ceea ce verişoara ta i-a scris Angustiei... Mai mult : am citit scrisoarea, fără să am acest drept ; din curiozitate.

— Şi totuşi, nu-mi place să fumez. La ţară fumam înadins fără nici un alt motiv, numai ca s-o supăr pe Isabel, s-o înfurii, să-i devin nesuferită şi să mă lase să vin la Barcelona.

Pentru că roşeam, Román nu mă credea decît pe jumătate, dar eu îi spuneam adevărul adevărat. În cele din urmă acceptam o ţigară, căci erau foarte bune ; aveau o aromă şi un gust plăcut. Cred că abia atunci am început să găsesc o oarecare plăcere în fumat. Román surîdea.

Îmi dădeam seama că mă lua drept o fiinţă deosebită ; mult mai umblată şi, deci, mai inteligentă, prin urmare mult mai ipocrită şi mai plină de dorinţe ciudate. Nu-mi plăcea să-l deziluzionez, căci, vag, mă simţeam inferioară : puţin prostuţă, cu visele mele, cu faţa mea de sentimentală, pe care încercam s-o ascund.

Román avea o agilitate deosebită în corpul lui slab. Vorbea cu mine stînd în genunchi, jos, pe duşumea, şi atunci părea nervos, plin de moliciune, sub muşchii cenuşii. Pe neaşteptate, se trîntea pe sofa, ca într-un mormînt, fumînd abundent, cu faţa relaxată, ca şi cînd timpul n-ar fi însemnat nimic pentru el, ca şi cînd ar fi vrut să moară cu ţigara în gură.

Uneori, îi priveam mîinile, cenuşii ca şi obrazul, pline de viaţă, de vine, de noduri, cu degete subţiri şi prelungi. Nişte mîini care-mi plăceau foarte mult.

Şi totuşi, aşezată pe singurul scaun din cameră, în faţa mesei, mă simţeam foarte departe de el. Senzaţia de a mă simţi tîrîtă de simpatia lui, pe care am încercat-o cînd mi-a vorbit prima dată, n-am mai încercat-o în nici o altă împrejurare.

Făcea o cafea minunată şi camera se umplea cu mireasmă caldă. Mă simţeam bine aici, ca într-un refugiu, scăpată de iadul de jos.

— Jos, totul seamănă cu o corabie gata să se scufunde. Noi sîntem ca nişte şobolani nenoro-

ciţi, care se uită la apă şi nu ştiu ce să facă... Mama ta a evitat nenorocirea, plecînd înaintea tuturor. Două dintre mătuşile tale s-au măritat cu primul venit, tot ca să fugă. Am rămas numai noi, nefericita de Angustias, Juan şi eu, ca două canalii. Tu, şoricel rătăcit, dar nu într-atît de nefericit pe cît crezi, ai venit abia acum.

— Nu vrei să cînţi, astăzi ?

Şi-atunci, Román deschidea dulapul şi scotea o vioară. Pe fundul dulapului se mai găseau nişte pînze pictate, răsucite ca vai de ele.

— Şi tu pictezi ?

— Am făcut de toate. Nu ştiai că la început am studiat medicina şi-am părăsit-o pentru a mă face inginer ? N-am ajuns nici asta, pentru că n-am luat examenele. Am început să pictez din plăcere... Pictam însă mult mai bine ca Juan. Te-asigur.

Nu mă îndoiam : ghiceam în Román un fond infinit de posibilităţi. În clipa cînd, în picioare, lîngă şemineu, începea să cînte, mă schimbam brusc. Toate rezervele mele dispăreau, iar mantia uşoară de ostilitate pe care mi-o croisem împotriva tuturor dispărea şi ea. Sufletul meu, întins ca şi mîinile mele, primea sunetul viorii aşa cum primeşte ţărîna uscată ploile binefăcătoare. Román mi se părea un artist minunat şi unic. Ştia să smulgă din coardele viorii o bucurie atît de subtilă, încît părea că trece dincolo de tristeţe. O muzică fără nume. Muzica lui Román, pe care după aceea n-am mai auzit-o niciodată.

Fereastra se deschidea spre cerul întunecat al nopţii. Lampa, aprinsă, îl făcea pe Román mult

mai înalt şi mai nemişcat, contopit cu muzica lui. Veneau spre mine, în valuri, primele amintiri nevinovate, vise, lupte, propriul prezent şovăielnic, iar apoi veselii puternice, tristeţi şi desperări, o crispare neputincioasă de viaţă şi senzaţia de-a nu şti ce doreşti. Poate chiar moartea mea, sentimentul desperării mele devenit în întregime frumuseţe, neliniştită armonie fără lumină.

Şi, brusc, o linişte puternică, iar mai apoi vocea lui Román :

— Pe tine te-aş putea hipnotiza... Ce-ţi spune muzica ?

Mi se-nchideau mîinile şi sufletul.

— Nimic, nu ştiu ; îmi place, dar...

— Nu-i adevărat. Mărturiseşte-mi ce-ţi spune. Ce-ţi spune la sfîrşit ?

— Nimic.

Mă privea, păgubit parcă, apoi, în timp ce-şi aranja vioara în dulap, îmi vorbea din nou :

— Nu-i adevărat.

La plecare, îmi lumina treptele cu o lanternă, pentru că becul scării se aprindea numai de la intrare şi pînă la locuinţa noastră trebuia să cobori trei etaje.

Prima dată mi s-a părut că alături de mine, învăluit în umbră, cobora cineva. Am luat totul drept o copilărie şi n-am zis nimic.

Cu un alt prilej însă, impresia aceasta a fost mult mai vie. Román m-a lăsat atunci în întuneric şi a îndreptat fasciculul luminos pe partea scării de unde părea că se mişcă ceva. Am zărit-o, clară şi grăbită, coborînd scările spre ieşire, pe Gloria.

IV

Cîteva zile fără importanţă ! Toate cîte trecuseră de la sosirea mea, cînd mă-ntorceam de la universitate, tîrîndu-mi picioarele, îmi apăsau sufletul. Le simţeam grele, ca o piatră cenuşie pe creier.

Vremea era umedă şi dimineaţa aceea mirosea a nori şi a roţi de cauciuc ude... Frunzele veştede şi ruginite cădeau ca o ploaie liniştită din crengi. O dimineaţă de toamnă în oraş, aşa cum visasem de atîtea ori că trebuie să fie toamna aici : frumoasă, cu natura adunată pe terasele caselor şi pe troleele tramvaielor ; şi, totuşi, eram tristă. Îmi venea să mă sprijin de un zid, să-mi iau capu-ntre mîini, să închid ochii şi să întorc spatele la tot ce există.

Cîte zile fără de rost ! Pline de poveşti, o groază de poveşti întunecate. Poveşti terminate, altele abia începute, înfipte-n întunecimea zilei ca o creangă moartă. Unele, destul de misterioase pentru mine. Mireasma lor, care nu era alta decît mireasma de putreziciune din casă, îmi făcea greaţă... Şi totuşi, începuseră să reprezinte singurul interes al vieţii mele. Încetul cu încetul începusem s-ajung în proprii mei ochi pe un al doilea plan, cu simţurile larg deschise numai la viaţa care se desfăşura în casa de pe strada Aribau. Mă obişnuiam să uit de înfăţişarea şi visurile mele. Începuseră să nu mai aibă nici un gust lunile, închipuirile de viitor, şi în schimb să ia

proporţii fiecare gest de-al Gloriei, fiecare obiecţie de-a lui Román. Iar rezultatul părea să fie exact acea tristeţe aşteptată.

Cînd am intrat pe uşă, a început să plouă, iar portăreasa a strigat la mine să-mi şterg picioarele de preş.

Întreaga zi se scursese ca un vis. După ce-am mîncat, m-am aşezat, ghemuită, pe un scaun scund, încălţată cu nişte papuci largi, de pîslă, lîngă soba bunicii. Ascultam murmurul ploii. Firele de apă, prelungi, curăţau, cu putere, praful de pe geamurile dinspre balcon. La început formaseră o mantie lipicioasă de noroi, iar acum, îndepărtînd-o, lunecau, strălucitoare, pe netezimea sticlei cenuşii.

N-aveam nici un chef să mă mişc, nici să fac ceva, şi pentru prima dată am zvîrlit, abia aprinsă, o ţigară pe care mi-o dăduse Román. Bunica s-a apropiat să-mi ţină de urît. Mi-am dat seama că încerca să coase, cu mîinile ei tremurînde, o cămăşuţă de copil. Gloria a sosit de îndată şi ea şi a început să vorbească, ţinîndu-şi mîinile încrucişate după ceafă. Vorbea şi bunica, şi, desigur, ca de obicei, aceleaşi lucruri. Erau fapte proaspete, petrecute în războiul de-acum, şi altele de mai de mult, cînd fiii ei erau nişte copii. În capul meu, care mă durea puţin, vocile lor s-au amestecat, prefăcîndu-se într-un cîntec de leagăn cu murmur de ploaie ce-mi făcea somn.

BUNICA. — Nu existau doi fraţi care să se iubească mai mult ca ei. (M-auzi, Andrea ?) Nu existau doi fraţi ca Román şi Juanito... Şi-am

avut şase copii. Ceilalţi patru erau altfel; fetele se băteau întotdeauna între ele, dar ăştia doi erau mici şi cuminţi ca nişte îngeri... Juan era blond şi Román brunet, iar eu îi îmbrăcam întotdeauna la fel. Duminica mergeau cu mine şi cu bunicu-tău la biserică... La şcoală, dacă vreun copil se bătea cu vreunul din ei, celălalt îi sărea imediat în ajutor. Román era mai ştrengar... dar, Doamne, cît de mult se iubeau între ei !... Pentru o mamă, toţi copiii trebuie să fie la fel, dar ăştia au fost totul pentru mine... erau şi cei mai mici... şi cei mai neajutoraţi... Mai ales Juan.

GLORIA. — Ştiai că Juan a vrut să se facă ofiţer, dar pentru că l-au dat afară din examene a plecat în Africa şi-a trăit acolo ani de zile ?

BUNICA. — Cînd s-a întors, a adus o grămadă de picturi de-acolo... Bunicu-tău s-a supărat foc cînd i-a spus că vrea să se apuce de pictură, dar eu i-am luat apărarea, şi Román la fel, pentru că pe-atunci, fata mea, Román era de treabă... Întotdeauna mi-au fost dragi amîndoi şi am căutat de fiecare dată să le trec cu vederea ştrengăriile şi nebuniile. Bunicu-tău se făcea foc pe mine, dar eu nu puteam suporta să-l văd cum îi muştruluieşte. Mă gîndeam : „Mai multe muşte se prind cu o linguriţă de miere"... Şi ştiam foarte bine că spre seară ieşeau ca să petreacă şi nu ca să înveţe... Îi aşteptam cu frica-n sîn c-o să-i găsească bunicu-tău... Îmi povesteau toate năzbîtiile şi nu mă supăram pe ei, fetiţo... Eram sigură că, încetul cu încetul, o să-şi dea singuri seama încotro se află binele, împinşi de propria lor inimă...

GLORIA. — Dar Román nu te iubeşte, mamă ; zice că tu, cu obiceiurile tale, i-ai făcut nefericiţi pe toţi.

BUNICA. — Román ?... Eh, da ! Mă iubeşte, totuşi. Sînt sigură că mă iubeşte... Se mînie însă mai repede decît Juan şi-i gelos din cauza ta, Gloria, zice că ţin mai mult la tine...

GLORIA. — Aşa a zis Román ?

BUNICA. — Da ; azi-noapte, cînd îmi căutam foarfecele... Era tîrziu şi vă culcaserăţi toţi. S-a deschis uşa şi-a apărut Román. Venea să mă sărute. Şi eu i-am spus : „Te porţi necuviincios faţă de nevasta fratelui tău ; e un păcat pe care Dumnezeu n-o să ţi-l ierte". Şi atunci... Iar eu i-am spus : „E o femeie nefericită şi asta numai din vina ta, iar frate-tău suferă şi el din pricina asta. Cum mai vrei tu, atunci, să te iubesc ca altădată ?"...

GLORIA. — Pe-atunci Román mă iubea ca un desperat. Asta-i o taină, Andrea, dar a fost îndrăgostit de mine.

BUNICA. — Vai de tine, fato. Cum putea să se-ndrăgostească Román de o femeie măritată ? Te iubea ca pe o soră şi atîta tot...

GLORIA. — Da, dar el m-a adus în casa asta... Chiar el, în timpul războiului. Şi-acum nu-mi dă nici bună ziua... Tu, Andrea, spune-mi, tu nu te-ai înspăimîntat cînd ai intrat prima dată aici ? Cu mine lucrurile s-au petrecut mult mai prost... Nimeni nu mă iubea...

BUNICA. — Nu-i adevărat: eu te iubeam, toţi te iubeam. De ce eşti atît de nerecunoscătoare?

GLORIA. — Era timp de foamete, mizeria în casă era la fel ca acum şi, pe deasupra, aici mai locuia şi un om fugit, pe care-l căutau să-l omoare: patronul Angustiei, don Jerónimo; nu ţi-au vorbit de el niciodată? Angustias îi dăduse camera ei, iar ea dormea unde dormi tu acum... Mie îmi dăduseră un colţ în camera bunicii. Toţi mă priveau cu neîncredere. Don Jerónimo nu voia să-mi vorbească pentru că eram iubita lui Juan şi prezenţa mea îi devenise insuportabilă...

BUNICA. — Don Jerónimo era un om ciudat; închipuieşte-ţi că voia să omoare pisica... Biata de ea, era foarte bătrînă şi vomita prin toate colţurile, iar el n-o putea suferi. Am apărat-o însă, aşa cum apăr întotdeauna pe cineva care-i urmărit şi plin de tristeţe...

GLORIA. — Eu eram la fel ca pisica aceea, iar mama m-a apărat. O dată m-am încăierat cu femeia din casă, cu Antonia, care-i şi-acum aici...

BUNICA. — E de neînţeles cum de se poate bate cineva cu o slujnică... Pe vremea mea nu se pomenea aşa ceva. Cînd eram tînără aveam o grădină care ducea pînă la malul mării. Bunicu-tău, într-o zi, m-a sărutat. Mult timp nu l-am putut ierta. Eram...

GLORIA. — Cînd am venit aici eram înspăimîntată. Román îmi spunea: „Nu-ţi fie teamă!" De-atunci, însă, s-a schimbat şi el.

BUNICA. — S-a schimbat în lunile cînd a fost închis. L-au torturat. Cînd s-a întors acasă nu-l mai recunoşteam. Dar Juan a fost mult mai nefericit decît el şi de asta ţin mai mult la el. El îmi lipseşte mai mult ca Román. Şi fata asta la fel. Dacă n-aş fi fost eu, ce s-ar fi ales de cinstea ta?

GLORIA. — Román se schimbase dinainte. Chiar din clipa cînd am intrat în Barcelona, în maşina aceea oficială. Nu ştii că Román avea o funcţie de răspundere la republicani? Era însă un spion, o fiinţă murdară şi decăzută, un fel de Iuda. Pentru orice s-ar face, spionajul e o meserie de laşi...

BUNICA. — Laşi? Fata mea, în casa asta nu există laşi... Román e bun şi-i curajos. Îşi punea viaţa-n joc pentru mine, căci eu nu vroiam să se dea cu lumea aceea. Cînd era mic...

GLORIA. — O să-ţi spun o istorie-ntreagă, Andrea. Istoria mea. Şi ai să vezi că-i un roman adevărat... Tu ştii că în vremea războiului trăiam într-un sătuleţ din Tarragona, evacuată... Pe vremea aceea toţi eram în afara căminelor noastre. Ne luam aşternuturile, boarfele şi fugeam. Mulţi plîngeau. Pe mine mă distra, însă. Cred că era prin ianuarie sau februarie cînd l-am cunoscut pe Juan. S-a îndrăgostit de mine lulea şi-n două zile ne-am şi căsătorit... L-am urmat peste tot pe unde mergea el... Era o viaţă minunată, Andrea. Juan era fericit cu mine, ţi-o jur, şi pe-atunci era foarte drăguţ, nu ca acum, un nebun. Şi erau multe fete care îşi urmau bărbaţii

sau logodnicii pretutindeni unde erau ei. Aveam întotdeauna prieteni veseli... Şi nu mi-a fost niciodată frică nici de gloanţe, nici de bombardamente... Dar nu ne prea apropiam de locurile periculoase. Nu ştiu prea bine ce sarcini îndeplinea Juan, dar erau importante. Eram fericită. Venea primăvara şi noi treceam prin locuri foarte frumoase. Într-o zi mi-a spus: „O să te prezint lui frate-meu". Şi, la început, Román mi s-a părut simpatic... Ţie ţi se pare că-i mai frumos ca Juan? Am rămas cîteva zile împreună cu el, într-un sat. Un sat pe malul mării. În fiecare noapte Juan şi Román se-nchideau în cameră să discute, lîngă camera unde dormeam eu. Vroiam să ştiu ce discută. N-ai fi făcut la fel? Mai ales că între cele două camere exista o uşă. Credeam că discută despre mine. Eram sigură. Şi-ntr-o noapte mi-am lipit urechea de uşă. Am privit prin gaura cheii. Stăteau aplecaţi peste un plan, iar Román vorbea: „Eu trebuie să mă întorc la Barcelona. Tu, însă, poţi să treci. E foarte simplu..." Încet, încet, am început să-mi dau seama că Román vroia să-l facă pe Juan să plece de la republicani... Şi închipuieşte-ţi, Andrea, că în zilele acelea mi-am dat seama că eram însărcinată. I-am spus lui Juan, iar el a rămas pe gînduri... Şi-n noaptea următoare am rămas din nou lîngă uşa care ne despărţea de camera lui Román. Eram desculţă, numai în cămaşă şi parcă şi azi simt neliniştea aceea. Juan era cel care vorbea de data asta: „Sînt hotărît, zicea el. Nimic nu mă poate opri." Nu puteam crede. Dac-aş fi crezut, chiar în clipa aceea l-aş fi ucis...

BUNICA. — Juan judeca foarte bine. Te-a trimis aici, la mine...

GLORIA. — În noaptea aceea n-au vorbit nimic despre mine. Cînd Juan a venit să se culce, m-a găsit plîngînd. I-am spus că am avut nişte vise urîte. Că am crezut că vrea să mă părăsească cu copil cu tot. M-a mîngîiat şi-a adormit fără să-mi spună nimica. Am rămas trează, să-l văd cum doarme şi să ghicesc ce visuri visează...

BUNICA. — E frumos să-i vezi pe cei pe care-i iubeşti dormind. Fiecare copil doarme în felul lui...

GLORIA. — În ziua următoare Juan i-a cerut lui Román, în faţa mea, să mă aducă în casa asta, cînd o să vină la Barcelona. Román a rămas surprins şi-a spus: „Nu ştiu dacă o să pot". Peste noapte au discutat iarăşi. Juan zicea: „E tot ce pot face; pentru că n-are nici o rudă". Iar Román: „Bine, dar Paquita?" N-auzisem niciodată numele ăsta şi eram foarte curioasă. Dar Juan a repetat din nou: „Ia-o acasă". Şi-n noaptea aceea n-au mai vorbit nimic despre mine. S-a mai petrecut încă un lucru curios: Juan i-a dat lui Román o grămadă de bani şi multe alte lucruri, pe care acesta nu a mai vrut să i le restituie. Dumneata ştii foarte bine, mamă.

BUNICA. — Fata mea, nu-i frumos să te uiţi prin gaura cheii. Mama nu mi-ar fi dat voie. Tu însă eşti orfană şi de asta...

GLORIA. — Din cauza mării, însă, nu puteam s-aud tot ce-şi spuneau. Şi n-am putut afla nici

cine era Paquita, nici nimic altceva interesant. A doua zi ne-am despărţit. Eram foarte tristă, dar mă consolasem cu ideea că veneam acasă la Juan ; Román conducea maşina, iar eu stăteam alături de el. Pe drum a început să glumească... Era foarte simpatic. Cînd vrea e foarte simpatic, dar în sufletul lui e un om rău. Pe drum ne-am oprit de mai multe ori. Într-un sat am rămas timp de patru zile, într-un castel... Era un castel minunat, refăcut de curînd pe dinăuntru şi avea tot confortul modern. Dar cîteva camere fuseseră devastate. Soldaţii locuiau în camerele de jos. Noi dormeam sus, cu oficialităţile... Pe atunci Román era foarte atent cu mine. Era foarte amabil, fetiţo. A făcut rost de un pian şi-a început să cînte pentru mine. Aşa cum face acum pentru tine. Mai mult : mi-a cerut să mă las goală ; să mă picteze. Aşa cum face Juan acuma. Am un corp foarte frumos.

BUNICA. — Fata mea, de ce vorbeşti prostii ? Şmechera asta inventează tot felul de poveşti... Să n-o asculţi, Andrea...

GLORIA. — Dar e-adevărat, mamă. Dar eu n-am vrut, pentru că, tu ştii foarte bine că, deşi Román spune tot felul de lucruri despre mine, eu sînt o fată cinstită...

BUNICA. — Sigur, fata mea. Sigur că da... Bărbatu-tău face rău că te pictează aşa. Dacă bietul Juan ar avea bani pentru modele, sînt convinsă că n-ar face aşa ceva... Ştiu, fata mea, ştiu că te sacrifici pentru el şi de asta te iubesc eu pe tine.

GLORIA. — Parcul castelului era plin cu crini. Román vroia să mă picteze cu crinii aceia în păr... Ce zici de asta ?

BUNICA. — Crini ? Ce frumoşi sînt ! Şi de cît timp nu mai am nici o floare pentru biserică !

GLORIA. — Apoi am venit aici. Îţi poţi închipui cît de nefericită am fost. Toată lumea de-aici mi se părea scoasă din balamuc. Don Jerónimo şi Angustias ziceau că unirea noastră nu era prea nimerită şi că Juan, cînd o să se-ntoarcă acasă, n-o să se însoare cu mine, pentru că eram o femeie decăzută şi ignorantă... Într-o zi a venit pe la noi nevasta lui don Jerónimo, care sosea, adesea, pe ascuns, să-şi vadă bărbatul şi să-i aducă lucruri bune. Cînd a aflat că în casă se afla o femeie de moravuri uşoare, cum zicea ea, a avut un atac. Mama i-a răcorit faţa cu apă. Eu i-am cerut lui Román să-mi restituie banii pe care îi primise de la Juan, pentru că vroiam să plec de-aici. Erau bani buni de argint, dinainte de război. Dar în zadar. Cînd şi-a dat seama că ascultasem discuţiile lor s-a făcut foc. M-a tratat mai rău ca pe-un cîine. Mai rău ca pe-un cîine turbat...

BUNICA. — Şi ce, nu cumva vrei să plîngi de asta, prostuţo ? Román era, ce-i drept, puţin furios. Aşa sînt bărbaţii. Dar ca să asculţi pe la uşi, asta-i treabă urîtă. Eu ţi-am spus întotdeauna...

GLORIA. — Într-una din zile au venit să-l caute pe Román şi l-au dus la poliţie. Vroiau să-l

facă să vorbească şi din cauza asta nu l-au împuşcat. Antonia, slujnica, era îndrăgostită de el şi parcă turbase. A declarat în favoarea lui. A spus că eu sînt o curvă şi-o neruşinată. Şi că Juan, cînd o să se întoarcă, o să mă arunce de la fereastră. Şi că eu l-aş fi denunţat pe Román. Şi că o să mă spintece cu cuţitul. Atunci m-am încăierat cu ea...

BUNICA. — Femeia asta e ca o fiară. Dar, mulţumită ei, nu l-au împuşcat pe Román. De asta am ţinut-o în casă. Şi niciodată nu doarme. Cîteodată, noaptea, cînd viu să-mi caut coşul de lucru sau foarfecele, pe care niciodată nu le găsesc, ea apare în faţa uşii şi ţipă la mine : „De ce nu vă duceţi la culcare, doamnă ? Ce faceţi la ora asta ?" Într-o noapte m-a speriat atît de rău, încît am căzut jos şi...

GLORIA. — Făceam foame. Mama, sărăcuţa de ea, îmi păstra o parte din mîncarea ei. Angustias şi don Jerónimo aveau o groază de bunătăţi, se aprovizionaseră bine, dar mîncau numai ei. Slujnicei îi dădeau cîte ceva, din cînd în cînd, de frică...

BUNICA. — Don Jerónimo era un laş. Şi mie nu-mi plac oamenii laşi... Dar era şi mai rău. Cînd a venit un republican să percheziţioneze casa, i-am arătat toate icoanele mele. „Şi dumneata, a zis el, crezi în paparudele astea ?" „Sigur că da, i-am spus eu. Dar ce, dumneavoastră nu credeţi ?" „Nu. Şi nu-i îngădui nimănui să creadă în bazaconiile astea", a încheiat el. „Atunci, i-am replicat eu, înseamnă că eu sînt mai republicană decît dumneavoastră, pentru că nu mă interesează ce cred alţii. Eu cred în libertatea ideilor." A clătinat din cap şi mi-a dat dreptate. Într-una din zilele următoare mi-a dăruit un şirag de mătănii, dintre cele pe care le ridicaseră de la alţii. În aceeaşi zi, vecinilor de sus le-au aruncat pe fereastră statueta Sfîntului Anton, singura pe care-o aveau în casă...

GLORIA. — Nu pot să-ţi spun cîte-am pătimit în lunile-acelea. Dar sfîrşitul a fost mult mai rău. Copilul s-a născut cînd au intrat în oraş brigăzile naţionale. Angustias m-a dus la o clinică şi m-a părăsit acolo... Era o noapte de bombardament groaznic, iar infirmierele m-au lăsat singură. După naştere, am avut o infecţie. Am stat cu febră mai mult de-o lună. Şi nu mă cunoştea nimeni. Nici nu ştiu cum de nu mi-a murit copilul. Cînd s-a terminat războiul, eram încă în pat şi-mi treceam zilele fără să mă pot mişca, nici măcar să gîndesc nu puteam. Într-o dimineaţă s-a deschis uşa şi a venit Juan. Nu l-am recunoscut dintr-o dată. Mi se părea mai înalt şi foarte slab. S-a aşezat pe marginea patului şi m-a îmbrăţişat. Mi-am aplecat capul pe umărul lui şi-am început să plîng. Iar el mi-a spus : „Iartă-mă. Iartă-mă", în şoaptă. Am început să-i pipăi obrajii, căci nu credeam că-i el, şi-am stat aşa o bucată bună de timp.

BUNICA. — Juan adusese o groază de bunătăţi pentru mîncat ; lapte condensat, cafea şi zahăr... M-am bucurat pentru Gloria, gîndindu-mă: „O să-i fac o prăjitură, ca pe la noi". Dar

Antonia, femeia asta cu suflet de fiară, nu m-a lăsat să intru în bucătărie...

GLORIA. — Şi-am stat aşa, îmbrăţişaţi mult timp. De unde să ştiu eu ce avea să vină? Trăiam parcă sfîrşitul unui roman. Sfîrşitul tuturor tristeţelor. Cum puteam şti eu că răul abia începea? Román s-a-ntors de la închisoare şi semăna cu un înviat din morţi. Mi-a făcut tot răul care a fost în stare faţă de Juan. Nu vroia să-l lase să se însoare cu mine sub nici un chip. Ar fi vrut să ne vadă azvîrliţi în brînci, afară din casă, pe mine şi pe copil... A trebuit să mă apăr şi-am spus adevărul. De asta Román nu mă poate suferi.

BUNICA. — Fata mea, tainele trebuiesc ţinute pentru tine şi nu ca să bagi vrăjmăşie între oameni. O dată, cînd eram foarte tînără, într-o seară de august, o seară senină — senină, îmi amintesc bine, senină şi caldă, am văzut ceva...

GLORIA. — Eu n-am să pot uita niciodată clipele acelea cît am stat îmbrăţişată cu Juan şi cît de tare-i bătea inima... Ţin minte că don Jerónimo şi Angustias ziceau că Juan avea o logodnică frumoasă şi putred de bogată şi că are să se însoare cu ea. L-am întrebat, iar el a dat din cap şi-a spus că nu. Şi-mi săruta părul. Nenorocirea a fost c-a trebuit să ne întoarcem tot aici, căci n-aveam bani. Altfel, am fi fost fericiţi şi Juan nu s-ar fi amărît atîta... Întoarcerea a fost ca-n filme.

BUNICA. — Şi eu am fost naşa copilului... Andrea, dormi?

GLORIA. — Andrea, ai adormit?

Nu dormeam. Şi cred că-mi amintesc foarte bine poveştile astea. Dar febra, care urca, mă muiase de tot. Aveam frisoane, şi Angustias m-a dus la culcare. Patul era umed, mobila, sub lumina puţină, părea mai tristă, monstruoasă, neagră. Am închis ochii şi am văzut o întunecime roşiatică pe după pleoape. Apoi am văzut-o pe Gloria la maternitate, albă, sprijinită de umărul lui Juan, distins şi înduioşat, datorită poate chipului fără umbră...

Am zăcut cîteva zile. Febra creştea şi visam tot felul de năzbîtii. O dată am visat că a venit să mă vadă Antonia, cu mirosul îmbîcsit al hainelor ei negre, ascuţind un cuţit mare. Am visat-o şi pe bunica, tînără, îmbrăcată în albastru, într-o după-amiază de august, la marginea mării. Dar cea pe care-o visam mereu era Gloria. Plîngea pe umărul lui Juan, iar el îi mîngîia părul cu mîinile lui mari, butucănoase. Ochii lui, pe care-i ştiam neliniştiţi şi umezi, aveau o lumină aparte, tandră şi necunoscută.

În ultima după-amiază cînd am rămas în pat, a venit pe la mine Román. A venit cu papagalul pe umăr, iar cîinele a năvălit după el zgomotos şi s-a apropiat să mă lingă pe faţă.

— De ce nu cînţi oleacă la pian pentru mine? Am auzit că ştii să cînţi foarte bine.

— Da. Cînt pentru plăcerea mea.

— Şi n-ai compus niciodată nimic pentru pian?

— Ba da, am compus. Dar de ce mă-ntrebi ?

— Cred că făceai foarte bine dacă te-ai fi ocupat numai de muzică, Román. Cîntă-mi ceva din ce-ai compus pentru pian.

A lovit clapele de cîteva ori şi mi-a spus :

— Asta-i ceva uşor, dar o să-ţi cînt legenda lui Xochipilli... Mai ţii minte idolul de lut pe care-l am sus, în cameră ?... Să nu crezi că-i autentic. L-am făcut chiar eu. Dar îl reprezintă pe Xochipilli, zeul cîntecelor şi al florilor la azteci. În timpurile bune, zeii aceştia primeau drept ofrandă inimile oamenilor... E mult de-atunci, iar eu, într-un moment de entuziasm pentru el, am compus o melodie. Bietul Xochipilli a decăzut... Ai să vezi...

S-a aşezat la pian şi a cîntat ceva vesel, ceea ce nu făcea niciodată. Apoi a urmat o parte care-mi evoca o revenire la viaţă, primăvara, o melodie cu note joase, puternice, ca o mireasmă care se-mprăştie şi-mbată.

— Tu eşti un mare muzician, Román, i-am spus eu, şi eram sigură că aşa e.

— Nu-i adevărat. Tu n-ai pic de cultură muzicală şi de asta vorbeşti aşa. Dar îmi place ce-mi spui. Ah ! a spus el cînd era deja lîngă uşă ; să nu uiţi că am făcut un mic sacrificiu cîntînd pentru tine. Xochipilli mi-aduce întotdeauna nenoroc.

În noaptea aceea am avut un vis limpede, în care se repeta o imagine veche, obsedantă : Gloria, sprijinită de umărul lui Juan, plîngea... Încet, încet, Juan a început să se schimbe într-un mod

ciudat. La sfîrşit era cît un urias, întunecat, şi împrumutase trăsăturile feţei plină de mistere a zeului Xochipilli. Faţa Gloriei a început să se însenineze, surîzînd o dată cu Xochipilli care surîdea, la rîndu-i, şi el. Brusc, i-am recunoscut surîsul : era surîsul alb, puţin sălbatic al lui Román. Román era cel ce a îmbrăţişat-o pe Gloria, iar ei surîdeau. Nu erau la maternitate, ci pe cîmp. Într-o poiană plină cu crini, iar vîntul se umfla în părul Gloriei.

M-am trezit fără febră, cu gura amară, nedumerită, ca şi cînd aş fi dezlegat o taină deosebită.

V

Nu ştiu cărui fapt s-au datorat frigurile acelea, care au trecut peste mine ca un vînt dureros, cutremurîndu-mi toate ungherele sufletului, dar ştergînd, în acelaşi timp, norii negri aşezaţi peste el. Fapt e că au dispărut înainte ca cineva să se fi gîndit să cheme doctorul şi că, pierind, mi-au lăsat o stare ciudată de bună dispoziţie. În prima zi cînd am putut să mă ridic din pat, mi s-a părut că o dată cu aşternutul care cădea de pe mine cădea şi atmosfera aceea apăsătoare care mă anulase definitiv de la sosirea mea aici.

Angustias, cercetîndu-mi pantofii, a căror piele brăzdată, asemeni unui obraz expresiv, arăta bătrîneţe, a observat că aveau tălpile rupte şi mi-a spus că m-au luat frigurile pentru că am stat cu picioarele ude.

— În afară de asta, fata mea, cînd ești săracă și te vezi nevoită să trăiești pe seama rudelor, e bine să-ți îngrijești hainele mai cu atenție. Trebuie să te plimbi mai puțin și să calci mai cu grijă... Nu mă privi așa, căci știu foarte bine cu ce te ocupi cînd sînt plecată. Știu că pleci în oraș și te-ntorci înaintea mea, ca să nu te pot certa. S-ar putea ști unde te duci ?

— În nici un loc anume. Îmi place să văd străzile, orașul...

— Da, dar îți place să te plimbi singură, fata mea, ca și cînd ai fi o haimana. Expusă obrăzniciilor oamenilor. Crezi, cumva, că ești o servitoare ? La vîrsta ta, pe mine nu mă lăsau să ies singură nici pînă la poartă. Știu foarte bine că trebuie să te duci și să vii singură de la universitate, dar ca să umbli așa, teleleu, ca un cîine vagabond... Cînd ești singură pe lume, faci ce-ți place. Acum, însă, ai o familie, o casă, un nume. Bănuiam eu că verișoara ta nu te-a putut învăța lucruri prea bune. Taică-tău era un om destul de ciudat... Nu pot spune că verișoara ta n-ar fi o femeie foarte cumsecade, dar îi lipsește educația. Cu toate astea, nădăjduiesc că nu te lăsa să bați ulițele satului.

— Nu.

— Cu atît mai mult la oraș. Mă-nțelegi ?

N-am insistat. Ce puteam spune ?

S-a dus în cameră și s-a întors cu pălăria ei cu pană de cocoș, gata de plecare.

— Sper că n-ai coborît niciodată pînă la port, pe Ramblas.

— Și de ce nu ?

— Fata mea, există niște străzi pe care, dacă o domnișoară calcă o singură dată și-a pierdut cinstea pentru totdeauna. Vorbesc despre cartierul chinezesc... Tu nu știi unde-ncepe...

— Ba știu foarte bine. N-am intrat în el niciodată... Dar, ce-i acolo ?

Angustias m-a privit furioasă.

— Curve, hoți și lumina atrăgătoare a diavolului. Asta-i acolo.

(Iar eu, în clipa aceea, mi-am închipuit cartierul chinezesc strălucind de o flacără a frumuseții...)

Momentul de bătălie cu mătușa mea Angustias, se apropia din ce în ce, ca o furtună inevitabilă. De la prima discuție cu ea mi-am dat seama că n-o să ne putem înțelege. După aceea, uimirea și tristețea primelor mele impresii i-au creat un mare avantaj față de mine. „Dar, m-am gîndit eu, tulburată după discuție, perioada asta o să treacă." M-am trezit intrînd într-o viață nouă, în care dispuneam singură de timpul meu și-i surîdeam Angustiei cu viclenie.

Cînd am început cursurile, mi s-a părut că impresiile mele de început prindeau să fermenteze. Și pentru prima dată în viața mea m-am trezit veselă, expansivă, dornică de prietenii. Fără prea mare greutate am devenit prietena unui grup de băieți și fete din aceeași clasă. Adevărul e că mă mîna spre ei o dorință nedeslușită, pe care acum o pot explica printr-un instinct de apărare : numai ființele acelea, de aceeași vîrstă cu mine și cu vise asemănătoare, puteau să mă facă tare,

să mă apere de lumea puţin fantomatică a celor maturi. Şi cred sincer că, pe vremea aceea, aveam nevoie de acest sprijin.

Mi-am dat imediat seama că în cazul băieţilor tonul misterios şi reticent al confidenţelor era imposibil, deşi fetelor le e mai la îndemînă. Căci lor le place să-şi uşureze sufletul şi bruma de sensibilitate înmagazinată de-a lungul cîtorva ani... În prieteniile mele cu grupul acesta de tineri m-am trezit cufundată într-o serie de discuţii despre probleme generale pe care nici măcar nu le visasem altădată şi mă simţeam dezorientată şi-n acelaşi timp mulţumită.

Pons, cel mai tînăr din grupul nostru, mi-a spus într-o zi :

— Cum puteai să trăieşti înainte, fugind de lume ? Şi-ţi mărturisesc că erai destul de caraghioasă. Ena rîdea de tine. Zicea că eşti ridicolă. Ce se petrecea cu tine pe atunci ?

Am dat din umeri, puţin întristată, căci din toţi prietenii mei Ena îmi era cea mai apropiată.

Încă din timpul cînd nu mă gîndeam să fiu prietenă cu ea, mi-era dragă şi eram sigură de sinceritatea ei. Se apropiase de mine de cîteva ori şi încercase să discute cu mine folosind tot felul de pretexte. În prima zi de curs m-a întrebat dacă nu sînt cumva rudă cu un celebru violonist. Ţin minte că întrebarea mi s-a părut nelalocul ei şi m-a făcut să rîd.

Nu eram singura care-o iubea pe Ena. Ea era asemeni unui centru de atracţie al discuţiilor noastre, pe care, de altfel, le conducea de multe ori. Maliţia şi inteligenţa ei erau proverbiale. Şi

eram sigură că dacă, într-o zi, i-aş fi luat în serios glumele, m-aş fi făcut de rîsul întregului an.

Am cercetat-o distantă, cu o anumită ciudă. Avea o faţă plăcută, senzuală, în care străluceau doi ochi teribili. Exista ceva fascinant în acest contrast dintre gesturile suave, tinereţea trupului, părul blond şi privirea verde, încărcată de strălucirea şi ironia ochilor ei mari.

În timp ce vorbeam cu Pons, m-a salutat cu mîna. Apoi s-a apropiat brusc de mine, străbătînd grupurile gălăgioase care aşteptau intrarea la curs în curtea Facultăţii de litere. Cînd a ajuns lîngă mine avea faţa aprinsă şi părea de o dispoziţie nespus de bună.

— Lasă-ne singure, Pons. Te superi ? Faţă de Pons, mi-a spus, cînd acesta s-a îndepărtat, trebuie să te porţi cu grijă. E unul din cei ce se bosumflă din nimica toată. Chiar acum, pentru că i-am cerut să ne lase singure, crede că i-am făcut un mare rău. Dar trebuie să-ţi vorbesc.

Eu mă gîndeam că numai cu cîteva clipe mai înainte mă simţisem şi eu rănită de glumele ei, despre care pînă aici nici n-aveam idee... Şi-acum eram cucerită cu totul de simpatia ei.

Îmi plăcea să mă plimb cu ea prin curtea pietruită a universităţii, s-o ascult vorbind şi să mă gîndesc că în una din zile trebuie să-i povestesc viaţa aceea întunecată din casa mea, poveste care, în clipa cînd începea să devină motiv de discuţie, mi se părea plină de romantism. Ena părea însă foarte interesată de aceste lucruri, şi mai ales, părea că le înţelegea mult mai bine ca mine. Şi totuşi, pînă atunci nu-i povestisem nimic despre

viața mea. Mă împrietenisem cu ea numai din dorința de a-i vorbi. Dar, de la a dori și pînă la a vorbi mi-era foarte greu și de aceea preferam s-o ascult cu o senzație de așteptare care părea să mă dezorienteze și, în același timp, să mă atragă. Astfel, cînd ne-a lăsat Pons, în seara aceea, nu puteam crede că încordarea acru-dulce dintre șovăiala mea și dorința de confidență avea să se termine.

— Am descoperit azi că violonistul despre care ți-am vorbit o dată... mai ții minte ? nu numai că poartă numele tău, dar locuiește pe aceeași stradă cu tine. Îl cheamă Román. Și zici că, într-adevăr, nu-i rudă cu tine ?

— Ba da, e unchiul meu ; dar nu știam că-i un muzician atît de cunoscut. Eram sigură că în afara familiei nimeni nu mai știe că ar cînta la vioară.

— Vezi, că eu, totuși, îl știam din auzite.

Am început să mă tem că Ena ar fi putut avea vreo legătură cu casa noastră. Și m-am simțit frustrată.

— Vreau să mă prezinți unchiului tău.

— Bine. Dacă-ți face plăcere.

Am tăcut. Așteptam ca Ena să-mi dea o explicație. Iar ea aștepta să vorbesc eu. Dar, fără să știu de ce, mi s-a părut imposibil să discut cu prietena mea despre lumea din casa noastră. Și m-am gîndit că ar fi într-adevăr un chin s-o duc pe Ena și s-o prezint lui Román — „un violonist celebru" — presimțind deziluzia și jocul ochilor ei în fața omului acesta cu aspect neîngrijit. Am trăit, cred, unul din momentele acelea de leșin și

rușine, ce se trăiesc atît de des în tinerețe, simțindu-mă pe mine însumi prost îmbrăcată, mirosind a leșie și săpun aspru, alături de hainele Enei, bine croite, și de parfumul ei suav.

Ena mă privea. Și, mi-amintesc, că mi-a fost ciudă că trebuia să intrăm la curs.

— Așteaptă-mă la ieșire, mi-a spus.

Eu mă așezam întotdeauna în ultima bancă, iar ei îi păstrau prietenii, de fiecare dată, un loc în primul rînd. Tot timpul explicațiilor profesorului n-am putut fi atentă și-am rămas cu privirea pierdută. M-am jurat să nu amestec niciodată acele două lumi ce începeau să se distingă, limpede, în viața mea : cea a prieteniilor de studenție, cu atît de plăcuta ei cordialitate, și cea a casei mele, murdară și foarte puțin atrăgătoare. Dorința mea de a vorbi despre muzica lui Román, despre părul roșu al Gloriei și despre bunica mea, copilăroasă și umblînd dintr-o cameră în alta toată noaptea, mi s-a părut o idioțenie. În afară de încîntarea de a fi îmbrăcat toată această lume în presupuneri fantastice și în discuții lungi, rămînea numai realitatea mizerabilă, care mă înspăimîntase la sosire mea, iar asta era exact ceea ce putea să vadă Ena, dacă ajungea să-l cunoască pe Román.

Astfel, cînd s-au terminat cursurile din ziua aceea, am țîșnit afară și-am fugit acasă ca și cînd s-ar fi întîmplat un lucru groaznic, ferindu-mă de privirea încrezătoare a prietenei mele.

Cînd am ajuns la etajul unde locuiam noi, am vrut, totuși, să-l întîlnesc pe Román, căci era o tentație destul de mare să-i dau să înțeleagă că știam secretul — secret pe care el părea să-l păs-

treze cu mare grijă — celebrităţii şi gloriei lui de altădată. Dar în ziua aceea Román n-a venit la masă. Asta m-a întristat cu toate că nu mi s-a părut nimic curios, căci mai lipsise şi altădată. Gloria, suflînd nasul băiatului, mi s-a părut o fiinţă nespus de vulgară, iar Angustias insuportabilă.

A doua zi, şi încă vreo cîteva zile după aceea, m-am ferit de Ena pînă ce am început să cred că uitase de întrebările ei. Iar Román nu mai apărea pe acasă.

— Tu nu ştii că din cînd în cînd pleacă în voiaj ? Nu spune nimănui şi nimeni nu ştie unde pleacă în afară de Antonia...

(„Oare ştie Román, mă gîndeam eu, că unii oameni îl considerau o celebritate şi că lumea nu-l dăduse uitării ?“)

Într-o după-amiază m-am apropiat de Antonia :

— Spune-mi, dumneata ştii cînd se-ntoarce unchiul Román ?

Femeia s-a răsucit spre mine cu un rîs înspăimîntător :

— O să se-ntoarcă. Întotdeauna se-ntoarce. Pleacă şi vine. Revine şi se duce iar... Dar niciodată nu se rătăceşte ; adevărat, Trăsnet ? N-ai de ce să-ţi faci griji.

S-a întors spre cîinele care stătea, ca de obicei, în spatele ei, cu limba scoasă.

— Nu-i aşa, Trăsnet, că nu se rătăceşte niciodată ?

Ochii animalului luceau, galbeni, privind-o pe femeie, iar ochii aceştia străluceau de asemeni, mici şi întunecaţi, în spatele focului abia aţîţat.

Am stat aşa cîteva clipe, înmărmuriţi, ca nişte hipnotizaţi. Şi-am fost sigură că Antonia n-o să mai adauge nici un cuvînt în plus la ceea ce spusese deja.

N-am putut afla nimic despre Román pînă cînd n-a apărut el însuşi, într-o după-masă. Eram singură în casă, doar cu bunica şi Angustias, şi începusem să am senzaţia că mă aflu ca într-o casă de corecţie, căci Angustias mă oprise chiar în clipa cînd ieşeam în stradă pentru a da o raită prin oraş. Astfel că, sosirea lui Román m-a bucurat nespus de mult.

Mi s-a părut că-i mai brunet decît îl ştiam, cu fruntea şi nasul pîrlit de soare, dar slăbit, neras şi cu gulerul de la cămaşă murdar. Angustias l-a măsurat de sus pînă jos.

— S-ar putea şti pe unde-ai umblat ?

El a privit-o din nou, viclean, în timp ce scotea papagalul ca să-l mîngîie.

— Poţi fi sigură c-ai să afli... cine-a avut grijă de papagal, mamă ?

— Eu, băiatul meu, a spus bunica surîzînd. Niciodată nu mi-am uitat de el.

— Mulţumesc, mamă.

A strîns-o de mijloc, ca şi cînd ar fi vrut s-o ridice, şi i-a sărutat părul.

— N-ai umblat tu pe drumuri prea bune. Mi s-a atras deja atenţia asupra hoinărelilor tale, Román. Bagă de seamă că eu ştiu că te-ai cam schimbat... purtarea ta lasă mult de dorit.

Román şi-a umflat pieptul, ca şi cînd ar fi vrut să se scuture de enervarea călătoriei.

— Şi dacă ţi-aş spune că în hoinărelile astea am reuşit să aflu cîte ceva despre comportarea morală a surioarei mele ?

— Nu vorbi prostii, băiete ; şi, mai ales, în faţa nepoatei.

— Nepoţica n-o să se înspăimînte, iar tu, mamă, degeaba faci mutra asta...

Obrajii Angustiei au pălit, apoi au roşit şi mi s-a părut destul de curios că pieptul său tresălta ca la orice femeie tulburată.

— Am umblat puţin prin Pirinei, a spus Román. M-am oprit cîteva zile la Puigcerdá, un sătuleţ frumos şi, bineînţeles, am vizitat o biată doamnă pe care am cunoscut-o în vremurile bune şi pe care soţul ei a închis-o în casa-i imensă şi lugubră şi a pus slugile s-o păzească de parcă ar fi un criminal.

— Dacă vorbeşti de nevasta lui don Jerónimo, şeful de la serviciul meu, ştii perfect de bine că biata de ea a înnebunit şi că el, în loc s-o trimită la ospiciu, a preferat să...

— Da, văd că eşti la curent cu treburile şefului tău ; e vorba de biata doamnă Sanz... Că e nebună, nu mă îndoiesc, dar cine e vinovat c-a ajuns în halul ăsta ?

— Ce-ai vrea să insinuezi ? a strigat Angustias atît de îndurerată, (de data asta sincer), încît m-a întristat.

— Nimic, a spus Román, cu o surprinzătoare uşurinţă, în timp ce pe buzele lui se năştea un rînjet înspăimîntător.

Rămăsesem cu gura căscată, la mijlocul dorinţei de a vorbi cu Román. Îmi petrecusem zilele

gîndindu-mă numai la posibilitatea de a vorbi cu unchiul meu şi-acum, toate ştirile pe care le credeam interesante şi plăcute pentru el, simţeam că trebuie să le ţin în taină.

Cînd m-am ridicat de pe scaun pentru a-l îmbrăţişa, cu un elan mai mare decît obişnuiam, bucuria acestei surprize pe care i-o pregătisem îmi stătea în vîrful limbii. Dar scena care a urmat mi-a tăiat orice entuziasm.

Am văzut-o pe mătuşa Angustias cu coada ochiului, în timp ce Román îmi vorbea, sprijinită cu capul pe masă, gînditoare, urîţită de o mutră îndurerată, dar fără să plîngă, ceea ce era destul de ciudat pentru ea.

Román s-a aşezat liniştit pe un scaun şi a început să-mi vorbească despre Pirinei. Mi-a spus că acele minunate brazde de pămînt care se ridică între noi, spaniolii, şi restul Europei, constituie unul dintre locurile într-adevăr grandioase ale globului. Mi-a vorbit de zăpadă, de văi adînci, de cerul îngheţat şi strălucitor.

— Nu ştiu de ce nu pot să iubesc natura ; e atît de teribilă, atît de crudă şi de minunată, adeseori... cred că am pierdut gustul pentru colosal. Tic-tacul ceasornicelor mele îmi trezeşte mai multe amintiri decît curgerea vîntului prin defileuri... Sînt un om sfîrşit, a încheiat el.

Ascultîndu-l, mă gîndeam că nu merita să-i vorbesc de faptul că o fată de vîrsta mea îi cunoştea talentul, căci pe el gloria şi talentul nu-l interesau. Că era, într-adevăr, în mod voit, un om terminat.

În timp ce vorbea, Román mîngîia urechile cîinelui care închidea ochii de plăcere. În ușă, servitoarea îi privea. Își ștergea mîinile de șorț, mîinile acelea aspre, cu unghii negre, fără să știe ce făcea și privea sigură, cu răbdare, mîinile lui Román mîngîind urechile cîinelui.

VI

M-a surprins de foarte multe ori, în lumea aceea din strada Aribau, aspectul tragic pe care îl luau întîmplările cele mai mărunte, deși toate ființele acelea purtau în ele o obsesie reală, numai a lor, la care de puține dăți făceau aluzie. În ziua de Crăciun m-am trezit amestecată într-unul din scandalurile lor, și poate că datorită faptului că pînă atunci obișnuiam să mă țin departe de astfel de lucruri, scandalul acesta mi-a făcut o impresie mai mare decît oricare altul. S-ar putea ca senzația aceasta să se fi datorat și stării sufletești în care mă lăsase unchiul Román, și pentru care nu am mai avut alt remediu decît să încep a privi lucrurile și sub aspectul lor neplăcut.

Discuția aceea s-a datorat prieteniei mele cu Ena. Mult mai tîrziu, amintindu-mi de asta, m-am gîndit că numai o anumită predestinare a apropiat-o pe Ena chiar de la început de viața ce se desfășura în strada Aribau, atît de impregnată cu fapte stranii.

Prietenia mea cu Ena își urmase cursul normal al unor relații între două colege de an, care se simpatizau nespus de mult. Am început să-mi amintesc de încîntarea prieteniilor mele din școală, uitate deja, datorită ei. Nu-mi erau ascunse nici avantajele prieteniei cu Ena. Ceilalți colegi mă stimau mai mult. Li se părea, bineînțeles, mai ușor să se apropie în felul acesta de frumoasa mea prietenă.

Și totuși, pentru mine era un lux destul de scump să iau parte la obiceiurile ei. Mă tîra în toate zilele la bar, singurul loc în care era cald, din cîte-mi amintesc, din toată universitatea de piatră (în afara soarelui din parc), și îmi plătea consumația, căci făcusem o convenție prin care interziceam băieților, aproape toți foarte tineri și, în majoritate, cu puține resurse bănești, să invite fetele în contul lor. Eu n-aveam bani pentru o cafea. Nu puteam să-mi plătesc nici chiar tramvaiul — dacă, în vreo după-amiază, reușeam să înșel atenția Angustiei și să ies cu prietena mea la plimbare — și nici să cumpăr castane. Iar Ena le prevedea pe toate. Și asta-mi făcea viața mult prea neplăcută. Toate micile mele bucurii din lunile acelea erau îngrădite de obsesia unui singur gînd ; să-i răsplătesc Enei, pentru atențiile ei față de mine. Pînă atunci nimeni, din toate ființele pe care le-am iubit, nu-mi dovedise atîta afecțiune și mă rodea nevoia de a-i oferi ceva în plus față de prietenia mea, nevoia pe care o simt cei iubiți de a plăti, bănește, un lucru cu valoare extraordinară pentru ei : interesul și simpatia.

Nu-mi dau seama dacă era un sentiment frumos sau meschin — şi atunci nu mi-ar fi trecut prin gînd să-l analizez — sentimentul care m-a împins să deschid geamantanul pentru a face o revizuire a bunurilor mele. Am cercetat cărţile pe rînd, una cîte una, le-am privit şi le-am scuturat de praf. Le luasem, pe toate, din biblioteca tatălui meu, pe care verişoara Isabel o aruncase în holul casei. Erau nişte cărţi îngălbenite, care prinseseră, parcă, mucegai. Lenjeria mea şi o casetuţă de tablă completau tabloul a tot ceea ce aveam pe lume. În casetă am găsit nişte fotografii vechi, verighetele părinţilor mei şi un medalion de argint cu data naşterii mele. La fund de tot, înfăşurat în hîrtie de mătase, aveam un minunat şal de dantelă, pe care mi-l dăduse bunica în ziua primei comuniuni. Nu mai ştiam dacă e atît de frumos şi bucuria de-al putea dărui Enei îmi compensa multe din amărăciuni. Îmi compensa mai întîi strădania, care începuse să mă coste cam mult, de a mă duce la universitate curată sau, cel puţin, de a părea la fel de îngrijită ca şi colegele mele. Tristeţea aceea de a-mi cîrpi mînuşile, de a-mi spăla bluzele în apa cenuşie şi rece a spălătorului din galerie, cu aceeaşi bucată de săpun cu care Antonia îşi curăţa cratiţile şi cu care, în fiecare dimineaţă, mă frecam, zgîriindu-mă, sub duş. A putea să-i dăruiesc Enei un lucru atît de delicat şi frumos mă compensa de toată meschinătatea vieţii mele. Mi-amintesc că l-am luat cu mine la universitate, în ultima zi de cursuri, înainte de vacanţa de Crăciun, şi că am ascuns acest lucru cu

foarte mare grijă de privirile rudelor mele. Nu pentru că mi s-ar fi părut că fac o faptă urîtă dacă dăruiesc ceva care îmi aparţine, ci pentru că acel dar aparţinea lucrurilor mele, celor mai intime, de la care excludeam pe toată lumea. Pe atunci mi s-ar fi părut imposibil să-i vorbesc lui Román despre Ena. Nici măcar să-i fi spus că cineva admira arta lui.

Ena a fost înduioşată şi-atît de veselă cînd a găsit în pacheţel fleacul frumos pe care i l-am dat, încît această veselie a ei ne-a unit mai mult decît toate celelalte dovezi de afecţiune pe care mi le dăduse pînă aci. M-a făcut să mă simt cum nu puteam fi : bogată şi fericită. Şi asta n-am s-o pot uita niciodată.

Mi-amintesc că acest eveniment mi-a creat o bună dispoziţie şi că mi-am început vacanţa cu un calm şi o plăcere pe care nu le cunoscusem pînă atunci. Pînă şi cu Angustias devenisem amabilă. În noaptea de Crăciun m-am îmbrăcat, pregătindu-mă pentru a mă duce la biserică împreună cu ea, deşi nu-mi ceruse acest lucru. A fost însă o mare surpriză pentru mine cînd am văzut-o înfuriindu-se.

— Prefer să mă duc singură în noaptea asta, fetiţo...

I s-a părut că am rămas decepţionată şi m-a mîngîiat pe obraz.

— Ai să mergi dimineaţă cu bunică-ta...

Eu nu eram decepţionată, ci doar surprinsă, căci la toate celelalte slujbe Angustias mă obliga să merg cu ea şi chiar îi plăcea să-mi supravegheze şi să-mi critice devoţiunea.

Dimineața a fost splendidă, iar eu dormisem destul de mult. Am însoțit-o, într-adevăr, pe bunica la biserică. La lumina puternică a soarelui, bătrînica, în paltonul ei negru, părea o mică stafidă scorojită. Mergea lîngă mine atît de mulțumită, încît m-a cutremurat o remușcare neclară de a n-o putea iubi mai mult decît o iubeam.

Cînd ne întorceam, mi-a spus că s-a rugat tot timpul pentru pacea familiei.

— Să se împace frații ăștia, fetița mea, asta e singura mea dorință, și, de asemeni, ca Angustias să înțeleagă cît de bună e Gloria și cît de nefericită a fost.

Cînd urcam scara am auzit niște țipete care ieșeau din apartamentul nostru. Bunica s-a ghemuit lîngă mine și-a suspinat.

Cînd am intrat, Gloria, Angustias și Juan se certau în sufragerie. Gloria plîngea ca o isterică. Juan încerca s-o lovească pe Angustias cu un scaun în cap, iar ea apucase un altul și îl ținea ca pe un scut, mișcîndu-se dintr-o parte în alta ca să se apere.

Papagalul bolborosea, înfuriat și el, iar Antonia cînta liniștită, în bucătărie. Scena avea oarecare haz.

Bunica s-a vîrît de îndată în bătălie, agitată, încercînd s-o înmoaie pe Angustias, care începuse să dea semne de desperare.

Gloria s-a apropiat de mine.

— Andrea, numai tu poți să spui că nu-i adevărat.

Juan a lăsat scaunul și m-a privit.

— Ce poate să spună Andrea? a strigat Angustias. Știu foarte bine că l-ai furat.

— Angustias, bagă de seamă, dacă mai continui cu insultele, îți crăp capul! Blestemato!

— Bine, dar ce trebuie să spun eu?

— Angustias zice că Gloria ți-a luat șalul de dantelă pe care-l aveai în geamantan.

Am simțit că roșesc fără nici un motiv, de parcă pe mine însămi m-ar fi acuzat de ceva. M-a luat cu călduri. Sîngele mi s-a zbătut în obraji, în urechi, în vinele gîtului.

— Eu nu vorbesc fără dovezi! a spus Angustias întinzînd arătătorul către Gloria. Există cineva care te-a văzut ieșind cu șalul din casă ca să-l vinzi. În mod sigur, ăsta-i singurul lucru de preț pe care-l avea nepoata în geamantanul ei și n-ai să-mi spui că e pentru prima dată cînd îi inspectezi lucrurile pentru a-i lua cîte ceva. De două ori te-am prins îmbrăcată cu lucrurile Andreei.

Asta era, într-adevăr, așa. Un nefericit obicei de-al Gloriei, murdară și neîngrijită, și fără nici un fel de scrupul față de bunurile altcuiva.

— Dar că mi-ar fi furat șalul, asta nu-i adevărat, am spus eu, gîtuită de o neliniște copilărească.

— Ai văzut, vrăjitoare nerușinată! Mai bine ți-ar fi rușine de purtările tale și nu te-ai amesteca în treburile altora.

Ăsta era, bineînțeles, Juan.

— Și ce, nu-i adevărat? Nu-i adevărat că ți-a furat șalul tău de la prima comuniune?

Unde-i, dacă nu ţi l-a furat? Pentru că eu, chiar azi dimineaţă m-am uitat în geamantan şi nu l-am văzut.

— L-am dat cuiva, am zis eu, încercînd să-mi stăpînesc bătăile inimii. L-am dăruit.

Mătuşa Angustias s-a apropiat atît de repede de mine, încît am închis ochii, într-un gest instinctiv, temîndu-mă c-o să mă lovească. I-am simţit respiraţia în obraz.

— Să-mi spui cui l-ai dat! Imediat! Logodnicului tău? Ai un logodnic?

Am dat din cap, în semn că nu.

— Atunci nu-i adevărat. E o minciună pe care o spui ca s-o aperi pe Gloria. Nu-ţi pasă că pe mine mă faci de rîs, iar pe curva asta o scoţi basma curată...

În mod obişnuit mătuşa Angustias îşi măsura bine cuvintele. De data asta însă s-a lăsat tîrîtă de atmosfera generală. Ceea ce a urmat s-a petrecut foarte repede: un pumn al lui Juan, atît de tare, încît Angustias a început să se clatine şi a căzut jos, pe duşumea.

M-am aplecat în grabă peste ea şi am încercat s-o ajut să se ridice. M-a respins, cu brutalitate, izbucnind în plîns. Scena îşi pierduse, de fatp, tot hazul pentru mine.

— Şi ia aminte, vrăjitoareo, a strigat Juan, nu ţi-am spus-o pînă acuma pentru că sînt de o sută de ori mai bun decît tine şi decît tot neamul blestemat de sub acoperişul ăsta, dar mă interesează foarte puţin faptul că nevasta şefului tău are dreptate cînd te insultă la telefon adeseori

şi că aseară n-ai fost la biserică şi nici într-un alt loc sfînt.

O să-mi fie foarte greu să uit mutra pe care a făcut-o Angustias în clipa aceea. Cu părul despletit, cu ochii atît de măriţi încît mă înspăimîntau, şi ştergîndu-şi cu două degete un firicel de sînge din colţul gurii. Părea beată.

— Canalie, canalie! Descreieratule! a strigat ea.

Apoi şi-a acoperit faţa cu mîinile şi s-a dus în camera ei. Am auzit patul scîrţîind sub greutatea trupului şi după aceea i-am desluşit plînsul.

Sufrageria a rămas învăluită într-o linişte înfricoşătoare. M-am uitat la Gloria şi mi-am dat seama că îmi surîdea, dar habar n-aveam ce trebuie să fac. Am bătut timid în uşa Angustiei şi parcă mi-a părut bine că n-a vrut să-mi răspundă.

Juan s-a dus în atelier şi de aci a chemat-o pe Gloria, după care i-am auzit începînd o nouă discuţie, ce răzbătea pînă la mine înmuiată, ca o furtună care se îndepărtează.

M-am apropiat de balcon şi mi-am rezemat fruntea de fereastră. În stradă, ziua aceea de Crăciun avea un aspect de uriaşă cofetărie aurită, plină cu lucruri ispititoare.

Am simţit-o pe bunica apropiindu-se în spatele meu şi după aceea mîna ei mică, întotdeauna învineţită de frig, a încercat o uşoară mîngîiere.

— Hoţomano! mi-a spus. Hoţomano, ai dat şalul meu!

M-am uitat la ea şi mi-am dat seama că era tristă, cu o adîncă mîhnire sufletească în ochi.

— Nu-ţi plăcea şalul meu? Îl aveam de la mama mea şi am vrut să-ţi rămînă ţie...

Nu am ştiut ce să-i răspund şi i-am răsucit mîna pentru a-i săruta palma crăpată şi, totuşi, suavă. Mă gîtuia şi pe mine această mîhnire, ca o frînghie aspră. M-am gîndit, atunci pentru prima dată, că orice bucurie din viaţa mea trebuie s-o răscumpăr cu ceva neplăcut. Că poate asta era o lege fatală.

A venit Antonia să pună masa. La mijloc, ca şi cînd ar fi fost nişte flori, a pus o tavă mare cu alviţă. Mătuşa Angustias nu a vrut să iasă din camera ei ca să mănînce.

Eram numai noi, bunica adică, Gloria, Juan, Román şi eu, stînd la acea masă stranie de Crăciun, o masă mare cu o faţă în carouri şi cu marginile de dantelă deşirate.

Juan şi-a frecat mîinile nerăbdător.

— Să ne veselim, a spus şi a desfundat o sticlă.

Fiind ziua Crăciunului, Juan se simţea foarte bine. Gloria a început să mănînce încă de la supă bucăţi de alviţă, folosindu-le drept pîine. După primul pahar de vin, bunica rîdea clătinînd din cap.

— Nu mai există pui, nici curcani, dar un iepure bine gătit e mai bun decît orice, a spus Juan.

Numai Román, ca întotdeauna, părea departe de cele lumeşti. Din cînd în cînd lua cîte o bucată de alviţă şi o dădea cîinelui.

Semănam cu oricare familie liniştită şi fericită, învăluită într-o sărăcie curată, fără să-şi mai dorească altceva.

Un ceas, care rămînea întotdeauna în urmă, a bătut de cîteva ori furtunos, iar papagalul a scuturat din aripi, mulţumit.

Deodată, toată povestea asta a început să mi se pară idioată, comică, lipsită de importanţă. Şi fără să pot îndrepta cu ceva lucrurile, am izbucnit în rîs, cînd nimeni nu vorbea, şi m-am înecat. Au început să-mi dea cu pumnul după ceafă, iar eu rîdeam în continuare, crispată, tuşind de-mi dădeau lacrimile. Am terminat într-un plîns adevărat, mîhnită, tristă şi pustie.

După-amiază mătuşa Angustias m-a chemat în camera ei. Se vîrîse în pat şi îşi pusese cîteva prosoape cu apă şi oţet pe frunte. Se liniştise şi părea bolnavă.

— Apropie-te, fetiţo, apropie-te, mi-a spus, trebuie să-ţi explic ceva. E interesul meu ca tu să ştii că mătuşa ta este incapabilă să facă vreun rău cuiva, oricît de mic ar fi el.

— Ştiu foarte bine asta, nu m-am îndoit niciodată.

— Mulţumesc, fetiţo. Chiar n-ai crezut în calomniile lui Juan?

— Ah, că aseară n-ai fost la biserică? am încercat eu să surîd. Nu. De ce să nu fi fost? Şi în afară de asta nu mi se pare ceva prea important.

S-a foit, neliniştită.

— Mi-e foarte greu să-ţi explic, dar...

Glasul ei parcă venea încărcat cu ape, ca nişte nori de primăvară umflaţi. Mi-ar fi fost imposibil să mai suport o nouă scenă, şi i-am atins braţul cu vîrful degetelor.

— Nu vreau să-mi explici nimic. Nu cred că trebuie să-mi dai socoteală de treburile tale, mătuşo. Dacă tu crezi că asta îţi serveşte la ceva, o să-ţi spun că socotesc imposibil orice lucru urît ce mi s-ar spune despre tine.

Ea m-a privit, clipind de sub prosoapele ude, cu care era îmbrobodită.

— O să plec foarte repede din casa asta, fetiţo, a spus cu voce nehotărîtă. Mai repede decît îşi poate închipui cineva. Şi atunci adevărul o să iasă la lumină.

Am încercat să-mi imaginez cum ar arăta viaţa fără mătuşa Angustias şi situaţia în care aş fi rămas eu după aceea... Nu mi-a lăsat timp să mă gîndesc.

— Şi acum, Andrea, ascultă-mă — îşi schimbase vocea ; dacă ai dăruit şalul acela cuiva, trebuie să-l rogi să ţi-l dea înapoi.

— Pentru ce ? Era doar al meu.

— Fiindcă eu îţi cer lucrul ăsta.

Am rîs, gîndindu-mă la ciudăţeniile acestei femei.

— Nu pot să fac asta. N-o să fac asemenea tîmpenie.

Ceva ca un hîrîit se auzea în gîtul mătuşii Angustias. Ca un sfîrîit de pisică. S-a ridicat din pat şi şi-a scos de pe frunte prosoapele umede.

— Ai avea curajul să juri că l-ai dăruit cuiva ?

— Bineînţeles că da. Pe însuşi Dumnezeu !

În clipa aceea eram deja plictisită şi desperată de subiectul în cauză.

— L-am făcut cadou unei colege de la universitate.

— Gîndeşte-te că juri strîmb.

— Mătuşo, nu-ţi dai seama că toată povestea asta devine ridicolă ? Doar spun adevărul. Cine ţi-a vîrît în cap că mi l-ar fi furat Gloria ?

— M-a asigurat unchiul tău Román, fetiţo ! a spus ea, aşezîndu-şi pernele sub cap. Să-l ierte Dumnezeu dacă m-a minţit. Mi-a spus că el ar fi văzut-o pe Gloria vînzînd şalul tău într-o prăvălie de vechituri ; de asta ţi-am inspectat geamantanul azi-dimineaţă.

Am rămas înmărmurită, ca şi cînd mi-aş fi vîrît mîinile în ceva murdar, nemaiştiind nici ce să fac şi nici ce să spun.

Şi am sfîrşit ziua de Crăciun în camera mea, între acea fantastică îngrămădire de mobilă acoperită de amurg. Stăteam pe patul turcesc, învelită cu o cuvertură şi cu capul sprijinit pe genunchii îndoiţi.

Afară, în magazine, ţîşneau jeturi de lumină, iar lumea ieşea încărcată de pachete. Betleemurile, gătite cu mulţimea lor de ciobani şi de oi, începeau să se aprindă. Vor trece peste străzi bomboane, buchete de flori, panglici împodobite, felicitări şi daruri.

Gloria şi Juan ieşiseră să se plimbe cu copilul. M-am gîndit că mutrele lor între atîta lume vor fi şi mai palide, şi mai şterse, şi mai pierdute. Antonia ieşise şi ea şi am ascultat paşii bunicuţei, nervoasă şi plină de speranţă, ca un

şoricel, adulmecînd lumea interzisă a bucătăriei. Erau domeniile unei femei teribile : Antonia. Bunicuţa a tras un scaun pentru a ajunge la uşa dulapului. Cînd a găsit cutia cu zahăr, am auzit scîrţîindu-i între dinţi bucăţelele albe.

Ceilalţi stăteau în pat. Mătuşa Angustias, eu, iar sus, izolat de straturile care amortizează zgomotele (sunetul patefonului, dansul, discuţiile gălăgioase) ale fiecărui apartament, mi-l puteam închipui pe Román, întins şi el în pat, fumînd, fumînd...

Toţi trei ne gîndeam la noi înşine, fără să putem ieşi din limitele acelei vieţi restrînse. Nici chiar el, Román, cu toată falsa lui aparenţă spiritualizată. El, Román, mai meschin, mai strîns decît oricine în nimicurile zilnice. Cheltuindu-şi viaţa, deprinderile şi arta sa pentru pasiunea acestei forfote continui din casă. El, Román, capabil de a se uita în geamantanul meu şi de a născoci minciuni ; de a arunca vinovăţii împotriva unei fiinţe pe care o dispreţuia într-atîta, încît îi ignora, la modul absolut, pînă şi existenţa.

Aşa s-a sfîrşit, pentru mine, ziua aceea de Crăciun, dîrdîind de frig în camera mea şi gîndindu-mă la lucrurile acestea.

VII

Două zile după furtunoasa scenă pe care am povestit-o, Angustias şi-a scuturat de praf geamantanele şi a dispărut fără să ne spună nici unde se duce, nici cînd are de gînd să revină.

Şi totuşi, călătoria asta nu a schimbat cu nimic caracterul de tainică escapadă pe care Román voia să-l insinueze. S-a întors după două zile, cu ordinele şi ţipetele ei de întotdeauna. Era nervoasă şi se contrazicea. Uneori plîngea.

Şi din nou, cînd geamantanele au fost închise, iar un taxi se afla în faţa casei, s-a îmbrăţişat cu bunica.

— Binecuvîntează-mă, mamă !

— Da, fata mea, da, fata mea.

— Şi ţine minte ce ţi-am spus.

— Da, fata mea.

Juan privea scena cu mîinile în buzunar, neliniştit.

— Eşti mai nebună decît o capră, Angustias !

Ea nu i-a răspuns. O vedeam în paltonul ei larg şi cenuşiu, cu eterna ei pălărie, sprijinită de umărul bunicii, aplecîndu-se pînă să atingă cu fruntea ei fruntea albă a bunicii, şi-am avut senzaţia că mă aflu în faţa uneia din acele ultime frunze de toamnă, moartă în copac, înainte ca vîntul s-o smulgă.

Cînd, în sfîrşit, a plecat, mult timp am avut senzaţia că în aer plutesc încă vorbele ei. Chiar în după-amiaza aceea a sunat cineva. Am deschis unui necunoscut venit în căutarea ei.

— A plecat deja ? a întrebat el, îngrijorat, ca şi cînd ar fi venit alergînd.

— A plecat.

— Atunci, pot intra s-o văd pe bunica ?

L-am invitat în sufragerie, iar el a aruncat peste toată acea ruinată tristeţe o privire neliniş-

tită. Era un om înalt și gros, cu sprîncene negre și rare.

Bunicuța a apărut cu copilul atîrnat de fustă și cu aerul acela, spectral și dezastruos de femeie bogată, surîzîndu-i dulce, fără să-l recunoască.

— Nu mai știu de unde vă..

— Am trăit multe luni de zile în casa aceasta, doamnă. Sînt Jerónimo Sanz.

L-am cercetat pe șeful Angustiei cu o curiozitate obraznică. Părea un om rău, care se stăpînește cu dificultate. Se purta foarte bine îmbrăcat. Ochii negri, aproape fără pic de alb, mi-au amintit de porcii pe care-i creștea Isabel, cînd eram la țară.

— Doamne, Doamne, spunea bunica, clătinînd din cap. Sigur că da, luați loc. O cunoașteți pe Andrea ?

— Da, doamnă ; am văzut-o cînd am fost aici ultima dată. S-a schimbat foarte puțin. Seamănă cu mama ei la ochi, la înălțime și la subțirime. În realitate, Andrea are o mare asemănare cu familia dumneavoastră.

— Este leită fiul meu, Román ; dacă ar fi avut ochii lui negri, ar fi mai mult decît leită, a zis bunica, pe neașteptate.

Don Jerónimo a răsuflat adînc din scaunul lui. Discuția despre mine îl interesa tot atît de mult ca și pe mine însămi. S-a întors spre bunica și și-a dat seama că aceasta își uitase de el și se juca nepăsătoare cu copilul.

— Doamnă, aș fi vrut să aflu adresa Angustiei... E o rugăminte pe care v-o fac dumneavoastră. Știți foarte bine... Am multe probleme

la birou, pe care numai ea poate să mi le rezolve căci... Nu și-a amintit de asta... Și...

— Da, da, a spus bunica. Se vede treaba că a uitat. Și a uitat să-mi spună și unde pleacă ; nu, Andrea ?

A surîs din nou lui don Jerónimo, cu ochii ei clari și dulci.

— A uitat să-și lase adresa, a încheiat ea. Poate că o să ne scrie. Fata mea e o ființă aparte. Închipuiți-vă și dumneavoastră, are mania să spună că nora mea, cumnata ei, Gloria, nu este perfectă...

Don Jerónimo, roșind pe gîtul lui alb, a căutat un moment ca să poată pleca. Din ușă, mi-a aruncat o privire de nemăsurată ură. Am avut senzația că trebuie să alerg după el, să-l apuc de pulpană și să-i strig furioasă :

„De ce mă priviți așa ? Cu ce v-am greșit eu dumneavoastră ?“

Dar, bineînțeles, i-am surîs și am închis ușa cu băgare de seamă. Întorcîndu-mă, am dat peste fața bunicii, copilăroasă, căzînd la pieptul meu.

— Sînt mulțumită, fata mea. Sînt mulțumită, dar de data asta mi se pare că trebuie să mă spovedesc. Sînt sigură, totuși, că nu e un păcat prea mare. Oricum, tot trebuie să mă duc mîine la biserică, așa că...

— Înseamnă că i-ai spus o minciună lui don Jerónimo ?

— Da, da... și bunicuța a surîs iarăși.

— Și-atunci, unde e Angustias, bunicuțo ?

— Nici ție nu pot să ți-o spun, hoțomano... Și mi-ar face plăcere să știi, pentru că despre

biata Angustias unchii tăi cred tot felul de prostii care nu sînt adevărate şi s-ar putea ca şi tu să crezi acelaşi lucru... Biata fată are un singur defect : acela că e foarte supărăcioasă... Dar nu trebuie făcut un caz din asta.

Gloria şi Juan au venit lîngă noi.

— Dacă nu cumva Angustias a fugit chiar cu don Jerónimo, a aruncat, Juan, brutal.

— Taci ! Taci odată ! Ştii foarte bine că sora ta nu e în stare de astfel de lucruri.

— Bine, bine, dar noi, mamă, am văzut-o în noaptea de Crăciun, aproape spre dimineaţă, întorcîndu-se acasă cu don Jerónimo. Juan şi eu ne-am ascuns în umbră, ca să-i vedem trecînd. Sub felinarul care se află la intrare s-au despărţit ; don Jerónimo i-a sărutat mîna, iar ea a izbucnit în plîns...

— Fata mea, a spus bunica dînd din cap, nu toate lucrurile care se văd sînt ceea ce par.

Puţin după aceea am privit-o cum pleacă, sfidînd întunericul rece al înserării, pentru a se spovedi la biserica din apropiere.

Am intrat în camera Angustiei şi salteaua moale şi goală m-a făcut să-mi vină ideea de a dormi aici atîta timp cît ea va fi plecată. Şi, fără să întreb pe nimeni, mi-am adus lucrurile pe patul acela, nu fără o oarecare nelinişte, căci toată camera era impregnată de naftalina şi de tămîia pe care le folosea stăpîna camerei, iar ordinea în care se aflau scaunele părea dictată încă de vocea ei. Camera avea ceva dur, ca şi trupul Angustiei, dar aici totul era mai curat şi mai independent decît în oricare parte din întreaga casă. M-am acoperit instinctiv, încercînd să mă simt bine.

Cîteva ore mai tîrziu, cînd toată casa se adîncise în liniştea nopţii — un scurt repaus obligatoriu — aproape de ziuă, m-am deşteptat cu lumina electrică în ochi. M-am ridicat din pat şi l-am văzut pe Román.

— Ah ! a spus el, încruntîndu-se, dar în acelaşi timp încercînd să schiţeze un surîs. Profiţi de absenţa Angustiei ca să dormi în alcovul ei... Nu ţi-e teamă c-o să te strîngă de gît cînd o să se întoarcă ?

Nu i-am răspuns, dar l-am privit întrebătoare.

— Nimic, a zis el, nimic... Nu voiam nimic de aici.

A stins lumina şi a dispărut. După aceea l-am auzit ieşind din casă.

Primele zile am avut impresia că apariţia aceasta a lui Román la o astfel de oră din noapte a fost un vis ; dar mi-am amintit-o foarte pe viu, puţin după aceea.

A fost o după-amiază cu lumină tristă. Obosisem privind fotografiile vechi pe care mi le arăta bunica, în camera ei. Avea o ladă plină cu fotografii în cea mai înspăimîntătoare dezordine, multe cu colţurile mîncate de şoareci.

— Asta eşti tu, bunicuţo ?

— Da...

— Ăsta e bunicuţul ?

— Da, e tatăl tău.

— Tatăl meu ?

— Da, adică soţul meu.

— Atunci nu e tatăl meu, ci bunicul...
— Ah... Da, da.
— Cine e fata asta atît de grasă ?
— Nu știu.
Dar pe dosul fotografiei era o dată foarte veche și un nume : „Amalia".
— E mama mea cînd era mică, bunicuțo !
— Mi se pare că te înșeli.
— Nu, bunicuțo.
Își amintea de toți prietenii ei din tinerețe.
— Acesta e fratele meu... Un văr care a stat în America...
Am obosit și m-am dus în camera Angustiei. Voiam să rămîn singură un moment, pe întuneric. „Dacă am poftă — m-am gîndit cu ușoara indispoziție pe care-o încercam ori de cîte ori mă gîndeam la ceva — o să învăț puțin."
Am deschis ușa cu grijă și-am dat înapoi, înspăimîntată : lîngă balcon, profitînd de ultima lumină a după-amiezii pentru a citi, stătea Román cu o scrisoare în mînă.
S-a întors brusc, dar văzîndu-mă, a schițat un surîs.
— Ah, tu ești, mititico ? Bine, măcar acum să nu mă alungi, fă-mi plăcerea.
Am rămas liniștită și-am văzut că el, cu o mare îndemînare și stăpînire de sine, îndoia scrisoarea aceea și o așeza pe un maldăr de alte scrisori care se aflau pe birou. (Îi priveam mîinile îndemînatice, arse de soare, pline de viață.) A deschis unul din sertarele Angustiei, după aceea a scos un portchei din buzunar, a găsit de îndată cheia pe care o căuta și a închis, după

ce pusese înăuntru scrisorile, fără zgomot, sertarul.
În timp ce făcea toate aceste operații, continua să-mi vorbească :
— Simțeam foarte mult nevoia să vorbesc cu tine în după-amiaza aceasta, mititico. Am sus o cafea excelentă și voiam să te invit la o ceașcă. Mai am niște țigări și niște bomboane, pe care le-am cumpărat ieri gîndindu-mă la tine... Ce zici ? a spus el la sfîrșit, văzînd că eu continuam să tac. Se sprijinise de biroul Angustiei, iar ultima lumină de zi năvălea prin balcon, conturîndu-i umbra pe perete. Stăteam în fața lui.
— Încep să-ți sclipească ochii, ca la pisici.
Eu am încercat să ies din aiureala aceasta, scoțînd un oftat care semăna mai degrabă a suspin.
— Răspunde-mi, nu vrei să vii ?
— Nu, Román, mulțumesc. După-masă vreau să învăț.
Román a aprins un chibrit pentru țigară ; o clipă, printre umbre, pe fața lui luminată de o scînteiere roșiatică am întrezărit surîsul lui aparte, apoi am văzut țigara arzînd. Un punct roșu în jurul căruia se rotea lumina cenușiu-violetă a înserării.
— Nu cred că ai atît de mult chef de învățat, Andrea... Haidem, a spus el, apropiindu-se brusc de mine, și apucîndu-mă de umăr. Să mergem !
Mă simțeam țeapănă și am încercat, fără putere, să-i desprind degetele de pe braț.

— Nu astăzi... mulţumesc.

M-a eliberat de îndată ; dar stăteam încă aproape unul de altul şi nici unul nu se mişca.

S-au aprins luminile pe stradă şi un şuvoi galben s-a reflectat pe scaunul pustiu al Angustiei, alergînd pe spătar...

— Poţi să faci ce vrei, Andrea, a spus el în cele din urmă. Pentru mine nu-i o problemă de viaţă sau de moarte.

Glasul îi răsuna profund, cu un ton nou.

„E desperat", m-am gîndit, fără să ştiu prea bine cum de puteam recunoaşte desperarea în felul lui de a vorbi. A ieşit repede şi a trîntit uşa cu putere, ca întotdeauna. Mă simţeam emoţionată într-un fel neplăcut, şi m-a încercat imediat dorinţa de a-l urma, dar ajungînd în hol, m-am oprit din nou. Cu cîteva zile în urmă, cînd refuzam efuziunea lui Román, mi se părea imposibil c-o să mai mă pot considera prietenă cu el după acest atît de neplăcut episod cu şalul. Cu toate acestea el îmi inspira mai mult interes decît toţi ceilalţi din casă la un loc. ...„E meschin, e o fiinţă nedemnă", am gîndit eu cu voce tare, în obscuritatea liniştită a casei.

Şi totuşi, m-am hotărît să deschid uşa şi să urc scara. Simţind pentru prima dată, fără să înţeleg, că interesul şi stima pe care ţi-o inspiră o persoană sînt două lucruri care nu merg întotdeauna împreună.

Urcînd, mă gîndeam că în prima noapte cînd am dormit în camera Angustiei, îndată după apariţia lui Román şi după aceea, cînd a trîntit uşa în urma lui, i-am auzit paşii pe scară şi-apoi

am auzit-o pe Gloria părăsind casa. Camera Angustiei primea zgomotele direct de pe scară. Era ca o mare ureche a casei. Şoapte, uşi trîntite, discuţii, totul se auzea aici. Surescitată cum eram, am încercat să ascult. Închisesem ochii să aud mai bine ; mi se părea că o văd pe Gloria, cu faţa ei albă şi triunghiulară, şovăind pe palierul scării. A făcut cîţiva paşi şi s-a oprit din nou, nehotărîtă ; şi iar a început să meargă şi iar s-a oprit. Îmi bătea inima puternic pentru că eram sigură că ea n-o să poată rezista dorinţei de a urca treptele scării care despărţeau locuinţa noastră de camera lui Román. Poate că nu putea rezista tentaţiei de a-l spiona... Şi totuşi, în cele din urmă paşii Gloriei s-au hotărît brusc, începînd să coboare scara, pentru a se pierde în stradă. Mi se părea totul atît de înspăimîntător, încît am atribuit zăpăceala mea faptului că eram pe jumătate adormită.

Acum, însă, eu eram cea care urca scara, încercînd să-mi stăpînesc bătăile inimii, spre camera lui Román. Mi se părea că, într-adevăr, avea nevoie de mine, că simţea neapărat dorinţa de a-mi vorbi, aşa cum îmi spusese. Poate că dorea să se mărturisească în faţa mea. Să se pocăiască sau să se justifice.

Cînd am intrat, l-am găsit trîntit în pat, mîngîind cîinele.

— Crezi că mi-ai făcut o favoare că ai venit ?

— Nu... Dar cred că doreai să vin.

S-a ridicat şi m-a privit cu o expresie de curiozitate.

— Aş vrea să ştiu cam pînă unde pot conta pe tine ; cam cît de mult ai să mă poţi iubi... Tu mă iubeşti, Andrea ?

— Da, e firesc... am spus eu stînjenită. Dar nu ştiu cam cît trebuie să-şi iubească nepoatele obişnuite unchii.

Román a început să rîdă.

— Nepoatele obişnuite ? Dar ce, tu te consideri o nepoată neobişnuită ? Hai, Andrea, priveşte-mă... Prostuţo... Nepoatele, de toate felurile, obişnuiesc să se poarte fără teamă faţă de unchii lor...

— Da, uneori am impresia că e mai bună prietenia decît familia, iar cineva, în anumite împrejurări, se poate înţelege mai degrabă cu un străin, decît cu cineva din sîngele lui...

Chipul Enei, uitat cu desăvîrşire în zilele acelea, începea să se deseneze în imaginaţia mea ca un profil vag. Urmărită de această idee, l-am întrebat pe Román :

— Tu nu ai prieteni ?

— Nu ; Román mă observa. Eu nu sînt om pentru prieteni. Nimeni din casa asta nu are nevoie de prieteni. Ne ajungem nouă înşine. O să te convingi şi tu singură...

— Nu cred. Nu sînt prea sigură... Ar fi mai bine să vorbeşti cu un om de vîrsta ta, decît cu mine...

Gîndurile îmi înăbuşeau vocea şi nu puteam să vorbesc.

Román avea un ton iritat, cu toate că surîdea încă.

— Dacă aş fi avut nevoie de prieteni, i-aş avea. Am avut şi m-am străduit să-i pierd. O să te saturi şi tu de toate... Oare ce fiinţă există, în această murdară şi civilizată lume, care să aibă vreun interes deosebit pentru a te suporta ? O să trimiţi şi tu, foarte curînd, toată lumea la dracu. Cînd o să-ţi treacă romantismul ăsta de şcolăriţă pentru prietenii.

— Dar şi tu, Román, ai să te duci la dracu cu lumea asta cu tot... Niciodată nu am făcut atîta caz de lume cum faci tu, şi nici nu m-au interesat, măcar din curiozitate, treburile ei intime... Eu nu bodicăi prin sertarele altora, nici nu mă interesează ceea ce au alţii în geamantanele lor.

Am roşit şi am simţit asta, pentru că lumina era aprinsă şi ardea şi focul din cămin. Dîndu-mi seama, un nou val de sînge mi-a năvălit în obraz, dar am avut îndrăzneala să-l privesc pe unchiul meu drept în ochi.

— Ah, va să zică ai vrea să ştii ce a fost cu dispariţia mea din zilele acestea ?

— Da.

— Ascultă, a schimbat el tonul, tu să nu te amesteci în ceea ce nu înţelegi... N-ai să înţelegi mare lucru dacă o să-ţi explic treburile mele, şi, la urma urmei, nici nu m-am gîndit să-ţi dau socoteală.

— Nici nu-ţi cer asta.

— Da, dar eu sînt cel care vrea să-ţi vorbească. Vreau să-ţi spun unele lucruri.

Mi s-a părut destul de zăpăcit. Şi pentru întîia oară, lîngă el, am avut aceeaşi senzaţie de

dezechilibru, pe care o încercam întotdeauna cînd mă aflam lîngă Juan. În timpul discuţiei pe care am avut-o, au existat clipe în care faţa i se lumina de o răutăcioasă bună dispoziţie, şi clipe cînd eram privită de o frunte pe jumătate încreţită şi de nişte ochi pătrunzători, de parcă ar fi fost cu adevărat pasionant ceea ce îmi spunea. Ca şi cum ar fi fost cel mai important lucru din viaţa lui.

Prima dată mi s-a părut că nu ştie cum să înceapă. A umblat puţin cu ibricul, apoi a stins lumina şi am rămas numai cu licărirea căminului, pentru a ne bea în felul acesta cafeaua. M-am aşezat pe covor, lîngă foc, iar el a stat o clipă lîngă mine, în genunchi, fumînd. După aceea s-a ridicat.

„O să mă facă să-l rog ca de obicei, să-mi cînte ceva", m-am gîndit, dîndu-mi seama că liniştea începea să dureze. Mi se părea că regăsiserăm, în sfîrşit, atmosfera normală. Deodată, însă, vocea lui m-a înspăimîntat.

— Ascultă, voiam să vorbesc cu tine, dar mi-e imposibil. Tu eşti o fiinţă ciudată... „Ceea ce-i bun", „Ceea ce-i rău", „Ceea ce-mi place", „Ceea ce nu-mi place să fac"... Asta-i tot ce ai în cap, cu o limpezime de copil. Uneori mi se pare că semeni cu mine, că mă înţelegi, că înţelegi muzica mea, că înţelegi muzica acestei case... Prima dată cînd am cîntat la vioară pentru tine tremuram de speranţă, de o bucurie atît de mare, căci mi se părea că ochii tăi se schimbau o dată cu melodia... Mă gîndeam, mititico, atunci, că tu ai să poţi să mă înţelegi chiar şi

fără cuvinte; că tu eşti auditoriul meu, auditoriul care-mi lipseşte... Şi tu nici măcar nu ţi-ai dat seama de ceea ce eu ştiam, pentru că, într-adevăr, ştiu absolut totul, ştiu absolut tot ceea ce se află pe dedesubtul lucrurilor. Ştiu tot ceea ce simte Gloria, toate poveştile ridicole ale Angustiei, ştiu cît suferă Juan... Tu nu ţi-ai dat, oare, seama că eu îi dirijez pe toţi şi că dispun după cum am eu chef de nervii şi de gîndurile lor ?... Dacă ţi-aş putea explica faptul că uneori sînt pe punctul de a-l înnebuni pe Juan !... Dar n-ai văzut chiar tu lucrul ăsta ? Trag de puterea lui de înţelegere, de nervii lui, pînă sînt gata să se rupă... Uneori, cînd ţipă cu ochii măriţi, mă emoţionez. Dacă tu ai simţi măcar o dată această emoţie atît de rară, atît de ciudată, înăbuşindu-te, m-ai înţelege. Mă gîndesc că îl pot calma cu o singură vorbă, îl pot înmuia, îl pot face să fie al meu, îl pot face să surîdă... Tu nu ştii treaba asta ? Tu ştii foarte bine pînă în ce punct îmi aparţine Juan, pînă în ce punct se tîrăşte după mine, pînă în ce punct îl maltratez. Să nu-mi spui că nu ţi-ai dat seama... Nu vreau să-l fac fericit. O să-l las aşa, să se scufunde singur. Şi pe ceilalţi la fel. Toată familia din casa asta, murdară ca un rîu tulbure... După ce-o să trăieşti mai mult timp aici, după ce-o să inspiri mai mult casa asta şi aerul ei, lucrurile ei învechite, dacă eşti într-adevăr ca mine, ai să simţi şi tu cum îţi sfîşie viaţa. Şi tu eşti, într-adevăr, ca mine. Vrei să spui că nu ? Spune, nu ţi se pare că semeni cu mine ?

Stăteam nemişcaţi : eu pe covor, el în picioare. Nu ştiu dacă se bucura înspăimîntîndu-mă, sau era de-a dreptul nebun. Încetase de-a mai vorbi din clipa cînd mi-a adresat ultima întrebare. Eu eram liniştită, doream numai să scap, să nu mă înfurii.

Mi-a atins părul cu degetele, obligîndu-mă să mă ridic, brusc, gata să strig.

Atunci a început să rîdă de-a binelea, entuziasmat, copilăros, încîntător ca întotdeauna.

— Ce spaimă ! Nu, Andrea ?

— De ce mi-ai spus atîtea aiureli, Román ?

— Aiureli ! ? Şi rîdea. Nu sînt atît de sigur că sînt aiureli... Nu ţi-am spus povestea zeului Xochipilli, micul meu idol, obişnuit să primească suflete de oameni. Într-o zi se va plictisi din cauza palidelor mele ofrande muzicale şi-atunci...

— Román, pe mine nu mă mai înspăimînţi, dar sînt nervoasă... N-ai putea să-mi vorbeşti pe alt ton ? Dacă nu se poate, plec...

— Şi-atunci, Román rîdea cu şi mai mare poftă, arătîndu-şi dinţii albi, sub mustaţa mică şi neagră, atunci o să i-l ofer lui Xochipilli pe Juan, o să-i ofer creierul lui Juan şi inima Gloriei...

A oftat.

— Ofrande meschine, totuşi. Frumosul şi ordonatul tău creier poate c-ar fi mai bun...

Am coborît scările mai mult alergînd, urmărită de rîsul distrat al lui Román. Căci, într-adevăr, am scăpat greu de acolo şi treptele scării îmi zburau sub picioare. Rîsul lui Román mă

ajungea ca mîna osoasă a unui drac şi mi se agăţa de poalele rochiei....

N-am vrut să mănînc ca să nu dau ochii cu el. Nu pentru că mi-ar fi fost frică. Nu. La un minut numai după toată povestea asta, discuţia mi s-a părut absurdă, dar mă cam tulburase, eram nervoasă şi n-aveam nici un chef să-i văd mutra. Acum, cînd am văzut cum adulmecă, meschin, fără nici un respect faţă de viaţă şi faţă de ceilalţi, acum, şi nu în acele zile de demult, cînd fugeam de el, crezînd că îl dispreţuiesc, abia acum îmi dădeam seama de repulsia nemăsurată pe care-o aveam faţă de el.

M-am culcat şi n-am putut să dorm. Lumina din bucătărie arunca o rază strălucitoare pe sub uşă. Se auzeau glasuri. Ochii lui Román erau aţintiţi asupra mea : „Atunci cînd lucrurile din casa asta o să-ţi calce pe nervi n-o să mai ai nevoie de nimic"... Mi s-a părut oarecum îngrozitor faptul că mai continuam să rumeg gîndurile pe care mi le sugerase. Şi m-am gîndit singură şi pierdută sub păturile mele. Pentru prima dată am simţit o dorinţă puternică de prietenie omenească. Pentru prima dată simţeam nevoia unei alte mîini, mîngîind mîna mea şi liniştind-o...

Şi atunci telefonul, aici, pe noptiera patului, a început să sune. Uitasem de-a binelea că există un astfel de fleac în casa aceasta, căci numai Angustias se folosea de el. Am ridicat receptorul, scuturată încă de frică, datorită impresiei pe care mi-o făcuse sunetul lui ascuţit, iar prin urechi mi-a pătruns o bucurie atît de mare (căci era ca şi un răspuns dat dispoziţiei mele din

acel moment), încît nici nu mi-am dat seama imediat ce se întîmplă cu mine.

Era Ena. Găsise numărul în cartea de telefon și mă chema.

VIII

Angustias s-a întors cu un tren de la miezul nopții și a întîlnit-o pe Gloria coborînd scările. M-a trezit discuția lor. Și imediat mi-am dat seama că dormeam într-o cameră care nu era a mea și din care trebuia să ies pentru că stăpîna avea să mi-o ceară.

Am sărit din pat, scuturată de frig și de vis, atît de înspăimîntată, încît aveam senzația că n-o să mă pot mișca deși, în realitate, nu am făcut nimic altceva decît asta : în cîteva clipe am smuls lucrurile de pe pat și m-am înfășurat în ele. Am luat perna în fugă și-am pus-o pe un scaun din sufragerie. Apoi m-am dus pînă în hol, numai în capod, desculță, pe mozaicul rece, exact în momentul în care Angustias intra, însoțită de șofer, cu geamantanele și conducînd-o pe Gloria de braț. Bunica a apărut și ea, imediat.

— Intră, fata mea, intră în camera mea, i-a spus.

— Nu, mamă, sub nici un chip.

Șoferul privea scena nedumerit. Angustias i-a plătit, a închis ușa și s-a întors spre Gloria.

— Nerușinato ! Ce făceai la ora asta pe scări ? Ia spune !

Gloria, deconcertată, semăna cu o pisică plouată. Buzele, rujate puternic, îi dădeau o lumină tristă.

— Ți-am spus doar că te simțisem sosind și-am ieșit să-ți țin calea.

— Ce neobrăzare ! a strigat Angustias.

Mătușa mea avea o înfățișare lamentabilă. Purta, ca de obicei, veșnica ei pălărie, aceeași din ziua în care plecase ; dar pana, răsucită, semăna cu un corn amenințător. S-a închinat și a început să se roage, cu mîinile împreunate la piept.

— Doamne, Dumnezeule, dă-mi puterea să rabd ! Dă-mi răbdare, Dumnezeul meu !

Am simțit frigul aprinzîndu-mi tălpile picioarelor și tremuram din tot trupul.

„Ce-o să spună, mă gîndeam eu, cînd va afla că am dormit în camera ei ?“

Bunicuța a început să plîngă.

— Angustias, las-o în pace pe fata asta. Las-o în pace !

Părea un animal neajutorat.

— E o neobrăzare, mamă, e o neobrăzare curată, a început Angustias să strige din nou. Nici măcar n-ai întrebat-o unde-am găsit-o. Ți-ar fi plăcut ție ca o fată de-a ta să se poarte astfel ? Tocmai tu, mamă, tu, care nici măcar duminica nu ne lăsai în casele prietenilor noștri, cînd eram tinere ? Tocmai tu iei apărarea escapadelor nocturne ale acestei nerușinate ?

Și-a dus mîinile la cap și și-a scos pălăria. Apoi s-a așezat pe geamantan și a început să geamă.

— O să înnebunesc ! O să înnebunesc de-a binelea.

Gloria a ţîşnit ca o umbră către camera bunicii, exact în clipa în care îşi făcea apariţia Antonia, adulmecînd, şi după ea Juan, pierdut sub paltonul lui ponosit.

— Se poate şti de ce se ţipă atîta în casa asta ? Nesimţito, a spus el, adresîndu-i-se Angustiei. Nu ştii că dimineaţa trebuie să mă scol la cinci şi că pentru asta trebuie să dorm ?

— Mai bine ai întreba-o pe femeia ta cu ce se ocupă noaptea pe stradă. Şi nu mai m-ai insulta pe mine.

Juan a rămas pe loc, cu falca de jos căzută, uitîndu-se spre bunica.

— Ce legătură are asta cu Gloria ?

— Gloria e în camera ei, băiatule... adică în camera mea, vreau să spun, cu copilul... A ieşit s-o întîmpine pe Angustias pe scară, şi ea a crezut că vrea să plece în oraş. E o neînţelegere.

Angustias se uita furioasă la bunica, iar Juan părea, între noi toţi, uriaş. Reacţia lui, însă, nu a întîrziat.

— De ce minţi, mamă ? Blestemată să fie... Şi tu la fel, vrăjitoareo. Pentru ce te amesteci unde nu-ţi fierbe oala ? Ce treabă ai tu cu femeia mea ? Cine eşti tu ca s-o împiedici să nu iasă noaptea din casă, dacă-i face plăcere ? Eu sînt singurul din toată casa asta căruia trebuie să-i ceară voie, şi singurul care poate să-i dea voie. Du-te în camera ta şi nu mai ţipa.

Angustias s-a dus într-adevăr în camera ei, iar Juan a rămas să-şi muşte buzele, ca întotdeauna

cînd era nervos. Antonia a dat un ţipăt de plăcere, neliniştită cum era, în faţa uşii ei. Juan s-a întors spre ea cu pumnul ridicat, dar l-a lăsat să-i cadă, moale, de-a lungul trupului.

Am intrat în salon, unde dormisem prima dată, şi am fost izbită de duhoarea aerului stătut şi îmbîcsit. Şi cît de frig era ! Pe salteaua acelei sofale nenorocite, subţire ca frunza, n-aş fi putut face altceva decît să tremur toată noaptea. S-a deschis însă uşa în spatele meu şi înaintea ochilor mei a apărut încă o dată Angustias. A gemut lovindu-se de un scrin, ascuns în întuneric.

— Andrea, a ţipat ea, Andrea !

Simţeam că respiră puternic.

— Sînt aici.

— Să te ierte Dumnezeu pentru amărăciunea pe care mi-ai făcut-o... S-ar putea şti ce caută rochia ta la mine în cameră ?

Am şovăit. Şi în liniştea aceasta s-a auzit o discuţie aprinsă în camera bunicii.

— Am dormit în ultimele nopţi acolo, i-am spus eu, în cele din urmă.

Şi-a deschis braţele ca şi cînd ar fi fost gata să cadă sau să pipăie aerul pentru a mă găsi. Am închis ochii, iar ea s-a lovit din nou de scrin şi iarăşi a gemut.

— Dumnezeu să te ierte pentru neplăcerea pe care mi-ai făcut-o. În ochii mei semeni cu un corb... Un corb care ar dori să mă moştenească.

În clipa aceea strigătul Gloriei a străbătut holul, şi apoi uşa care despărţea dormitorul ei de cel al lui Juan s-a auzit trîntită cu zgomot, închizîn-

du-se. Angustias a ascultat, atentă. Acum părea că e vorba de un plîns înăbuşit.

— Doamne, Dumnezeule, aşa se poate înnebuni ! a murmurat mătuşa mea.

Şi-a schimbat tonul :

— Iar cu tine, domnişoară, o să ne socotim dimineaţă. Îndată ce te scoli, vino la mine. Ai înţeles ?

— Da. Am înţeles.

A închis uşa şi a dispărut. Casa a rămas plină de ecouri, gemînd ca un animal îmbătrînit. De după uşa Antoniei, cîinele a început să urle, să scîncească, iar la scîncetul lui s-a adăugat un alt ţipăt, al Gloriei, iar plînsului ei, care a continuat, i s-a adăugat un alt plîns, mai îndepărtat, cel al copilului. După aceea, plînsul copilului a fost cel care a predominat şi a umplut toate ungherele casei cu luminile stinse. L-am simţit pe Juan ieşind din nou din camera lui pentru a-şi căuta copilul. Şi l-am auzit după aceea, cum, tot el, îl plimba prin hol şi îi vorbea, blînd, pentru a-l linişti şi a-l face să adoarmă. Nu era pentru prima dată cînd în nopţile friguroase cantilenele lui Juan pentru fiul lui pătrundeau pînă la mine. Avea o dragoste nebănuită pentru copilul lui, o dragoste puternică, aproape sălbatică. Numai o dată la două săptămîni se ducea Gloria să doarmă cu copilul în camera bunicii, pentru ca plînsul acestuia, capricios, să nu-l trezească pe Juan, atunci cînd acesta era obligat să se scoale înainte de a se lumina de ziuă şi după aceea să lucreze cîteva ore în plus, să cîştige şi el ceva peste, şi să revină acasă abia noaptea tîrziu.

Noaptea aceea, atît de nefericită, în care s-a reîntors Angustias, era una din nopţile în care unchiul meu trebuia să se scoale devreme.

Trează încă, l-am auzit ieşind înainte de sunetul sirenelor care rup cu şuierăturile lor ceaţa leneşă a dimineţilor. Cerul Barcelonei mai era încă încărcat cu întunericul mării şi-al stelelor.

Încercam să adorm, ghemuită şi îngheţată, cînd m-am trezit sub impresia că văd ochii Antoniei. Era într-adevăr ea, surîzîndu-mi cu intimitate. Mi-a spus :

— Mătuşa dumneavoastră spune că vrea să vă vadă.

Şi în timp ce eu mă frecam la ochi şi încercam să mă-mbrac a rămas nemişcată, cu mîinile în şolduri.

Cînd m-am deşteptat de-a binelea, aşezată pe marginea patului, m-am simţit din nou în una din perioadele mele de furie împotriva Angustiei. Poate cea mai puternică din toate. Mi-am dat seama că n-o să-i pot răbda, după aceste zile de completă libertate de care mă bucurasem în absenţa ei, toate mofturile. Noaptea, agitată, mă tulburase şi simţeam cum eu însămi devin isterică, plîngăreaţă şi desperată. Înţelegeam că puteam suporta orice : frigul care se ascundea în îmbrăcămintea mea, tristeţea mizeriei mele fără margini, oroarea surdă pentru casa aceasta murdară. Absolut totul, însă fără autoritatea Angustiei asupra mea. Aceasta era cea care mă înăbuşise îndată după sosirea mea la Barcelona, cea care mă făcuse să cad în apatie, cea care îmi frîngea orice iniţiativă ; privirea aceea a Angus-

tiei, mîna aceea care îmi strîngea ca o gheară mişcarea şi curiozitatea noii mele vieţi... Angustias, totuşi, în felul ei, şi între nebunii aceia era o fiinţă dreaptă şi bună. O fiinţă mai completă şi mai dinamică decît ceilalţi... Eu nu ştiam însă de ce mă încerca atîta indignare împotriva ei, de ce mi se întuneca în faţa ochilor chiar şi numai văzîndu-i faţa largă şi, mai ales, cînd era vorba de maniile ei nevinovate de grandomanie. E greu să te înţelegi cu oamenii dintr-o altă generaţie. Chiar şi atunci cînd aceştia nu caută să-ţi impună neapărat modul lor de a vedea lucrurile. Iar în aceste cazuri, cînd vor să ne facă să vedem cu ochii lor, e nevoie de un tact şi de-o sensibilitate deosebită din partea vîrstnicilor şi de o mare admiraţie faţă de ei din partea celor tineri.

Înfuriată, am stat o bună bucată de timp fără să răspund chemării ei. M-am îmbrăcat şi m-am pregătit să plec la universitate, aranjîndu-mi caietele în servietă, şi abia după aceea m-am hotărît să intru în camera ei.

Stătea pe scaun, în faţa biroului. Atît de înaltă şi de obişnuită în rigiditatea halatului ei, ca şi cînd niciodată — de la prima noastră discuţie, din dimineaţa sosirii mele aici — nu s-ar fi mişcat de pe locul acela. Ca şi cînd soarele, care-i lumina părul răvăşit şi buzele groase, ar fi fost acelaşi soare din ziua aceea, îndepărtată. Ca şi cînd nu şi-ar fi ridicat încă degetele, gînditoare, de la tîmplă.

(Era o imagine destul de inexactă despre această cameră cu lumină de amurg, cu un scaun pustiu şi cu mîinile lui Román, vioaie, diabolice şi atractive, mişcîndu-se peste acel birou mic, în căutarea unui sertar).

Am observat că Angustias avea un aer de om împăcat cu soarta şi cam nehotărît. Ochii îi erau umezi şi trişti. Timp de trei sferturi de oră se îngrijise de dulceaţa glasului ei.

— Ia loc, micuţo. Trebuie să vorbesc cu tine serios.

Cuvinte obişnuite, de care eram sătulă pînă peste cap. Am suportat însă cu resemnare ; ca întotdeauna, eram dispusă să suport în linişte toate măgăriile. Şi totuşi, ceea ce mi-a spus era extraordinar :

— Ai să fii mulţumită, Andrea (pentru că tu nu mă iubeşti...) ; peste cîteva zile am să plec pentru totdeauna din casa asta. Foarte curînd ai să poţi dormi în patul meu, la care rîvneşti atît de mult. Ai să poţi privi în oglinda şifonierului ; ai să poţi studia la masă... Azi-noapte m-am înfuriat pe tine pentru că ceea ce se petrecea îmi era insuportabil... Am păcătuit din cauza mîndriei mele. Iartă-mă.

Mă privea cu coada ochiului, cerîndu-mi o iertare atît de puţin sinceră, încît m-a făcut să surîd. Şi atunci ea a rămas cu faţa întinsă, semănată de dungi verticale.

— N-ai pic de inimă, Andrea !

Mă temeam că nu-i înţelesesem bine primele vorbe. Că nu ar fi fost adevărată acea veste fantastică de libertate.

— Unde te duci ?

Mi-a explicat că se întorcea la mănăstirea unde-şi petrecuse zilele acelea de intensă pregătire sufletească. Un ordin monahal pentru care mulţi ani la rînd a trebuit să-şi strîngă o dotă şi pe care acum o avea completă. Mie mi se părea absurdă ideea Angustiei de a se supune unui mediu contemplativ.

— Întotdeauna ai fost credincioasă ?

— Cînd ai să fii mare ai să înţelegi pentru ce o femeie nu trebuie să treacă singură prin lume.

— După părerea ta, o femeie dacă nu se poate căsători, nu mai are nici un fel de scăpare decît să intre într-o mănăstire ?

— Asta nu-i ideea mea.

(S-a foit, neliniştită.)

— Dar e adevărat că nu există decît două drumuri pentru o femeie. Numai două drumuri cinstite... Eu l-am ales pe-al meu şi sînt mîndră de el. Am procedat aşa cum trebuia să procedeze o fată din familia noastră. Aşa cum ar fi făcut şi mama ta în cazul meu. Dumnezeu o să-mi înţeleagă sacrificiul...

A rămas cu privirile în gol.

„Unde se duseseră, mă gîndeam eu, familia aceea care se aduna în zile de sărbătoare în jurul pianului, apărată de frigul de afară, de draperii confortabile şi urîte, din catifea verde ? Unde se duseseră fetele acelea ruşinoase, apăsate de pălării enorme, care — supravegheate de tatăl lor — atunci cînd călcau trotuarul străzii Aribau, veselă şi puţin răvăşită, unde trăiau, coborau ochii, privind pe furiş la trecători ?“ M-a cuprins un fior de teamă, gîndindu-mă că una dintre ele murise şi că frumoasa ei coadă lungă şi neagră se păstra într-un şifonier vechi, într-un sat, foarte departe de aici. Cealaltă, cea mai mare, va dispare din scaunul ei, din balconul ei, ducîndu-şi pălăria — ultima pălărie din casă ! — foarte curînd.

Angustias a oftat şi mi-a apărut în faţa ochilor aşa cum era. A bătut de cîteva ori cu creionul în masă.

— În toate zilele astea m-am gîndit la tine... A fost o vreme (după sosire), cînd mi s-a părut că aveam obligaţia să-ţi fiu mamă. Să rămîn alături de tine, să te apăr. Tu m-ai înşelat însă, m-ai decepţionat. Am crezut că dau peste o orfană mică, dornică de mîngîiere, şi-am întîlnit un demon revoltat, o fiinţă care alintată, devenea obraznică. Ai fost ultima mea iluzie şi ultima mea decepţie, fetiţo. Şi nu-mi mai rămîne altceva decît să mă rog pentru tine. Căci ai nevoie de aşa ceva. Ai absolută nevoie.

După aceea mi-a spus :

— Dacă te-aş fi cunoscut mai de mică, te-aş fi omorît în bătaie.

Glasul ei avea o oarecare amărăciune, făcîndu-mă să mă simt în afară de orice pericol.

Am schiţat un gest ca şi cînd aş fi vrut să plec, dar m-a oprit.

— Nu contează că azi o să-ţi pierzi orele de la facultate. Trebuie să mă asculţi... Timp de cincisprezece zile m-am rugat la Dumnezeu să te ia... sau să te salveze. O să te las singură în casa asta, care nu mai e ceea ce a fost... pentru că înainte era ca un paradis şi acum — mătuşa Angus-

tias a avut o flacără de inspirație — o dată cu sosirea nevestei unchiului tău, Juan, aici, a intrat șarpele. Ea a înveninat totul. Ea, numai ea, a înnebunit-o pe mama mea... căci bunica ta e nebună, fetițo, și, ceea ce e și mai rău, e faptul că dacă nu se îndreaptă înainte de a muri, o și văd prăbușindu-se în tenebrele infernului. Bunica ta a fost o sfîntă, Andrea ; în tinerețea mea, mulțumită ei am trăit cel mai pur vis din cîte există. Dar acum, cu vîrsta a înnebunit. Datorită războiului pe care, aparent, îl suporta foarte ușor, a înnebunit. Și apoi, femeia asta, cu lingușelile ei, a sfîrșit prin a-i zdruncina nervii. Eu nu pot să înțeleg decît așa faptele ei.

— Bunica încearcă să-i înțeleagă pe toți.

(Mă gîndeam la cuvintele ei : „Nu tot ceea ce se vede este adevărat", atunci cînd încerca s-o apere pe Angustias... dar puteam eu oare îndrăzni să-i vorbesc mătușii de don Jerónimo ?)

— Da, fata mea... Ție îți convine situația asta. Se pare că în timpul războiului ai trăit liberă, nu într-o mănăstire de călugărițe. Chiar Gloria, și ea, în dorințele ei de emancipare și desfrîu, are mai multe scuze decît tine. Ea e o haimana de pe stradă, în timp ce tu ai primit o educație... să nu te scuzi prin curiozitatea de a cunoaște Barcelona. Barcelona ți-am arătat-o eu.

M-am uitat la ceas cu insistență.

— Mă asculți așa cum ascultă cineva ploaia. Îmi dau seama... Nefericita de tine ! Ai să te lovești tu de viață, ai să te sfărîmi și abia atunci ai să-ți amintești de mine. Ar fi fost bine să te fi ucis de mică, decît să crești în felul acesta. Să

te uiți la mine cu nedumerire. Eu știu că pînă acum n-ai făcut nimic rău, dar ai s-o faci de îndată ce eu n-o să mai fiu aici. Ai s-o faci, ai s-o faci ! Pentru că tu nu știi să-ți stăpînești sufletul și trupul. Tu nu, tu nu ști... Tu n-ai să poți să te stăpînești.

Vedeam în oglindă, pieziș, imaginea celor 18 ani ai mei, arizi, închiși într-o figură neclară și vedeam frumoasa și rotunda mînă a Angustiei crispîndu-se pe spătarul scaunului. O mînă albă, cu palma plinuță, suavă. O mînă senzuală, acum brăzdată de vîrstă, strigînd cu crisparea degetelor mai puternic decît cu vocea mătușii mele.

Mă simțeam emoționată și un pic înspăimîntată, căci aiureala Angustiei amenința să se transforme în îmbrățișare. Să mă tîrască o dată cu ea.

A terminat în sughițuri. Rareori plîngea mătușa Angustias cu adevărat. Întotdeauna plînsul o urîțea, dar de data aceasta era înspăimîntător. Și nu-mi provoca repulsie, ci o anumită plăcere. Ceva asemănător cu ceea ce simți cînd trece o furtună.

— Andrea, a spus în cele din urmă, Andrea... Trebuie să vorbesc cu tine despre *altceva.* S-a frecat la ochi și a început să facă socoteli. De acum încolo ai să primești tu singură pensia. Tu singură ai să-i dai bunicii ceea ce crezi că se cuvine pentru a contribui la hrana ta și tot tu ai să faci economii ca să-ți cumperi ceea ce îți va trebui... Nu vreau să spun că tu ai să fii ultimul lor sprijin. În ziua în care o să lipsească leafa mea, casa aceasta va fi o ruină. Bunica ta și-a dorit întotdeauna numai băieți, — aici mi se păru

că se bucură — dar aceşti băieţi o s-o facă să sufere de foame... În casa aceasta femeile sînt cele care au ştiut să-şi păstreze mai bine demnitatea.

A suspinat.

— Şi poate şi mai mult. Dacă n-ar fi venit Gloria !

Gloria, femeia şarpe, a dormit dusă pînă la amiază în patul ei, gemînd, ghemuită, în vis. Spre seară mi-a arătat vînătăile pe care i le făcuse Juan noaptea trecută şi care începeau să se lăţească pe corp.

IX

În ziua aceea, îmbrăcate în negru, prietenele Angustiei stăteau în camera ei ca un stol de corbi pe creanga spînzuratului. Angustias era singura fiinţă care păstrase cu sfinţenie manierele de societate ale casei noastre.

Prietenele ei erau aceleaşi care valsaseră la melodiile pianului bunicii. Aceleaşi pe care anii şi necazurile le îndepărtaseră şi care, acum, se întorceau, bătînd din aripi, să revadă acea pudică şi frumoasă moarte pentru viaţa din această lume a Angustiei. Veniseră din toate colţurile Barcelonei şi se aflau la o vîrstă atît de ciudată a trupului lor, încît păreau nişte adolescente. Foarte puţine mai păstrau o înfăţişare normală. Slabe sau grase, cu feţele mici sau mari, după împrejurări. Mă distram, uitîndu-mă la ele. Unele încăruntiseră, şi asta le dădea o nobleţe pe care celelalte nu o aveau.

Toate îşi aminteau de vremurile de altădată.

— Tatăl tău !... Ce om ! Cu barba lui...

— Surorile tale ! Cît de neastîmpărate erau !... Doamne, Doamne !... Cum s-a schimbat casa asta !

— Mai întîi s-au schimbat vremurile.

— Da, vremurile...

(Se priveau cu şiretenie.)

— Ţi-aminteşti, Angustias, de rochia aceea verde pe care ai îmbrăcat-o cînd ai împlinit 20 de ani ? În după-amiaza aceea ne-am adunat un grup întreg de fete... Şi, îl mai ţii minte pe pretendentul acela al tău, Jerónimo Sanz, după care umblai ca o nebună ? Pe unde o mai fi ? Ce s-o fi ales de el ?

Cineva calcă piciorul vorbăreţei, care amuţeşte, înspăimîntată. Trec cîteva clipe de nelinişte şi după aceea vorbesc toate deodată.

(Adevărul e că semănau cu nişte păsări bătrîne şi cenuşii, cu piepturile tresărind din cauza zborului îndelungat pe un petic de cer foarte mic.)

— Eu nu ştiu, fetiţo, spunea Gloria, de ce Angustias asta n-a plecat cu don Jerónimo, nici pentru ce se călugăreşte ; căci ea nu-i făcută pentru rugăciuni...

Gloria stătea înmormîntată în patul ei, unde se juca şi copilul, iar ea se forţa să gîndească, poate pentru prima dată în viaţa ei.

— De ce crezi că Angustias nu-i făcută pentru rugăciuni ? am întrebat-o eu. Ştii foarte bine cît de mult îi place să meargă la biserică.

— Pentru că o compar cu bunica ta, care este foarte credincioasă, şi-mi dau seama de diferenţa dintre ele... Mama rămîne transportată, ca şi cînd ar auzi o muzică cerească. Peste noapte vorbeşte cu Dumnezeu şi cu Sfînta Fecioară. Spune că Dumnezeu e în stare să vindece toate suferinţele şi că pentru asta Dumnezeu mă va vindeca şi pe mine, cea care nu mă rog cît ar trebui... Şi cît de bună e ! Niciodată n-a ieşit din casa ei, şi totuşi, înţelege toate nebuniile şi le iartă. Angustiei însă Dumnezeu nu i-a dat nici un fel de înţelegere, iar cînd se roagă la biserică, n-aude muzica cerului, ci întoarce capul, să vadă cine a intrat cu mînecile scurte şi fără ciorapi... Eu cred că rugăciunile o interesează tot atît de puţin ca şi pe mine, care nu sînt bună pentru asta... Dar adevărul, conchidea ea, e că bine face că pleacă... Noaptea trecută Juan m-a bătut datorită ei. Datorită ei şi pentru nimic altceva...

— Unde te duci, Gloria ?

— Vai, fetiţo, la nimic rău. S-o văd pe sora mea... Ştiu că nu mă crezi, dar acolo mă duc. Pot să jur. Juan nu mă lasă şi mă pîndeşte mereu. Nu te uita aşa la mine, Andrea. Nu te uita cu mutra asta la mine că-mi vine să rîd.

— Bahh ! făcu Román. Mă bucur că pleacă Angustias, căci acum nu-i decît o bucată vie de trecut care împiedică mersul lucrurilor... Al lucrurilor mele. Pentru că ne oboseşte pe toţi, pentru că ne aminteşte tuturora că nu sîntem nişte fiinţe mature, aşezate, ca ea ; ci doar nişte ape tulburi, care curg peste ţărînă, aşa cum pot, ca să ajungă nici ele nu ştiu unde... De asta mă bucur. Cînd o să plece am s-o iubesc, Andrea ! Înţelegi ? Şi-o să mă înduioşeze amintirea pălăriei ei de fetru, urîtă, cu pana ridicată pînă în ultima clipă, ca un pavilion... arătînd că încă bate inima unui cămin care a fost şi pe care noi toţi ceilalţi l-am pierdut... S-a întors spre mine surîzînd, ca şi cînd am fi împărţit amîndoi o taină. În acelaşi timp, îmi pare rău că pleacă, pentru că nu mai pot să citesc scrisorile de dragoste pe care le primeşte, nici jurnalul ei masochist. Citirea acestor lucruri îmi satisfăcea toate instinctele mele de cruzime.

Şi Román şi-a trecut vîrful limbii peste buze.

Juan şi eu păream să fim singurii fără nici un fel de opinie în faţa desfăşurării evenimentelor. Eu eram destul de uimită pentru că unica mea dorinţă a fost să mă lase în pace, să-mi satisfac capriciile mele şi, în clipele acelea, părea că sosise momentul cînd puteam obţine acest lucru fără nici un fel de efort din parte-mi. Îmi aminteam de lupta surdă pe care am dus-o timp de doi ani cu verişoara mea Isabel, pentru ca în cele din urmă să-mi dea voie să plec de lîngă ea pentru a urma facultatea. Cînd am sosit la Barcelona, eram înspăimîntată de primul meu triumf, dar după aceea m-am întîlnit cu ochii vigilenţi ai Angustiei aţintiţi asupra mea şi m-am obişnuit cu jocul de a mă preface şi de a mă ascunde... Şi acum, dintr-o dată, mă găseam fără duşman.

Am devenit supusă față de Angustias, în acele zile. I-aș fi sărutat mîinile dacă ar fi vrut. O bucurie înspăimîntătoare părea să iasă din mine. La ceilalți nu mă mai gîndeam : mă gîndeam doar la mine.

Mi s-a părut totuși ciudată absența lui don Jerónimo de la acea nesfîrșită paradă a prieteniilor. Erau femei toate, cu excepția cîte unui soț burtos, dar și acela destul de rar.

— Parcă sînt zile de înmormîntare, nu ? a țipat Antonia din ușa bucătăriei.

Și toți, în acele ore, am trăit închipuiri și gînduri macabre.

Gloria mi-a spus că don Jerónimo și Angustias se vedeau în toate diminețile la biserică, și că ea știa totul... întreaga poveste a Angustiei, semănînd cu un roman din secolul trecut.

În ziua cînd a plecat mătușa Angustias, toți cei din familie ne-am sculat încă din zorii zilei. Țin minte că ne ciocneam unii de alții prin casă, nervoși pînă în vîrful degetelor. Juan a început să spună necuviințe la fiecare pas. În ultima oră ne-am hotărît să plecăm cu toții la gară ; în afară de Román. El a fost singurul care nu și-a făcut apariția întreaga zi. Mai tîrziu avea să-mi spună că s-a dus foarte de dimineață la biserică, urmărind-o pe Angustias și spionînd-o la spovedanie. Mi l-am imaginat pe Román cu urechile ciulite către acea lungă mărturisire, invidiindu-l pe bietul popă bătrîn și obosit, aruncînd, fără nici un chef, iertarea peste capul mătușii mele.

Mașina care ne-a dus la gară era plină vîrf. Cu noi veneau încă trei prietene de-ale Angustiei ; cele mai apropiate.

Copilul, înspăimîntat, se apuca de gîtul lui Juan. Nu-l scotea la plimbare decît foarte rar și, deși era gras, pielea lui, la întîlnirea cu soarele, avea un ton trist.

Pe peron stăteam strînși în jurul Angustiei, care ne săruta și ne îmbrățișa pe rînd. A apărut și bunica, plîngăreață, la ultima îmbrățișare.

Eram o adunătură atît de grotescă, încît toată lumea întorcea capul și se uita la noi.

Cu cîteva minute înainte de plecarea trenului, Angustias s-a urcat în vagon și ne-a privit de la fereastră, hieratică, tristă, cu lacrimi în ochi, de parcă ne-ar fi binecuvîntat ca o sfîntă adevărată.

Juan era nervos ; făcea niște strîmbături ironice față de toți ceilalți, înspăimîntîndu-le pe prietenele Angustiei — care se strînseseră la un loc, cît mai departe posibil — ori de cîte ori își dădea ochii peste cap. Picioarele au început să-i tremure. Nu putea să se stăpînească.

— Să nu faci pe martira, Angustias, că nu duci pe nimeni cu asta. Ai să simți o plăcere mai mare decît a hoțului cu buzunarele pline... Pe mine n-o să mă poți duce cu comedia asta a sfințeniei tale.

Trenul a început să se îndepărteze, iar Angustias s-a închinat și și-a înfundat urechile, pentru că glasul lui Juan plutea peste tot peronul.

Gloria l-a apucat de haină, înspăimîntată. El s-a întors către ea, cu ochii lui de nebun furios,

tremurînd, ca şi cînd l-ar fi lovit epilepsia. Şi apoi a început să fugă pe lîngă fereastra trenului, strigînd către Angustias, care nu mai putea să-l audă :

— Eşti o meschină ! Mă auzi ? Nu te-ai căsătorit cu el pentru că tatălui tău i-a dat prin cap să-ţi spună că un fiu de negustoraş, pentru tine, nu era mare brînză. De asta ! Şi acum, cînd s-a întors căsătorit şi bogat din America, i-ai fost ţiitoare, l-ai furat de la nevasta lui timp de douăzeci de ani... Şi nu-ţi convine să pleci cu el pentru că tu crezi că toată strada Aribau şi chiar toată Barcelona ar depinde de tine... Şi o dispreţuieşti pe nevasta mea ! Blestemato ! Şi pleci cu o aureolă de sfîntă !

Lumea a început să rîdă şi să alerge după el, pînă la marginea peronului unde, după ce trenul dispăruse, se învîrtea pe loc. Îi curgeau lacrimile, dar rîdea împăcat.

Întoarcerea acasă a fost o calamitate.

PARTEA A DOUA

X

Am ieşit din casa Enei ameţită, cu senzaţia că trebuie să fie foarte tîrziu. Toate porţile erau închise, iar cerul coborîse peste terase cu o ploaie măruntă de stele.

Pentru prima dată mă simţeam liberă şi eliberată, fără teamă de fantasma timpului. Băusem puţin lichior. Căldura şi alcoolul pluteau prin trupul meu în aşa fel că nu simţeam frigul şi nici măcar forţa gravitaţiei sub picioarele mele.

M-am oprit la mijlocul străzii Layetana şi m-am uitat la clădirea înaltă, spre ultimul etaj, unde locuia prietena mea. Nu se vedea lumina de după jaluzelele lăsate, cu toate că mai rămăseseră, la plecarea mea, cîteva persoane, iar înăuntru camerele confortabile erau luminate. Poate că mama Enei se aşezase din nou la pian şi cînta. M-a zguduit un fior amintindu-mi de vocea aceea pătimaşă, care, cînd am ieşit, părea să aprindă şi să îmbrace în splendoare trupul pipernicit al stăpînei ei.

Glasul acela trezise toate izvoarele sentimentalismului şi nestăvilitului meu romantism de la optsprezece ani. Din clipa cînd a tăcut, am fost

neliniştită şi am vrut atît de mult să scap de tot ceea ce mă înconjura. Mi se părea imposibil că ceilalţi continuau să fumeze şi să mănînce dulciuri. Chiar Ena, care o ascultase pe mama ei cu o înspăimîntătoare şi deconcertantă atenţie, se întorsese la distracţie, la rîs, străduindu-se să strălucească între prietenii ei, ca şi cînd petrecerea aceea începută în ultima oră a după-amiezei, pe neprevăzute, nu luase sfîrşit. M-am trezit în stradă. Aproape că fugisem, împinsă de o nelinişte atît de puternică şi atît de ireală, ca tot ceea ce mă înfricoşa la acea vîrstă.

Nu ştiu dacă simţeam nevoia să merg printre casele liniştite, într-un cartier adormit, respirînd vîntul întunecat al mării sau să simt valurile de lumină ale reclamelor colorate care plouau cu foc peste centrul oraşului. Încă nu eram sigură şi nu ştiam ce putea să calmeze mai bine acea, aproape neliniştită, sete de frumuseţe pe care mi-o insuflase mama Enei, cînd am auzit-o cîntînd. Aceeaşi stradă Layetana, cu panta ei uşoară, care pleacă din Piaţa Urquinaona, unde cerul se ştergea sub culoarea roşie a luminii artificiale, pînă la marele edificiu al poştei şi la portul scăldat în umbre, argintat de lumina stelară, sub flăcările albe ale felinarelor. Nehotărîrea creştea.

Am auzit, grav, prin aerul curat al iernii, clopotele bătînd ora unsprezece într-un concert care venea din turlele vechilor biserici.

Strada Layetana, atît de largă, de mare şi de nouă, străbătea inima bătrînului cartier. Abia atunci mi-am dat seama ce doream : doream să

văd Catedrala, învelită în farmecul şi misterul nopţii. Şi, fără să mă mai gîndesc prea mult, m-am pierdut prin întunecimea ulicioarelor care o înconjoară. Nimic nu putea să liniştească şi să minuneze imaginaţia mea ca acea citadelă gotică naufragiind printre case umede, fără nici un stil, în mijlocul venerabilelor ei trepte, peste care anii depuseseră o patină specială, ca şi cînd ar fi îmbolnăvit-o cu frumuseţe, cu minunăţie.

Pe străduţele răsucite cerul părea şi mai înghesuit. Fîşii strălucitoare printre terasele aproape împreunate. O singurătate impresionantă, ca şi cînd toţi locuitorii acelui oraş ar fi murit. Doar cîte un vaiet al aerului izbit de porţi venea pînă la mine. Nimic altceva.

Lîngă altarul Catedralei, am rămas cu ochii pironiţi la dansul de lumină pe care îl făceau felinarele prin toate ungherele, romantice şi tenebroase. Am auzit un foşnet aspru ca şi cînd i s-ar fi sfîşiat cuiva pieptul în hăţişul ulicioarelor. Era un sunet sinistru, întretăiat de ecouri, care începea să se apropie. Am petrecut cîteva clipe de spaimă. Şi-am văzut apărînd prin ceaţă un bătrîn uriaş, cu o înfăţişare mizeră. M-am strîns lîngă zid. M-a privit cu neîncredere şi a trecut mai departe. Purta o barbă mare, argintie, risipită în vînt. Inima a început să-mi bată cu putere şi, luată de acel impuls emotiv, am început să alerg după el. L-am luat de braţ. După aceea am început să-mi scotocesc poşeta, nervoasă, în timp ce bătrînul se uita la mine. I-am dat două

pesetas. Am desluşit în ochii lui o uşoară strălucire de ironie. Le-a vîrît în buzunar fără a spune nimic şi a plecat, aruncînd parcă în spatele lui, ca pe o glumă proastă, tusea sa seacă. Acest contact omenesc, în concertul tainic al pietrelor, m-a liniştit însă puţin. M-am gîndit că trăiam poate, în noaptea aceea, fără voinţă, ca o hîrtie dusă de vînt. Totuşi, am grăbit pasul, pînă am ajuns în faţa Catedralei şi, ridicîndu-mi ochii, am găsit, în cele din urmă, împlinirea a ceea ce căutam.

O forţă mai puternică decît cea a vinului şi a muzicii a coborît în mine privind corul de umbre al pietrei dantelate. Catedrala se ridica într-o armonie severă, stilizată în forme aproape vegetale, pînă la înălţimea limpede a cerului mediteranean. O pace, o impunătoare limpezime se cernea, se revărsa peste minunea arhitecturii. În jurul dantelelor întunecate, noaptea tresărea strălucitoare, rotindu-se lent, sub scurgerea orelor. Am lăsat ca acea profundă vrajă a formelor să pătrundă în mine pentru cîteva clipe. Apoi am vrut să plec.

Şi mi-am dat seama că nu eram singură-n piaţă. O siluetă, oarecum diabolică, se desluşea în partea cea mai obscură. Mărturisesc că m-am simţit posedată de toate spaimele din copilăria mea şi că m-am închinat. Se apropia de mine şi am văzut că era un om înfăşurat într-un palton bun şi cu o pălărie trasă pînă peste ochi. M-a oprit în clipa cînd începeam să cobor treptele de piatră.

— Andrea ! Nu te cheamă Andrea ?

Era ceva insultător, care m-a durut, în felul lui de a mă chema, dar m-am oprit, înspăimîntată. El rîdea cu nişte dinţi frumoşi şi puternici.

— Asta-i spaima pe care o au toate fetele cînd se plimbă singure la ore tîrzii... Nu mă mai ţii minte din casa Enei ?

— Ah... da, da, am spus eu nehotărîtă.

„Blestematule ! am gîndit ; mi-ai furat toată fericirea cu care vroiam să plec de aici."

— Păi, a continuat el, mulţumit, eu sînt Gerardo.

Stătea nemişcat, cu mîinile în buzunare, privindu-mă. Am făcut un pas pentru a coborî prima treaptă, iar el m-a apucat de braţ.

— Priveşte ! mi-a poruncit el.

Şi am văzut, la picioarele scării, strîngîndu-se nişte case vechi pe care războiul le transformase în ruine luminate de felinare.

— Toate astea o să dispară. Pe aici o să treacă o stradă largă, şi va fi spaţiu mult pentru a putea vedea Catedrala de departe.

Nu mi-a spus nimic mai mult în clipa aceea, şi am început să coborîm, împreună, treptele de piatră. Parcurseserăm deja o bucată bună cînd s-a oprit.

— Nu ţi-e frică să te plimbi atît de singură pe străzi ? Dacă te mănîncă cineva ?...

Nu i-am răspuns.

— Eşti mută ?

— Prefer să merg singură, i-am răspuns cu asprime.

— Nu, asta nu se face, fetițo... Astăzi o să te însoțesc eu ; pînă acasă... Vorbesc serios, Andrea. Dacă aş fi tatăl tău, nu te-aş lăsa atît de liberă.

M-am înfuriat, insultîndu-l în gînd. Încă din clipa în care-l văzusem în casa Enei, mi se păruse un băiat urît şi prostuț.

Am traversat Ramblas, pline de animaţie şi de lumini, şi am luat-o pe strada Pelayo, pînă în Piaţa Universităţii. Aici mi-am luat rămas bun.

— Nu, nu ; pînă acasă.

— Eşti un imbecil ! i-am spus fără echivoc ; şi te rog să pleci imediat !

— Aş fi vrut să fiu prietenul tău. Eşti o pasăre destul de ciudată. Dacă îmi promiţi că într-una din zile ai să mă chemi la telefon pentru a te plimba cu mine, ne despărţim. Şi mie îmi plac mult străzile vechi şi cunosc toate colţurile pitoreşti ale oraşului. Aşadar, ne-am înţeles ?

— Da, i-am răspuns nervoasă.

Mi-a dat cartea lui de vizită şi a plecat.

Intrînd pe strada Aribau, era ca şi cînd aş fi intrat în casa mea. Acelaşi paznic din ziua cînd sosisem la oraş mi-a deschis poarta, şi bunicuţa, tot ca atunci, a ieşit pentru a mă primi, vînătă de ger. Ceilalţi se culcaseră.

Am intrat în camera Angustiei, pe care o moştenisem, în sfîrşit, de cîteva zile, şi, aprinzînd lumina, am descoperit că puseseră pe şifonierul meu nişte scaune, din cele care prisoseau prin toate colţurile casei şi care aici, ameninţau să cadă, sumbre. De asemenea, instalaseră în cameră dulapul care servea pentru hainele copilului şi o maşină de cusut, veche, care mai înainte stătuse într-un colţ din dormitorul bunicii. Patul, desfăcut, păstra urmele unei sieste a Gloriei. Am înţeles îndată că visul meu de independenţă, izolată de restul casei în acest refugiu moştenit, începea să se prăbuşească. Am oftat şi am început să mă dezbrac. Pe noptieră era o hîrtie cu o însemnare de-a lui Juan : „Nepoato, fii atît de bună şi nu închide cu cheia. Camera ta trebuie să fie deschisă în orice moment pentru a putea răspunde la telefon." Supusă, am traversat camera rece pentru a deschide uşa, după care m-am întins pe pat şi m-am înfăşurat, cu voluptate, în cuvertură.

Am auzit pe cineva în stradă chemînd paznicul. Mult după aceea, sirena unui tren trecînd peste strada Aragon, îndepărtată şi nostalgică. Ziua următoare mi-a adus începutul unei vieţi noi. Înţelegeam că Juan a dorit să mă stingherească atît cît era posibil, dîndu-mi să înţeleg că, dacă mi se dădea un pat în casă, asta era tot ceea ce mi se putea da...

Chiar în noaptea în care a plecat Angustias le spusesem că nu doream să mănînc acasă şi că prin urmare o să plătesc o chirie lunară numai pentru cameră. Folosisem ocazia de a spune acest lucru cînd Juan, beat şi furios după emoţiile din ziua aceea, s-a certat cu mine.

— Ia să vedem, nepoată, cu ce-o să contribui tu în casă... pentru că eu, îţi spun adevărul, nu sînt dispus să întreţin pe nimeni...

— Nu, ceea ce pot da eu e atît de puțin, că nu merită atenție, i-am spus, diplomată. O să aranjez eu însă, cumva, încercînd să mănînc pe banii mei. O să-mi plătesc numai rația de pîine și camera.

Juan a dat din umeri.

— Faci ce vrei, a zis el, prost dispus.

Bunicuța a ascultat, dînd din cap cu un aer de reproș, supusă parcă voinței lui Juan, și a izbucnit în plîns.

— Nu, nu, să nu plătească pentru cameră. Nepoata mea să nu plătească pentru cameră în casa bunicii ei.

Dar așa a rămas hotărît. Și nu trebuia să plătesc mai mult decît pîinea.

Luasem în ziua aceea banii pe februarie și, furată de bunătățile pe care puteam să le gust, am pornit pe stradă, cumpărînd imediat prăjiturile pe care le doream atît și tot felul de fleacuri : un săpun bun, parfum și, de asemeni, o bluză pentru a mă putea duce în casa Enei, care mă invitase la masă. Mai cumpărasem și cîțiva trandafiri pentru mama ei. Asta m-a emoționat în mod deosebit. Erau niște flori minunate, destul de scumpe în luna aceea. Se putea chiar spune că, pentru mine, erau inaccesibile. Și, totuși, le-am avut în brațele mele și le-am dăruit. Această plăcere în care regăseam dorința de revoltă care a fost viciul — într-un anume fel vulgar — al tinereții mele, s-a transformat mai tîrziu în obsesie.

Îmi aminteam — adîncită în pat — de cordialitatea cu care m-au primit în casa Enei părinții

ei și cum, obișnuită cu fețele brunete, cu trăsături bine marcate ale oamenilor din casa mea, am început să amețesc de atîtea capete blonde care mă înconjurau, stînd la masă.

Părinții Enei și toți cei cinci frați erau blonzi. Acești frați, mai mici decît ea, se confundau, în imaginația mea, cu chipurile lor plăcute, visătoare și vulgare. Nici măcar răsfățatul de șapte ani, căruia schimbarea dinților îi dădea o expresie comică atunci cînd rîdea, și pe care-l chema Ramón Berenguer, ca și cînd ar fi fost un conte de demult al Barcelonei, nu se distingea de frații lui mai mari prin aceste două particularități...

Tatăl părea să aibă același caracter bun ca al progeniturilor sale, și în afară de asta era un om într-adevăr frumos, cu care Ena semăna foarte mult. Avea, ca și ea, ochii verzi, deși nu cu acea stranie și magnifică lumină care a înflăcărat privirile fiicei lui. Era liniștit și sincer în toate, fără nici un fel de cochetărie. Mi-amintesc că în timpul mesei a rîs, povestindu-mi anecdote despre călătoriile lor, făcute împreună, în diverse locuri din Europa, pe unde petrecuseră mulți ani. Părea că mă cunoaște dintotdeauna, că numai pentru faptul de a mă avea la masa sa îmi acorda atenția patriarhală a familiei.

Mama Enei, dimpotrivă, făcea impresia unei ființe retrase, cu toate că și ea, prin surîsul ei, contribuia la ambianța aceea plăcută. Între soț și copii — toți înalți și bine făcuți — ea era o pasăre străină și slabă. Era mititică și mi se părea înspăimîntător faptul că trupul ei mărunțel

suportase, de şase ori, greutatea unui copil. Prima dată mi-a făcut impresia unei femei de o stranie urîţenie. După aceea am recunoscut în ea două-trei trăsături de minunată frumuseţe : un păr mai luminos decît al Enei, bogat, nişte ochi mari, strălucitori şi un glas nemaiîntîlnit.

— Aşa cum o vezi dumneata, Andrea, spuse capul familiei, nevasta mea are în ea ceva de vagabond. Nu poate să stea liniştită în nici un loc şi ne tîrăşte după ea pe toţi.

— Nu exagera, Luis ; stăpîna casei surîdea cu suavitate.

— La urma urmei este adevărat. Sigur că tatăl tău e cel care a hotărît să reprezint şi să-i conduc afacerile în locurile cele mai ciudate... socrul meu este, în acelaşi timp, şi şeful meu comercial, ştiai asta, Andrea ?... ; dar tu eşti la curent cu toate fleacurile. Dacă tu ai vrea, n-o să-mi spui că tatăl tău nu te-ar lăsa să trăieşti o viaţă liniştită în Barcelona. S-a văzut foarte bine influenţa pe care o ai asupra lui cînd cu afacerea aceea de la Londra... Desigur, eu sînt încîntat de gusturile tale, fata mea ; nu sînt eu cel care ţi le reproşează, şi a învăluit-o într-un surîs drăgăstos. Toată viaţa mea mi-am cheltuit-o călătorind şi văzînd lucruri noi. Nici eu nu pot să-mi stăpînesc o anumită febră de activitate, care aproape că e o plăcere atunci cînd intru într-un nou mediu comercial, cu o lume a cărei psihologie mi-e atît de necunoscută. E ca şi cînd aş începe din nou lupta şi mă simt reîntinerit...

— Dar mamei, a spus Ena, Barcelona îi place mai mult decît oricare alt loc din lume. O ştiu foarte bine.

Mama i-a aruncat un surîs anume, visător şi vesel în acelaşi timp.

— Mă simt întotdeauna bine în oricare loc unde vă aflaţi voi. Tatăl tău are dreptate cînd spune că adesea simt dorinţa de a călători. Desigur că de aici pînă a conduce pe tatăl meu, a surîs ea mai pronunţat, e cale lungă...

— Şi, fiindcă veni vorba tocmai despre lucrurile astea, a continuat el, ştiai, Margarita, ce mi-a spus taică-tău mai ieri ? Că s-ar putea ca în următoarele luni să fie nevoie de noi la Madrid... Ce părere ai ? Adevăru-i că-n acest timp aş fi preferat să stau la Barcelona mai mult decît în oricare alt loc. Mai ales dacă ţinem cont că fratele tău...

— Da, Luis, ai dreptate. Cred că va trebui să mai discutăm despre asta. Dar acum o cam plictisim pe biata fată. Iartă-l, Andrea. La urma urmelor sîntem o familie de comercianţi, care-şi încheie toate discuţiile cu treburi negustoreşti...

Ena ascultase ultima parte cu un interes extraordinar.

— Ah ! Mi se pare că bunicuţul e puţin cam ţicnit. E-atît de înduioşat şi de plîngăreţ cînd o revede pe mama după o călătorie îndepărtată, dar, imediat, îi vine ideea că ar trebui să plecăm iar. Eu nu vreau să plec acum din Barcelona... Ar fi o prostie... Căci, la urma urmelor, s-ar putea spune că Barcelona e oraşul meu şi că-l cunosc numai de cînd s-a terminat războiul.

(M-a privit scurt, iar eu am înțeles de îndată, pentru că știam că se îndrăgostise de curînd și că asta era supremul și tainicul ei argument pentru care nu vroia să părăsească orașul.)

Sub cearșafurile mele, în strada Aribau, îmi aminteam de toată această discuție, parte cu parte, în toate amănuntele ei, și m-am înfricoșat numai la gîndul că ar fi fost posibil să mă despart de prietena mea tocmai acum, cînd ne apropiaserăm atît de mult. M-am gîndit că planurile acelui bătrîn important — bunicul ei — puneau în mișcare o lume întreagă, rănind destule suflete.

Sub plăcuta curgere nedeslușită a ideilor de dinaintea somnului, frica mea a început să scadă treptat, fiind înlocuită cu priveliști vagi de străzi sub noapte. Visul frumos al Catedralei a năvălit în mine.

Am adormit agitată, cu ultima privire a ochilor mamei Enei care, după ce ne despărțiserăm deja, s-au ridicat spre mine, repede, cu o lucire stranie, de neliniște și teamă.

Ochii aceia s-au înfipt adînc în visul meu și mi-au dat coșmaruri.

XI

— Nu fi încăpățînată, nepoato, mi-a spus unchiul Juan, o să mori de foame ; și mi-a pus mîinile pe umeri, într-o mîngîiere prostească.

— Nu, mulțumesc, o să mă descurc destul de bine...

În același timp, l-am privit cu coada ochiului și mi-am dat seama că-i convenea de minune hotărîrea mea. Mă văzuse bînd apa care rămînea de la fiertul legumelor, rece și pusă la întîmplare într-un colț al bucătăriei, gata să fie aruncată.

Antonia strigase cu scîrbă :

— Ce-i porcăria asta ?

Am roșit.

— Nici o porcărie. Mie-mi place supa asta și, cum trebuia s-o aruncați...

La țipetele Antoniei alergaseră toți ceilalți din casă. Juan mi-a propus o reconciliere a intereselor noastre economice. Am refuzat.

Și adevărul e că, de cînd nu mai eram legată de lumea aceea de la bucătărie, mă simțeam fericită. Nu mă interesa faptul că în luna aceea cheltuisem cam mult și că, pentru mîncare, abia de-mi mai rămăsese cîte-o peseta pe zi. Iarna, ora de la amiază este cea mai frumoasă. Numai bună pentru a ți-o petrece stînd la soare, într-un parc sau în Piața Cataluña. Uneori, mi se întîmpla să mă gîndesc, nu fără o oarecare plăcere, la ceea ce s-ar fi putut petrece, la ora aceea, în casă. Auzul mi se umplea de țipetele copilului și ale papagalului, sau de necuviințele lui Juan. Preferam hoinăreala mea, liberă.

Am început să cunosc lucruri și plăceri care, înainte, nici nu-mi trecuseră prin cap ; de exemplu, fructele uscate au însemnat pentru mine o descoperire. Migdalele prăjite sau, mai ales, alunele americane, a căror desfătare durează mai mult pentru că trebuie să le cureți de coajă, îmi produceau o devărată bucurie.

E drept că n-am avut puterea să-mi repartizez cele treizeci de pesetas, care-mi rămăseseră din prima zi, în aşa fel ca să-mi ajungă treizeci de zile. Pe strada Tallers am descoperit un restaurant destul de ieftin, şi am făcut prostia de a mînca aici de două sau trei ori. Mîncarea aceea mi s-a părut mai bună decît tot ceea ce gustasem pînă atunci şi de zeci de ori mai bună decît cea pregătită de Antonia. Era un restaurant ciudat. Întunecos, cu mese triste. Servea un ospătar distrat. Oamenii mîncau grăbiţi, privindu-se unii pe alţii şi fără să schimbe o vorbă în timpul acesta. Toate restaurantele şi cantinele prin care intrasem pînă atunci erau mult mai gălăgioase. Acesta, nu. Se servea o supă care mi se părea foarte bună, făcută cu apă fierbinte şi bucăţi de pîine. Întotdeauna era la fel, colorată în galben, cu şofran, sau în roşu, cu boia de ardei. În meniu însă îşi schimba numele foarte des. Ieşeam de aici mulţumită şi sătulă.

Dimineaţa mîncam pîine — de îndată ce Antonia lua raţiile de la brutărie — mîncam toată porţia de pîine şi-mi plăcea că era caldă şi înmiresmată. Seara, de obicei, nu mîncam nimic , doar în cazul cînd mama Enei insista să rămîn la cină. Îmi luasem obiceiul să învăţ cu ea în fiecare după-amiază şi familia Enei începuse să se poarte cu mine ca şi cînd aş fi fost de-a lor.

Mi-am dat seama că, într-adevăr, pentru mine începea o perioadă nouă, că această perioadă era una din cele mai frumoase din viaţa mea, căci nu avusesem niciodată o prietenă căreia să-i împărtăşesc gîndurile şi nici o libertate atît de mare ca aceasta de care mă bucuram acum. Ultimele zile din lună le-am petrecut mîncînd numai şi numai raţia mea de pîine pe care o devoram dimineaţa — atunci m-a surprins Antonia bînd apa în care fiersese zarzavatul — dar începeam să mă obişnuiesc, şi că a fost aşa, dovadă e faptul că de îndată ce am primit banii pe luna martie, i-am cheltuit exact ca şi pe cei din luna trecută. Mi-amintesc că am simţit o foame de lup în clipa cînd am primit banii în mînă şi m-am bucurat ca o nebună gîndindu-mă c-o să mă pot sătura imediat. Mai mult decît orice, îmi plăceau prăjiturile şi dulciurile. Am cumpărat un tort şi m-am dus la un cinematograf scump. Eram atît de nerăbdătoare că, înainte de a se fi stins lumina, am rupt o bucată de hîrtie din ambalajul tortului şi am mîncat puţină cremă, cu toate că roşisem şi trăgeam cu ochiul în toate părţile. Cînd sala a rămas în întuneric, iar ecranul s-a aprins, am desfăcut pachetul şi l-am înghiţit în întregime, bucată cu bucată. Nu bănuisem niciodată pînă atunci că mîncarea ar fi putut fi atît de bună, atît de extraordinară... Cînd s-a făcut iarăşi lumină, nu mai aveam nimic în faţă. Mi-am dat seama că, lîngă mine, o doamnă mă privea cu dispreţ şi făcea haz cu însoţitorul ei. Rîdeau.

Cei din strada Aribau îndurau şi ei foamea, fără compensaţiile pe care mi le ofeream eu. Nu vorbesc de Antonia, nici de Trăsnet. Bănuiesc că aceştia aveau hrana asigurată, datorită generozităţii lui Román. Cîinele era dolofan, cu părul neted, strălucitor şi, deseori, l-am văzut ocupîn-

du-se cu nişte oase destul de gustoase. Antonia avea şi ea partea ei asigurată. Cei care făceau foame erau Juan şi Gloria. De asemeni bunica şi, uneori, chiar copilul.

Román a dispărut iar, într-o călătorie de aproape două luni. Înainte de a pleca a lăsat ceva provizii pentru bunica, lapte condensat şi alte bunătăţi, destul de greu de procurat în timpurile acelea. N-am văzut-o însă niciodată pe bunica mîncîndu-le. Dispăreau într-un mod misterios şi mai tîrziu apăreau în gura copilului.

Chiar în ziua în care Juan m-a rugat să mă unesc din nou cu familia, a avut o discuţie îngrozitoare cu Gloria. Toţi cei din casă am auzit ţipetele care veneau din camera lui. Am ieşit în hol unde am descoperit-o pe Antonia, cu urechile lipite de zid.

— M-am săturat de-atîtea murdării, a ţipat Juan. Mă înţelegi ? Nu pot nici măcar să-mi schimb pensulele. Lumea ne datorează o mulţime de bani. Ceea ce nu pricep eu e faptul că nu vrei să mă laşi să-i cer.

— Bine, omule, dar mi-am dat cuvîntul că n-ai să te amesteci în nimic şi nu poţi da înapoi. Şi ştii foarte bine că erai foarte mulţumit atunci cînd ai reuşit să vinzi porcăria asta de tablou în rate...

— O să te sugrum ! Blestemato !

Antonia a suspinat cu plăcere, iar eu am ieşit în stradă să respir aerul rece, încărcat de mireasma prăvăliilor. Sub umezeala amurgului, trotuarele reflectau lumina felinarelor abia aprinse.

Cînd m-am întors, bunica şi Juan stăteau la masă. Juan mînca neatent, iar bunica, ţinînd copilul pe genunchi, spunea ceva incoerent, dumica pîine într-o cană cu cafea de malţ, pe care copilul o bea fără lapte şi zahăr. Gloria lipsea. Ieşise, imediat după mine, în oraş.

Şi încă nu venise cînd, cu stomacul pofticios şi pustiu, mă vîrîsem în pat. Am căzut de îndată într-un vis greu, în care lumea se mişca asemeni unei corăbii pe crestele valurilor... Poate că eram într-o bucătărie a vasului şi mîncam prăjituri bune sau fructe. M-au trezit nişte ţipete care cereau îndurare.

Mi-am dat seama că cea care striga era Gloria şi că, probabil, Juan îi dădea o bătaie zdravănă. M-am ridicat din pat şi-am stat un minut, gîndindu-mă dacă-i bine sau nu să-i vin în ajutor. Ţipetele continuau, urmate de blestemele şi înjurăturile cele mai tari din cîte există în limba spaniolă. De data asta Juan folosea, cu o uşurinţă şi o plăcere înspăimîntătoare, deopotrivă, spaniola şi catalana.

M-am oprit să-mi pun paltonul pe mine şi am ieşit, în cele din urmă, în obscuritatea locuinţei. Camera lui Juan era zăvorîtă, iar bunica şi servitoarea loveau cu putere în uşă.

— Juan, Juan ! Copilul meu, deschide !

— Domnu Juan, deschide ! Deschide odată !

Desluşeam, în clipele de răgaz, insultele. Cineva fugea prin cameră şi se lovea de mobilă. Copilul s-a pus şi el pe plîns, înăuntru, iar bunica era desperată. A ridicat mîinile pentru a

lovi încă o dată, şi i-am văzut braţele pînă sus, numai oase.

— Juan, Juan ! Copilul...

Uşa s-a deschis brusc, dintr-o lovitură de picior, şi Gloria a ieşit singură, pe jumătate goală, sughiţînd. Juan a ajuns-o din nou şi, cu toate că ea încerca să-l zgîrie şi să-l muşte a apucat-o de braţ, tîrînd-o în baie...

— Bietul de el !

Bunica fusese cea care strigase, şi-acum alerga la copil, care stătea, în picioare, în pătucul lui, ţinîndu-se cu mîinile de margini şi gemînd... L-a luat în braţe şi a apărut de îndată la locul scandalului.

Juan a băgat-o pe Gloria în cadă şi, fără să-i scoată hainele, a pus duşul rece pe ea. O ţinea de păr, aşa că, dacă ar fi deschis gura n-avea decît să înghită apă. Între timp, s-a întors spre noi şi a ţipat :

— În cameră cu voi ! Nimeni n-are ce căuta aici !

Noi însă nu ne mişcam. Bunica îl ruga :

— Pentru copilul tău, pentru copilul tău ! Juan, vino-ţi în fire !

Juan a lăsat-o dintr-o dată pe Gloria — cînd, de fapt, ea nu mai avea puterea să-i reziste — şi s-a îndreptat spre noi cu atîta furie, încît Antonia s-a făcut imediat nevăzută, urmată de Trăsnet, care mergea mîrîind, cu coada între picioare.

— Şi tu, mamă ! Du mai repede copilul ăsta de-aici, să nu-l mai văd ; sau îl zdrobesc !

Gloria, în genunchi în baie, începuse să plîngă sprijinindu-şi capul de marginea căzii, înecîndu-se din cauza sughiţurilor.

Stăteam ghemuită într-un colţ din holul întunecos. Nu ştiam ce să fac. Juan m-a văzut. Se mai liniştise.

— Să vedem dacă eşti bună de ceva ! mi-a zis el. Adă un prosop !

Îi vedeam coastele jucîndu-i pe sub maiou. Nu ştiam unde se ţin rufele în casa aceea şi am adus prosopul meu. Am luat şi-un cearşaf de pe pat, gîndindu-mă c-o să trebuiască. Mi-era teamă ca nu cumva Gloria să facă vreo pneumonie. Mie însămi îmi era frig.

Juan a încercat s-o scoată pe Gloria din cadă printr-o lovitură, dar ea i-a muşcat mîna. A înjurat-o şi a început să-i care la pumni în cap. Apoi a rămas, încă o dată, calm şi gîfîind.

— Din partea mea, poţi să mori, bestie ! a zis în cele din urmă.

Şi a dispărut, lăsîndu-ne numai pe noi două.

— Hai să mergem ! Ieşi mai repede de acolo !

Ea continua să tremure, fără să se mişte şi, auzind glasul meu, a izbucnit iarăşi în plîns, insultîndu-şi bărbatul. Nu s-a împotrivit cînd am început s-o ajut ca să iasă din cadă. Şi-a scos singură hainele răsmuiate, deşi mîinile-i tremurau şi-abia se putea servi de ele. Frecîndu-i trupul, m-am încălzit şi eu. Apoi m-a luat o frică de-mi tremurau genunchii.

— Dacă vrei, vino în camera mea, i-am spus, părîndu-mi-se imposibil s-o las, iarăşi, pe mîinile lui Juan.

M-a urmat înfăşurată-n cearşaf, clănţănind. Ne-am culcat una lîngă alta, acoperindu-ne cu pledul meu. Trupul îi era ca un sloi de gheaţă şi mă pătrundea şi pe mine frigul, dar nu puteam fugi de lîngă ea. Părul, ud, i se răsfira pe pernă, negru şi lipicios ca sîngele, atingîndu-mi uneori obrazul. Vorbea încontinuu. Şi-mi era un somn de-mi cădeau pleoapele, ca de plumb.

— Animalul !... Bestia... După tot ce fac pentru el. Pentru că eu sînt atît de bună, fetiţo, atît de bună... M-asculţi, Andrea ? E nebun. Mi-e frică. Într-o zi are să mă omoare... Să nu adormi, Andrea... Ce-ai zice dacă aş pleca din casa asta ? Nu-i aşa că şi tu ai face la fel ? Nu-i aşa că, în locul meu, tu nu te-ai lăsa bătută ?... Şi eu, atît de tînără... Román mi-a spus odată că sînt una dintre cele mai frumoase femei pe care le-a văzut. Ţie o să-ţi spun adevărul, Andrea. Román m-a pictat în Parcul Castillo... Eu însămi am rămas surprinsă cît de frumoasă eram, cînd am văzut tabloul... Vai, fetiţo ! Nu-i aşa că-s foarte nefericită ?

Somnul îmi apăsa pieptul. Din cînd în cînd, abia apucam să aţipesc că mă şi trezeam, ca să răspund la cîte-un cuvînt mai tare spus de Gloria sau la sughiţurile de plîns care nu mai conteneau.

— Eu sînt foarte bună, foarte bună... Chiar bunică-ta spune asta. Îmi place, fetiţo, îmi place să mă rujez puţin şi să mă distrez cîte-o lecuţă, dar e natural la vîrsta mea... Ce zici de povestea asta că nu mă lasă să-mi văd propria-mi soră ? O soră care mi-a fost ca o mamă... Şi asta numai

pentru că-i femeie din popor şi nu face atîtea mofturi. Dar în casa ei se mănîncă bine. Are pîine albă, fetiţo, şi se mănîncă bine la ea... Vai de mine, Andrea, mai bine mă măritam după un muncitor. Muncitorii trăiesc mai bine decît funcţionarii, Andrea ; umblă-n sandale, dar nu le lipseşte mîncarea bună şi nici salariul. Aş fi dorit ca Juan să aibă salariul unui muncitor bun dintr-o fabrică... Vrei să-ţi spun un secret ? Sora mea mă împrumută uneori cu bani, cînd rămînem lefteri. Dacă ar şti Juan m-ar rupe-n bătaie. M-ar ucide cu pistolul lui Román. Chiar eu l-am auzit pe Román spunîndu-i asta : „Cînd vrei să-ţi zbori creierii ţie sau tîmpitei ăleia de nevastă-ta, poţi să te foloseşti de pistolul meu"... Ştii, Andrea, că-i interzis să ai arme ? Román se joacă cu legile...

Faţa Gloriei se apleca peste somnul meu. Faţă de şobolan ud.

— Vai, Andrea ! Uneori mă duc la sora mea numai ca să mănînc şi eu pe săturate, căci are o gospodărie frumoasă, fetiţo, şi cîştigă bani buni. La ea găseşti tot ce pofteşti... Unt proaspăt, ulei, cartofi, şuncă... O să te iau şi pe tine o dată.

Am oftat, complet trează, auzind vorbindu-se numai de mîncare. Stomacul meu a început să aştepte cu nerăbdare, în timp ce asculta înşiruirea bunătăţilor din casa surorii Gloriei. Şi mi-a fost o foame cum n-am mai simţit niciodată. Stăteam în pat, legată de Gloria prin uriaşa dorinţă a organismului meu pe care vorbele ei îl treziseră, aşa cum mă simţeam legată de Román

cînd îmi evoca, prin muzica lui, dorurile neputincioase ale sufletului meu.

Şi ceva, asemeni nebuniei, a pus stăpînire pe sălbăticia mea, simţind atît de aproape bătaia aceea a gîtului Gloriei, care vorbea şi vorbea, fără să obosească. Îmi venea să-mi înfig dinţii în carnea ei şi să mestec. Să beau sînge cald şi limpede... M-am cutremurat de propriile mele aiureli înspăimîntătoare, stăpînindu-mă cu greu pentru ca Gloria să nu-şi dea seama ce se petrece cu mine.

Afară, frigul a început să se desfacă în picături de apă, sunînd pe geamuri. M-am gîndit că întotdeauna, cînd Gloria vorbea îndelung cu mine, ploua. În noaptea aceea părea că ploaia nu se va mai sfîrşi niciodată. Somnu-mi dispăruse cu totul. Gloria a tresărit deodată şi mi-a pus o mînă pe umăr :

— Auzi ?... Auzi ceva ?

Se desluşeau paşii lui Juan. Se vede că era nervos. Paşii se apropiau de uşă. Şi se îndepărtau iarăşi. În cele din urmă s-au întors, Juan a intrat înăuntru, şi, aprinzînd lumina, ne-a făcut să clipim. Peste maioul de bumbac şi pantaloni îşi pusese paltonul cel nou. Era nepieptănat şi ceva, ca o umbră înfricoşătoare, îi aluneca peste obraji şi privire. Avea ceva comic. S-a oprit în mijlocul camerei, cu mîinile-n buzunar, clătinînd din cap şi surîzînd cu o ironie agresivă.

— Perfect. De ce nu vorbiţi mai departe?... Ce dacă sînt eu aici ?... Nu-ţi fie frică, femeie, n-o să te mănînc... Ştiu perfect de bine, Andrea, ce sporovăieşte nevastă-mea. Ştiu foarte bine că mă

socoteşte nebun, pentru că cer banii care se cuvin pe picturile mele... Crezi tu, oare, că nudul acela, lucrat după Gloria, merită numai zece duros ? Numai pentru vopsele şi pensule am cheltuit mai mulţi bani. Dar bestia asta crede că arta mea e la fel cu cea a unui necioplit de pe ganguri !

— Du-te de te culcă, omule, şi nu mă plictisi ! Asta nu-i oră potrivită ca să trăncăneşti, indiferent în faţa cui, despre minunatele tale tablouri... Am văzut şi pe alţii, care pictau mai bine ca tine şi nu se purtau atît de mîndri. M-ai schimonosit destul de bine ca să nu plac nimănui...

— Să nu mă scoţi din fire ! Blestemato ! Sau, de unde nu...

Gloria, de sub cuvertură, s-a întors cu spatele şi a început să plîngă.

— Nu mai pot să trăiesc aşa. Nu mai pot.

— Trebuie să te-nveţi să rabzi, neruşinato, că altfel, într-o bună zi, dacă te mai legi de tablourile mele, o să-ţi frîng gîtul. De azi încolo tablourile mele nu le mai vinde nimeni altul decît eu... Înţelegi ? Înţelegi ce-ţi spun ? Cum o să te prind că intri în atelier, îţi crăp capul. Prefer să mor de foame decît să...

A început să străbată camera dintr-un colţ într-altul, cu o furie atît de mare, încît abia de-şi putea mişca buzele, îndrugînd vorbe fără sens.

Gloria a avut o sclipire de moment. S-a ridicat din pat, vînătă de frig şi, apropiindu-se de bărbatu-său, l-a împins de spate.

— Să mergem, omule. Am supărat-o destul pe Andrea.

Juan a respins-o cu brutalitate.

— Să suporte şi Andrea. Toată lumea să suporte. Şi eu îi suport pe toţi.

— Haide, să mergem la culcare...

Juan a început să privească în toate părţile, nervos. Cînd ieşeau pe uşă, i-a spus :

— Stinge lumina ca să poată adormi nepoata...

XII

Timpurie, primăvara mediteraneană începuse să-şi trimită rafalele de vînt printre crengile copacilor încă îngheţaţi. O bucurie descătuşată plutea pe sus, aproape vizibilă, asemenea norilor transparenţi care colindă uneori peste cerul albastru.

— Aş vrea să mă duc pe cîmpie, să văd copacii, mi-a spus Ena, adulmecînd aerul cu nările lărgite... Vreau să văd pinii (şi nu platanii aceştia din oraş care miros de la o poştă a tristeţe şi a putreziciune) sau, poate că ceea ce aş dori să văd mai mult ar fi marea... Duminica viitoare o să mă duc cu Jaime şi, de asemeni, cu tine... Nu vrei, Andrea ?

Cunoşteam la fel de bine ca şi Ena felul de a fi al lui Jaime : gusturile lui, lenevia, melancoliile — care o desperau şi o încîntau pe prietena mea — inteligenţa lui ascuţită. Deşi nu-l văzusem încă niciodată. Seri la rînd însă, aplecate peste dicţionarul grec, întrerupeam traducerea pentru a vorbi despre el. Ena devenea mai

frumoasă, cu ochii îndulciţi de bucurie. Cînd îşi făcea apariţia mama ei, tăceam, brusc, căci Jaime era marele secret al prietenei mele.

— Cred că aş muri dacă ar afla despre el. Tu nu ştii... Sînt foarte mîndră. Mama mă cunoaşte numai într-un fel : o fiinţă glumeaţă, gata oricînd de şotii, şi aşa-i şi plac. Pe toţi ai casei îi fac să rîdă cu felul în care mă port cu pretendenţii mei... Pe toţi, în afară de bunicul, bineînţeles ; astă-vară, cînd am refuzat un om respectabil şi foarte bogat, cu care cochetasem un timp, aproape că a avut un atac de apoplexie... Pentru că îmi place să-i privesc pe dinăuntru... Să-i văd gîndind. Din ce fel de idei sînt făcute gîndurile lor ? Şi ce simt ei, atunci cînd se îndrăgostesc de mine ? Adevăru-i că, dacă stai şi te gîndeşti bine, jocul e cam plictisitor, căci au nişte şiretlicuri copilăreşti, mereu aceleaşi. Şi totuşi, pentru mine e o adevărată plăcere să-i am în mîini, să-i încurc în propriile lor iţe şi să mă joc cu ei, ca şoarecele cu pisica... Şi, bineînţeles, am destule ocazii să mă distrez pentru că bărbaţii sînt proşti şi le plac mult... Cei din casă cred însă că n-o să mă îndrăgostesc niciodată. De asta nu pot să-mi fac iluzii ca o proastă şi să-l prezint pe Jaime... În plus, ar veni toţi să-l vadă : unchi, mătuşi... ar trebui să-l prezint bunicului, ca pe un om aparte... şi-apoi s-ar declara mulţumiţi pentru că e bogat, dar ar rămîne desperaţi pentru că nu se pricepe nici cît e negru sub unghie să-şi administreze averea. Ştiu absolut tot ceea ce ar spune fiecare. Ar dori să vină în casă în fiecare zi... Tu mă-nţelegi însă, Andrea, nu-i aşa?

Aş sfîrşi prin a nu-l mai putea suporta pe Jaime. Dacă o să ne căsătorim vreodată, atunci n-o să am încotro şi va trebui să le spun. Dar nu-i timpul. În nici un caz.

— Şi de ce vrei să merg cu voi la iarbă verde? am întrebat-o eu.

— Am să-i spun mamei că plec cu tine pentru toată ziua... şi-i bine ca întotdeauna să fie adevărat. Tu nu mă plictiseşti niciodată, şi Jaime o să fie încîntat să te cunoască. Ai să vezi. I-am vorbit mult despre tine.

Ştiam că Jaime semăna cu Sfîntul Gheorghe din picturile lui Jaime Huguet. Sfîntul Gheorghe despre care se spune că ar fi un portret al Prinţului de Viana [1]. Mi-o spusese chiar Ena de mai multe ori şi o dată am privit împreună fotografia acestui tablou, pe care ea o aşezase, cu grijă, pe noptieră. Cînd l-am văzut pe Jaime, mi-am dat seama, efectiv, de asemănarea aceasta şi am rămas impresionată de aceeaşi uşoară melancolie a obrazului său. Cînd rîdea, asemănarea, atît de izbitoare înainte, se ştergea într-un mod deconcertant, Jaime rămînînd mult mai frumos şi mai bine legat decît cel din pictură. Părea fericit că ne va putea duce pe amîndouă la marginea mării, în perioada aceea din an cînd nu se ducea

[1] Don Carlos, infante de Navarra şi principe de Viana (1420—1461), cunoscut mai ales datorită neînţelegerilor cu tatăl său, Juan de Aragon, şi mama sa vitregă, Juana Enriquez. Blanca de Navarra, mama lui bună, i-a lăsat moştenire regatul cu acelaşi nume, şi Don Carlos a trebuit să-l apere de propriul său tată, care voia să-l dea fiului Juanei, viitorul rege Ferdinand Catolicul. A murit otrăvit. (N. tr.)

mai nimeni. Avea un automobil uriaş. Ena şi-a frecat fruntea.

— Ai prăpădit maşina punîndu-i gazogenul ăsta.

— Da, dar mulţumită lui am să vă pot duce unde doriţi.

Am ieşit în toate cele patru duminici din martie şi încă în una din aprilie. Mergeam mai mult la mare decît la munte. Ţin minte că plaja era murdară de algele de peste iarnă, iar Ena şi eu alergam desculţe pe lîngă apa rece şi ţipam cînd ne atingea picioarele. Ultima oară se-ncălzise de-a binelea şi am făcut baie. Ena a dansat un dans închipuit de ea. Eu stăteam îngropată-n nisip, alături de Jaime, şi priveam figura ei fermecătoare decupată pe Mediterana jucăuşă şi albastră. Apoi a venit spre noi, rîzînd, iar Jaime a sărutat-o. Am văzut-o aplecată spre el, închizînd pentru o clipă genele aurii.

— Cît te iubesc!

A spus-o înspăimîntată, ca şi cînd ar fi făcut o mare descoperire. Jaime m-a privit surîzînd, emoţionat şi-n acelaşi timp puţin confuz. Ena m-a privit şi ea, întinzîndu-mi mîna.

— Şi pe tine, de asemeni, iubita mea scumpă... Tu eşti sora mea. Nu-i aşa, Andrea? Vezi bine... L-am sărutat pe Jaime de faţă cu tine.

Ne-am întors tîrziu, pe drumul de pe lîngă ţărmul mării. Priveam dantelăria fantastică pe care o formau valurile înserării şi misterioasele lumini îndepărtate ale bărcilor...

— Nu mai există decît o singură fiinţă pe care o iubesc la fel de mult ca pe voi. Poate că

mai mult decît pe voi amîndoi la un loc... sau poate că nu, Jaime, poate că n-o iubesc atît de mult cît te iubesc pe tine... Nu-mi dau seama. Nu te uita aşa la mine că ai să răstorni maşina. Uneori mă munceşte gîndul dacă te iubesc mai mult pe tine sau...

Eu ascultam, atentă.

— Ştii, iubito, a zis Jaime cu un ton în care ghiceai o ironie atît de furioasă încît semăna cu furia copiilor, că-i timpul să ne spui numele acelei fiinţe ?

— Nu pot ; apoi a tăcut un moment. Nu pot pentru nimic în lume. Şi faţă de voi pot să am un secret.

Ce zile minunate ! Întreaga săptămînă părea luminată de ele. Plecam devreme şi Jaime ne aştepta cu maşina în orice loc pe care l-am fi stabilit noi. Oraşul rămînea în urmă, iar noi îi străbăteam cartierele triste şi mărginaşe, ameninţaţi de umbra impunătoare a fabricilor, lîngă care se ridicau case înalte, înnegrite de fum. Sub bătaia primelor raze de soare, ferestrele acestor case, afumate, străluceau ca nişte constelaţii de diamant. De pe firele de telegraf zburau cîrduri de păsări, înspăimîntate de claxonul strident şi răguşit...

Ena stătea lîngă Jaime. Iar eu, în spate, îngenuncheam pe canapea şi priveam înapoi să văd masa diformă şi minunată a Barcelonei care, îndepărtîndu-ne, se ridica şi se risipea ca o turmă de monştri. Uneori Ena îl lăsa pe Jaime singur în faţă şi venea lîngă mine, să privească şi ea, să discute cu mine despre fericirea aceea.

În nici una din zilele săptămînii Ena nu semăna cu fetiţa aceasta zăpăcită, de-o bucurie aproape copilăroasă, din ceasurile duminicilor. Pe mine — sosită de la ţară — m-a făcut să înţeleg natura într-un fel la care nici nu mă gîndisem măcar. M-a făcut să simt tresărirea ţărînii umede, încărcată cu însăşi seva vieţii, misterioasa emoţie a înfloririi, încă plăpîndă, încîntarea melancoliei algelor risipite, ca o moleşeală, peste nisipuri, atotputernicia, ardoarea şi farmecul inegalat al mării.

— Să nu faci istorie cu mine ! ţipa Ena desperată, atunci cînd eu vedeam în marea latină amintirea fenicienilor şi a grecilor. Şi mi-o imaginam brăzdată (atît de calmă, de strălucitoare şi de albastră) de corăbii ciudate.

Ena înota cu o plăcere egală cu a celui ce îmbrăţişează o fiinţă iubită. Eu mă bucuram de o fericire acordată puţinor suflete omeneşti : aceea de a se simţi tîrîtă sub această sfîntă aureolă, aproape palpabilă, emanată de doi îndrăgostiţi tineri, care face ca lumea să vibreze mai mult şi mai puternic, să risipească mai multă mireasmă, să răsune, să fie mai nesfîrşită şi mai adîncă.

Mîncam la bufetele de pe malul mării sau la chioşcurile ascunse printre pini bătrîni, sub cerul liber. Uneori ploua. Atunci, Ena şi cu mine ne refugiam sub impermeabilul lui Jaime, care se muia răbdător... În multe după-amieze mi-am pus cîte-o vestă de lînă sau un jerseu de-al lui. Prevăzător faţă de nestatornicia primăverii, avea o grămadă de lucruri din astea în automobil. În

anul acela însă a fost o vreme splendidă. Ţin minte că în martie ne întorceam încărcaţi cu flori proaspete de migdal şi că mimozele începuseră să-şi aştearnă galbenul tremurător pe gardurile grădinilor.

Aceste fluvii de lumină de care mă bucuram graţie Enei erau tulburate de amărăciunea sumbră sub care sufletul meu se zbătea în toate celelalte zile din săptămînă. Nu mă refer la ceea ce se întîmpla în strada Aribau, care conta destul de puţin în viaţa mea, ci la starea dezlănţuită a nervilor mei, îndeajuns de ascuţiţi din cauza foamei, şi pe care, devenind cronică, abia de-o mai simţeam. Adesea mă supăram pe Ena dintr-un fleac. Şi plecam din casa ei desperată. Apoi mă întorceam fără să-i spun absolut nimic şi începeam să învăţ alături de ea. Ena se prefăcea că a uitat totul şi lucrurile continuau ca atare. Amintirea acestor scene mă făcea cîteodată să plîng de durere, mai ales cînd le cîntăream, în timpul plimbărilor mele prin cartierele oraşului, sau cînd, noaptea, mă durea capul şi nu puteam să dorm şi pentru asta dădeam perna la o parte. Mă gîndeam la Juan şi găseam că semăn cu el în multe privinţe. Nu ar fi putut nici măcar să-mi treacă prin cap că aş fi fost isterică din cauza nemîncării. Cînd îmi primeam banii, mergeam acasă, la Ena, încărcată cu flori, cumpăram dulciuri pentru bunica şi, de asemeni, începusem să cumpăr ţigări pe care le păstram pentru zilele cînd n-aveam mîncare, pentru că mă calmau şi mă ajutau să-mi fac tot felul de planuri. Cînd se întorcea Román din călătoriile

lui, ţigările astea mi le dădea el, drept dar. Mă urmărea cu un surîs aparte cînd mă plimbam prin casă şi mă opream în faţa bucătăriei, adulmecînd, sau cînd mă trînteam în pat şi stăteam, ore-n şir, cu ochii deschişi.

În una din după-amiezile cînd m-am supărat cu Ena, furia m-a stăpînit mai mult timp. Mergeam cu fruntea încreţită, dusă de-un monolog interior, lung şi exaltat. „N-am să-i mai trec pragul." „Sînt sătulă de zîmbetul ei de superioritate." „M-a urmărit cu privirea, distrată, convinsă c-o să mă întorc imediat." „Crede că nu mă pot lipsi de prietenia ei. Ce greşeală!" „Se joacă şi cu mine aşa cum o face cu ceilalţi — m-am gîndit eu, nedreaptă — cu părinţii, cu fraţii ei, cu bieţii băieţi care-o curtează şi cărora le dă speranţe, pentru ca după aceea să se bucure văzîndu-i suferind"... De fiecare dată îmi apărea şi mai clar caracterul machiavelic al prietenei mele. Simţeam că aproape-o dispreţuiam... Am ajuns acasă mai repede ca oricînd. Am început să-mi pun ordine în notele luate la cursuri, nervoasă şi gata să izbucnesc în plîns, căci nu înţelegeam nimic din scrisul meu. De pe fundul servietei a căzut cartea de vizită pe care mi-o dăduse Gerardo în acea primă noapte de libertate din viaţa mea, cînd l-am întîlnit pe sub umbrele liniştite care înconjurau Catedrala.

Amintirea lui Gerardo m-a distras un moment. Mi-am adus aminte că-i promisesem să-i telefonez, pentru a ieşi cu el să străbatem colţurile pitoreşti ale Barcelonei. M-am gîndit că poate asta ar fi reuşit să mă îndepărteze de ideile

mele şi, fără să mai întîrzii, am făcut numărul lui de telefon. Şi-a amintit imediat de mine şi ne-am înţeles să ne vedem în după-amiaza următoare. Apoi, deşi era încă devreme, m-am culcat şi am adormit cu ochii la jocul luminilor din stradă, risipite printre penumbra balconului. Am avut un somn greu, ca şi cînd m-aş fi odihnit după oboseala extenuantă a unei munci istovitoare.

Cînd m-am trezit, mi s-a părut că lucrurile merg prost. Încercam o senzaţie asemănătoare cu cea pe care aş fi simţit-o dacă cineva mi-ar fi spus că Angustias are să se întoarcă. Aparent, ziua aceea avea să fie o zi ca toate celelalte, la fel de neputincioasă, dar în care, deodată, o foarte firavă rază face ca viaţa noastră să ia un curs nou.

Nu m-am dus la universitate de dimineaţă, datorită încăpăţînării mele de a nu da ochii cu Ena, deşi cu fiecare ceas care trecea îmi era tot mai greu să mă ştiu supărată cu prietena mea şi-mi aminteam de calităţile ei, de afecţiunea ei sinceră faţă de mine. Singura spontană şi dezinteresată din cîte cunoscusem pînă atunci.

După-masă a venit Gerardo să mă caute. L-am recunoscut pentru că aştepta în faţa intrării, şi imediat s-a îndreptat spre mine, fără să-şi scoată mîinile din buzunar, aşa cum îi era obiceiul. Uitasem definitiv trăsăturile feţei lui, de loc fine. De data asta nu avea palton, nici pălărie. Era îmbrăcat într-un costum bine croit, de culoare gri. Era înalt şi robust, iar părul lui semăna cu cel al negrilor.

— Salut, frumoaso !

Doar atît. Şi apoi, cu o mişcare din cap, ca şi cînd aş fi fost un cîine :

— Să mergem !

Am rămas un pic intimidată.

Şi am început să mergem unul lîngă altul. Gerardo vorbea mult, ca şi în ziua cînd îl cunoscusem. Mi-am dat seama că vorbea ca din carte, citînd de fiecare dată fragmente din paginile pe care le citise. Mi-a spus că sînt o fată inteligentă, că şi el este inteligent. Apoi, că el nu crede în inteligenţa feminină. Iar mai tîrziu, că Schopenhauer spusese că...

M-a întrebat dacă vreau să merg în port sau în parcul Montjuich. Mi-era indiferent. Şi mergeam tăcută, alături de el. Cînd traversam străzile, mă lua de braţ. Mergeam pe strada Cortes, către grădinile din jurul Expoziţiei. Ajunsă aici, m-am bucurat, căci cerul era senin, strălucind pe cupolele palatului şi-n albele cascade ale fîntînilor. O multitudine de flori primăvăratice se legănau în vînt, umplîndu-l cu flacăra lor de culori. Ne-am pierdut pe cărările parcului uriaş. Într-o poieniţă — de un verde întunecat din cauza chiparoşilor — am privit statuia albă a zeiţei Venus, reflectată în apă. Cineva-i făcuse, grosolan, buzele cu roşu. Gerardo şi eu ne-am privit indignaţi şi-n clipa aceea mi-a părut simpatic. Şi-a înmuiat batista în apă şi dintr-un salt a urcat lîngă statuie, sus, ştergîndu-i buzele de marmură pînă-au rămas curate.

Din momentul acela am reuşit să vorbim cu mai multă căldură. Am făcut o plimbare destul

de lungă. Gerardo mi-a vorbit îndeajuns de mult despre el, apoi a vrut să afle cîte ceva despre viața mea în Barcelona.

— Deci, ești singurică, nu ? Înseamnă că nu ai părinți ?

Din nou începea să mă plictisească.

Ne-am dus spre Miramar și ne-am instalat comod pe terasa restaurantului, să putem privi Mediterana, care, sub lumina amurgului, căpăta culoarea vinului. Sub ochii noștri, uriașul port părea atît de mic, încît îl puteam cuprinde dintr-o privire. În dane, ieșeau încă la suprafață scheletele ruginite ale vapoarelor scufundate în timpul războiului. La dreapta bănuiam legănarea chiparoșilor din cimitir, și-aproape că le simțeam mireasma melancolică scurgîndu-se pe orizonturile deschise ale mării.

Lîngă noi, la o altă masă de pe terasă, mîncau niște oameni. Plimbarea și aerul sărat redeșteptaseră în mine senzația aceea cavernoasă de foame pe care o încercam întotdeauna înaintea somnului. În plus, eram obosită. Am contemplat masa și bunătățile ispititoare de pe ea cu ochi avizi. Gerardo mi-a urmărit privirea și a întrebat pe un ton disprețuitor, ca și cînd, dacă i-aș fi răspuns afirmativ, aș fi spus o barbarie :

— Tu nu vrei să mănînci nimic, nu-i așa ?

Și m-a apucat de braț, ținîndu-mă în afara acestui loc periculos, sub pretextul de a-mi arăta o altă priveliște splendidă. În momentul acela mi s-a părut odios.

Puțin mai tîrziu, cu spatele spre mare, scrutam panorama impunătoare a orașului de sub noi. Gerardo o privea tăcut.

— Barcelona ! Atît de mîndră și-atît de bogată și, totuși, cît de grea a început să fie viața aici ! a murmurat el, gînditor.

Mi-o spunea cu un ton de mărturisire și m-am simțit, brusc, emoționată, pentru că mă gîndeam că se referă la necuviința lui săvîrșită cu cîteva clipe mai înainte. Unul din puținele lucruri pe care mă simțeam în stare să le înțeleg în vremea aceea era mizeria, oricum s-ar fi prezentat ea ; chiar sub stofa de bună calitate și cămașa nouă a lui Gerardo... Mi-am pus, într-un gest instinctiv, mîna pe mîna lui, iar el mi-a strîns-o, transmițîndu-mi căldura sa. În clipa aceea mi-a venit să plîng, fără să știu de ce. El mi-a sărutat părul.

Am rămas nemișcată, împietrită chiar, deși continuam să stăm unul lîngă altul. Eram total nevinovată pe vremea aceea — în ciuda pretinsului meu cinism — în ceea ce privește lucrurile astea. Nu mă sărutase niciodată nici un bărbat și eram sigură că primul care ar fi făcut-o ar fi ales de mine între toți. Gerardo abia de-mi atinsese părul. Și am crezut că totul se datora emoției încercată de amîndoi și că aș fi fost ridicolă dacă l-aș fi respins indignată. M-a sărutat din nou, cu căldură. Am avut senzația absurdă că-mi alunecă umbre pe obraz, ca în amurg, și inima a început să-mi bată cu putere, într-o nehotărîre stupidă, ca și cînd aș fi fost obligată să suport acele mîngîieri. Mi se părea că se petrece ceva

extraordinar cu el, că, pe negîndite, s-a îndrăgostit de mine. Căci, pe atunci, eram suficient de neştiutoare ca să nu-mi dau seama că acesta era unul din nenumăraţii bărbaţi care se nasc numai pentru a face pe armăsarii şi care, alături de-o femeie, nu înţeleg să se poarte decît în felul acesta. Mintea şi sufletul lor nu-i duce mai departe. Brusc, Gerardo m-a atras spre el şi m-a sărutat pe gură. Înfuriată, i-am dat un brînci şi m-a cuprins un val de scîrbă din cauza salivei şi căldurii buzelor lui groase. L-am îmbrîncit cu toată puterea şi am început să fug. S-a ţinut după mine. Picioarele-mi tremurau de frică şi mă străduiam, în zadar, să gîndesc. Mă frămînta ideea că, poate, înţelesese strîngerea mea de mînă drept o dovadă de dragoste.

— Iartă-mă, Gerardo, i-am spus eu cu cel mai mare aer de nevinovăţie, dar, ştii ?... eu nu te iubesc, de asta. Nu sînt îndrăgostită de tine.

Şi am rămas împăcată de a-i fi putut explica totul pe înţeles.

El m-a apucat de mînă, aşa cum ia cineva ceva care-i al lui, şi m-a privit într-un fel atît de neobrăzat şi de dispreţuitor, încît am îngheţat.

Mai apoi, în tramvaiul cu care ne întorceam, a început să-mi dea sfaturi părinteşti asupra felului cum trebuie să mă port pe viitor şi asupra neplăcerilor pe care le-aş avea dacă aş umbla singură şi aiurită, sau dacă aş pleca la plimbare numai cu băieţi. Mi se părea că o ascult pe Angustias.

I-am promis că n-o să mai ies cu el în oraş, şi a rămas prostit.

— Nu, „puişor", nu, cu mine e altceva. Eu te-nvăţ de bine... Eu sînt prietenul tău cel mai bun.

Era foarte mulţumit de el.

În schimb, eu mă simţeam pierdută, fără pic de curaj, la fel ca în ziua cînd o călugăriţă de la colegiul unde învăţasem mi-a explicat cu oarecare sfială că încetasem de-a mai fi o fetiţă, că devenisem femeie. Fără rost, mi-aminteam cuvintele ei : „N-ai de ce să te-nspăimînţi, asta nu-i o boală, e ceva natural, pe care îl porunceşte Dumnezeu"... Mă gîndeam : „De vreme ce bărbatul ăsta stupid e cel ce m-a sărutat prima dată... E foarte posibil ca nici lucrul ăsta să nu aibă vreo importanţă"...

Am urcat scara de la casa în care locuiam fără pic de vlagă. Era noapte plină. Antonia mi-a deschis uşa cu oarecare linguşire :

— Te-a căutat o domnişoară blondă.

Neputincioasă şi tristă cum mă găseam, aproape că mi-a venit să plîng. Ena, mai bună ca mine, venise să mă caute.

— E înăuntru, cu domnişorul Román, a adăugat femeia. Au rămas aici toată după-masa...

Am reflectat cîteva clipe. „În sfîrşit, l-a cunoscut pe Román, aşa cum dorea ea, m-am gîndit eu. Ce impresie i-o fi făcut ?" Şi, fără să ştiu prea bine de ce, o furie cumplită mi-a înlocuit curiozitatea. În momentul acela l-am auzit pe Román, care începea să cînte la pian. M-am repezit spre uşa care ducea într-acolo şi, după ce-am dat de două ori cu pumnul în ea, am intrat. Román s-a oprit brusc din cîntat, încreţin-

du-şi fruntea. Ena stătea întinsă pe braţele unui fotoliu hodorogit şi părea trezită dintr-un vis lung.

Pe pian, un muc de lumînare — amintire din nopţile cînd dormeam în camera aceea — ardea, iar flacăra aceasta, lată şi tremurătoare, era singura lumină din încăpere.

Cîteva secunde ne-am privit în tăcere. Apoi Ena a alergat spre mine şi m-a îmbrăţişat. Román a surîs cu duioşie şi s-a ridicat în picioare.

— Vă las, dragele mele.

Ena i-a întins mîna şi s-au scrutat amîndoi, muţi. Ochii Enei străluceau fosforescent, ca la pisici. A început să-mi fie frică. Ceva rece-mi înfăşura trupul. Atunci am avut senzaţia că o rază firavă, fină ca un fir de păr, despărţea viaţa mea, sfărîmînd-o ca pe un vas de lut. Cînd mi-am ridicat ochii din pămînt, Román plecase. Şi Ena mi-a spus :

— Şi eu o să plec. E destul de tîrziu... Am ţinut să te aştept pentru că uneori te porţi ca o nebună şi n-ai nici un drept... Bine, o să vedem, la revedere... La revedere, Andrea...

Eram nespus de nervoasă.

XIII

În ziua următoare, Ena a fost cea care m-a evitat pe mine la universitate. Mă obişnuisem atît de mult să stăm împreună în timpul orelor sau în pauze, încît eram dezorientată şi nu

ştiam ce trebuie să fac. La ultima oră s-a apropiat de mine.

— Să nu vii după-masă la mine, Andrea. Trebuie să ies în oraş... Cel mai bine e să nu treci pe la mine pînă nu-ţi spun eu. Am să te chem. Am ceva de aranjat... Poţi să treci ca să consulţi dicţionarele... (Pentru că eu, care n-aveam nici cursuri, n-aveam nici dicţionarul grec, iar cel latin, pe care-l păstrasem din vremea liceului, era mic şi prost : traducerile le făceam întotdeauna cu Ena)... Îmi pare rău, a continuat ea după aceea cu un zîmbet împietrit, dar n-o să-ţi pot da nici dicţionarele... E greu, ştiu. Dar, cum se apropie examenele, nu pot lăsa traducerile nefăcute... Va trebui să studiezi la bibliotecă... Crede-mă, Andrea, îmi pare foarte rău.

— Nu-mi purta de grijă.

Şi mă simţeam înfăşurată de sus pînă jos în aceeaşi scîrbă din ultima după-amiază. Numai că de data asta nu aveam doar presimţirea, ci certitudinea că a început să se petreacă ceva rău. Oricum, era mai puţin neliniştitor decît acel cutremur rece al nervilor, încercat atunci cînd am surprins-o pe Ena uitîndu-se la Román.

— Bine... Mă grăbesc, Andrea. Nu te pot aştepta pentru că i-am promis lui Bonet să... A, uite-l deja, îmi face semne. La revedere, Andrea !

M-a sărutat pe faţă, contrar obiceiurilor ei, deşi în treacăt, şi a dispărut, nu înainte de a-mi fi reamintit :

— Nu veni pînă nu-ţi spun eu... Pentru că

n-ai să mă găsești, înțelegi ? Nu vreau să te obosești degeaba.

— N-ai nici o grijă.

Am văzut-o ieșind cu unul dintre cel mai puțin agreat curtezan al ei, dar care în ziua aceea era radios.

Și de-atunci, a trebuit să-mi petrec timpul fără de Ena. A venit duminica, iar ea, care nu-mi dăduse celebra înștiințare și se mărginise la a-mi surîde doar și a mă saluta de departe, la universitate, nu mi-a spus nimic nici despre excursia noastră cu Jaime. Pentru mine, viața începea să fie pustie. Și cum era ceva care părea să n-aibă remediu, m-am resemnat. Atunci am început să-mi dau seama că marile supărări se suportă mult mai ușor decît micile meschinării de fiecare zi.

Acasă, Gloria aștepta primăvara — mereu mai încărcată de efluvii — cu o nervozitate pe care nu i-o cunoscusem niciodată. Plîngea din nimica toată. Bunica mi-a spus, cu degetul la buze, că se temea să nu fi rămas cumva iarăși însărcinată.

— Altădată nu ți-aș fi spus-o... pentru că erai o fetiță. Acum însă, după război...

Biata bătrînă nu știa cui trebuie să-i încredințeze secretele. Și totuși, nu se întîmplă nimic din toate astea. Aerul din aprilie și din mai e supărător, excită și arde mai rău decît cel din timpul caniculei ; doar atît. Arborii de pe strada Aribau — arborii aceia orășenești, care, cum spunea Ena, miroseau a miasme putrede și a cimitir de plante — erau plini de frunze fragede, aproape transparente. Gloria, mereu încruntată, stătea la fereastră și privea peste ei cu un surîs amar, suspinînd. Într-o zi, am văzut-o spălîndu-și o rochie nouă și încercînd să-i schimbe gulerul. A azvîrlit-o pe podea desperată.

— Eu nu-s făcută pentru treburi din astea ! a spus ea. Nu mă pricep.

Nimeni nu-i spunea să facă astfel de treburi. S-a închis în camera ei.

Román părea foarte bine dispus. În unele zile vorbea cu Juan și avea un ton care mergea pînă la respect. Juan era emoționat și rîdea din te miri ce fleac. Și-l bătea pe frate-său pe umăr. Apoi avea nesfîrșite certuri cu nevastă-sa, tocmai din cauza raporturilor dintre el și Román.

Într-o zi l-am auzit pe Román cîntînd la pian. Cînta o bucată pe care-o cunoșteam. Cîntecul lui de primăvară, compus în cinstea zeului Xochipilli. Cîntecul acela care, după el, îi aducea nenoroc. Gloria stătea ascunsă într-un colț întunecat din holul de la intrare și se sforța să asculte. Am intrat și-am început să-i privesc mîinile pe clapele pianului. La sfîrșit, s-a ridicat cu o oarecare iritare.

— Dorești ceva, mititico ?

Mi se părea că și Román se schimbase mult față de mine.

— Román, despre ce-ați vorbit acum cîteva zile, Ena și tu ?

A părut surprins.

— Nimic important, cred eu ; ce ți-a spus ?

— Nu mi-a spus nimic. Din ziua aceea nu mai sîntem prietene.

— Ce să-ţi fac, mititico... Eu n-am nici un amestec în prietenia voastră de colege... N-am ajuns pînă acolo.

Şi a plecat.

După-amiezile începeau să fie tot mai lungi. Eram obişnuită să mi le petrec punîndu-mi ordine în notiţe, apoi să fac o mică plimbare, iar la şapte să fiu în casa Enei. Ea se vedea cu Jaime în fiecare zi după-masă, dar la şapte se întorcea acasă pentru a ne face traducerile împreună. Uneori rămînea toată ziua în casă şi atunci ne-adunam la ea toată banda de la facultate. Băieţii, care treceau prin febra literară, ne citeau poeziile lor. La sfîrşit de tot, mama Enei ne cînta cîte ceva. Şi-n zilele acelea rămîneam să cinez la ei. Acum însă, toate acestea ţineau de trecut (uneori mi-era frică să mă gîndesc la felul cum anumite lucruri din viaţa mea apăreau şi dispăreau pentru totdeauna, tocmai atunci cînd abia începeam să le consider de neînlocuit). Reuniunile din casa Enei au încetat de-a mai avea loc datorită umbrei ameninţătoare a sfîrşitului de an şcolar. Şi între mine şi Ena nu s-a mai vorbit despre problema întoarcerii mele în casa ei.

Într-o seară l-am întîlnit pe Pons la biblioteca universităţii. A fost fericit cînd m-a văzut.

— Vii des pe-aici ? Înainte nu te-am întîlnit.

— Da, vin să-nvăţ... pentru că n-am cărţi...

— Serios ? Pot să ţi le împrumut pe ale mele. O să ţi le dau chiar mîine dimineaţă.

— Bine, dar tu ce te faci ?

— O să ţi le cer cînd o să am nevoie de ele.

Şi-n ziua următoare, Pons a venit la facultate cu nişte cărţi noi, pe care nimeni nu le folosise.

— Poţi să le ţii... Anul ăsta am cumpărat două rînduri.

Mi-era atît de ruşine, că-mi venea să plîng. Dar, ce i-aş fi putut spune lui Pons ? Era atît de entuziasmat.

— Ce, nu mai eşti prietenă cu Ena ? m-a întrebat el.

— Ba, da, dar o văd mai rar ; din cauza examenelor.

Pons era un băiat tare copilăros. Mic şi slab, cu nişte ochi a căror frumuseţe le-o dădeau genele lungi, fine. Într-o zi am dat peste el la universitate, teribil de mişcat.

— Ascultă, Andrea, fii atentă... Nu ţi-am spus niciodată pentru că n-avem voie să aducem fete. Dar eu le-am spus atît de multe lucruri despre tine, le-am spus cît eşti de deosebită de celelalte, în sfîrşit, e vorba de prietenul meu Guíxols şi el a spus că da. Înţelegi ?

N-auzisem niciodată vorbindu-se de Guíxols.

— Nu. Cum să-nţeleg ?

— Ah, da. E adevărat. Nu ţi-am vorbit niciodată de prietenii mei... Cei de aici, de la universitate, nu-mi sînt prieteni adevăraţi. E vorba de Guíxols, de Iturdiaga în primul rînd... în fine, ai să-i cunoşti. Toţi sînt artişti, scriitori, pictori... o lume cu desăvîrşire boemă. Cu desăvîrşire pitorească. Fără convenţionalisme sociale... Pujol, prietenul lui Guíxols... şi, bineînţeles, şi-al meu... poartă lavalieră şi are părul lung. E un tip minunat... Ne întîlnim în atelierul lui Guíxols,

care-i pictor... un băiat tînăr... adică, vreau să spun tînăr ca artist ; are vreo douăzeci de ani... dar e un talent uriaş. Pînă acum nici o fată n-a pus piciorul acolo. I-e teamă c-o să le sperie praful şi c-o să spună tot felul de tîmpenii, aşa cum spun toate. I-a interesat însă faptul că eu le-am spus că tu nu te fardezi niciodată şi că ai tenul închis şi ochii limpezi. Şi, în sfîrşit, mi-au spus să te-aduc în după-amiaza asta. Atelierul se află în vechiul cartier...

Nici nu m-am gîndit măcar că aş fi putut să refuz o invitaţie atît de ispititoare. Şi, bineînţeles, m-am dus cu el.

Am făcut mai întîi o plimbare bună pe străzile vechi, ocolind drumul drept. Pons părea foarte fericit. Mie-mi fusese dintotdeauna foarte simpatic.

— Ai văzut vreodată biserica Santa María del Mar ? m-a întrebat el.

— Nu.

— Să intrăm un moment, dacă vrei. Toţi o dau ca exemplu de pur gotic catalan. Mie mi se pare o adevărată minune. Pe vremea războiului, cînd i-au dat foc...

Santa María del Mar a apărut în faţa ochilor mei împodobită cu o vrajă aparte, cu turnurile ei caracteristice şi cu piaţa mică înăbuşită de căsuţele mici şi vechi din faţă.

Pons mi-a dat pălăria lui şi a surîs văzînd că o aranjez pentru a mi-o pune pe cap. Am intrat. Naosul era uriaş şi răcoros, iar cîteva cucvioase se aflau în rugăciune. Am ridicat ochii şi am văzut vitraliile ferestrelor sparte, între pietrele zidului înnegrit de fumul lumînărilor. Era un fel de dezolare care umplea de poezie şi spiritualiza şi mai mult sfîntul locaş. Am rămas o clipă pe loc, am ieşit pe-o uşă laterală, pe lîngă vînzătoarele de jerbe şi coroane de flori. Pons mi-a cumpărat un mic bucheţel de garoafe mirositoare, roşii şi albe. Îmi cerceta entuziasmul cu ochii încărcaţi de bucurie. Apoi m-a condus pînă în strada Moncada unde se afla atelierul lui Guíxols.

Am intrat pe sub un portal larg, deasupra căruia se afla un scut de piatră. În curte, un cal mînca liniştit, înhămat la căruţă, iar găinile picoteau la soare, dînd priveliştii un aer de pace. De aici, începea o impunătoare şi ruinată scară de piatră, pe care-am urcat cu băgare de seamă. La ultimul etaj, Pons a tras puternic de-o sfoară ce atîrna deasupra uşii. S-a auzit, foarte departe, clinchetul unui clopoţel. Ne-a deschis un băiat, căruia Pons îi ajungea pînă la bărbie. Am crezut că-i Guíxols. Pons şi el s-au îmbrăţişat cu căldură.

— Acesta-i Iturdiaga, Andrea. Abia s-a înapoiat de la mănăstirea Veruela, unde şi-a petrecut cîteva săptămîni cercetînd urmele lui Bécquer... [1]

Iturdiaga m-a cercetat de sus, de la înălţimea lui. Între degetele lungi şi subţiri ţinea o pipă, dar, în ciuda aerului impunător pe care-l degaja înfăţişarea lui, era tot atît de tînăr ca şi noi.

[1] Gustavo Adolfo Bécquer (1836—1870), poet spaniol de origină germană, aparţinînd romantismului. (N. tr.)

L-am urmat, străbătînd un lung labirint de încăperi dărăpănate, complet goale, pînă în camera unde Guíxols își aranjase atelierul. O cameră mare, inundată de lumină, cu diferite mobile îmbrăcate în huse — scaune și fotolii — o canapea și o măsuță pe care, într-un vas — ca pe niște flori pusese o mînă de pensule.

Și peste tot, operele lui Guíxols : pe șevalet, pe pereți, pe scaune, pe jos...

Înăuntru mai erau doi sau trei băieți care, văzîndu-mă, s-au ridicat în picioare. Guíxols era un tînăr cu aliură de sportiv. Bine legat, vesel, de-un calm absolut, aproape o antiteză a lui Pons. Între cei prezenți l-am remarcat pe celebrul Pujol, care, cu toată lavaliera lui cu tot, era cel mai timid. Mai tîrziu am reușit să-i cunosc și picturile, în care imita, trăsătură cu trăsătură, defectele lui Picasso — genialitatea nefiind, bineînțeles, susceptibilă de-a fi imitată. Dar asta nu era vina lui Pujol, nici a celor șaptesprezece ani ai săi, sacrificați pentru a-l copia pe maestru. Cel mai interesant dintre toți părea să fie Iturdiaga. Vorbea gesticulînd larg, aproape țipînd. Am aflat mai tîrziu că scrisese deja un roman în patru volume și că nu găsise încă editorul care să i-l publice.

— Ce minunăție, băieți ! Ce minunăție ! spunea el, vorbind de mănăstirea Veruela. Acolo am înțeles ce-nseamnă vocația religioasă, exaltarea mistică, retragerea veșnică în singurătate !... Îmi lipseați numai voi și iubirea... Eu aș fi liber ca păsările cerului, Andrea, dacă iubirea nu m-ar înhăma mereu la carul ei, mi s-a adresat el.

Apoi a devenit serios.

— Poimîine dimineață, nu-ncape nici o amînare, mă duelez cu Martorell. Tu, Guíxols, ai să-mi fi martor.

— Nu. O să aranjăm lucrurile în așa fel ca să n-ajungem pînă acolo, a făcut Guíxols, oferindu-mi o țigară. Poți fi sigur că o să aranjez asta... E stupid să te bați cu Martorell numai pentru faptul de a-i fi spus o necuviință florăresei de pe Rambla.

— O florăreasă de pe Rambla e o femeie ca toate femeile !

— Nu mă-ndoiesc, dar tu n-o mai văzuseși pînă atunci, iar Martorell e prietenul nostru. Poate că-i puțin cam zăpăcit, dar e un băiat de nădejde. Te asigur că el ia totul în glumă. Trebuie să vă împăcați.

— Nu, domnule ! a țipat Iturdiaga. Martorell a-ncetat să-mi mai fie prieten de cînd...

— Gata. Acum, dacă Andrea-i atît de bună și-ar vrea să ne facă niște sandvișuri cu pîinea și șunca pe care le găsește ascunse în spatele ușii, o să gustăm cîte ceva...

Pons voia să afle ce fel de impresie îmi făcuseră prietenii lui și-mi căuta mereu privirea, încercînd să-mi surîdă. Am făcut cafea și-am servit-o în cești de diferite mărimi și forme, toate însă de porțelan fin și foarte vechi, pe care Guíxols le păstra într-o vitrină. Pons m-a lămurit că și le procura de la Encantes [1].

[1] Loc de vînzare și cumpărare de mici obiecte și articole vestimentare vechi în Barcelona. (N. tr.)

Mă uitam la picturile lui Guíxols: mai ales marine. Mi-a atras atenţia un desen care reprezenta capul lui Pons. După cît se părea, Guíxols avea noroc şi-şi vindea destul de bine tablourile, cu toate că nu-şi deschisese nici o expoziţie. Fără să vreau, am comparat pictura lui cu cea a lui Juan. Fără pic de îndoială, Guíxols era mult mai bun. Auzind vorbindu-se de mii de pesetas, m-a fulgerat, asemeni unui pumnal, vocea lui Juan: „Crezi tu că nudul în care-am pictat-o pe Gloria merită numai zece duros?"

Atmosfera aceea de boemă mi s-a părut destul de confortabilă. Singurul în haine proaste şi cu urechile murdare era Pujol, care-şi mînca sandvişul cu o plăcere deosebită, tăcînd. În ciuda acestei purtări, am aflat că era bogat. Guíxols însuşi era fiul unui fabricant plin de bani. Iturdiaga şi Pons făceau parte din cunoscute familii de industriaşi catalani. În afară de asta, Pons era singurul copil la părinţi şi de aceea era atît de răsfăţat. Aflam toate astea în timp ce el roşea pînă-n vîrful urechilor.

— Tatăl meu nu mă înţelege, a strigat Iturdiaga. Cum o să mă-nţeleagă dacă tot ceea ce ştie se rezumă la a strînge milioane? N-a vrut cu nici un chip să-mi dea banii pentru tipărirea romanului. Spune că asta înseamnă comerţ falimentar!... Şi ceea ce e şi mai rău e faptul că de la ultima partidă de cărţi mă ţine din scurt şi nu-mi dă o centimă.

— Mai du-l şi tu cu vorba, a spus Guíxols, surîzînd.

— Nu. Eu nu ştiu să mint!... Într-o zi m-a chemat în biroul lui: „Gaspar, băiatul meu... ce-am auzit? Mi s-a spus că nu ţi-a mai rămas o leţcaie din cele două mii de pesetas pe care ţi le-am dat la Crăciun!" (erau două săptămîni de-atunci). Şi eu i-am răspuns: „Da, tată, nici o leţcaie"... Iar el şi-a dat ochii peste cap, ca o fiară: „Perfect! Să-mi spui acum, pe loc, pe ce le-ai cheltuit". I-am povestit totul, ca un contabil şi nu părea de loc încîntat. Şi-atunci mi-a dat prin cap să-i spun: „Restul l-am dat lui López Soler; l-am împrumutat, săracu"... Să-l fi văzut pe taică-meu urlînd ca un tigru: „Să împrumuţi bani unui astfel de neruşinat care n-o să ţi-i mai dea niciodată înapoi! Acum te pocnesc... Dacă nu mi te-nfăţişezi cu banii în faţa mea în douăzeci şi patru de ore, o să-l bag pe López Soler la închisoare, iar pe tine-o să te ţin o lună de zile numai cu pîine şi apă... O să te-nvăţ eu minte să fii mînă spartă"... „N-am ce-ţi face, tată, López Soler e la Bilbao." Taică-meu şi-a lăsat braţele să-i cadă moi pe lîngă trup şi, după cîteva clipe, şi-a revenit: „Ai să pleci chiar în noaptea asta, cu frate-tău, la Bilbao. Mînă spartă ce eşti! Te-nvăţ eu minte să mai risipeşti banii!... Şi, o dată cu venirea nopţii, frate-meu şi cu mine ne aflam în vagonul de dormit. Îl cunoaşteţi pe fratele meu, un necioplit serios, cum puţini există, cu capul de piatră. La Bilbao a vizitat toate neamurile lui taică-meu şi m-a obligat să-l însoţesc. López Soler plecase deja la Madrid. Frate-meu a dat un telefon. „Plecaţi la Madrid, i-a spus taică-meu. Ştii foarte bine,

Ignacio, cîtă încredere am în tine... Sînt dispu
să-l educ pe Gaspar prin forţă"... Şi din nou va
gonul de dormit, către Madrid. L-am găsit p
López Soler la Cafeneaua Castilla şi, cînd m-
văzut, m-a îmbrăţişat plîngînd de bucurie. Cîn
a aflat însă după ce umblam, m-a făcut asasin ş
mi-a spus că, decît să-mi dea banii înapoi, ma
bine mă ucide. Apoi, dîndu-şi seama că în spa-
tele meu se afla Ignacio, cu pumnul lui de boxer,
prietenii lui au pus mînă de la mînă, au închega
suma şi mi-au dat-o. Ignacio însuşi a pus-o în
portmoneul său, mulţumit, iar eu am rămas de
aci încolo duşman cu López Soler... Ne-am în-
tors acasă. Taică-meu mi-a ţinut un discurs so-
lemn, după care mi-a spus că, drept pedeapsă,
banii recuperaţi vor rămîne la el şi că timp de
opt zile, ca să-şi acopere cheltuielile călătoriei, e
să rămîn fără o leţcaie. Atunci Ignacio, cu faţa
lui liniştită, a scos bancnota de 25 de pesetas pe
care mi-o restituise López Soler şi i-a întins-o.
Bietul om a rămas complet descumpănit. „Ce-i
asta ?" „Banii pe care îi împrumutasem lui López
Soler, tată", i-am spus eu. Şi de aici îmi vin
toate necazurile, prieteni... Tocmai acum, cînd
mă gîndeam să fac economii ca să-mi public car-
tea pe socoteala mea...

Eu eram foarte mulţumită şi mă simţeam bine.

— Ah, a spus Iturdiaga privind către un ta-
blou care stătea cu faţa la perete. Ce face *Ade-
vărul* acolo ?

— A fost pe-aici Romances, criticul acela ne-
bun şi, cum are cincizeci de ani, am socotit că...

Pujol s-a ridicat şi a întors tabloul. Pe un fond negru pictaseră cu alb nişte litere mari :

„Mulţumim cerului că valorăm infinit mai mult decît strămoşii noştri. — Homer."

Semnătura era impunătoare. A trebuit să rîd. Era foarte bine aici ; o inconştienţă absolută. Nepăsare faţă de fericire. Un mediu care îmi mîngîia sufletul.

XIV

Examenele din anul acela erau uşoare, dar mi-era frică şi studiam cît puteam mai bine.

— O să te îmbolnăveşti, mi-a spus Pons. Eu nu-mi fac griji. Anul care vine e altceva, pentru că va trebui să dăm capacitatea.

Adevărul e că începeam să-mi pierd memoria. Uneori mă durea capul.

Gloria mi-a spus că Ena venise să-l vadă pe Román în camera lui şi că Román cîntase la vioară pentru ea. Despre lucrurile astea Gloria era foarte bine informată.

— Crezi c-o să se însoare cu ea ? m-a întrebat aşa, din senin, cu aerul acela de entuziasm pe care ţi-l dă primăvara.

— Ena să se mărite cu Román ? Ce tîmpenie !

— Zic şi eu, mititico, pentru că ea e foarte bine îmbrăcată şi de familie bună... Şi pentru că Román umblă să se însoare.

— Nu spune prostii ! Nu există nimic între ei în sensul ăsta... Să terminăm. Nu fi toantă !

Dacă Ena a venit, aici, poţi fi sigură c-a venit numai ca să asculte muzică.

— Şi de ce n-a intrat să te salute şi pe tine ? Mă interesa atît de mult toată povestea asta, încît inima a început să-mi bată cu putere.

O vedeam pe Ena la universitate în fiecare zi. Uneori schimbam chiar cîteva vorbe. Dar, cum puteam să discut cu ea treburi intime ? Ea mă îndepărtase complet din viaţa ei. Într-o zi am întrebat-o cu grijă, ca să n-o supăr, ce face Jaime.

— E bine, mi-a spus ea... Acum însă nu ne mai plimbăm duminica. (Evita să se uite la mine, poate, ca să nu-i citesc tristeţea ochilor. Dar, cine putea s-o înţeleagă ?)

— Román a plecat într-o călătorie, i-am spus eu, dintr-o dată.

— Da, ştiu, mi-a răspuns ea.

— A, da...

Am tăcut.

— Şi-ai tăi ? m-am aventurat eu s-o întreb (era ca şi cum nu ne-am fi văzut de mulţi ani).

— Mama a fost bolnavă.

— O să-i trimit flori cînd o să pot...

M-a privit într-un fel aparte.

— Şi tu ai o faţă de bolnav, Andrea. Nu vrei să ne plimbăm amîndouă după-masă ? O să-ţi facă bine aerul. O să putem merge la Tibidabo. Mi-ar place să fim împreună.

— Bine, dar ai lichidat cu problema aceea atît de importantă, pe care trebuia s-o rezolvi ?

— Nu, încă nu. Dar nu fi ironică... după-amiază vreau să mă plimb şi m-aş bucura dacă m-ai însoţi.

Nu eram nici mulţumită, nici tristă. Mi se părea că prietenia mea cu Ena pierduse mult din farmecul ei de altădată. În acelaşi timp o voiam pe prietena mea aşa cum era înainte, pentru că o iubeam în mod sincer.

— Da, să mergem... Dacă n-ai altceva mai important care să te împiedice.

Mi-a luat mîna şi mi-a deschis degetele pentru a-mi ghici în palmă.

— Ce mînă plăpîndă !... Andrea, aş vrea să mă ierţi dacă m-am purtat cumva rău cu tine în zilele astea. Dar nu numai cu tine mă port rău. După-masă însă o să fiu ca mai înainte. Ai să vezi. O să fugim printre pini, o să ne distrăm grozav.

Într-adevăr, ne-am plimbat mult şi am rîs mult. Cu Ena orice lucru căpăta interes şi vioiciune. I-am povestit despre Iturdiaga şi noii mei prieteni. De la Tibidabo, dincolo de Barcelona, se vedea marea. Pinii curgeau într-o turmă deasă şi proaspătă peste coastă, întinzîndu-se în pădurici, pînă spre marginea oraşului. Verdele îi învăluia, îmbrăţişîndu-i.

— Am fost într-o zi la tine acasă, a început Ena. Voiam să te văd. Te-am aşteptat patru ore.

— Nu mi-a spus nimeni nimic.

— Am urcat în camera lui Román să tăifăsuim. A fost foarte amabil cu mine. A cîntat la

vioară. Din cînd în cînd dădea telefon și întreba dacă nu cumva veniseși.

M-am întristat dintr-o dată, iar Ena a observat acest lucru și s-a indispus și ea.

— Sînt unele lucruri în tine, Andrea, care nu-mi plac. Te rușinezi de familia ta... Și totuși, Román e un om atît de original și un artist cum puțini există... Dacă eu ți i-aș prezenta pe unchii mei, poți să cauți cu lumînarea și n-ai să găsești nici cea mai mică scînteie de duh. Chiar tatăl meu este un om vulgar, fără nici un fel de sensibilitate... Ceea ce nu înseamnă că nu e bun, și în afară de asta e frumos, tu știi foarte bine. Dar eu aș fi fost mai bucuroasă dacă mama mea s-ar fi căsătorit cu Román sau cu cineva care să-i semene... Asta e un exemplu ca oricare altul... Unchiul tău e o personalitate. Numai din felul cum privește îți dai seama ce vrea să spună. Înțelege... Uneori pare tulburat; dar și tu, Andrea, semeni cu el. De asta am dorit să fiu prietenă cu tine la universitate. Aveai ochii strălucitori și mergeai așa, abstractă, fără să dai atenție nimănui... Toți rîdeam de tine; dar eu, în taină, doream să te cunosc. Într-o dimineață te-am văzut ieșind de la cursuri sub o ploaie torențială... Era în primele zile de școală (tu nu-ți mai amintești de asta). Majoritatea băieților stăteau înghesuiți sub poartă și eu de asemeni, cu toate că aveam cu mine și un impermeabil și umbrela. Nu îndrăzneam să înfrunt furia aceea torențială. Și deodată te-am văzut pe tine, cu pasul dintotdeauna, fără haină, cu nimic pe cap... Mi-amintesc că vîntul și ploaia te zăpăceau și îți lipeau firele de păr pe obraz. Am venit după tine prin apa care curgea ca un potop. Ai clipit un moment, ca o străină, și după aceea, ca și cînd ai fi descoperit un formidabil refugiu, te-ai rezemat de gard. Ai stat așa cîteva minute, cel puțin pînă cînd ți-ai dat seama că te udai la fel de mult. Era frumos. M-ai înduioșat și m-ai făcut să rîd în același timp. Cred că de atunci a început să-mi fie drag de tine... Apoi te-ai îmbolnăvit...

— Da, mi-amintesc.

— Știu că nu-ți place să fiu prietenă cu Román. Te rugasem o dată să mi-l prezinți... Am înțeles că, dacă doream să fiu prietenă cu tine, nu trebuia nici să mă gîndesc măcar la Román. În ziua în care am fost să te caut, atunci cînd ne-ai găsit împreună, n-ai putut să-ți ascunzi supărarea și disprețul. În ziua următoare mi-am dat seama că voiai să vorbești cu mine despre asta. Poate să-mi ceri socoteală. Nu știu. Dar n-am vrut să te văd. Trebuie să înțelegi că am tot dreptul să-mi aleg prietenii, iar Román (nu ascund) mă interesează foarte mult, din motive particulare și pentru genialitatea lui...

— E o ființă meschină și rea.

— Eu nu caut în cineva nici bunătatea, nici măcar buna creștere... Cu toate că ultima e absolut necesară ca să poți trăi. Îmi plac oamenii care văd viața cu ochi deosebiți decît ceilalți, care apreciază lucrurile altfel decît majoritatea... Poate că mi se întîmplă asta pentru că am trăit întotdeauna între oameni îndeajuns de normali și de împăcați cu ei înșiși... Sînt sigură că tatăl

și frații mei au certitudinea utilității lor, indiscutabilă în această lume, că știu în orice moment ceea ce vor, ceea ce li se pare că e rău și ceea ce le convine... Și că nu au suferit niciodată din nici un fel de motiv.

— Tu nu-ți iubești tatăl ?

— Bineînțeles că da. Dar asta e altă poveste. Și mulțumesc lui Dumnezeu pentru că e atît de frumos și că eu îi semăn... Dar niciodată nu am înțeles de ce s-a căsătorit cu mama. Mama a fost pasiunea copilăriei mele. De mică mi-am dat seama că ea se deosebește de toți ceilalți... Și am îndrăgit-o. Mi se părea că trebuie să fie nefericită. Cînd am început să înțeleg că-l iubea pe tata și că era fericită, am încercat o oarecare decepție...

Ena vorbea serios.

— Nu pot să îndrept nimica. Toată viața mea am fugit de atît de simplii și de respectuoșii mei părinți... Simpli, dar în felul lor inteligenți. Și asta e ceea ce-i face atît de nesuferiți... Îmi plac oamenii cu acest dram de nebunie care face ca viața să nu fie monotonă, chiar dacă sînt ființe nefericite și stau întotdeauna cu capul în nori, ca tine... Oameni care, după părerea familiei mele, sînt niște calamități nedorite...

M-am uitat la ea.

— Nu vorbesc de mama... Cu mama nu știu niciodată ce va urma și asta e ceea ce mă atrage... Ce crezi c-ar spune tata sau bunicul despre tine, dacă te-ar cunoaște cu adevărat ? Dacă ar ști, așa cum știu eu, că rămîi nemîncată și că nu-ți cumperi rochiile de care ai nevoie pentru a-ți

îngădui față de prietenii tăi atenții de milionară timp de cîteva zile... Dacă ar ști că-ți place să hoinărești singură noaptea, că niciodată n-ai știut ce vrei și că întotdeauna dorești ceva... Ah ! Andrea, cred că s-ar închina văzîndu-te, ca și cînd ai fi dracul în persoană.

S-a apropiat de mine și a rămas pe loc. Mi-a pus mîna pe umăr și m-a privit.

— Și tu, draga mea, acum și întotdeauna cînd e vorba de unchiul tău sau de casa ta, ești la fel ca părinții mei. Te înspăimînți numai la gîndul că sînt aici. Ți-nchipui că nu știu ce înseamnă lumea ta, dar îți mărturisesc că m-a atras din primul moment și că vreau s-o descopăr în întregime.

— Te înșeli. Román și ceilalți de aici n-au nici un merit, decît acela că sînt mai răi decît alții, pe care tu îi cunoști, și că trăiesc între lucruri vechi și murdare.

Îi vorbeam cu asprime, dîndu-mi seama că nu puteam s-o conving.

— În ziua aceea, cînd am fost acasă la tine, înaintea ochilor mei a apărut o lume foarte ciudată. Am rămas vrăjită. Niciodată nu mi-aș fi putut închipui că în plină stradă Aribau există un mediu asemănător celui pe care mi-l oferea Román cîntînd, pentru mine, la flacăra tremurătoare a feștilei, în mijlocul antichităților acelora... Nici nu-ți închipui cît de mult m-am gîndit la tine și cît de mult aș fi vrut să trăiesc în acel loc neverosimil. Te înțelegeam mai bine... Te iubeam. Pînă cînd ai venit... Fără să-ți dai seama, mă priveai cu un aer care mi-a tăiat orice entu-

ziasm. Să nu-mi porţi pică pentru că vreau să intru eu singură în casa ta şi să cunosc totul. Pentru că nu e nimic care să nu mă intereseze... Începînd cu această vrăjitoare pe care o ţineţi în casă, Antonia, pînă la papagalul lui Román... Cît îl priveşte pe Román să nu-mi spui că singurul lui merit e că trăieşte în această atmosferă. El e o fiinţă extraordinară. Dacă l-ai ascultat interpretînd compoziţiile lui nu mă poţi contrazice.

Am coborît în oraş cu tramvaiul. Aerul era călduţ, un aer de seară, împrăştiind pletele Enei. Era foarte frumoasă. Mi-a spus încă :

— Vino pe la mine cînd vrei. Iartă-mă că ţi-am spus să nu vii. Asta e altă poveste. Ştii bine că eşti singura mea prietenă. Mama m-a întrebat de multe ori ce faci şi pare neliniştită... Era mulţumită că, în sfîrşit, discutam şi eu cu o fată ; de cînd am început să gîndesc, am fost înconjurată numai de băieţi...

XV

Am ajuns acasă cu durere de cap şi m-a înspăimîntat linişţea de la ora aceea, cînd de obicei se servea cina. Antonia se mişca cu o uşurinţă neobişnuită. În bucătărie am văzut-o mîngîind cîinele, care îşi întindea gîtul de plăcere. Din cînd în cînd, ca şi cînd ar fi fost scuturată de şocuri electrice, rîdea, arătîndu-şi dinţii înverziţi.

— O să avem doliu, mi-a spus.

— Ce-ai zis ?

— O să moară copilul...

Mi-am dat seama că în camera Gloriei era lumină.

— A venit doctorul. Am fost la farmacie să caut nişte doctorii, dar n-au vrut să-mi dea pe datorie pentru că ştii cum merg lucrurile în cartier şi lumea a aflat cum trăim de cînd a murit domnul... Nu-i aşa, Trăsnet ?

Am intrat la Gloria. Juan făcuse un paravan pentru ca lumina să nu supere copilul, dar acesta căzuse-n nesimţire şi era zguduit de frisoane. Juan îl ţinea în braţe, căci, micuţul de el, nu mai suporta în nici un fel să stea în leagăn şi plîngea încontinuu. Bunica părea prostită. Am văzut-o vîrîndu-şi mîinile pe sub pătură şi mîngîind picioarele copilului. Se ruga şi, în acelaşi timp, plîngea. Ea şi Juan stăteau pe marginea patului, iar în pat, sprijinită cu spatele de perete, am văzut-o pe Gloria dînd în cărţi, foarte preocupată. Stătea turceşte şi, ca de obicei, nepăsătoare şi murdară. Cred că făcea pasienţe. Uneori îi ieşeau.

— Ce are copilul ? am întrebat eu.

— Nu se ştie, a răspuns repede bunica.

Juan a privit-o şi mi-a spus :

— Doctorul spune că e un început de pneumonie. Dar cred că e stomacul.

— Ah !

— N-are nici o importanţă. Copilaşul e bine legat şi o să suporte uşor arzimile, a zis Juan,

în timp ce mîngîia capul băiatului, sprijinindu-l la piept.

— Juan, a strigat Gloria, e timpul să pleci !

El s-a uitat la copil cu un interes care mi s-a părut ciudat, dacă aş fi luat în serios cele ce-mi spusese. Şi-a înmuiat puţin glasul :

— Nu ştiu dac-o să mă mai duc, Gloria... Tu ce crezi ? Copilul vrea să stea numai cu mine.

— Mi se pare, omule, că nu trebuie să ne gîndim. Ţi-a picat şi ţie din cer norocul să cîştigi cîţiva bani liniştit. O să rămîn eu cu mama. În afară de asta, la magazin există un telefon, nu ? O să te putem chema dacă o să-i fie mai rău... Şi cum nu eşti numai tu care faci de gardă, ai să poţi veni.

Juan s-a ridicat. Copilul a început să geamă. Juan a făcut o mutră nehotărîtă şi a încercat să surîdă.

— Copăcel, băiatule, copăcel ! Să i-l dăm mamei !

Juan l-a pus în braţele bunicii şi copilul a izbucnit în plîns.

— Să vedem. Dă-mi-l mie.

În braţele mamei lui, copilaşul părea să se simtă mai bine.

— Ce hoţoman, a spus bunica, tristă. Cînd e sănătos stă numai cu mine, şi-acum...

Juan îşi punea paltonul, gînditor, uitîndu-se numai la copil.

— Ia ceva în gură înainte de-a pleca. Ai supă în bucătărie şi nişte pîine în bufet.

— Da, o să gust puţină supă caldă.

Înainte de-a pleca s-a mai întors încă o dată, din prag, spre copil.

— O să las paltonul ăsta acasă. O să mi-l pun pe cel vechi, a zis el, apucînd cu mare grijă un altul, făcut ferfeniţă şi plin de pete, care atîrna în cuier. Nu-i chiar atît de frig şi noaptea, făcînd de gardă, l-aş putea strica pe cel bun.

Se vedea că nu prea voia să plece. Gloria a strigat din nou :

— Se face tîrziu, omule !

În sfîrşit, a plecat.

Gloria a pus copilul în leagăn. Cînd a simţit uşa închizîndu-se, a mai stat un moment, ascultînd. Şi-apoi a strigat :

— Mamă !

Bunica plecase să mănînce şi tocmai îşi sorbea supa cu pîine. A lăsat-o la jumătate şi a sosit în fugă.

— Haide, mamă, haide, hai mai repede !

A lăsat băiatul în braţele bunicii, fără să se sinchisească de plînsul lui. A început să se îmbrace cu tot ce-avea mai bun : o rochie imprimată cu gulerul încă desprins, care era aruncată pe un scaun, şi un colier de sticlă albastră. Se asortau la colier cerceii, burduhănoşi, tot albaştri. Şi-a dat pe faţă cu un pumn de pudră, după obiceiul ei, ca să-şi ascundă pistruii, şi-a făcut buzele şi ochii, cu mîna tremurîndă.

— A fost un mare noroc pentru mine că Juan are de lucru în noaptea asta, mamă, a spus Gloria, văzînd că bunica îşi clătina dispreţuitor capul, plimbînd băiatul, destul de greu pentru braţele ei îndeajuns de bătrîne. Mă duc pînă la

sora mea, mamă ; roagă-te pentru mine. Vreau să văd dacă nu-mi dă ceva bani pentru doctoriile copilului... Roagă-te pentru mine, mamă, sărmana de mine, nu-ţi face sînge rău... Andrea o să stea cu dumneata tot timpul.

— Da, o să rămîn să învăţ.

— Nu mănînci înainte de-a pleca, fata mea ?

Gloria s-a gîndit un moment şi după aceea s-a hotărît să îmbuce în fugă. Supa bunicii, în farfurie, se răcea, sleindu-se. Nimeni nu şi-a mai amintit de ea.

Cînd a plecat Gloria, femeia din casă şi Trăsnet s-au dus să se culce. Eu am aprins lumina din sufragerie — era cea mai bună lumină din casă — şi am deschis caietele. Totuşi, nu puteam să învăţ în noaptea aceea. Nu mă interesau notiţele de curs şi nu înţelegeam aproape nimic. Mi-am petrecut însă în felul acesta mai bine de două ore. Era una din ultimele zile de mai şi trebuia să fac un efort ca să învăţ. Mi-amintesc că a început să mă obsedeze farfuria plină pe jumătate cu supă, părăsită pe masă, în faţa mea. Şi colţul de pîine, abia muşcat.

Am ascultat atentă şi mi s-a părut că aud ceva ca un bîzîit de tăun.

Bunica se apropia de sufragerie cîntînd copilului să adoarmă şi, fără să înceteze, mi-a spus :

— Andrea, fata mea... Andrea, vino să te rogi cu mine.

Mi-a trebuit mult timp pînă să înţeleg ce vrea. Şi m-am dus.

— Vrei să-ţi ţin copilul puţin ?

A dat din cap că nu. S-a aşezat pe pat. Copilul părea că doarme.

— Caută-mi mătăniile.

— Nu te dor braţele ?

— Nu, nu mă dor. Hai să începem.

Am început să murmur frumoasele cuvinte din *Ave Maria.* Cuvinte care mi s-au părut întotdeauna albastre. În momentul acela am auzit cheia scîrţîind în broasca de la uşă. Am crezut că e Gloria şi m-am întors, brusc, într-acolo. M-am înspăimîntat văzîndu-l pe Juan. Se pare că nu putuse să-şi înfrîngă neliniştea şi se întorsese înainte de vreme. Faţa bunicii s-a crispat de groază, încît Juan şi-a dat imediat seama cum merg lucrurile. S-a aplecat peste copilul care dormea, roşu ca racul, şi cu gura întredeschisă. Şi s-a îndreptat brusc.

— Ce-i cu Gloria ? Unde e ?

— Gloria se odihneşte puţin... sau poate că nu... A nu, nu se odihneşte, nu-i aşa, Andrea ? A ieşit să caute ceva la farmacie... Nu mai ştiu bine ce. Spune-i tu, Andrea !

— Să nu mă minţi, mamă ! Nu mă face să te blestem !

Era din nou exasperat. Copilul s-a deşteptat şi a-nceput să se smiorcăie. L-a luat în braţe pentru cîteva clipe şi i-a gîngurit ceva, fără să-şi lase paltonul, ud de pe drumul străbătut. Uneori blestema printre dinţi, devenind din ce în ce mai furios. Pînă la urmă a lăsat copilul în poala bunicii.

— Juan, băiete, unde te duci ? Copilul are să plîngă.

— Mă duc s-o aduc pe Gloria, mamă. Tîrîş am s-o aduc. De păr, dacă e nevoie. La copilul ei.

Tremura din tot corpul. Şi a trîntit uşa. Bunica a început să plîngă.

— Du-te cu el, Andrea, du-te cu el, fata mea, c-o s-o omoare. Nu mai sta.

Fără să mă gîndesc, mi-am luat paltonul şi am ieşit, începînd să alerg în spatele lui Juan.

Am alergat, înspăimîntată, ca şi cînd toată viaţa mea ar fi depins de el. Vedeam cum se apropiau felinarele şi oamenii de ochii mei ; ca nişte stampe înceţoşate. Noaptea era călduţă, dar umedă. O lumină albă strălucea, magic, peste crengile încărcate cu un verde fraged, în ultimul copac de pe strada Aribau.

Juan mergea repede, aproape fugind. În primele momente mai mult îl ghiceam, decît îl vedeam, mişcîndu-se în depărtare. M-am gîndit înfricoşată că dacă-i dă cumva prin cap să ia un tramvai, n-o să am bani ca să merg după el.

Am ajuns în Piaţa Universităţii cînd ceasul a bătut ora douăsprezece şi jumătate. Juan a traversat piaţa şi s-a oprit în faţa pieţei Ronda de San Antonio unde începe, obscură, strada Tallers. Un rîu de lumini alerga pe Pelayo în jos. Reclamele scînteiau cu ochii lor elastici într-un joc greoi. În faţa lui Juan, tramvaiele. Privea în toate părţile, ca şi cînd voia să se orienteze. Era destul de slab şi paltonul spînzura pe el, se umfla din cauza vîntului, lovindu-i picioarele. Eram acolo, aproape lîngă el, fără să îndrăznesc

să-l strig. La ce mi-ar fi servit dacă l-aş fi strigat ?

Inima îmi bătea tare din cauza fugii. L-am văzut făcînd cîţiva paşi spre piaţa Ronda de San Antonio şi l-am urmat. Deodată s-a întors brusc, încît am rămas faţă în faţă. Totuşi, a părut că nu-şi dă seama şi a trecut pe lîngă mine în direcţia opusă, fără să mă vadă. Şi din nou a ajuns în Piaţa Universităţii şi a apucat-o pe strada Tallers. Unde n-am întîlnit pe nimeni. Felinarele păreau mai mult moarte, iar pavajul stricat. Juan s-a oprit la prima răscruce. Mi-amintesc că lîngă el era o fîntînă cu robinetul abia închis şi că pe caldarîm se făcuseră bălţi. Juan a privit un moment către pătratul de lumină care marca începutul străzii Ramblas. După aceea s-a întors cu spatele şi a apucat-o pe strada Ramalleras. La fel de îngustă şi ea şi la fel de murdară. Alergam mereu în urma lui. Dintr-un magazin închis, m-a izbit miros de paie şi fructe. Pe un zid se împrăştiau razele lunii. Sîngele meu alerga o dată cu mine, în galop, prin tot corpul.

De cîte ori dădea cu ochii de Ramblas, Juan tresărea. Îşi mişca ochii în toate direcţiile. Îşi muşca buzele. La colţ cu strada Carmen, mai bine iluminată decît celelalte, s-a oprit, cu cotul drept sprijinit în palma mîinii stîngi, mîngîindu-şi gînditor obrazul, ca şi cînd ar fi făcut un mare efort de gîndire.

Goana asta a noastră părea fără sfîrşit. Nu aveam idee unde voia să meargă, şi nici nu mă interesa. Îmi intrase în cap ideea să-l urmăresc şi asta mă furase atît de mult, încît nici nu ştiam de

ce fug. Abia mai tîrziu mi-am dat seama că puteam merge pe un drum de două ori mai scurt. Am traversat Piaţa San José. Paşii noştri răsunau sub acoperişul de tablă. Într-o curte enormă, tarabele închise ofereau un spectacol întristător, ca la o înmormîntare, şi exista o mare melancolie în palidele lumini galbene, prăbuşite ici colo, la picioarele cîte unui stîlp. Şobolani mari, cu ochi strălucitori, ca pisicile, fugeau cu zgomot pe lîngă paşii noştri. Unii se opreau greoi, la mijlocul drumului, gîndindu-se parcă sau uitîndu-se la noi, prosteşte. Mirosea încontinuu a fructe putrede, a resturi de carne şi peşte... Un paznic, în clipa în care am ieşit de pe ulicioarele acelea fugind unul în spatele celuilalt, ne-a privit ca pe nişte răufăcători. Ajungînd în strada Spitalului, Juan s-a îndreptat spre luminile de pe Ramblas, tocmai de cele de care părea că fugise. Ne-am întîlnit în Rambla del Centro. Eu, aproape lîngă umărul lui. Părea să mă simtă, în mod subconştient, pentru că în fiecare moment îşi întorcea capul înapoi. Dar, cu toate că ochii lui au trecut peste mine de mai multe ori, nu m-a văzut. Semăna cu un individ suspect, cu un hoţ care fugea, lovindu-se de lume. Cred că cineva mi-a vorbit urît. Nu sînt sigură, deşi se prea poate să se fi legat mulţi de mine, să rîdă şi să facă haz. Nu m-am gîndit nici o clipă unde putea să mă ducă această aventură, nici măcar la ceea ce trebuia să fac pentru a linişti un om a cărui furie o cunoşteam destul de bine. Ştiu că mă simţeam liniştită la gîndul că nu are nici un fel de armă la el. Totuşi, gîndurile astea mă făceau să

tremur de spaimă şi mă înăbuşeam ; cu durere, aproape.

Juan a intrat pe strada Conde del Asalto, la ora aceea un adevărat furnicar de lume şi lumini. Mi-am dat seama că de aici începea cartierul chinezesc. „Strălucirea diavolului“, de care îmi vorbise Angustias, părea un local sărăcăcios, sub o abundenţă de afişe cu chipuri de dansatoare şi dansatori în haine de sărbătoare. Muzica se auzea de undeva asemeni unor valuri care, împrăştiindu-se în toate părţile, se amestecau cu nişte zgomote stridente. Am trecut în grabă printr-un val de oameni, care mă făceau uneori să disper, căci mă împiedicau să-l văd pe Juan şi mi-am amintit, fără să vreau, de un carnaval pe care-l văzusem cîndva cînd eram mică. Lumea era într-adevăr grotescă : un bărbat a trecut pe lîngă mine cu ochii încărcaţi de rimel sub o pălărie largă. Avea obrajii daţi cu pomadă. Toată lumea mi se părea că se schimonoseşte în mod prostesc, aici, şi mă tulbura zgomotul şi duhoarea de vin. Nu eram totuşi înspăimîntată, ca în ziua aceea în care, agăţată de rochia mamei, ascultam ridiculele ţipete ale măscăricilor. Tot ceea ce vedeam nu era decît o privelişte apăsătoare, ireală, ca tot ceea ce era străin preocupărilor mele.

L-am pierdut din vedere pe unchiul meu şi atunci mi-a fost într-adevăr frică. Cineva m-a îmbrîncit. Mi-am ridicat ochii şi am văzut, la capătul străzii, muntele Montjuich învăluit, împreună cu grădinile sale, în puritatea nopţii...

În sfîrşit, l-am regăsit pe Juan. Stătea, sărmanul, pironit pe loc. Privea firma luminoasă de la

o lăptărie în care se vedeau cîteva şiruri de sticle ispititoare. Îşi mişca buzele, iar cu o mînă se trăgea, gînditor, de barbă. „E clipa, mi-am spus, să-i pun mîna pe umăr ca să-l fac să-şi revină. Să-i spun că în mod sigur Gloria e acasă"... Dar n-am făcut nimic din toate astea.

Juan şi-a reînceput marşul, pierzîndu-se pe una din acele ulicioare întunecoase şi murdare ce se deschid, de aici, ca nişte guri. Şi din nou peregrinarea s-a transformat într-o vînătoare între umbrele din ce în ce mai întunecate. Casele se apropiau una de alta, deveneau înalte, învelite în ceaţă. Din spatele unor uşi se auzea muzică. Ne-am întîlnit cu o pereche îmbrăţişată indecent şi am căzut cu piciorul într-o groapă cu noroi. Mi se părea că unele străzi au, diluate în întuneric, o aură roşiatică. Altele, o lumină albăstruie... Treceau nişte oameni şi glasurile lor se auzeau răguşit în liniştea nopţii. Îmi potriveam părul şi pentru cîteva clipe mă apropiam de Juan ca să-şi dea seama că sînt cu el. Cînd rămîneam din nou singuri, mă linişteam, devenind atentă numai la zgomotul paşilor lui.

Ţin minte că în clipa cînd străbăteam o stradă întunecată, cu desăvîrşire liniştită, una din uşi s-a deschis şi un om beat, care mai mult a ţîşnit parcă, s-a prăbuşit peste Juan, făcîndu-l să se clatine. Mi s-a părut că Juan fugea ca şi cum cineva i-ar fi trecut un curent electric prin şira spinării. Cît ai clipi din ochi l-a pocnit pe beţiv în falcă şi-apoi a rămas tăcut, aşteptînd ca celălalt să-şi revină. La capătul cîtorva secunde începuse însă o luptă animalică. Abia puteam să-i văd. Le auzeam

numai gîfîiturile şi înjurăturile. O voce aspră de la o fereastră nevăzută a rupt liniştea de deasupra noastră : „Ce se petrece aici ?" Apoi m-a surprins animaţia care a umplut dintr-o dată întreaga stradă. Doi sau trei bărbaţi şi cîţiva copii, ca ieşiţi din pămînt, i-au înconjurat pe luptători, iar o uşă deschisă arunca în stradă un şuvoi orbitor de lumină.

Groaza mă copleşise şi încercam să rămîn, pe cît posibil, nevăzută. Nu ştiam ce putea să se întîmple dintr-o clipă într-alta. Peste infernul acela — ca şi cînd pe cerul de deasupra străzii ar fi călărit o vrăjitoare — am desluşit din nou voci, aspre ca nişte gheare de pisică. Voci de femei îmbărbătîndu-i pe luptători, cu ţipetele şi chicotelile lor. Zăpăcită, mi s-a părut că prin aer plutesc feţe grase ca baloanele acelea pe care uneori copiii le scapă din mîini.

Am auzit un geamăt şi am văzut că Juan şi potrivnicul lui se prăbuşiseră în noroiul străzii. Nimeni nu părea hotărît să-i despartă. Cineva i-a luminat, o clipă, cu lanterna şi l-am văzut pe Juan încercînd să-l muşte pe celălalt de gît. Apoi unul din privitori i-a dat lui Juan un picior bine ţintit, făcîndu-l să se răsucească şi să cadă din nou. S-a sculat însă destul de repede.

În acel moment cineva a dat un şuier de alarmă, asemănător cu sirena pompierilor sau cu claxonul de la maşinile poliţiei care fac atît de multă impresie în filme. Un moment am rămas singuri. Juan s-a ridicat, clătinîndu-se. Am auzit, de sus, rîsete înăbuşite. Eu, care stătusem retrasă într-o stranie inactivitate, am reacţionat deodată şi, din

cîţiva paşi, ca o nebună, am fost lîngă Juan. L-am ajutat să se pună bine pe picioare şi i-am scuturat hainele pline de sînge şi de vin. Gîfîia.

Simţeam cum îmi bate sîngele în tîmple. Bătea cu un zgomot care mă asurzea.

„Să mergem, am vrut să spun eu. Hai, să mergem !"

Dar n-am putut să vorbesc şi am început să-l împing pe Juan dinapoi. Aş fi vrut să pot zbura. Ştiam, sau credeam, că o să vină foarte curînd poliţia şi l-am dus pe Juan pe altă stradă. Înainte de a coti pentru a doua oară, am desluşit paşi. Juan reacţionase destul de prompt, dar se lăsa condus de mine. M-am strîns lîngă umărul lui şi el m-a îmbrăţişat. A trecut un grup. Erau nişte indivizi care călcau puternic şi taifăsuiau, făcînd glume. Nu ne-au spus nimic. O clipă după aceea mergeam separaţi. Unchiul meu s-a proptit de perete cu mîinile în buzunare şi cu capul sub lumina unui felinar.

M-a privit, dîndu-şi abia acum seama cine eram. Dar nu mi-a zis nimic, pentru că, fără îndoială, i se părea natural ca eu să fiu în noaptea aceea în inima cartierului chinezesc. Am scos o batistă din buzunar ca să-şi şteargă sîngele care-i curgea pe faţă. S-a legat cu ea şi s-a sprijinit de mine, întorcînd capul şi încercînd să se orienteze. Am început să mă simt obosită, aşa cum mi se întîmpla foarte des pe vremea aceea. Îmi tremurau genunchii şi nu puteam merge. Ochii mi-erau plini de lacrimi.

— Să mergem acasă, Juan... Să mergem acasă.

— Crezi c-am înnebunit din cauza bătăii, nepoată ? Ştiu foarte bine pentru ce am venit aici...

Şi s-a înfuriat din nou, iar dinţii îi clănţăneau.

— Gloria trebuie să fie acasă la ora asta. S-a dus numai să-şi vadă sora, ca să-i ceară s-o împrumute cu nişte bani pentru doctorii.

— Minţi, neruşinato ! Cine ţi-a dat voie să te bagi unde nu-ţi fierbe oala ? (Un moment a părut să se liniştească.) Gloria nu trebuie să ceară bani de la vrăjitoarea aia. Chiar azi i-am promis, la telefon, că dimineaţă, la opt, o să avem în casă cele 100 de pesetas care au rămas neachitate de la un tablou. Deci, pentru ce să ceară bani ? Ca şi cînd eu n-aş fi ştiut că surioara asta a ei nu ştie să spună nici bună seara... Dar ea nu ştie c-o să-i crăp capul. Cu mine poate să se poarte rău, dar ca să fie mai rea decît o căţea faţă de plodul ei, asta nu. Mai bine să moară odată, blestemata... Ceea ce-i place ei e să bea şi să se distreze în casa surioarei. O cunosc bine. Dar are cap de gîscă... Ca şi tine. Ca toate femeile. Dar cel puţin să se poarte ca o mamă. Tîrfa dracului !

Toată discuţia asta era plină cu înjurături de care mi-amintesc bine. Dar, la ce bun să le repet acum ? Juan continua să vorbească în timp ce mergea sprijinit de umărul meu şi îmbrîncindu-mă în acelaşi timp. Prin degetele care mă strîngeau simţeam toată energia nervilor lui. Şi cu fiecare pas, cu fiecare cuvînt, puterea lui părea să crească.

Ştiu că ne-am întors încă o dată pe strada unde se bătuse, acum învăluită în linişte. Aici Juan a adulmecat ca un cîine în căutare de urmă. Ca

unul din acei cîini rîioși, pe care-i găseam uneori pipăind cu boturile lor scîrnăviile... Pe deasupra acelei oboseli se ridica lumina lunii. N-aveai decît să ridici ochii ca s-o privești. Jos, pe străduțe, uitai de ea...

Juan a început să bată la o ușă. I-au răspuns doar ecourile. A continuat să bată însă o bucată bună de timp cu pumnii, pînă i-au deschis. M-a îndepărtat printr-o îmbrîncitură și a intrat, lăsîndu-mă în stradă. Am auzit ceva ca un țipăt înăbușit. Și din nou liniște. Iar ușa s-a închis în nasul meu.

Eram atît de obosită încît m-am așezat jos, cu capul între mîini, fără să mă mai pot gîndi la ceva. Puțin mai tîrziu simțeam că trebuie să rîd. Mi-am înfundat gura cu mîinile, care-mi tremurau, căci rîsul era mai puternic decît mine. Pentru ce fugisem, oare, atît de mult ?... Și ce are să se întîmple dacă n-or să iasă de aici toată noaptea ? Cred că după asta am început să plîng. S-a scurs mult timp, poate chiar o oră. Din pămîntul ud se ridica umezeala. Luna ilumina acoperișul unei case, învăluind-o într-o baie de argint. Pe celelalte le lăsa în întuneric. A început să-mi fie frig, cu toate că era o noapte de primăvară. Frig și spaimă nedefinită. Tremuram. S-a deschis ușa în spatele meu și un cap de femeie a apărut strigîndu-mă :

— *Pobreta !... Entra, entra.* [1]

M-am trezit în barul unui local de băuturi și aperitive, luminat numai de un bec slab. Lîngă

[1] În catalană, în original : — Sărăcuța !... Intră, intră !

tejghea, Juan învîrtind între degete un pahar plin. Dintr-o altă încăpere venea un zgomot puternic și un șuvoi de lumină se strecura printre perdele. Fără îndoială se jucau cărți. „Unde o fi Gloria ?“, m-am gîndit eu. Femeia care îmi deschisese era foarte grasă și avea părul cănit. A muiat vîrful unui creion în gură și a însemnat ceva într-un registru.

— Așa că e timpul să te preocupi de treburile tale, Juan ! E timpul să știi că Gloria te ține pe tine... Povestea asta, cu sosirea ta ca s-o ucizi, e foarte frumoasă... Numai că, pomana pe care o fac cu sora mea merită mai mult decît tablourile tale, pe care nu le cumpără nimeni, decît peticarii... Și-ți mai dai și aere de mare domn din strada Aribau...

S-a întors spre mine :

— *Vols una mica d'aiguardent, nena ?* [1]

— Nu, mulțumesc !

— *Que delicadeta est, noia !* [2]

Și începu să rîdă.

Juan asculta toată povestea asta prostit. Eu, nici măcar nu puteam să-mi imaginez cam ce s-a înîmplat cît timp am stat în stradă. Juan nu mai purta șalul la gît. Mi-am dat seama că avea cămașa sfîșiată. Femeia a continuat :

— Poți să-i mulțumești lui Dumnezeu, Joanet, că nevastă-ta te iubește. Cu corpul ei putea să-ți pună coarne frumoase pînă acum, fără să suporte atîtea amenințări ca să poată veni aici, să joace

[1] În catalană, în original : — Dorești un păhărel de țuică, fetițo ?
[2] *Ibid.* : — Ce drăguță este, nepoata !

cărţi. Şi asta numai ca *domnul* să creadă că este un pictor celebru...

A început să rîdă, clătinînd din cap. Juan i-a spus :

— Dacă nu taci, te strîng de gît, scroafo !

Ea s-a ridicat, amenințătoare... Dar în acel moment şi-a schimbat expresia pentru a surîde Gloriei, care apăruse printr-o uşă laterală. Şi Juan a simţit-o sosind, dar s-a făcut că n-o vede, privind în pahar. Gloria părea obosită. I-a spus :

— Să mergem, omule !

L-a luat de braţ. Neîndoielnic, vorbise cu el şi mai înainte. Dumnezeu ştie ce se petrecuse între ei. Am ieşit în stradă. Cînd uşa s-a închis înapoia noastră, Juan a apucat-o pe după umeri, sprijinindu-se de ea. Au mers o bună bucată de drum tăcuţi.

— A murit copilul ? a întrebat Gloria.

Juan a dat din cap că nu şi a început să plîngă. Gloria era înspăimîntată. El a îmbrăţişat-o, a strîns-o la piept şi a continuat să plîngă, scuturat de sughiţuri, pînă cînd a făcut-o să plîngă şi pe ea.

XVI

Román a intrat în casă impetuos, ca şi cînd ar fi reîntinerit.

— Mi-au adus costumul cel nou ? a întrebat-o el pe Antonia.

— Da, domnişorule. Ţi l-am dus sus.

Trăsnet s-a ridicat în două labe, salutîndu-l pe Román.

— Trăsnet ăsta, a spus unchiul meu, încreţindu-şi fruntea, a început să fie cam leneş... Prietene, dacă o să continui aşa, o să te spintec ca pe-un porc...

Zîmbetul i s-a plimbat liniştit pe faţa femeii. Ochii ei au început să strălucească.

— Nu spune prostii, domnişorule. Bietul Trăsnet, e din zi în zi mai frumos. Nu-i aşa, Trăsnet ? Ce, nu-i adevărat, băieţaşule ?

Antonia s-a aşezat pe vine şi cîinele i-a pus labele pe umeri, lingîndu-i faţa întunecată. Román privea scena cu interes, arcuindu-şi buzele într-o expresie nedefinită.

— Oricum, dacă o să se poarte aşa, o să-l ucid... Nu-mi place nici atîta fericire şi nici atîta trîndăvie.

S-a răsucit pe loc şi a plecat. Trecînd pe lîngă mine, mi-a mîngîiat obrajii. Ochii lui negri străluceau. Pielea obrazului era bronzată şi aspră, brăzdată de dungi adînci, făcute parcă de cuţit. În părul negru şi cîrlionţat, cîte un fir nins. Pentru prima dată m-am gîndit la vîrsta lui Román. Chiar în ziua aceea, cînd el părea mai tînăr.

— Ai nevoie de bani, mititico ? Vreau să-ţi fac un cadou. Am încheiat o afacere bună.

Nu ştiu ce m-a făcut să refuz.

— N-am nevoie de nimic. Mulţumesc, Román...

A rămas zîmbind ; confuz.

— Bine, o să-ţi dau ţigări. Am nişte ţigări minunate...

Părea că vrea să mai spună ceva. S-a oprit pe loc.

— Da, ştiu, „ăştia", şi a arătat ironic spre camera lui Juan, au o săptămînă de miere. Nu pot să lipsesc atîta timp de acasă.

N-am zis nimic. L-am lăsat să plece.

— Ai auzit ? mi-a spus Gloria. Román şi-a cumpărat un costum nou... Şi cămăşi de mătase... ce zici de asta ?

— Îmi pare bine, am înălţat eu din umeri.

— Román nu s-a preocupat niciodată de îmbrăcăminte. Spune-mi adevărul, Andrea. Nu ţi se pare că e îndrăgostit ? Román se îndrăgosteşte foarte uşor, fetiţo.

Gloria devenea din ce în mai urîtă. În luna aceea de mai, faţa i se consumase şi ochii i se adînciseră, înconjuraţi de cearcăne.

— Şi ţie îţi plăcea Román la început, nu ? Acuma nu-ţi mai place. Acum, în schimb, îi place lui de prietena ta. De Ena.

Ideea că eu l-am plăcut, şi că aş fi putut să-i plac unchiului meu ca femeie, părea atît de absurdă, încît am rămas uluită. „Cum puteau să fi fost purtările şi cuvintele noastre judecate de capetele astea ?" m-am gîndit înspăimîntată, privind fruntea albă a Gloriei.

Am ieşit în stradă, meditînd încă la lucrurile astea. Mergeam repede, neatentă, dar mi-am dat seama că un bătrîn cu nasul roşu traversa strada ca să vină spre mine. Copleşită de aceeaşi proastă dispoziţie, am traversat la rîndul meu strada, pe trotuarul celălalt. Dar nu am putut să evit întîlnirea la mijlocul străzii. El a trecut, nestingherit, scoţîndu-şi basca ponosită şi salutîndu-mă :

— Bună ziua, domnişoară.

Cerşetorul acela avea ochii strălucitori de nelinişte. L-am salutat cu o înclinare de cap şi am fugit.

Îl cunoşteam bine. Era un bătrîn „sărman", care nu cerea niciodată nimic. Rezemat la colţul unei străzi, îmbrăcat cu o anumită decenţă, stătea ore întregi în picioare, la pîndă, legănîndu-şi bastonul. Nu-l interesa dacă era frig sau cald : stătea acolo fără să se jeluie, fără să strige, aşa cum fac ceilalţi cerşetori, întotdeauna expuşi în aşa fel ca să-i ia cineva şi să-i ducă la azil. Saluta numai cu o curtoazie respectuoasă pe trecători şi aceştia se înduioşau şi-i puneau cîte un bănuţ în palmă. Nu i se putea reproşa nimic. Eu însă aveam faţă de el o antipatie aparte, care, cu timpul, începuse să crească. Era protejatul meu şi tocmai de asta, poate, îl uram atît de mult. Nu mi se întîmpla să mă gîndesc atunci la asta, dar mă simţeam obligată să-i dau de pomană şi mă ruşinam atunci cînd nu aveam bani pentru el. Îl moştenisem de la mătuşa Angustias. Mi-amintesc că ori de cîte ori ieşeam cu ea pe stradă, mătuşa îi punea cinci centime în mîna aceea înroşită, care se ridica în semn de salut. În afară de asta, se oprea să-i vorbească, autoritar, obligîndu-l să-i povestească minciuni sau adevăruri despre viaţa lui. El răspundea la toate, cu supunere şi plăcere... Uneori ochii îi scăpau în direcţia din care se apropia cîte un „client" şi el ardea de nerăbdare să-l

salute, dar acesta, văzînd-o pe mătuşa mea, se îndepărta. Şi Angustias continua să-l întrebe:

— Răspunde, nu fi distrat! E adevărat că nepoţelul dumitale n-a putut să intre la orfelinat şi că fata a murit pînă la urmă?... Şi...

În sfîrşit, termina:

— M-ar interesa să-mi spui cît adevăr e în toate astea. O să te coste foarte scump, dacă mă minţi.

Din acele vremuri am rămas uniţi, el şi eu, printr-o legătură forţată; căci, sînt sigură, el a bănuit antipatia mea pentru Angustias. Îi plutea pe buze un surîs de aprobare parcă, şi în acelaşi timp ochii îi străluceau, pentru mine, scăldaţi în inteligenţă. Îl priveam desperată.

„De ce n-o trimiţi la plimbare?" îl întrebam eu, fără să-i vorbesc.

Ochii lui continuau să scapere.

— Da, domnişoară, Dumnezeu să vă ajute, domnişoară. Vai de noi, sărmanii, prin cîte trebuie să trecem! Dumnezeu şi Sfînta Fecioară din Montserrat, domnişoară, şi Sfînta Fecioară del Pilar să vă aibă în pază!

La sfîrşit îşi primea cele cinci centime cu toată umilinţa şi şiretenia-i linguşitoare. Angustias respira cu mîndrie satisfăcută.

— Trebuie să fii caritabilă, fetiţo...

Cam de pe atunci începuse să-mi fie antipatic bătrînul. Prima zi cînd am devenit stăpînă pe banii mei, i-am dat cinci pesetas, să se simtă şi el eliberat de zgîrcenia mătuşii Angustias şi, în acelaşi timp, la fel de fericit ca mine; în ziua aceea doream să mă împart, să mă contopesc

cu tot ceea ce crease natura. Dar cînd bătrînul cerşetor a prins să-şi deşerte asupră-mi toată gama de laude, m-am simţit torturată de plictiseală în aşa mod, încît, înainte de a începe să fug, i-am spus:

— Taci, omule!

A doua zi n-am mai vrut să-i dau bani, şi nici în cea următoare. Dar salutul şi ochii lui strălucitori mă urmăreau în acel colţişor din strada Aribau, ajungînd să mă obsedeze chiar. Am născocit tot felul de şiretlicuri ca să scap de el, să nu mă vadă cînd trec. De cîteva dăţi am dat un ocol bun, urcînd pînă în strada Muntaner! Şi tot cam de pe atunci m-am obişnuit să mănînc fructe uscate pe stradă. În cîte-o noapte, flămîndă, cumpăram un cornet de migdale de la colţul străzii. Mi-ar fi fost imposibil să am răbdare, să le păstrez pînă acasă... În astfel de cazuri, doi sau trei copii desculţi se ţineau după mine.

— Numai o migdală! Ni-i foame!

— Nu fi suflet rău!

(Ah, blestemaţilor! mă gîndeam eu. Voi aţi mîncat totuşi o supă caldă la vreun azil. Voi n-aveţi burta goală.) Îi priveam furioasă. Încercam să scap de ei. Într-o zi, unul m-a scuipat... Dar cînd treceam prin faţa bătrînului şi aveam nenorocul să dau ochii cu el, îi dădeam tot cornetul, uneori aproape fără să-l fi atins. Nu ştiu de ce. Nu-mi inspira pic de milă, dar ochii lui liniştiţi făceau să-mi zbîrnîie nervii. Îi puneam pacheţelul în mîini şi după aceea rămîneam tăcută, tremurînd de mînie, înfometată. Nu puteam

să-l sufăr. Cum primeam bursa, mă gîndeam la el şi bătrînul avea, în felul acesta, un salariu de cinci pesetas lunar, ceea ce pentru mine reprezenta o zi fără masă. Era atît de bun psiholog, hoţomanul, încît mai să nu-mi mulţumească. La salut, însă, nu putea renunţa. Dacă nu mi-ar mai fi dat bună ziua, aş fi uitat de el. Asta era arma lui.

Ziua aceea a fost una din primele zile de vacanţă. Se terminaseră examenele şi m-am trezit cu un an de facultate încheiat. Pons m-a întrebat :

— Ce ai de gînd să faci în vara asta ?

— Nimic. Nu ştiu...

— Dar cînd o să termini facultatea ?

— Nici asta nu ştiu. Cred c-o să predau la şcoală.

(Pons avea obiceiul să mă tulbure cu întrebările lui. În timp ce îi spuneam că o să predau la şcoală, înţelegeam foarte bine că n-o să pot fi niciodată o profesoară bună.)

— Nu ţi-ar place mai bine să te măriţi ?

Nu i-am răspuns.

În după-amiaza aceea ieşisem în stradă atrasă de orele de căldură şi hoinăream fără nici o ţintă precisă. Mă gîndeam să mă duc pînă la atelierul lui Guíxols.

Abia mă întîlnisem cu bătrînul cerşetor şi am dat ochii cu Jaime, la fel de neatent ca şi mine. Stătea în maşina lui, oprită acolo, lîngă un trotuar al străzii Aribau. Figura lui Jaime mi-a trezit multe amintiri şi, printre acestea, dorinţa de a mă duce s-o văd pe Ena. Jaime fuma, sprijinit

pe volan. Mi-am dat seama că pînă atunci nu-l văzusem fumînd. A ridicat ochii din întîmplare şi m-a văzut. Avea nişte mişcări uşoare ; a sărit din maşină şi m-a luat de mînă.

— Vii tocmai la timp, Andrea ; voiam foarte mult să te văd... Ena e la tine ?

— Nu.

— Dar trebuie să vină ?

— Nu ştiu, Jaime.

Părea dezorientat.

— Vrei să facem o plimbare împreună ?

— Da, cu plăcere.

Am luat loc în maşină alături de el, i-am privit faţa şi mi s-a părut scăldată în gînduri complet străine de mine. Am ieşit din Barcelona pe Vallvidrera ; imediat am fost înconjuraţi de pini cu mireasmă caldă.

— Ai aflat că Ena şi cu mine nu ne mai vedem ? m-a întrebat Jaime.

— Nu. Nici eu n-o văd prea des, în ultima vreme.

— Totuşi vine la tine în casă.

Am roşit puţin.

— Nu vine ca să mă vadă pe mine.

— Da, am aflat ; adică presupun... dar credeam c-o vezi ; că vorbeşti cu ea.

— Nu.

— Dacă o vezi, ai vrea să-i spui ceva din partea mea ?

— Da.

— Aş vrea să ştie că eu am încredere în ea.

— Bine, am să-i spun.

Jaime a oprit automobilul şi ne-am plimbat pe marginea şoselei, printre trunchiurile roşii şi aurii. În ziua aceea aveam un fel aparte de a mă uita la oameni. M-am întrebat, aşa cum făcusem mai înainte cu Román, cam ce vîrstă putea să aibă Jaime. Stam în picioare, alături de el, scrutînd frumuseţea priveliştii. Pe frunte i se formau încreţituri verticale. S-a întors spre mine şi mi-a spus :

— Azi am împlinit 29 de ani... Dar ce ai ?

Uimirea mea venea de acolo că el răspunsese întrebării mele interioare. Mă privea şi rîdea, fără să ştie ce sens să dea expresiei mele. I-am spus eu.

Am stat cîteva clipe pe loc, fără să vorbim, şi după aceea, de comun acord, ne-am întors în maşină. Cînd a pornit motorul, m-a întrebat :

— O iubeşti mult pe Ena ?

— Foarte mult. Nu iubesc pe nimeni pe lume mai mult ca pe ea.

M-a privit cu aerul unui om grăbit.

— Bine... Ar trebui să-ţi vorbesc ca cerşetorii... Dumnezeu să te aibă-n pază !... Dar nu asta e ceea ce vreau să-ţi spun. Aş vrea să te rog să n-o laşi singură în timpul acesta, s-o însoţeşti... Se petrece ceva ciudat cu ea. Sînt sigur. Cred că e nefericită.

— Dar, de ce crezi asta ?

— Dac-aş şti, Andrea, nu ne-am fi certat şi nici n-ar fi trebuit să te rog pe tine s-o însoţeşti, ci aş fi făcut-o chiar eu. Cred că m-am purtat rău cu ea, că nu am înţeles-o... că nu am vrut s-o

înţeleg. Acum m-am gîndit bine, şi o urmăresc pe stradă, fac tot felul de prostii numai ca s-o văd, şi ea nici nu vrea să mă asculte. Fuge de mine de îndată ce mă vede. Chiar azi-noapte i-am scris o scrisoare... n-am recitit-o, pentru că ştiu că aş rupe-o, şi n-am dus-o la poştă pentru că mi se pare că îmbătrînesc, că încep să îmbătrînesc scriind scrisori de cîte douăsprezece pagini. Şi totuşi i-aş fi trimis-o, în cele din urmă, dacă nu ai fi apărut tu. Aş prefera să-i spui tu toate astea. Vrei ? Spune-i că am încredere în ea şi că n-o s-o întreb niciodată nimic. Dar că vreau s-o văd.

— Da, am să-i spun.

După aceea n-am mai vorbit nimic. Cuvintele lui Jaime mi se păruseră confuze, dar, în acelaşi timp, ambiguitatea lor mă înduioşa.

— Unde vrei să te duc ? m-a întrebat el, cînd am ajuns iarăşi în oraş.

— Pe strada Moncada, dacă îmi faci plăcerea asta.

M-a condus pînă acolo, liniştit. În poarta vechiului palat, unde îşi avea Guíxols atelierul, ne-am despărţit. Chiar în clipa aceea sosea Iturdiaga. Am observat că Jaime şi el s-au salutat cu destulă răceală.

— Ştiţi că domnişoara a venit cu maşina ? a spus Iturdiaga, cînd am intrat în atelier.

— Trebuie să-i atragem atenţia în privinţa lui Jaime, a adăugat el.

— Ah ! Da ? Şi pentru ce ?

Pons m-a privit puţin îndurerat.

Iturdiaga şi-a dat cu părerea că Jaime e o calamitate. Tatăl său fusese un arhitect celebru şi făcea parte dintr-o familie bogată.

— Un copil răsfăţat, în sfîrşit, a spus Iturdiaga, o fiinţă fără iniţiativă, care s-a învăţat să nu facă nimic în viaţă.

Jaime era singurul copil şi începuse să studieze aceeaşi meserie ca tatăl său. Războiul i-a întrerupt studiile, iar după aceea s-a trezit singur, orfan, cu o avere destul de mare. Îi mai trebuiau doi ani pentru a-şi termina facultatea ca să devină arhitect, dar n-a făcut nimic ca să-şi termine şi anii aceştia. S-a apucat de distracţii şi s-a deprins să nu facă nimic în tot timpul zilei. După părerea lui Iturdiaga, era o fiinţă detestabilă. Mi-amintesc că, în timp ce spunea asta, Iturdiaga stătea cu picioarele încrucişate, cu o faţă de înger al justiţiei, aproape foc de supărare.

— Şi cînd ai de gînd să te apuci să înveţi pentru examenul de stat, Iturdiaga ? i-am spus eu într-o pauză, surîzînd.

M-a privit cu un aer de superioritate. Şi-a deschis braţele... Apoi şi-a continuat diatriba împotriva lui Jaime.

Pons m-a cercetat mult timp, şi a început să mă plictisească.

— Azi-noapte, ca să vă daţi mai bine seama cu cine avem de-a face, l-am văzut pe Jaime într-un cabaret de pe Paralelo, a spus Iturdiaga, singur într-un colţ, mai beat decît o maimuţă.

— Şi tu ce făceai acolo ?

— Mă inspiram. Căutam eroi pentru romanele mele... În afară de asta, am un chelner care-mi face rost de absint adevărat.

— Aiurea !... Apă chioară, colorată în verde, a spus Guíxols.

— Nu, domnule !... Mai bine m-ai asculta. Am vrut să vă povestesc noua mea aventură de cînd am sosit, dar m-am luat cu vorba. Chiar azi-noapte mi-am găsit sufletul geamăn, femeia ideală. Ne-am îndrăgostit unul de altul fără să ne spunem nici un cuvînt. E străină. Trebuie să fie rusoaică sau norvegiană. Are un obraz cu pomeţi slavi, iar ochii îi sînt mai visători şi mai misterioşi decît tot ce-am cunoscut pînă acum. Intrase-n acelaşi cabaret unde se afla Jaime, dar părea că nu se simte la locul ei. Era foarte elegantă şi o însoţea un tip ciudat, care-o mînca din ochi. Ea însă nu-i dădea cine ştie ce atenţie... Era plictisită şi nervoasă... În clipa aceea m-a privit pe mine. A fost doar o clipă, prieteni, numai o clipă. Dar, ce privire ! Îmi spunea totul : visurile ei, speranţele... Căci, trebuie să vă avertizez că nu-i vorba de o aventură, ci de o fată la fel ca Andrea de tînără, la fel de delicată şi de pură...

— Te cunoaştem, Iturdiaga. Are deja patruzeci de ani, părul vopsit şi s-a născut în Barceloneta...

— Guíxols ! a ţipat Iturdiaga.

— Iartă-mă, tinere, dar ştim ce alegi...

— Numai că aventura mea nu se termină aici. În clipa aceea, tipul care-o însoţea a revenit la masă pentru că se dusese să plătească şi s-au ridicat. Nu ştiam ce să fac. Cînd au ajuns la ieşire,

fata s-a întors şi a privit înapoi, ca şi cînd m-ar fi căutat... Prieteni ! Am sărit de pe scaun, am lăsat cafeaua fără s-o plătesc...

— Va să zică era cafea, nu absint.

— Am lăsat cafeaua fără s-o plătesc şi-am alergat după ei. Blonda mea şi însoţitorul ei urcau într-un taxi... Nu ştiu ce-am simţit. Nu există cuvinte ca să exprimi o astfel de stare... Căci ea, cînd m-a privit pentru ultima oară, m-a privit cu o adevărată tristeţe. Parcă mi-ar fi cerut iertare. Azi am căutat-o ca un nebun, toată ziua. Trebuie s-o regăsesc, prieteni. Aşa ceva nu se întîmplă decît o dată-n viaţă.

— Ţie, fiindcă eşti o fiinţă privilegiată, ţi se întîmplă în fiecare săptămînă, Iturdiaga...

Iturdiaga s-a ridicat şi a început să măsoare atelierul cu paşi apăsaţi, aruncînd rotocoale de fum din pipă. La puţin după aceea a sosit Pujol, cu o ţigancă murdară pe care voia s-o propună model lui Guíxols. Era o fetiţă cu gura foarte mare, plină de dinţi albi. Pujol se mîndrea cu ea şi o ţinea de braţ. Vroia să ne facă să credem că-i amanta lui. Îmi dădeam seama că prezenţa mea îl stînjenea în discuţie tocmai în ziua cînd ar fi vrut să strălucească între prietenii săi, şi de aceea îmi purta pică. Pons adusese vin şi prăjituri şi părea, dimpotrivă, încîntat de mine. Vroia să celebreze succesul final din acel an. Am petrecut de minune. Am pus-o pe ţigăncuşă să danseze şi aceasta s-a dovedit destul de graţioasă.

Am părăsit atelierul destul de tîrziu. Vroiam să merg pe jos pînă acasă, iar Iturdiaga şi Pons

m-au însoţit. Era o noapte splendidă, cu răsuflarea caldă, cu un cer roşiatic, ca sîngele ţîşnit dintr-o arteră deschisă, calm, peste străzi.

Cînd urcam pe strada Layetana, n-am avut altceva de făcut decît să privesc spre casa Enei, amintindu-mi de prietena mea şi de ciudatele cuvinte pe care Jaime mă rugase să i le spun. Mă gîndeam tocmai la acest lucru cînd am văzut-o chiar pe ea apărînd în faţa ochilor mei. Mergea la braţ cu tatăl ei. Erau atît de frumoşi şi de eleganţi, încît făceau o pereche minunată. Mă zărise şi ea şi-mi surîse. Neîndoielnic, se întorceau acasă.

— Staţi un moment, le-am spus băieţilor, întrerupîndu-l pe Iturdiaga dintr-o lungă peroraţie.

Am traversat strada şi m-am dus la prietena mea. Am ajuns-o tocmai în clipa cînd intrau pe poartă.

— Pot să-ţi spun cîteva cuvinte ?

— Bineînţeles. Nici nu ai idee cît de mult mă bucur că te văd. Nu vrei să urcăm ?

Asta ar fi însemnat să rămîn la cină.

— Nu pot, căci mă aşteaptă prietenii mei...

Tatăl Enei a zîmbit :

— Eu mă duc în casă, fetelor. Să nu întîrzii, Ena.

Ne-a salutat cu mîna ridicată. De loc, tatăl Enei era din Canare şi, cu toate că-şi petrecuse cea mai mare parte din viaţă departe de insulă, păstra încă obiceiul de a vorbi într-un fel aparte, mîngîietor, aşa cum se vorbea pe pămîntul lui natal.

— L-am întîlnit pe Jaime, i-am spus eu, de îndată ce tatăl ei dispăruse. M-am plimbat azi cu el şi mi-a dat un mesaj pentru tine.

Ena m-a privit cu faţa împietrită.

— Mi-a spus că are încredere în tine, că n-o să te întrebe niciodată nimic şi că vrea să te vadă.

— Mulţumesc, Andrea. E bine aşa. Îţi mulţumesc.

Mi-a strîns mîna şi s-a îndepărtat, lăsîndu-mă pironită pe loc, nu fără o oarecare decepţie. Nu-mi îngăduise nici măcar să-i văd ochii.

M-am întors spre prietenii mei şi l-am văzut pe Iturdiaga apropiindu-se, după ce traversase strada printr-un val de maşini...

A privit prostit spre intrarea unde stăteam şi de unde ascensorul plecase deja cu Ena înăuntru.

— Ea este ! Prinţesa slavă !... Sînt un imbecil. Mi-am dat seama chiar în clipa în care se despărţea de tine. Pentru Dumnezeu ! Cum se face de-o cunoşti ? Spune-mi ! Unde s-a născut ? E rusoaică, suedeză sau, poate, poloneză ?

— Catalană.

Iturdiaga a amuţit.

— Şi-atunci, cum de-i posibil să fi fost azi-noapte într-un cabaret ? Şi de unde-o cunoşti tu ?

— Mi-e colegă de facultate... i-am explicat eu, destul de vag, în timp ce Iturdiaga mă lua de braţ să traversăm strada.

— Şi persoanele care-o însoţesc ?

— Cel de acum era tatăl ei. Pe cel de ieri, îţi dai seama că n-am de unde să ştiu cine era.

(Şi în timp ce-i spuneam vorbele astea, în minte îmi revenea obsesiv chipul lui Román...)

Tot drumul după aceea am fost absentă de la orice discuţie, gîndindu-mă că oricît de multă lume ar cunoaşte cineva, întotdeauna se simte în acelaşi cerc. Că lumea-i destul de mică.

XVII

Luna lui iunie înainta, iar căldurile începuseră să urce. Din colţurile pline de praf şi de sub tapetul slinos al locuinţei de pe Aribau a apărut, deodată, o turmă înfometată de ploşniţe. Am început o luptă pe viaţă şi pe moarte cu ele, epuizîndu-mi în fiecare dimineaţă puterile. Mă înspăimînta faptul că toţi ceilalţi din casă nu dădeau nici un fel de atenţie acestui lucru. Se simţeau bine. Prima dată cînd m-am apucat să fac curăţenie în camera mea cu dezinfectant şi apă fierbinte, bunica a apărut în pragul uşii clătinînd din cap.

— Fetiţa mea ! Tu nu trebuie să faci munca asta.

— Las-o-n pace, mamă. Nepoata o face pentru că e mai murdară decît ceilalţi... a intervenit Juan...

Pentru a face munca aceasta, care-mi repugna, îmi puneam costumul de baie. Era acelaşi costum albastru cu care intrasem, o vară înainte, în apele transparente ale rîului din satul copilăriei. Rîul acela, adînc pe lîngă grădina verişoarei mele, trecea şerpuind printre malurile cotite pline cu ochiuri de apă şi noroi... Primăvara, apele lui

curgeau tulburi, încărcate cu semințe de arbori și prinzînd în oglinzile-i mate ramuri de copaci înfloriți. Vara se acoperea cu umbra frunzișurilor care tremurau între brațele mele cînd înotam... Dacă mă lăsam dusă de curent, umbrele se încărcau cu reflexe pe ochii mei larg deschiși. Iar în amurg, undele căpătau o culoare roșie, de purpură.

Cu același costum decolorat, care acum mi se murdărea de leșie, lenevisem pe plajă, lîngă Ena și Jaime, în primăvara aceea și înotam în apele reci și albastre ale mării, sub lumina crudă de aprilie.

În timp ce spălam patul cu apă fierbinte și simțeam cum mi se încrețise pielea pe degete și pică din cauza cîrpei îmbibate cu leșie, amintirea Enei revenea învăluită în atîta tristețe și întunecime, încît reușea să mă apese mai mult decît tot ceea ce mă înconjura. Uneori îmi venea să plîng, ca și cînd și-ar fi bătut joc de mine și nu de Jaime. Ca și cînd eu aș fi fost cea trădată. Mi-era imposibil să cred în frumusețea și adevărul sentimentelor omenești — așa cum le concepusem eu la cei optsprezece ani ai mei — și mă gîndeam că tot ceea ce reflectau ochii Enei — strălucitori ca o flacără albă și totodată încărcați cu mîngîiere, atunci cînd vorbea cu Jaime — dispăruse într-o clipă, fără să lase urmă.

În primăvara aceea Ena și Jaime mi se păruseră niște ființe deosebite de toate ființele omenești, sfințiți parcă de o taină, care, pentru mine, rămînea îndepărtată și minunată. Dragostea lor îmi relevase sensul existenței numai prin faptul

de a exista. Și-acum, mă consideram în mod amarnic și nedrept înșelată. Ea fugea încontinuu de mine și, niciodată, dacă o chemam la telefon, nu era acasă pentru mine, iar eu nu cutezam să mă duc la ea.

Din ziua în care i-am transmis cuvintele lui Jaime, nu mai știam nimic despre ea. Intr-o după-amiază, apărată de liniștea ce mă-nconjura, mi-a venit în gînd să-l chem pe Jaime la telefon și mi s-a spus că plecase din Barcelona. Asta m-a făcut să înțeleg că încercarea lui de a se apropia iarăși de Ena nu dăduse nici un rezultat.

Aș fi vrut să pot intra în gîndurile ei, să-i cercetez sufletul în amănunt și să înțeleg în sfîrșit felul ei atît de ciudat de a fi, cauza încăpățînării ei. Căci, în același timp cu desperarea ce mi-o provoca, mă convingeam că o iubesc foarte mult. Pentru că nu puteam avea o altă atitudine față de ea, decît aceea de a încerca s-o înțeleg atît cît o puteam face.

Cînd dădeam cu ochii de Román, inima îmi bătea puternic și ardeam de nerăbdare să-i pun întrebări. Aș fi vrut să-l pot urmări pe omul acesta, să-l spionez, să aflu despre întîlnirile lui cu Ena. De cîteva ori am urcat treptele scării pînă la el, mînată de această dorință de neînfrînt, bănuind că Ena s-ar putea afla în camera lui ! Imaginea Gloriei prinsă în fasciculul de lumină pe aceeași scară mă făcea însă să mă rușinez și să renunț la intențiile și hotărîrile mele.

Román se purta atent cu mine și, în același timp ironic. Căuta să-mi facă mici daruri și să

mă bată, părinteşte, cu palma peste obraz, după obiceiul lui, dar niciodată nu mă invita să urc la el, ca mai înainte.

O dată m-a găsit în plină muncă de curăţenie a camerei şi a părut foarte mulţumit. L-am privit cu răutate, aşa cum obişnuiam să fac pe timpul acela şi — ca întotdeauna — a părut să nu-şi dea seama. Îi străluceau dinţii.

— Perfect, Andrea! Te-ai făcut bună de măritat... Mă bucur să ştiu că am o nepoată care, atunci cînd se va mărita, va şti să-l facă fericit pe alesul ei. Bărbatul tău nu va fi nevoit să-şi cîrpească singur ciorapii şi nici să dea de mîncare la copil. Nu-i aşa?

„La ce bun toate astea?" m-am gîndit eu, ridicînd din umeri.

Uşa sufrageriei era larg deschisă în spatele lui Román. L-am văzut întorcîndu-se cu faţa într-acolo.

— Ce zici de asta, Juan? Nu ţi-ar place să ai o nevastă harnică, aşa cum e nepoţica noastră?

Abia atunci mi-am dat seama că Juan se afla în sufragerie şi îi dădea copilului — care, după boală, începuse să se răsfeţe — să-şi bea cana cu lapte. Auzind cuvintele lui Román, a izbit cu pumnul în masă, făcînd să sară în sus cana de pe ea. Şi s-a ridicat în picioare.

— Sînt mulţumit de nevastă-mea, înţelegi? Iar nepoata nu merită nici măcar să lingă pămîntul pe unde calcă ea. Ai auzit? Nu ştiu cum se face că nu iei în seamă neruşinările nepoatei tale şi-o linguşeşti atîta; dar să ştii că nu există o vulpe mai şireată ca ea... Nu-i bună decît să joace

teatru şi să-i umilească pe toţi ceilalţi, de asta-i bună, şi ca să se întindă cu tine!

Înspăimîntată, mi-am dat seama de ostilitatea lui Juan faţă de mine în zilele acelea. El, care poruncea întotdeauna, dar în mod inutil, să i se facă ordine în cameră, văzîndu-mă pentru prima dată cu săpunul în mînă, a venit să mi-l smulgă cu forţa, să-mi spună că „îi trebuie" şi să dispară cu el în atelier unde, în acel timp, nu mai picta, ci îşi petrecea zilele cu capul între mîini, privind în podea cu ochii larg deschişi. În aceeaşi poziţie l-am văzut imediat după asta, pe cînd îl pîndea, de după uşa abia crăpată, Antonia. Auzindu-mi paşii, femeia s-a îndreptat brusc, a dus degetele la gură, surîzîndu-mi şi obligîndu-mă — sub ameninţarea că, altfel, îmi suceşte gîtul cu mîinile ei murdare — să privesc şi eu. Antonia încerca deseori bucuria aceea idioată a copiilor care dau cu pietre în nebunul satului. Mie, însă, imaginea acestui om uriaş, aşezat pe scaun, între dezolarea aceea a mobilelor vechi şi fără rost, şi copleşit, zdrobit de atîta durere, mi-a sfîşiat inima.

Din acest motiv, în perioada aceea, cînd căldura verii părea să-l moleşească definitiv, eu nu răspundeam niciodată la obrăzniciile lui. La provocarea lui Román se ridicase ca ars, lovind în masă. Román rîdea. Iar el continua să ţipe.

— Nepoţica! Minunat exemplu!... Cu o mulţime de amanţi şi bătînd străzile Barcelonei ca o căţea... O cunosc bine. Da, te cunosc bine, prefăcuto! a venit să-mi spună din pragul uşii, în timp ce Román pleca.

Eu strîngeam apa împrăştiată pe jos şi, fără să vreau, îmi tremurau mîinile... Făceam un efort pentru a înţelege partea comică a acestor întîmplări, încercînd să mi-i închipui pe presupuşii mei amanţi, dar nu reuşeam. Am luat găleata cu apă murdară şi am ieşit s-o arunc.

— Nu vezi cum tace, curva ? a strigat Juan. Nu vezi că nu poate răspunde ?

Nimeni nu-i dădea importanţă. Antonia cînta în bucătărie şi pisa ceva în piuliţă. Atunci Juan, într-unul din acele momente de cumplită furie, a străbătut vestibulul şi s-a dus să bată în propria lui uşă. Gloria — care, acum, nu se mai ferea cînd pleca să joace cărţi — dormea, obosită. Tîrziu, uşa a cedat sub loviturile lui şi am auzit ţipetele Gloriei, înspăimîntată, căci Juan se aruncase asupra ei şi începuse s-o bată. Copilul, care stătea liniştit în sufragerie, a început să plîngă.

Egoistă, am intrat în baie. Apa, ce şiroia în şuvoaie pe trupul meu, mi se părea abia călîie, neputincioasă să-mi învioreze carnea şi să mă curețe.

Cînd începe să se înfăşoare în căldura verii, oraşul capătă o frumuseţe sufocantă, puţin tristă. Privindu-l de la fereastra atelierului unde se întîlneau prietenii mei, o dată cu lăsarea serii, mi se părea într-adevăr trist. O nesfîrşită panoramă de terase şi acoperişuri se învăluia în vapori roşiateci, iar turlele vechii mănăstiri parcă pluteau printre valuri. Sus, cerul fără nori îşi schimba culorile pure. De la un bleu prăfuit, spre un roşu

de sînge, spre auriu, spre ametist. Apoi a venit noaptea.

Pons stătea cu mine în rama ferestrei.

— Mama doreşte să te cunoască. I-am vorbit mereu despre tine. Vrea să te invite să ne petrecem concediul împreună pe Costa Brava.

Din spate se auzeau glasurile prietenilor noştri. Erau toţi în păr. Glasul lui Iturdiaga le acoperea pe celelalte.

Pons îşi muşca unghiile lîngă mine. Nervos şi copilăros, aşa cum era, mă obosea un pic şi-n acelaşi timp mă făcea să-mi fie drag.

În după-amiaza aceea ne sărbătoream ultima întîlnire din sezon, căci Guíxols pleca să-şi petreacă întreaga vară în altă parte. Pe Iturdiaga taică-său voia să-l trimită la Sitges cu tot familionul, dar el refuzase în mod categoric. Şi cum tatăl lui nu-şi îngăduia decît cîteva zile de repaus spre sfîrşitul verii era, în fond, mulţumit că Gaspar avea să-i ţină de urît la masă.

— Sînt gata să-l conving ! Sînt aproape gata! striga Iturdiaga. O dată eliberat de cicăleala mamei şi a surorilor mele, taică-meu pare mai rezonabil... Începe să calculeze cam cît îl costă să-mi editeze cartea... În afară de asta, e fericit că m-am făcut critic de artă...

M-am întors spre el.

— Te-ai făcut critic de artă ?

— Al unui ziar foarte cunoscut.

Mi se părea puţin uimitor.

— Ce fel de studii de artă ai făcut tu ?

— Nici un studiu. Ca să fii critic nu-ţi trebuie decît sensibilitate, şi eu o am. Şi prieteni...

îi am şi pe ăştia. La prima expoziţie a lui Guíxols mă gîndesc să spun că a atins culmea stilului său. În schimb, o să mă lupt cu consacraţii, împotriva cărora nimeni nu îndrăzneşte să spună ceva... Succesul meu e sigur.

— Nu ţi se pare că m-ai avantaja prea puţin dacă ai să spui că am atins culmea artei mele ? După o astfel de afirmaţie nu-mi mai rămîne decît să-mi strîng pensulele şi să dorm pe lauri, a spus Guíxols.

Dar Iturdiaga era prea entuziasmat ca să mai dea atenţie unor atari judecăţi.

— Priviţi ! Încep să se aprindă ferestrele ! a strigat Pujol, cu glasul lui plin de note false...

Era în ajunul Sfîntului Ion. Pons mi-a spus :

— Ai timp să te gîndeşti cinci zile, Andrea ! Pînă la Sfîntul Petru. Atunci e ziua mea şi a lui taică-meu. O să dăm o petrecere în casă şi tu o să vii la noi. O să dansezi cu mine. O să te prezint mamei şi ea o să ştie să te convingă mai bine ca mine. Gîndeşte-te că dacă n-o să vii, pentru mine ziua aceea are să fie pustie... Apoi o să plecăm la mare. Ai să vii, Andrea, de ziua mea, la noi ? Şi-ai să te laşi convinsă de mama ca să mergi cu noi ?

— Chiar tu ai spus că am cinci zile ca să-ţi răspund.

Simţeam, în timp ce-i spuneam asta lui Pons, o dorinţă nebună de a mă sustrage oricăror preocupări. De-a mă elibera. De a-i accepta invitaţia, ca să mă pot afunda în nisipul de pe plaja ce mi-o oferea, să simt trecerea orelor ca pe un joc de copii, fără de lumea aceea apăsătoare care

mă înconjura. Dar eram oprită încă de senzaţia plictisitoare pe care mi-o producea dragostea lui Pons. Mă gîndeam că un răspuns afirmativ m-ar fi legat de el prin alte lucruri, care mă nelinişteau, căci mi se păreau false.

Oricum, ideea de a lua parte la un dans, chiar dacă ar fi fost după-amiaza — pentru mine cuvîntul dans însemna un emoţionant vis, cu haine de seară şi parchet ca oglinda, aşa cum citisem în povestea Cenuşăresei — mă atrăgea, căci eu, care ştiam să mă las furată de muzică şi să mă pierd în ritmurile ei, lucru pe care-l reuşisem, singură, de multe ori, nu dansasem niciodată cu un bărbat.

Pons mi-a strîns mîinile, nervos, şi ne-am despărţit. În spatele nostru Iturdiaga a remarcat :

— Noaptea Sfîntului Ion e noaptea farmecelor şi a minunilor !

Pons s-a înclinat spre mine.

— Eu trebuie să-ţi cer o minune în noaptea asta.

În clipa aceea am dorit, cu sinceritate, ca minunea să se producă. Am dorit cu toată fiinţa mea să mă pot îndrăgosti de el. Pons şi-a dat seama de îndată de noua mea atitudine. Şi nu ştia nimic altceva decît să-mi strîngă mîinile.

Cînd am ajuns acasă, aerul pîlpîia parcă, fierbinte, sub vraja pe care n-o are decît în ziua Sfîntului Ion. Şi mi-a fost imposibil să dorm. Cerul era complet senin şi, totuşi, în vîrful degetelor şi în păr simţeam o anume încărcătură electrică, de parcă ar fi fost timp furtunos. Pieptul mi-era apăsat de mii de visuri şi amintiri.

Am ieşit la fereastra Angustiei, în cămaşă. Am văzut cerul roşind în diferite părţi sub strălucirea flăcărilor. Aceeaşi stradă Aribau a clocotit de ţipete mult timp, apoi s-au aprins două-trei focuri la anumite încrucişări cu alte străzi. Puţin mai tîrziu, băieţii au sărit peste foc, cu ochii injectaţi de dogoare, de scîntei şi de magia limpede a focului, numai ca să audă numele iubitelor lor strigate de cenuşă. Mai apoi gălăgia a început să scadă, iar lumea s-a risipit pe la sindrofii. Strada Aribau a rămas aproape vibrînd, însufleţită încă, dar liniştită. Se auzea pocnetul unor îndepărtate jocuri de artificii iar cerul, pe deasupra caselor, se desfăşura rănit de dungi luminoase. Mi-am amintit de cîntecele de ţară din noaptea Sfîntului Ion, noaptea care-i ajută să se îndrăgostească pe cei ce culeg din cîmpiile înfierbîntate magicul trifoi cu patru foi. Stăteam rezemată în semiîntunericul balconului, luminată de pîlpîitul închipuirilor şi a dorinţelor pasionate. Mi se părea imposibil să mă mişc de acolo.

Am auzit paşii paznicului îndepărtîndu-se spre un loc cu scandal. Mai apoi, mi-a atras atenţia scîrţîitul porţii de la casa noastră şi, privind trotuarul, l-am văzut pe Román ieşind în stradă. A făcut cîţiva paşi şi s-a oprit să-şi aprindă o ţigară. Chiar dacă nu s-ar fi oprit sub lumină, tot l-aş fi cunoscut. Noaptea era destul de clară. Cerul părea semănat cu lumină de aur... M-am distrat privind mişcările umbrei lui, decupată în negru, înspăimîntător de alungită.

Cînd s-au auzit paşi, iar el a ridicat capul, atent şi nervos ca o pisică, am privit amîndoi în

acelaşi punct. Gloria traversa strada, apropiindu-se. (Se apropia de el şi de mine, acolo, jos, pe trotuar, în obscuritatea străzii.) Se întorcea, neîndoielnic, de la sora ei.

Trecînd pe lîngă Román, l-a privit aşa cum obişnuia ea, iar lumina i-a aprins părul şi i-a luminat faţa. Román a făcut un gest care mi s-a părut extraordinar. A zdrobit ţigara şi s-a dus spre ea, cu mîna întinsă ca pentru salut. Gloria a rămas pe loc, înmărmurită. El a luat-o de braţ şi ea l-a îmbrîncit cu putere. Apoi au rămas unul în faţa celuilalt, vorbind cîteva clipe, ca un murmur nedesluşit. Eram atît de surprinsă şi de interesată în toată povestea asta, încît nu îndrăzneam să mă mişc. De unde mă aflam, mişcările perechii de sub mine păreau un dans al apaşilor. În sfîrşit, Gloria a reuşit să scape şi a intrat în casă. Román şi-a aprins încă o ţigară ; a azvîrlit-o şi pe aceasta şi a făcut din nou cîţiva paşi să plece, dar s-a reîntors sigur, hotărît s-o urmeze.

Am auzit uşa deschizîndu-se şi am văzut-o pe Gloria. Am simţit-o traversînd sufrageria pe vîrful picioarelor, spre balcon. Probabil că vroia să ştie dacă Román plecase. Începea să mă emoţioneze toată afacerea asta, ca şi cînd ar fi fost vorba de ceva al meu. Nu puteam să-mi cred ochilor. Cînd am auzit cheia lui Román răsucindu-se-n broasca uşii, am început să tremur. S-au întîlnit în sufragerie. L-am auzit pe Román şoptindu-i clar :

— Ţi-am spus că trebuie să-ţi vorbesc. Vino !

— N-am timp pentru tine.

— Nu vorbi prostii. Vino odată !

I-am simţit îndreptîndu-se spre balcon şi închizînd geamul în spatele lor. Ceea ce se petrecea acum era atît de neaşteptat pentru mine, încît mi se părea că visez. Dacă-i adevărat totuşi că există vrăjitoare în noaptea Sfîntului Ion ? Şi nu cumva mă făceau să am tot felul de închipuiri ? Apropiindu-mă din nou de balconul Angustiei, nici nu m-am mai gîndit măcar să săvîrşesc un act de spionaj. Erau foarte aproape de mine. Li se auzea respiraţia. Iar glasul lor venea limpede pînă la urechile mele, pe fundalul uriaş al liniştii în care adormiseră zgomotele îndepărtate ale jocurilor de artificii şi muzica petrecerilor.

L-am auzit pe Román :

— Nu te gîndeşti decît la meschinăriile astea... Ai uitat, cumva, Gloria, de călătoria noastră spre Barcelona în plin război ? Nu-ţi mai aminteşti nici măcar de crinii aceia din grădina castelului... Aveai trupul alb şi părul roşcat, ca un foc printre zăpada crinilor. M-am gîndit de multe ori la tine, aşa cum erai pe vremea aceea, deşi, aparent, te-am chinuit. Dacă vii cu mine sus, în camera mea, am să-ţi arăt tabloul pe care ţi l-am pictat atunci. Îl păstrez încă...

— Mi-amintesc de toate, băiete. Nu m-am gîndit decît la asta. Doream însă atît de mult să mi le spui tu, încă o dată, ca să te pot scuipa în obraz...

— Eşti geloasă. Crezi că nu ştiu că de multe ori, noaptea, cînd totul doarme, ai venit, cu paşi de stafie, pînă la uşa mea ? De multe ori, numai în iarna asta, te-am auzit plîngînd pe scară...

— Nu plîngeam după tine. Te iubesc la fel ca pe-un porc pe care-l duci la abator. Aşa te iubesc... Crezi că n-am să-i spun asta lui Juan ? Abia aşteptam. Abia aşteptam să-mi vorbeşti ca să afle şi el ce frate are...

— Vorbeşte-n şoaptă !... Ai atîtea de-ascuns, aşa că vorbeşte încet... Ştii foarte bine că pot să aduc martori care să-i spună lui Juan cum ai intrat peste mine să mi te dai, în camera mea, să te culci cu mine, şi cum te-am scos afară, în pumni... Aş fi putut s-o fac şi pînă acum, dar n-am vrut să mă obosesc. Nu uita că erau mulţi soldaţi în castelul acela şi că unii trăiesc încă, aici, în Barcelona...

— În ziua aceea mi-ai dat să beau şi m-ai sărutat... Cînd am intrat în camera ta, te iubeam. Ţi-ai bătut joc de mine cu o cruzime fără de margini. Îi ascunseseşi înăuntru pe prietenii tăi, care mureau de rîs, şi m-ai insultat. Mi-ai zis că n-ai drept să furi ceea ce-i aparţine fratelui tău. Eram tînără pe-atunci, băiete. Cînd am intrat la tine în noaptea aceea mă consideram dezlegată de Juan şi mă gîndeam să-l las. Încă nu ne binecuvîntase preotul, să nu uiţi.

— Dar să nu uiţi nici tu că purtai în pîntec un copil de-al lui... Să nu faci în noaptea asta pe cuvioasa cu mine. Nu ţi-ar folosi la nimic... Poate că pe-atunci eram orbit, dar acum te doresc. Urcă în camera mea. Să terminăm o dată.

— Nu ştiu ce ai de gînd, băiete, căci tu eşti ca Juda... Nu ştiu ce s-a întîmplat cu tine şi cu Ena, fetiţa aceea blondă pe care-ai prostit-o cum ai vrut ; şi-acum îmi vorbeşti mie aşa.

— Pe fata asta las-o în pace !... Nu-i ea cea care mă poate satisface, ci tu ; mulţumeşte-te cu atît, Gloria.

— M-ai făcut să plîng multă vreme, dar eu aşteptam clipa asta... Dacă poţi crede că mă interesezi încă, te înşeli. Dacă bănuieşti că sînt desperată pentru c-o aduci pe fata asta la tine, poţi fi sigur că eşti mai prost ca Juan. Te urăsc, băiete. Te urăsc din noaptea în care ţi-ai bătut joc de mine, cînd eu uitasem absolut totul din pricina ta... Ştii cine te-a pîrît ca să te împuşte ? Ei bine, eu ! Eu ! Da, eu !... Ştii datorită cui ai fost închis ? Mie ! Şi ştii cine te-ar denunţa încă o dată dacă s-ar ivi prilejul ? Tot eu ! Acum eu sînt cea care te poate scuipa-n obraz ; şi te scuip !

— De ce spui toate tîmpeniile astea ? Mă oboseşti. Să n-aştepţi să mă rog de tine... Tu mă iubeşti, Gloria ! Ascultă, hai să terminăm discuţia în camera mea. Haidem odată !

— Să nu m-atingi, canalie ! Acum îl strig pe Juan ! Şi-ţi scot ochii dacă pui mîna pe mine !

Gloria apăsase pe ultimul cuvînt atît de puternic, încît glasul i s-a sfărîmat într-un ţipăt de isterie.

Am auzit paşii bunicii prin sufragerie. Aşa cum stăteau, închişi în balcon, bunica le putea vedea doar siluetele tăiate în lumina stelelor.

Román nu se speriase. Glasul lui avea numai ceva nervos, dar bine strunit, lucru pe care-l remarcasem de la începutul discuţiei :

— Taci, tîmpito !... N-am să mişc nici măcar un deget ca să te forţez. Poţi să vii tu singură, dacă vrei... dar dacă nu vii în noaptea asta, să nu te mai oboseşti niciodată să mă priveşti în faţă. Îţi dau ultima şansă...

A ieşit din balcon şi s-a întîlnit cu bunica.

— Cine-i ? Cine-i aici ? a întrebat bătrînica. Doamne, iartă-mă, Román ; ai înnebunit, băiete ?

Nu s-a oprit, am auzit doar o lovitură-n uşă. Bunica s-a apropiat de balcon, tîrîndu-şi picioarele. Glasul ei răsuna înfricoşat şi pierdut :

— Fata mea !... Fata mea ! Tu eşti, Gloria ? Da ? Tu eşti ?

Mi-am dat seama că Gloria plîngea. A strigat, însă :

— Du-te şi te culcă, mamă. Şi lasă-mă-n pace !

După un timp s-a dus spre camera ei, suspinînd :

— Juan ! Juan !

Bunica a strigat la ea :

— Taci, nefericito, taci... Juan a ieşit. Mi-a spus că nu poate să doarmă...

S-a făcut linişte. Auzeam paşi pe scară. Sosise Juan.

— Nu v-aţi culcat, încă ? Ce se-ntîmplă aici ?

Pauză îndelungată.

— Nimic, a zis, în cele din urmă, Gloria. Hai să ne culcăm.

Noaptea de Sfîntul Ion devenise destul de ciudată pentru mine. În picioare, în mijlocul camerei, cu urechile aţintite la murmurul casei, am simţit cum mă dor muşchii gîtului. Aveam mîinile reci. Cine poate înţelege miile de fire care

leagă pe oameni între ei și cine le poate tălmăci vorbele ? Nu o fată ca cea care eram eu pe atunci. M-am afundat în pat, aproape bolnavă. Mi-am amintit de cuvintele biblice : „Au ochi și nu văd, au urechi și nu aud"... Ochii mei, rotunzi de-atîta încordare, urechile mele, obosite de-atîta ascultare, nu reușiseră să deslușească adevărul din toată povestea asta... Mi se părea imposibil ca Román, cel care o vrăjea pe Ena cu muzica lui... Era imposibil să se fi rugat atîta de Gloria, dintr-o dată, și fără nici un motiv, tocmai el, cel pe care-l văzusem batjocorind-o în public. Urechile mele n-au putut percepe, din tremurul glasului lui, acest motiv, iar ochii mei, sub acea densă și scăpărătoare imensitate a nopții albastre, năvălită-n balcon, nu l-au aflat nici ei... Mi-am acoperit fața pentru ca această uriașă și neînțeleasă frumusețe a nopții să nu-mi rănească privirile. Și-am adormit.

M-am trezit tocmai cînd o visam pe Ena. Fantezia mea o înlănțuise pe nesimțite de cuvintele, meschinăriile și trădările lui Román. Amărăciunea pe care o încercam mereu, în zilele acelea, gîndindu-mă la ea, m-a copleșit. Am alergat acasă la ea, pe negîndite, fără să știu ce-am să-i spun, dorind numai s-o apăr de unchiul meu.

N-am dat de ea. Mi s-a spus că era tocmai ziua bunicului și că va rămîne pînă seara în marele „turn" pe care bătrînul domn îl avea în Bonanova. Auzind asta, m-a invadat o bucurie ciudată ; mi s-a părut că-i absolut necesar s-o găsesc cît mai repede și cu orice preț. Să vorbesc cu ea.

Am traversat Barcelona cu tramvaiul... Țin minte că era o dimineață splendidă. Toate grădinile din Bonanova erau pline cu flori, iar frumusețea lor îmi umplea sufletul, și așa destul de încărcat. Asemenea liliacului prăbușit în horbote, asemeni glicinii tremurînd pe ziduri și iederii, asemeni lor mi se părea că înfloresc și eu ; mă temeam însă pentru viața și visele prietenei mele... Poate că în toată istoria prieteniei noastre nu mai trăisem clipe atît de frumoase și de copilărești ca acestea, petrecute într-o plimbare inutilă printre grădini, în dimineața splendidă de Sfîntul Ion.

Am ajuns, în cele din urmă, la casa pe care-o căutam. O poartă grea, de fier, de după grilajul căreia am zărit un bazin, o fîntînă și doi cîini... Nu știam ce anume urma să-i spun Enei. Nu știam cum să-i spun încă o dată că Román nu va fi niciodată demn să-și amestece viața lui cu a ei, atît de luminoasă și atît de bună, părăsind o ființă ca Jaime, la fel de nobil la suflet ca și ea... Eram sigură că de îndată ce voi deschide gura Ena va începe să rîdă.

S-au scurs cîteva bune minute, pline cu soare. Mă sprijineam de înfloriturile grilajului grădinii. Mirosea puternic a trandafiri, și peste capul meu a trecut un roi de albine, lăsîndu-mi în suflet un ecou adînc de liniște și pace. Nu aveam curajul să spun.

Am auzit ușa de la intrare — o ușă de cristal deschizîndu-se pe o terasă albă — scîrțîind și l-am văzut pe micul Ramón Berenguer însoțit de un

verişor de-al său cu părul negru. Au coborît în grădină. Mi-a fost frică, aşa, din senin, ca şi cînd cineva mi-ar fi prins mîna tocmai în clipa în care aş fi furat o floare. Am început să fug, să mă îndepărtez cît mai repede de acolo, fără să mă pot opri şi fără să înţeleg de ce... Cînd mi-am dat seama că n-are nici un rost fuga aceasta, am început să rîd ; dar nu m-am întors. Şi-n locul bucuriei nestăvilite şi a dragostei pe care o simţisem puţin mai înainte alergînd spre Ena m-a copleşit tristeţea, o tristeţe pe măsura bucuriei pierdute. La sfîrşitul acelei zile nu mă mai gîndeam de loc la distanţa pe care ea însăşi o pusese între noi. Mi s-a părut mai potrivit să las timpul să hotărască în locul meu.

Am auzit cîinele schelălăind, coborînd scara din camera lui Román. Avea una din urechi muşcată. Mi-a fost iarăşi frică. De trei zile Román nu ieşise din camera lui. Antonia credea că fumează încontinuu şi compune muzică. Pe semne că Trăsnet ştia cîte ceva despre dispoziţia stăpînului său. Femeia, văzîndu-l muşcat de dinţii lui Román, a început să tremure şi s-a apucat să-l spele, aproape gemînd.

Am privit calendarul. Trecuseră trei zile de la Sfîntul Ion şi mai erau trei pînă la petrecerea de la Pons. Ardeam de nerăbdare să pot pleca. Gîndindu-mă numai la faptul că avea să mă ajute să-mi pot îndeplini această desperată dorinţă de evadare, mi se părea chiar că încep să-l iubesc.

XVIII

Mă încearcă azi amintirea nopţilor de pe strada Aribau. Nopţile acelea care curgeau asemeni unui rîu negru pe sub punţile zilelor şi în care miresmele zăgăzuite ţîşneau ca o răsuflare de fantome.

Mi-amintesc de primele nopţi de toamnă şi de primele nelinişti din casă, întărîtate parcă de rugina frunzei. De nopţile de iarnă cu melancolia lor umedă : scîrţîitul unui scaun, întrerupîndu-mi somnul şi fiorul, alunecînd ca un fulger de-a lungul nervilor, cînd întîlneam doi ochi mici şi scăpărători — ochii pisicii — înfipţi în privirile mele. În ceasurile acelea reci, ca de gheaţă, au fost momente cînd viaţa şi-a sfîşiat în faţa mea toată pudoarea, apărîndu-mi nudă, ţipîndu-mi în urechi tristele ei intimităţi, care, pentru mine, erau numai înspăimîntătoare. Intimităţi pe care dimineaţa se însărcina să le şteargă ca şi cînd n-ar fi existat niciodată... Mai apoi au venit nopţile de vară. Dulcile şi clarele nopţi mediteraniene, plutind peste Barcelona, cu culoarea lunii lor de portocal şi cu mireasma lor umedă de nereide care-şi pieptănau şuvoaiele de apă ce cădeau pe umerii de marmură albă, pe cozile lungi cu solzi de aur. În una din acele nopţi călduroase, foamea, tristeţea şi forţa tinereţii mele m-au dus la o liniştire a sentimentelor, la o necesitate fizică de mîngîiere, însetată şi stăruitoare, asemeni pămîntului înfierbîntat presimţind furtuna.

În primul ceas de odihnă, cînd mă lăsam pe pat, obosită, începeau durerile de cap. Eram ne-

voită să mă culc fără pernă, cu capul mai jos, ca să se liniştească, treptat, sub miile de zgomote din casă şi din stradă.

Astfel, somnul venea ca nişte valuri din ce în ce mai domoale, coborînd, adînc, pînă la totala uitare a corpului şi sufletului meu. Căldura trecea peste mine cu răsuflarea ei iritantă, ca un dans de urzici, şi mă apăsa pînă ce, deprimată, mă redeşteptam.

Tăcere de mormînt. Pe stradă, din cînd în cînd, paşii paznicului. Cu mult peste balcoane, terase şi acoperişuri, sclipătul stelelor.

Neliniştea mă făcea să sar din pat, căci aceste luminoase fire nepipăibile, ce vin din lumea siderală, acţionau asupra-mi cu o putere imposibil de precizat, dar reală.

Mi-amintesc de o noapte cu lună. După o zi foarte agitată, nervii îmi erau deosebit de încordaţi. Ridicîndu-mă din pat am văzut că toată camera mea, plină de o culoare de mătase cenuşie, se aduna în oglinda Angustiei, şi chiar în ea, răsfrîntă, o pată de umbră. M-am apropiat, şi spectrul acela m-a însoţit. La sfîrşit am reuşit să-mi văd propria-mi faţă redesenată pe cămaşa de noapte. O cămaşă de ţesătură veche, subţiată de timp şi încărcată cu dantele. O cămaşă pe care cu mulţi ani în urmă o purtase mama. Era un fapt destul de rar acesta, de a mă privi astfel, fără să mă văd, cu ochii larg deschişi. Mi-am dus mîinile ca să-mi pipăi obrajii, care păreau că-mi pică, şi-n oglindă au apărut nişte degete lungi, mai palide decît faţa, mişcîndu-se de-a lungul sprîncenelor, nasului şi pometţilor conform

structurii oaselor. În toate felurile, eu însămi, Andrea, trăiam înconjurată de umbre şi patimi. Uneori, însă, mă îndoiam de asta.

În chiar după-amiaza aceea a avut loc petrecerea de la Pons.

Timp de cinci zile încercasem să-mi fac tot felul de iluzii în legătură cu această desprindere a mea din cercul vieţii obişnuite. Pînă atunci îmi fusese uşor să întorc spatele la tot ceea ce rămînea în urma mea şi să mă gîndesc de fiecare dată să încep o altfel de viaţă. În ziua aceea presimţeam zări noi. Ceva din teribila nelinişte, care mă învăluie uneori, în gară, cînd aud şuierul locomotivei gata de plecare sau cînd, plimbîndu-mă prin rada portului, văd vapoarele părăsind ţărmurile.

Prietenul meu îmi telefonase de dimineaţă şi vocea lui mă umpluse de afecţiune pentru el. Sentimentul de a fi aşteptată şi iubită trezea în mine instinctele femeii ; o emoţie ca un triumf, dorinţa de a fi iubită, lăudată şi admirată, de a mă simţi asemeni Cenuşăresei din poveste, după atîta amar de vreme pierdută întîmplător, măcar pentru cîteva ore prinţesă.

Mi-aminteam de un vis care se repetase de multe ori în copilăria mea, cînd eram doar o fetiţă cu faţa măslinie şi firavă, pentru care musafirii nu au niciodată cuvinte de laudă, ci doar atente şi delicate cuvinte de consolare pe care le adresează părinţilor... Cuvinte pe care copiii, jucîndu-se şi părînd străini de orice discuţie, le înregistrează într-un mod neaşteptat : „Cînd o să se facă mare, o să fie, neîndoielnic, frumoasă

foc" ; „Copiii, cînd cresc, îţi oferă tot felul de surprize."

Adormită, mă vedeam alergînd, lovindu-mă şi, în clipa aceea, simţind cum ceva se desprinde de mine, ca un vestmînt sau ca o crisalidă care se sparge şi cade, zgîriindu-mi picioarele. Vedeam privirile oamenilor, înspăimîntate. Alergînd spre oglindă, îmi contemplam, tremurînd de emoţie, transformarea mea într-o prinţesă blondă — neapărat blondă, ca în poveşti — înzestrată dintr-o dată cu frumuseţe, gingăşie, farmec şi bunătate, gata oricînd să risipesc în jur surîsuri...

Fabula aceasta, atît de des repetată în nopţile mele de copil, mă făcea să zîmbesc, cînd, cu mîinile puţin nesigure, încercam să mă pieptăn cu grijă, în aşa fel ca rochia mea, nu prea veche, călcată cu mare atenţie pentru această petrecere, să pară cît mai frumoasă.

„Poate că, mă gîndeam eu, roşind puţin, a sosit ceasul."

Dacă privirile lui Pons m-ar fi găsit frumoasă şi atractivă (şi prietenul meu îmi spunea asta cu cuvinte simple sau, poate, mai convingătoare decît oricare altele, prin clipele de tăcere scurse între noi de multe ori) însemna că vălul a fost, în sfîrşit, rupt.

„Poate că sensul existenţei unei femei constă numai şi numai în a fi descoperită ca atare, privită în aşa fel, încît ea însuşi să simtă cum iradiază lumină." Nu privind, nu ascultînd vorbele veninoase şi prostiile celorlalţi, ci trăind din plin bucuria sentimentelor şi senzaţiilor, propria ei

desperare şi veselie. Propria ei răutate sau bunătate...

Astfel că am ieşit din casă, de pe strada Aribau, şi-a trebuit să-mi astup urechile ca să n-aud pianul frămîntat de Román.

Unchiul rămăsese cinci zile închis în camera lui. (După cum mi-a spus Gloria, nu ieşise nici măcar o dată în stradă.) În dimineaţa aceea îl găsisem în sufragerie iscodind cu privirile lui pătrunzătoare noutăţile casei. Din cîte-un colţ de încăpere dispăruse cîte-o mobilă vîndută de Gloria, iar el îşi dădea seama de lipsa aceasta : pe locul gol foiau gîndacii.

— Ai început s-o furi pe mama ! a ţipat el.

Bunica a apărut de îndată :

— Nu, băiatul meu ! Le-am vîndut eu, sînt ale mele ; le-am vîndut pentru că nu aveam nevoie de ele, pentru că sînt în drept s-o fac...

Îmi părea atît de nepotrivit s-o aud pe sărmana aceea bătrînă şi nefericită vorbind despre drepturile ei, tocmai pe ea, care, dacă mîncarea era scumpă, ar fi fost în stare să moară de foame numai ca să le-ajungă celorlalţi sau să îngheţe de frig, în cazul că ar fi fost nevoie de o păturică în plus pentru copil. A surîs şi Román.

După-masă a început să cînte la pian. L-am zărit în salon; din uşa ce dădea spre hol. În spatele lui un snop de raze. S-a întors spre mine, m-a văzut şi mi-a zîmbit ; un zîmbet care părea în afara tuturor gîndurilor lui.

— Te-ai gătit aşa de frumos ca să asculţi muzica mea, nu ? Şi tu, ca toate femeile din casa asta, fugi...

Lovea clapele cu pasiune, obligîndu-le să-i redea sentimentul unei splendide primăveri. Avea ochii roşii, ca un om care ar fi băut mult şi n-ar fi dormit nopţi în şir. Cîntînd, faţa i se umplea de brazde adînci.

Astfel că, aşa cum făcusem şi altădată, am fugit de el. Şi-n stradă nu mi-am mai amintit decît de uşoara lui galanterie. „Cu toate astea, m-am gîndit, Román e cel care-i face pe cei din preajma lui să simtă că trăiesc. El e cel care ştie, în fond, ce se-ntîmplă cu ei. Şi tot el ştie că-n seara asta îmi fac iluzii."

Judecîndu-l pe Román, îmi aminteam, fără să vreau, de Ena. Căci tocmai eu, care am dorit atît de mult să împiedic aceste două fiinţe să se-ntîlnească, nu mai reuşeam, acum, să le separ în gîndurile mele.

— Ştii că Ena a venit să-l caute pe Román în ajun de Sfîntul Ion ?

Mi-a spus-o Gloria, privindu-mă cu coada ochiului.

— Am văzut-o chiar eu, zilele trecute, coborînd în fugă scările, ca Trăsnet... La fel ca el, fetiţo, de parc-ar fi înnebunit... Ce zici de asta ?... De-atunci, n-a mai venit niciodată.

Mi-am astupat urechile, acolo în stradă, în drum spre Pons şi mi-am ridicat ochii spre coroanele arborilor. Frunzele căpătaseră deja consistenţa unui verde dur. Cerul, înflăcărat, tremura peste ele.

Şi din nou, sub splendoarea străzii, am redevenit fata de optsprezece ani care se ducea să danseze cu primul ei pretendent. O plăcută şi uşoară

nădejde a reuşit să-mi stingă, definitiv, din suflet ecourile celorlalţi.

Pons locuia într-o casă splendidă, la capătul străzii Muntaner. De-a lungul grilajului înflorit al grădinii — atît de citadin că florile miroseau a ceară şi a ciment — un lanţ nesfîrşit de maşini. Inima a început să-mi bată cu putere, aproape dureros. Ştiam că peste puţine clipe urma să mă văd înconjurată de o lume veselă şi inconştientă. O lume care se rotea pe solidul piedestal al banului şi de al cărei optimism îmi dăduseră o vagă idee discuţiile prietenilor mei. Mergeam pentru prima dată la o petrecere de societate, căci reuniunile la care luasem parte în casa Enei aveau un caracter intim, însoţite de discuţii literare şi artistice.

Mi-amintesc de portalul de marmură şi de strălucirea lui proaspătă. De şovăiala mea în faţa portarului şi de penumbra din holul împodobit cu plante exotice şi vase de argilă. De aerul de doamnă, acoperită cu bijuterii, a mamei lui Pons, care a venit să-mi strîngă mîinile. Ţin minte privirea ei, necunoscută, îndreptată asupra pantofilor mei ponosiţi, încrucişată cu alta, arzătoare, cea a lui Pons, care o observa pe mama lui.

Era o femeie înaltă, impunătoare. Îmi vorbea surîzînd, ca şi cînd surîsul i-ar fi rămas — pentru totdeauna — pe buze. Pe atunci oricui îi era destul de uşor să mă jignească. Pentru un moment m-am simţit prost din cauza sărăciei hainelor mele. Mi-am petrecut o mînă, destul de nehotărîtă, pe sub braţul lui Pons şi am intrat cu el în salon.

Era lume multă. Într-o încăpere alăturată, „persoanele serioase" se îndeletniceau, în principal, cu

masa și rîsul. O doamnă grasă stăruie în amintirea mea, împietrită, cu fața congestionată de rîs, ducînd la gură lingurița cu tort. Nu știu de ce am păstrat din confuzia și mișcarea agitată a celorlalți această imagine veșnic liniștită. Tineretul mînca și el, bea, vorbind și mutîndu-se mereu dintr-un loc într-altul. Predominau fetele frumoase. Pons m-a prezentat unui grup de patru sau cinci, spunîndu-mi că sînt verișoarele lui. M-am simțit destul de timidă în fața lor. Îmi venea aproape să plîng, căci toată povestea asta nu avea nimic din ceea ce-mi închipuisem eu. Nu găseam sentimentul acela luminos pe care-l așteptam. Simțeam că trebuie să plîng de furie și de nerăbdare...

N-aveam curajul să mă despart de Pons pentru nimic în lume, și mi-am dat seama îngrozită, că el, în fața frumoaselor priviri încărcate de maliție ale celor ce ne observau, începea să devină nervos. În cele din urmă a fost chemat într-un grup de alături, și el — cu un surîs de scuze — m-a lăsat singură cu verișoarele lui și cu doi tineri necunoscuți. N-am știut ce trebuie să spun. Nimic nu mă putea distra. M-am văzut într-o oglindă, palidă și întunecată, fără nici un pic de strălucire între acele vesele veșminte de vară ce mă înconjurau. Absolut serioasă în mijlocul animației tuturor, m-am simțit ridicolă.

Pons dispăruse din apropierea mea. La sfîrșit, cînd muzica a inundat încăperile cu un ritm de fox lent, m-am trezit complet singură, lîngă o fereastră, privind dansul celorlalți.

Dansul s-a terminat o dată cu începerea unor discuții înflăcărate și nimeni n-a venit să mă caute. Am auzit glasul lui Iturdiaga și m-am întors în toate părțile să-l văd. Gaspar stătea de vorbă cu două sau trei fete cărora nu știu ce le explica, gesticulînd și mărturisindu-și planurile lui de viitor. Spunea :

— Azi stînca aceea e inaccesibilă, dar eu voi construi un funicular pînă sus, iar casa va fi ridicată chiar în vîrf, din ciment. O să mă-nsor și voi petrece-n fortăreața aceasta cîte douăsprezece luni pe an, fără nimeni altcineva cu mine, în afara soției iubite, ascultînd șuierul vîntului, țipătul vulturilor și detunăturile trăsnetelor...

O fetiță, care-l asculta cu gura căscată, l-a întrerupt :

— Bine, Gaspar, dar așa ceva nu-i cu putință...

— Și de ce nu, domnișoară ? Am deja planurile gata ! Am stat de vorbă cu arhitecții și cu inginerii. Vrei să-mi spui de ce-i cu neputință ?

— E cu neputință să găsești o femeie care să trăiască acolo sus cu tine !... Nu crezi, Gaspar ?

Iturdiaga a ridicat din sprîncene și a surîs cu o melancolie distinsă. Largii lui pantaloni albaștri se terminau peste pantofii lustruiți ca oglinda. Nu știam cum să mă apropii de el, căci mă simțeam umilă, dornică să fiu însoțită de cineva, ca un cîine bătut... Gîndindu-mă la asta, m-am pomenit cu numele lui Iturdiaga strigat de cineva din spatele meu foarte clar, și am întors capul. Stăteam sprijinită de o fereastră joasă ce da în grădină. Pe una din cărările asfaltate am zărit doi domni care, neîndoielnic, vorbeau de afaceri.

Unul dintre ei, gras şi destul de voinic, avea ceva care aducea cu Gaspar. Se opriseră din mers în dreptul ferestrei, la numai cîţiva paşi, neatenţi din cauza discuţiei.

— Dar, vă daţi seama cam cît am cîştiga de pe urma războiului în cazul acesta ? Milioane, domnule, milioane !... Asta nu-i joc de copii, Iturdiaga !...

Au continuat să se plimbe.

Mie mi-a venit să zîmbesc, ca şi cînd i-aş fi văzut călărind pe cerul înroşit al înserării (pe demnele lor capete de oameni importanţi o tichie de vrăjitor), pe spinarea fantomelor negre ale războiului care pluteau peste cîmpiile Europei...

Timpul, pentru mine, trecea destul de încet. O oră, poate două, am stat singură. Priveam mişcarea acestei lumi care, îngropată-n privirile mele, începea să mă obsedeze. Cred că eram destul de absentă, cînd am dat cu ochii de Pons. Era fericit şi roşu pînă-n vîrful urechilor şi ciocnea paharul cu două fete, despărţit de mine prin întreaga lungime a salonului. Ţineam şi eu paharul în mîini şi m-am uitat la el cu un surîs prostesc. Singură, m-a încercat o inutilă şi meschină tristeţe. Adevăru-i că nu cunoşteam pe nimeni şi eram dezorientată. Semănam cu un armator căruia i s-au înecat corăbiile. Sau cu cineva căruia i s-ar fi dărîmat, la o simplă adiere de vînt, o mulţime de fotografii pe care se chinuise să le aşeze în formă de castel. Fotografii ale lui Pons cumpărînd garoafe pentru mine, promiţîndu-mi o vacanţă plăcută, scoţîndu-mă, de mînă, din casa de pe Aribau ca dintr-un lac cu miasme pe un ţărm curat, spre

fericire. Prietenul meu — care mă rugase atît de mult să viu aici, care începuse să mă înduioşeze cu atenţia lui — în seara aceea, neîndoielnic, se ruşina de mine... Poate că îl împinsese la asta prima privire a mamei lui, îndreptată spre pantofii mei... Sau poate că era vina mea. Cum de nu puteam eu să înţeleg lumea ?

— Te-ai plictisit de moarte, mititico... Băiatul meu se poartă urît ! Am să dau de îndată de el !

Mama lui Pons mă observase, desigur, în tot acest timp. Am privit-o nu fără oarecare mînie, căci mi se părea cu totul altfel decît mi-o închipuisem eu. Am zărit-o apropiindu-se de prietenul meu şi, în cîteva clipe, acesta era lîngă mine.

— Iartă-mă, Andrea, te rog... Vrei să dansezi ?

Muzica umplea din nou încăperile.

— Nu, mulţumesc. Nu mă simt prea bine aici şi aş dori să plec.

— Dar pentru ce, Andrea ?... Nu cumva te-ai supărat pe mine ?... Am încercat mereu să fim împreună... M-au oprit de fiecare dată din drum... Am fost mulţumit însă că n-ai dansat cu alţii ; te priveam, din cînd în cînd...

Am tăcut. Era cam nehotărît. Părea gata să plîngă.

A trecut pe lîngă noi una din verişoarele lui şi ne-a aruncat, aşa, la întîmplare, o întrebare tîmpită :

— Ceartă sentimentală ?

Avea un surîs forţat de actriţă de cinema. Un surîs atît de schimonosit că, acum, amintindu-mi de el, îmi vine să rîd. Atunci, însă, l-am văzut pe

Pons ruşinîndu-se. Mi-a părut rău pentru el şi simţeam că sufăr.

— Nu găsesc nici cea mai mică plăcere să stau la un loc cu o „astfel" de lume, i-am zis eu, aşa, cum e, de exemplu, fata asta...

Pons a dat semne de îndurerare şi agresivitate :

— Ce ai tu cu fata asta ? O cunosc de cînd m-am născut şi ştiu că-i inteligentă şi bună... Poate unde-i atît de frumoasă, după cum crezi tu. Voi, femeile, sînteţi toate la fel.

De data asta am fost eu cea care a roşit, iar el, presimţindu-mi starea, a încercat să-mi reţină o mînă în mîinile lui.

„E posibil oare să fiu chiar eu — mă gîndeam în clipa aceea — protagonista unei scene atît de ridicole ?"

— Nu ştiu ce se-ntîmplă cu tine, Andrea, astăzi ; nu ştiu, dar nu eşti ca altădată... ca de obicei....

— E adevărat. Nu mă simt prea bine ; ţi-am spus... Ascultă, în fond, eu nu voiam să vin în după-amiaza asta la tine... Doream doar să te felicit şi să plec. Ştii ?... Numai că, atunci cînd mama ta a venit să mă salute, eram atît de zăpăcită, încît... Vezi foarte bine că n-am venit îmbrăcată ca să rămîn la dans. N-ai observat că am venit cu tenişi în picioare ? Nu ţi-ai dat seama ?

„Of ! gîndea cineva în mine, cu o mutră de scîrbă. De ce-oi fi spunînd atîtea tîmpenii ?"

Pons nu mai ştia ce să facă. Mă privea înfricoşat. Avea urechile roşii şi, înfăşurat în elegantul lui costum de culoare închisă, părea foarte

mic. A privit instinctiv şi nemulţumit către locul în care bănuia că se află mama lui.

— Nu mi-am dat seama de nimica, Andrea, a îngăimat el, dar dacă vrei să pleci... eu... nu ştiu ce-aş putea face ca să te împiedic.

După pauza pe care-o făcuse, cuvintele astea mi-au provocat o stare şi mai proastă.

— Iartă-mă pentru vorbele spuse despre invitaţii tăi, Pons.

Ne-am îndreptat, tăcuţi, spre holul de la intrare. Urîţenia uriaşelor vase de lut de aici m-a făcut să mă simt mai stăpînă pe mine, slăbindu-mi parcă încordarea. La despărţire, Pons, înduioşat, mi-a sărutat pe negîndite, mîna.

— Eu nu ştiu ce s-a întîmplat, Andrea, mai întîi a fost sosirea marchizei... (Ştii, mama mea e puţin cam învechită în privinţa asta ; respectă foarte mult titlurile.) Apoi verişoară-mea, Nuria, m-a luat în grădină... Da, mi-a făcut o declaraţie de dragoste... dar...

S-a oprit un moment să respire.

M-a făcut să rîd. Mi se părea atît de comic totul...

— E fetiţa aceea frumoasă, care ne-a vorbit acum cîteva clipe ?

— Da. Nu voiam să-ţi spun. Nimănui, bineînţeles, nu voiam să-i spun... Pentru că vorbele pe care mi le-a spus sînt destul de-ndrăzneţe. E o fată seducătoare.

— Da, bineînţeles.

— La revedere... Aşa că... spune-mi, cînd ne vedem ?

Şi s-a roşit din nou, căci era destul de copil. Ştia însă perfect de bine, aşa cum ştiam şi eu, că de-aici încolo nu ne vom mai vedea decît din întîmplare. La universitate sau, poate, în timpul vacanţei.

Aerul de afară era fierbinte. Dogorea. Am rămas în stradă, în atît de larga stradă Muntaner ce cobora în pantă, fără să ştiu ce trebuie să fac. Deasupră-mi, cerul, de un albastru-negru greoi, ameninţător parcă, fără nici un nor. Era însă ceva apăsător în minunăţia aceea clasică a culorii lui, desfăşurată peste liniştea străzii. Ceva care mă făcea să mă simt mică şi copleşită de puterea cosmosului, ca un erou de tragedie greacă.

Părea că mă înăbuşe atîta lumină, atîta sete dogorîtoare de asfalt şi de piatră. Mergeam ca şi cînd aş fi străbătut propriul drum al vieţii mele, pustii. Privind umbra oamenilor care fugea fără s-o pot prinde. Intrînd, cu fiecare clipă, în imperiul singurătăţii.

Au început să treacă maşini. Am urcat într-un tramvai ticsit de lume. Marea şosea Diagonal defila prin faţa ochilor mei, cu promenada ei, cu palmierii şi băncile ei. Pe una din aceste bănci m-am trezit şezînd, în cele din urmă, într-o atitudine stupidă. Rănită şi îndurerată, ca şi cînd aş fi făcut în ziua aceea un efort deosebit.

Mi se părea că nu are nici un rost să alergi, dacă, de fiecare dată, trebuie să mergi pe acelaşi drum, închis şi pustiu, al personalităţii noastre. Unii oameni se nasc pentru a trăi, alţii pentru a munci, iar alţii doar pentru a privi viaţa. Eu nu aveam decît minusculul şi inutilul rol de spectator.

De care nu puteam scăpa. Înfiorătoarea durere a fost unicul lucru adevărat în clipa aceea.

Lumea a început să se legene în spatele unei pînze de ceaţă murdară, străpunsă de razele soarelui neputincios. Faţa mea, însetată, primea cu plăcere plînsul acesta. Am plîns într-adevăr, iar degetele mele încercau, mînioase, să oprească plînsul acela. Am stat mult timp pe bancă şi am plîns acolo, în intimitatea oferită de indiferenţa străzii, părîndu-mi-se că, în felul acesta, sufletul meu rămînea curat.

În realitate, copilărosul meu necaz n-avea nevoie de atîta pompă. Parcursesem rapid o pagină din viaţa mea, de care nu merită să-ţi mai aminteşti altă dată. Alături de mine, dureri adevărate, dureri mari, mă lăsaseră indiferentă, aproape zîmbind.

M-am întors acasă, în strada Aribau, exact la celălalt capăt al oraşului. Stătusem atît de mult numai cu gîndurile mele, încît era gata să se întunece. Sufletul străzii se risipea parcă sub lumina amurgului, incendiindu-şi vitrinele ca pe un şir de ochi, galbeni sau albi, care priveau din orbitele lor întunecate... Mii de miresme, tristeţi şi poveşti pluteau peste caldarîm, urcau în balcoane sau apăreau în faţa porţilor şi pe strada Aribau. Un val mişcător de umeri şi braţe coborau de pe eleganta şi solida Diagonală împotriva celui ce înainta, de sus, din Piaţa Universităţii. Amestec de viaţă, de calităţi, de gusturi, asta era strada Aribau. Iar eu : o părticică în plus, mică şi pierdută în ea.

17 — 363

Mă întorceam acasă la mine, de unde nici o invitaţie la o fermecătoare vacanţă n-avea să mă salveze. Mă întorceam de la primul meu bal, unde nu dansasem de loc. Mergeam fără chef, numai cu dorinţa de a mă culca. În faţa ochilor mei, puţin trişti, s-a aprins felinarul de deasupra porţii, familiar, ca o fiinţă iubită, cu trăsături bine cunoscute, legănat pe braţul său negru de fier ruginit.

În clipa aceea am văzut-o, înspăimîntată, pe mama Enei ieşind de la noi. M-a văzut şi ea şi a venit spre mine. Ca întotdeauna, vraja glasului şi simplitatea eleganţei acestei femei mi-a pătruns în suflet. Cuvintele ei au năvălit în mine reînviind o lume de amintiri.

— Ce noroc pe mine, Andrea, să te-ntîlnesc ! mi-a spus ea. Te-am aşteptat mult timp în camera ta... Ai cîteva clipe libere pentru mine ? Îmi dai voie să te invit să luăm o îngheţată, undeva, amîndouă ?

PARTEA A TREIA

XIX

La cafenea, faţă în faţă, înainte de a lua loc la masă, mai eram încă fiinţa îndurerată şi amărîtă căreia i se spulberase un vis. Curînd, însă, a început să mă pătrundă dorinţa de a o asculta, dintr-un moment într-altul, pe mama Enei, vorbindu-mi. Mi-am uitat de mine şi, în cele din urmă, mi-am recîştigat liniştea.

— Ce se întîmplă cu dumneata, Andrea ?

Acel dumneata, pe buzele ei, devenea mîngîietor şi familiar. Îmi venea să plîng şi mi-am muşcat buzele. Ea se uita în altă parte. Cînd am reuşit să-i surprind privirea, sub borul pălăriei, am văzut că era întunecată. O sclipire umedă, ca la un bolnav de friguri... Mă liniştisem, iar ea începea să-mi surîdă cu un aer de teamă.

— Nimic. Ce să mi se-ntîmple ?...

— Se poate, Andrea... de cîteva zile descopăr nişte umbre ciudate în toate privirile ! Nu ţi s-a întîmplat niciodată să atribui starea în care te găseşti lumii din jurul tău ?

Mi se părea că, surîzînd, se străduia să mă facă să surîd şi eu. Îmi spunea toatea astea cu un ton oarecum uşuratic.

— Dar cum se face că n-ai mai trecut pe la la noi în ultima vreme ? Te-ai certat cu Ena ?
— Nu, am coborît eu ochii. Mai degrabă cred că ea e cea care s-a supărat pe mine. E şi firesc...
— De ce ? Ea te iubeşte foarte mult. Da, da, nu fă mina aceasta sceptică. Dumneata eşti singura prietenă a fetei mele. Tocmai de aceea am venit să-ţi vorbesc...
Se juca, neatentă, cu mănuşile, netezindu-le. Avea mîini foarte fine. Vîrfurile degetelor se retrăgeau, brusc, la cel mai mic contact cu ceva aspru. Şi-a umezit buzele.
— Mi-e foarte greu să vorbesc despre Ena. Nu am făcut-o niciodată cu nimeni ; o iubesc mult... Se poate spune că o ador, Andrea.
— Şi eu o iubesc mult de tot pe Ena.
— Da, da, ştiu foarte bine... dar cum ai putea oare să mă înţelegi ? Pentru mine, Ena se deosebeşte de toţi ceilalţi copii ai mei ; e mai presus de tot ceea ce înseamnă viaţă pentru mine. Dragostea ce i-o port e fără margini.
O înţelegeam. Mai mult din ton decît din cuvinte. Mai mult după căldura vocii decît după ceea ce-mi spunea. Şi mi-era puţin frică... Întotdeauna m-am gîndit că femeia aceasta arde. Întotdeauna. Cînd am auzit-o cîntînd, în acea primă zi în care am fost la ei acasă. Şi după aceea, cînd m-a privit în aşa fel, încît am încercat un sentiment de nelinişte.
— Ştiu că, în ultima vreme, Ena suferă mult. Înţelegi ce înseamnă asta pentru mine ? Pînă acum viaţa ei a fost fără de griji. Perfectă. Mi se părea că la fiecare pas al ei se află succesul.

Rîsul ei îmi dădea senzaţia însăşi a vieţii... A fost întotdeauna atît de sănătoasă şi atît de lipsită de complicaţii... Şi, întotdeauna, foarte fericită. Cînd s-a îndrăgostit de acest băiat, de Jaime...
(În faţa uimirii mele a surîs cu o anume tristeţe, schimbîndu-şi, în acelaşi timp, expresia feţei.)
— Cînd s-a îndrăgostit de Jaime, totul părea un vis minunat. Visul de a fi putut întîlni un om capabil s-o înţeleagă, exact în momentul în care, ieşind din adolescenţă, avea nevoie de înţelegere. Pentru mine, totul era ca o împlinire firească a legilor naturii...
Nu vroiam s-o privesc. Era agitată. M-am gîndit : „Ce-o fi vrînd să afle de la mine doamna asta ?“ Eram hotărîtă ca, în nici un caz, să nu trădez nici un secret de-al Enei, dintre multele pe care mama ei părea că le ştie. M-am decis să o las să vorbească fără să scot o vorbă.
— Vezi foarte bine, Andrea, că nu-ţi cer să-mi spui nimic din ceea ce fata mea doreşte să-mi ascundă. Nu-i nevoie să-mi destăinuieşti secretele ei. Mai mult, te-aş ruga să nu-i spui niciodată ceea ce ştiu eu despre ea. O cunosc bine şi ştiu cît de aspră poate să fie în astfel de împrejurări. Nu m-ar ierta niciodată. La urma urmei, într-o zi, o să-mi spună ea singură poveştile astea. Eu, de fiecare dată cînd se întîmplă ceva cu Ena, trăiesc cu speranţa în ziua cînd mi se va mărturisi... Eu nu mă înşel niciodată. Ziua asta va sosi cîndva. Aşa că, cerîndu-ţi discreţie, îţi cer să mă asculţi... Ştiu că Ena vine de multe ori la dumneata acasă, şi ştiu că nu vine să te vadă pe dumneata... Şi

ştiu că iese în oraş cu o rudă de-a dumitale, pe care o cheamă Román. Şi că de atunci prietenia ei cu Jaime s-a cam răcit sau poate că s-a terminat de tot. Însăşi Ena pare să se fi schimbat complet... Spune-mi, ce părere ai dumneata despre acest unchi ?

Am dat din umeri.

— M-am gîndit şi eu la povestea asta... Partea cea mai proastă e că Román e destul de atrăgător în felul lui, deşi nu-i un om cumsecade. Dacă dumneavoastră nu-l cunoaşteţi, e imposibil să vă pot spune eu...

— Pe Román ? Surîsul doamnei era atît de expresiv, încît o făcea aproape frumoasă. Îl cunosc pe Román. Sînt mulţi ani de cînd îl cunosc... Vezi dumneata, am fost colegi la Conservator. N-avea mai mult de şaptesprezece ani, cînd l-am cunoscut. Şi se îngîmfa încă de pe atunci, crezînd că toată lumea o să fie a lui... Părea extraordinar de talentat, cu toate că progresa destul de puţin, din cauza leneviei. Profesorii îşi puneau speranţe mari în el. Mai tîrziu însă s-a dat la fund. Răul a triumfat asupra binelui... Cînd l-am revăzut, acum cîteva zile, mi s-a părut un om sfîrşit. N-a mai rămas din el decît teatralitatea, gestul lui de mag oriental, care vrea să descopere un mister. N-a renunţat nici la capcanele lui amoroase, nici la virtuozitatea muzicii pe care o scrie... Dar eu nu vreau ca fata mea să aibă de-a face cu un astfel de om... Nu vreau ca Ena să plîngă sau să fie nefericită. Pentru că...

Îi tremurau buzele. Era conştientă de tot ceea ce îmi spunea, şi culoarea ochilor i se schimba, mereu, încercînd să se stăpînească. Uneori îi închidea, lăsînd ca tumultul vorbelor sale să se consume, nevăzut, ca un fluviu care rupe digurile şi duce cu el totul...

— Doamne, Dumnezeule !... Da, îl ştiu foarte bine pe Román. L-am iubit mult timp, fata mea, ca să nu-l pot cunoaşte. Ce mi-ai putea spune dumneata despre ceea ce eu nu ştiu ? Despre farmecul, despre magnetismul lui ? Ce mi-ai putea spune dumneata despre tot ceea ce am suferit eu, datorită acestei forţe, care pare imposibil de stăpînit, a primei iubiri ? Defectele lui le cunosc atît de bine încît, acum, cînd e înfrînt şi amărît pentru toată viaţa, dacă e aşa cum o presupun, numai gîndul că fata mea ar putea fi atrasă de ele, aşa cum eu însămi am fost, e pentru mine o neînchipuită grozăvie. După atîţia ani de zile, nu mă aşteptam la o capcană a sorţii atît de crudă... Ştii dumneata ce înseamnă să ai şaisprezece, şaptesprezece sau optsprezece ani şi să fii obsedată numai de succesiunea gesturilor, de stările de suflet, de mişcările acelea care, la un loc, formează acest ceva care, uneori, ajunge să pară ireal, şi care, întotdeauna, înseamnă un bărbat ?... Nu ştii ce nelinişte ! Ce poţi să ştii dumneata, cu ochii aceştia, atît de limpezi, cu care mă priveşti ? Nu ştii nimic. Nici despre această stare de a dori să stăpîneşti ceea ce prisoseşte, nici despre imposibila pudoare a sentimentelor. Să plîng, în singurătate, era singurul lucru ce mi se îngăduia în adolescenţă. Restul era săvîrşit, simţeam asta, sub cea mai strictă observaţie... Să vezi un bărbat, chiar dacă ar fi fost de departe, aşa cum îl pîn-

deam eu pe Román pe atunci, dintr-un colț al străzii Aribau, sub ploaie, dimineața, cu ochii ațintiți la poarta pe unde trebuia să apară cu servieta lui de student sub braț, înghiontindu-și aproape întotdeauna fratele din spate, într-un joc de copilandri, ca doi cățeluși care abia fac ochi ? Nu, eu niciodată nu l-am putut aștepta acolo singură. Trebuia să fie mereu lîngă mine servitoarea, zeflemitoare și plictisită de acele albe așteptări, care îi spulberau toate închipuirile despre ceea ce înseamnă dragoste... Respect extraordinar de mult libertatea Enei, numai cînd mi-amintesc de mustățile negre și de ochii iscoditori ai acelei femei care mă păzea. Căscaturile ei, sub umbrelă, în diminețile de iarnă... Într-o zi, am reușit să-l conving pe tata să-mi îngăduie să organizăm în casă un concert de pian și vioară, pe care urma să-l dau eu și Román, interpretînd compozițiile lui. A fost un succes răsunător. Toți cei prezenți erau ca electrizați... Nu, nu, Andrea ; cu cît trăiesc mai mult, cu atît mi se pare imposibil c-o să mai pot simți vreodată o emoție asemănătoare cu cea de atunci, din primele clipe. Emoția care mă distrugea atunci cînd Román îmi surîdea cu ochii lui aproape umezi. Puțin după aceea, în grădină, Román își dădea seama de acea adorare pe care o aveam față de el și-și bătea joc ! Se purta cu mine cu curiozitatea aceea cinică pe care o are pisica atunci cînd se joacă, indiferentă, cu șoarecele pe care abia l-a vînat. Atunci mi-a cerut să-mi tai coada.

— Nu te simți în stare s-o tai pentru mine ? m-a întrebat el scăpărîndu-mă cu privirea.

Nici măcar nu visasem o fericire mai mare decît aceea ca el să-mi ceară ceva. Gestul sacrificiului era atît de măreț, încît mă înspăimînta. Cînd aveam șaisprezece ani, părul era singura mea frumusețe. Îl purtam într-o singură coadă, destul de groasă, care îmi ajungea pînă la mijloc. Era mîndria mea. Román o privea de cîteva zile cu un surîs neschimbat. O dată, privirea lui m-a făcut chiar să plîng. În cele din urmă n-am mai putut rezista și, după o noapte de nesomn, am închis ochii și am tăiat-o. Atît de greu era mănunchiul acela de păr, încît îmi tremura în mîini și-am întîrziat mult pînă să mă decid. Instinctiv, simțeam că mă înăbuș, ca și cum un nemilos călău ar fi încercat să-mi reteze gîtul. A doua zi, privindu-mă în oglindă, am izbucnit în plîns. Cît de stupidă-i, uneori, tinerețea !... În același timp, o umilă mîndrie punea stăpînire pe mine... Știam că nimeni n-ar fi fost în stare să facă ceea ce făcusem eu. Nimeni nu-l iubea pe Román ca mine... I-am trimis părul, încercînd aceeași dorință, puțin febrilă, cu a unei eroine dintr-o poveste romantică. N-am primit însă nici un rînd de la el. În familie, purtarea mea a produs o consternare generală, ca și cînd o adevărată nefericire ar fi căzut peste noi toți. Drept pedeapsă, o lună de zile n-am avut voie să ies în oraș... Și totuși, îmi era foarte ușor să îndur orice pedeapsă. Închideam ochii și vedeam, în mîinile lui Román, funia aceea de aur, care era o parte din mine. În felul acesta mă simțeam recompensată... În sfîrșit, am reușit să-l revăd. M-a privit cu curiozitate și mi-a spus :

— Cel mai bun lucru din tine se află în casa mea. Ţi-am furat farmecul. Şi, după aceea, a încheiat grăbit: De ce-ai făcut tîmpenia asta, fato? De ce te ţii după mine ca un cîine?

Acum, cînd mă gîndesc după atîta timp la toate astea, mă întreb şi eu cum de am reuşit să mă pot umili într-atîta, cum de ne putem îmbolnăvi în felul acesta şi cum de în simţurile oamenilor încape o atît de mare plăcere în durere... Pentru că eu eram bolnavă. Am avut, mult timp, febră. Uneori, nu mă puteam ridica din pat; aşa era otrava, obsesia care mă umplea... Şi dumneata mă întrebi dacă-l cunosc pe Román? L-am răsfoit ca pe o carte, Andrea, pe toate paginile, în toate cutele sufletului său, în tot timpul acelor nesfîrşite zile de singurătate... Tata era alarmat. A început să mă bănuiască. Servitoarea i-a vorbit de „maniile" mele, şi durerea aceasta de a fi descoperită îmi rănea cele mai tainice gînduri. E ca şi cînd ai trage pielea de pe cineva pentru a-i vedea arterele roşii, pîlpîind între ţesuturi... Un an de zile m-au ţinut la ţară. Tata i-a dat bani lui Román cu condiţia ca, la întoarcerea mea, să nu mai fie în oraş. Şi a avut cinismul şi neruşinarea de a accepta şi de a semna chiar o chitanţă din care rezulta acest lucru.

Mi-amintesc foarte bine de întoarcerea mea la Barcelona. De lunga oboseală din tren — dumneata nu poţi să-ţi închipui cîte rochii, cîte pălării, cîte perechi de mănuşi şi voaluri trebuia să ai, pe atunci, pentru o simplă călătorie de patru ore. Îmi amintesc de automobilul uriaş al tatălui meu care ne aştepta la gară şi ale cărui scaune

săltau încontinuu de la locul lor şi ne loveam între noi, învăluiţi în pledurile păroase, care ne obligau să asudăm. Şi ne asurzea zgomotul înfiorător al motorului. Trecuse un an întreg, fără să aud numele lui Román, şi-atunci fiecare copac, fiecare picătură de lumină — din această barocă şi de neconfundat lumină a Barcelonei — îmi amintea de el, îmi aducea mireasma lui, şi-mi dilatam nările, presimţindu-l...

Tata m-a îmbrăţişat, mişcat — căci şi eu, ca şi Ena, am fost singura fată între mulţi băieţi. Cînd s-a ivit prilejul, i-am spus că doream să-mi continui lecţiile de pian şi de canto. Cred că a fost, chiar, primul lucru pe care i l-am spus.

— Bine, dar nu ţi-e de loc ruşine să alergi tot timpul după tinerelul acela?

I se luminaseră ochii de ură. Tu nu-l cunoşti pe tata. Are cei mai vicleni şi cei mai dulci ochi din cîţi cunosc.

— Crezi că nu se mai găseşte nici un alt bărbat pentru tine? Trebuie să fii tocmai tu, fata mea, cea care să alergi după un vînător de zestre?

Cuvintele acestea au rănit tot ceea ce mai era în mine din mîndria mea de îndrăgostită, toată fiinţa dragostei mele. L-am apărat pe Román, am vorbit de genialitatea lui, de splendida lui generozitate. Tata m-a ascultat tăcut, iar la sfîrşit mi-a pus în mîini chitanţa aceea.

— Poţi s-o citeşti singură. Nu vreau să fiu de faţă.

Niciodată, după aceea, nu s-a mai vorbit de Román în casa noastră. Sînt curioase reacţiile

sufletului nostru. Sînt sigură că, nemărturisit, aş fi putut să îndur o nouă ofensă. Dar cu ochii familiei mele aţintiţi asupra mea, mi s-a părut imposibil să continui a-mi dovedi iubirea pentru acest om. Mă simţeam fără suflet. M-am căsătorit cu primul pretendent, după gustul tatălui meu, cu Luis... Azi dumneata, Andrea, ştii foarte bine c-am uitat toată povestea asta şi că sînt fericită.

Mi-era ruşine s-o ascult. Tocmai mie, cea care, în fiecare zi, auzeam cele mai urîte vorbe din limba noastră, tocmai mie, cea care ascultam, fără să mă înspăimînt, discuţiile Gloriei, presărate cu cea mai sălbatică meschinărie, îmi era ruşine şi nu puteam să suport această mărturisire a mamei Enei. Mă simţeam rău. Eram aspră şi intransigentă, ca tinereţea însăşi. Tot ceea ce însemna înfrîngere şi prăbuşire îmi producea oroare. Dar ceea ce-mi povestise femeia aceasta cu voce tare părea că mă îmbolnăveşte.

Privind-o, mi-am dat seama că avea ochii plini de lacrimi.

— Dar cum crezi c-am să pot să-i explic Enei toate astea, Andrea ? Cum pot să-i povestesc unei fiinţe atît de iubite, ceea ce aş putea spune numai la spovedanie, îndurerată ? Cum pot să-i spun ei ceea ce abia am reuşit să-ţi spun ţie ?... Ena mă cunoaşte numai ca pe un simbol al purităţii şi cinstei... Ştiu că nu ar suporta ca această imagine, pe care o iubeşte mai presus de orice, să-i fie aruncată într-un noroi de pasiuni şi dezechilibru. M-ar iubi mai puţin şi, pentru mine, fiecare picătură din dragostea pe care mi-o poartă e vitală. Ea e cea care m-a făcut să fiu aşa cum sînt.

Crezi dumneata că eu aş putea să-i distrug propria-i operă ?... Între noi amîndouă a existat o muncă delicată, tăcută şi temeinică.

Privirile i se întunecau ; i se micşorau pupilele ca la pisici. Faţa ei avea ceva vegetal, delicat : îmbătrînea, umplîndu-se de nevăzute creţuri într-o singură clipă, sau se desfăşura ca o floare... Nu puteam înţelege cum de reuşeam să mă gîndesc la faptul că ar putea fi urîtă.

— Ascultă, Andrea. Cînd s-a născut Ena, n-am iubit-o. Era primul copil şi nu mi-l dorisem. Primii ani din căsnicia noastră au fost dificili. E foarte ciudat cît de străine pot să fie două fiinţe care trăiesc împreună şi care nu se-nţeleg. Luis, spre fericirea lui, era atît de ocupat întreaga zi, încît nu avea timp să se gîndească la inexistenta noastră intimitate. Pe deasupra, în faţa unei femei care abia scotea o vorbă, părea cam nehotărît. Mi-amintesc de privirile lui care alunecau, de pe ceas, la pantofii mei sau la covor, în orele acelea fără de sfîrşit cînd el fuma, iar eu încercam să citesc. Era o distanţă atît de mare între noi doi, încît eram sigură că, încet, încet, cu anii, totul avea să se adîncească şi mai mult. Uneori îl vedeam ridicîndu-se nervos, ducîndu-se la fereastră. În cele din urmă, sfîrşea prin a-mi propune un întreg plan de distracţie. Îi plăcea să fiu foarte bine îmbrăcată, iar în casă totul să fie confortabil şi luxos... Şi o dată ce reuşise toate acestea, nu ştia, săracul de el, ce lipseşte totuşi din viaţa noastră.

Dacă uneori îmi lua mîna, surîzîndu-mi greoi, părea să se înspăimînte de acea pasivitate rece a degetelor mele subţiri, pierdute în palma lui.

Ridica ochii și toată fața lui părea posedată de o neliniște copilărească. În clipele acelea îmi venea să rîd. Era ca o răzbunare pentru toate înfrîngerile mele de pînă aci. Mă simțeam puternică. Uneori, înțelegeam plăcerea de a fi făcut să vibreze sufletul lui Román, umilindu-mă. El mă întreba :

— Ți-e dor, cumva, de Spania ?

Dădeam din umeri și spuneam că nu. Și orele curgeau grăbite peste noi, tăind țesătura unei vieți complet cenușie... Nu, Andrea, eu nu doream pe atunci nici un copil de la bărbatul meu, și totuși, a venit. Și fiecare durere fizică pe care o simțeam mi se părea o nouă brutalitate a vieții, adăugată la multele pe care fusesem nevoită să le îndur. Cînd mi-au spus că era o fetiță, la scîrba mea s-a adăugat o tristețe ciudată. Nici nu voiam s-o văd. M-am întins în pat și m-am întors cu fața la perete... Mi-amintesc că era toamnă și că de după fereastră apărea o foarte tristă dimineață întunecată. Peste geam, se clătinau, aproape scîrțîind, crengile ruginite și seci ale unui copac uriaș. Noua-născută, aproape de urechile mele, a început să țipe. Încercam remușcarea de a fi făcut să se nască din mine acest strigăt, de a fi condamnat creatura aceasta să suporte moștenirea mea. Și-am început să plîng, sfîrșită de tristețe, gîndindu-mă că, din vina mea, această arătare care geme ar putea să fie odată femeie. Și astfel, mișcată de un impuls de compasiune — la fel de rușinos ca și cel pe care îl încerci punînd o pomană în mîinile oricărei ființe nefericite de care ne lovim pe stradă — am strîns bucățica aceea de carne din carnea mea, am apropiat-o de trupul meu și am

lăsat-o să se hrănească, să rupă din mine și în felul acesta să mă devoreze, să mă înfrîngă, pentru prima dată, fizic...

Din clipa aceea, Ena a fost cea mai puternică ; m-a robit, m-a supus ei. M-a făcut să mă minunez de vitalitatea ei, de forța ei, de frumusețea ei. Pe măsură ce creștea, o contemplam cu aceeași spaimă de a fi văzut crescînd într-un alt trup decît într-al meu toate dorințele mele nerealizate. Visasem sănătate, bucurie, succes personal, și toate îmi fuseseră refuzate. Le-am văzut însă înflorind în Ena încă de pe cînd era o fetiță. Dumneata știi, Andrea, că fata mea este asemeni unei iradieri de putere și viață... Am înțeles, umilă, sensul existenței mele văzînd în ea toată mîndria mea, toate forțele și dorințele mele cele mai bune de perfecțiune, realizîndu-se, magic, în ființa ei. Am reușit să-l privesc pe Luis cu alți ochi, apreciind în el calitățile lui pentru că le-am văzut, mai înainte, reflectate în fata mea. Ea a fost cea care mi-a descoperit țesătura fină a vieții, miile de plăceri și de renunțări ale iubirii, care nu sînt numai pasiune și egoism orb, între un corp și un suflet de bărbat și un corp și un suflet de femeie, căci există, în plus, sentimente de înțelegere, de prietenie, de duioșie. Ena a fost cea care m-a făcut să-l iubesc pe tatăl ei, cea care m-a făcut să-mi doresc și alți copii, și — pentru că ea își cerea o mamă pe potriva perfecțiunii calităților ei omenești — ea e cea care m-a făcut să renunț, conștientă, la morbiditatea bolilor mele, la tainicele mele egoisme... Și să mă uit și spre ceilalți, să găsesc în felul acesta

orizonturi necunoscute, căci înainte de a fi creat-o, aproape cu de-a sila, din propriul meu sînge, din oasele mele, din propria mea amărăciune, eram o femeie dezechilibrată şi meschină, nemulţumită şi egoistă... O femeie care prefera să moară înainte ca Ena să fi putut bănui ceva...

Am rămas tăcute.

Ajungînd aici, nu mai rămînea nimic de spus, căci era uşor pentru mine să înţeleg acest glas al sîngelui, al durerii şi al creaţiei, care începe cu însăşi substanţa fizică a celei care devine, şi este, femeie. Era uşor să înţeleg, cunoscînd propriul meu trup pregătit — ca şi cum ar fi fost plin cu sămînţă — pentru această muncă de perpetuare a vieţii. Cu toate că totul în mine, pe atunci, nu era decît acid şi nedesăvîrşit ca însăşi nădejdea. O înţelegeam, totuşi.

Şi cînd a tăcut, gîndurile mele se armonizau, în întregime, cu ale ei.

M-am înspăimîntat, mi-am dat seama că în jurul meu lumea începea să strige (ca un val, care, oprit — negru — un moment, se loveşte de zid şi se risipeşte în spumă). Toate luminile cafenelei şi ale străzii s-au topit în acelaşi timp, în ochii mei, cînd ea a reînceput să-mi vorbească.

— Din cauza asta doresc ca dumneata să mă ajuţi... Numai dumneata sau Román ar putea să mă ajute, dar el n-a vrut. Aş fi dorit ca, fără să fi cunoscut această ruină ce face parte din mine şi pe care dumneata o ştii, Ena să se fi ruşinat de Román... Ea, fata mea, nu e o fiinţă bolnăvicioasă, cum am fost eu. Nu s-ar putea lăsa niciodată tîrîtă de aceleaşi febre, în care m-am

consumat eu... N-am să-ţi cer nimic concret. Aş dori doar ca atunci cînd ei sînt sus, în camera lui, şi ascultă muzică, cineva să rupă penumbra şi vraja aceea falsă prin simpla aprindere a luminii. Aş dori ca cineva, care să nu fie eu, să-i vorbească Enei despre Román, dacă e nevoie mințind chiar... Spune-i că te-a bătut, încearcă să subliniezi sadismul, cruzimea, şiretlicurile lui... Ştiu că îţi cer prea mult... Acum sînt însă eu cea care te întreb : cunoşti dumneata pe unchiul dumitale în felul acesta ?

— Da.

— Bine... Atunci ai să vrei să mă ajuţi ? Mai ales, să n-o laşi, cum ai lăsat-o în ultima vreme, pe Ena singură... Dacă ea crede în cineva, atunci crede în dumneata. Te apreciază mai mult decît am reuşit să-mi dau seama. Sînt sigură.

— În ceea ce depinde de mine, puteţi fi sigură că voi încerca să vă ajut. Dar nu cred că am să-i fiu de mare folos.

(Sufletul meu scrîşnea pe dinăuntru ca o hîrtie sfîşiată. Ca atunci cînd Ena, într-o zi, a strîns, în faţa mea, mîna lui Román.)

Mă durea capul. Atît de rău, încît mi se părea că pot să-mi pipăi durerea.

— Dacă aş putea s-o fac să vină cu mine... Ţi se pare caraghios că eu nu pot să-mi impun autoritatea într-o situaţie ca aceasta, legată de plecarea noastră în vacanţă. Dar soţul meu nu poate lăsa, tocmai acum, afacerile baltă, iar Ena se apără, făcîndu-şi scut din dorinţa ei de a nu-l părăsi... Şi reuşeşte să-l facă pe Luis să se înfurie de insistenţa mea şi, între glumă şi adevăr,

să mă acuze de acapararea fiicei mele, pe care o îndrăgim amîndoi. Îmi spune să plec cu băieţii şi să i-o las lui pe Ena. E entuziasmat pentru că ea, care în mod obişnuit e foarte reţinută în actele ei de afecţiune, îi arată acum o duioşie extraordinară. Şi nopţi în şir nu pot să dorm din cauza asta...

(Mi-o închipuiam cu ochii deschişi, lîngă somnul liniştit al soţului ei. Cu dureri în oase din cauza poziţiei forţate ; din teama de a nu-l trezi... Atentă la scîrţîitul patului, la durerea pleoapelor neadormite ; la propria-i nelinişte interioară.)

— Pe de altă parte, Andrea, am încercat să-i povestesc anecdote ridicole sau meschinării de-ale lui Román, anecdote de care amintirile mele sînt pline... Totuşi, pe acest drum nu am curaj să merg prea departe. Dacă Ena se uită la mine, simt că roşesc, ca şi cînd eu aş fi vinovată. Că mă împroşc singură cu noroi, în ochii fetei mele... Tatăl meu mi-a promis că, din septembrie, Luis va trebui să ia în primire sucursala din Madrid... Dar pînă atunci se pot întîmpla multe lucruri...

S-a ridicat, gata să plece. Nu era descumpănită pentru că vorbise cu mine. Înainte de a-şi pune mănuşile, şi-a trecut, încă o dată, cu un gest maşinal, mîna peste frunte. O mînă atît de fină, încît am încercat dorinţa de a mi-o apropia de ochi, pentru a mă minuna de netezimea ei, aşa cum, uneori, îmi place să privesc pe dedesubtul frunzelor...

O clipă mai tîrziu, am văzut-o cum se îndepărta, mică şi slabă, dispărînd printre lume, lăsîndu-mă cu senzaţia aceea de apăsare, de stupoare.

După aceea, în camera mea, noaptea s-a umplut de nelinişti. Mă gîndeam la vorbele ei : „L-am rugat pe Román să mă ajute şi n-a vrut..." Aşadar, doamna îl văzuse, singură, pe omul acela şi eu nu ştiam de ce Román mi s-a părut un biet nenorocit, pe care ea îl urmărise cu gîndurile ei, ani de zile. Văzuse, în sfîrşit, mica încăpere, micul teatru în care se închisese Román, cu viaţa lui. Şi ochii ei trişti îmi destăinuiseră faptul că această încăpere ar fi putut s-o înfrîngă pe fata ei.

În zori, un cortegiu de nori întunecaţi, cu degete prelungi, au început să plutească pe cer. Şi în cele din urmă au şters luna.

XX

A venit dimineaţa şi mi s-a părut că o simt — deşi mai aveam pleoapele căzute — ca pe o Auroră într-un cer uriaş, ale cărui roţi se rostogolesc peste craniul meu. Mă asurzea zgomotul — scrîşnit de oase, trosnet de lemn şi fier pe asfalt. Zgomotul tramvaiului. O rumoare confuză de frunze şi lumini amestecate. Un strigăt îndepărtat :

— Haine veeechi...

Uşile balconului s-au deschis şi s-au închis lîngă mine. Împinsă de un curent de aer a cedat pînă şi uşa camerei mele, puţin cîte puţin, şi a trebuit să mă trezesc. Totul era inundat de lu-

mină. Era, deci, foare tîrziu. Gloria apăruse în balconul sufrageriei pentru a-l chema pe cumpărătorul de vechituri care striga din stradă, iar Juan a apucat-o de braţ, închizînd, cu o lovitură zgomotoasă, ferestrele.

— Lasă-mă-n pace, omule !

— Ţi-am spus că nu mai vînd nimic ! Mă auzi ? Ceea ce se află în casa asta nu e numai al meu.

— Iar eu îţi spun că trebuie să mîncăm...

— Pentru asta cîştig destul.

— Ştii bine că nu, şi mai ştii foarte bine şi din ce cauză murim de foame.

— Nefericito, vrei să mă provoci ?

— Nu mi-e frică, băiete.

— Ah, nu ?

Juan a apucat-o de umeri, desperat.

— Nu !

Şi-am văzut-o pe Gloria căzînd, izbindu-se cu capul de uşa balconului.

Geamurile au tremurat surd. Am auzit-o ţipînd.

— O să te omor, blestemato !

— Laşule, nu mi-e frică.

Glasul Gloriei tremura, totuşi.

Juan a apucat ulciorul cu apă şi, în clipa cînd ea a dat să se ridice, a încercat să i-l spargă în cap. De data asta geamurile s-au spart de-a binelea, cu toate că ţinta nu fusese atinsă. Ulciorul s-a făcut ţăndări de perete. Cîteva cioburi din el l-au rănit la mînă pe copilul care stătea, în scaunul lui, şi privea totul cu ochii săi rotunzi şi serioşi.

— Copilul ! Priveşte ce i-ai făcut copilului tău, imbecilo ! Tîrfo !

— Eu ?

Juan s-a aplecat asupra copilului care, înspăimîntat, începuse să plîngă. A încercat să-l liniştească, vorbindu-i dulce, luîndu-l în braţe. Şi s-a dus să-l spele.

Gloria plîngea şi ea. A intrat la mine.

— Ai văzut bestia, Andrea ? Ce bestie !

Eu mai stăteam încă în pat. S-a aşezat şi ea lîngă mine, pipăindu-şi ceafa.

— Îţi dai seama că nu mai pot trăi aici ? Nu mai pot... O să mă ucidă şi eu nu vreau să mor. Viaţa e frumoasă, mititico. Tu ai fost de faţă... Nu-i aşa că tu ai fost de faţă, Andrea ? Cînd el însuşi a înţeles că eu eram singura care făceam cîte ceva ca să nu murim de foame, în noaptea aceea, cînd m-a găsit jucînd cărţi... Nu mi-a dat dreptate în faţa ta ? Nu m-a sărutat el, printre lacrimi ? Spune, nu m-a sărutat ?

Şi-a frecat ochii, încercînd să surîdă.

— Oricum, în seara aceea a fost ceva comic, mititico... Puţin comic. Tu ştii... Eu îi spuneam lui Juan că îi vindeam tablourile unor oameni care se ocupă cu obiecte de artă. În realitate le vindeam cumpărătorilor de vechituri pe cinci sau şase duros, şi cu asta puteam să joc, noaptea următoare, în casa surorii mele... Aici vin prietenii şi prietenele ei de petrecere, aproape în fiecare noapte. Iar surorii mele îi face plăcere pentru că-i consumă băutură şi-n felul acesta ea cîştigă bani buni. Uneori se stă pînă dimineaţa. Sînt oameni care ştiu să joace şi cărora le place să

facă pariuri. Eu cîştigam mai întotdeauna, mititico... Dacă se-ntîmplă să pierd, sora mea îmi împrumută suma de care am nevoie, iar eu, cînd cîştig din nou, îi restitui, dîndu-i şi o oarecare dobîndă... E singurul mod onorabil de a putea cîştiga ceva bani. Ţie îţi pot spune că, uneori, mi s-a întîmplat să aduc acasă cîte patruzeci şi chiar cincizeci de duros dintr-un singur joc. Şi-i foarte plăcut să joci, mititico... În noaptea aceea cîştigasem ; aveam în faţă treizeci de duros... Şi uneori, închipuie-ţi, lucrurile neprevăzute prind foarte bine. Sosirea lui Juan a fost cum nu se poate mai nimerită, căci jucam cu un individ cam necioplit şi, oarecum, trişasem... Cîteodată trebuie s-o faci şi pe asta. Era un individ saşiu. Un tip ciudat, care, dacă l-ai cunoaşte, ţi-ar face plăcere, Andrea. Partea proastă e că nu ştii încotro se uită şi nici ce-a observat şi ce nu... Un contrabandist care a avut ceva legături cu Román. Ştii doar că Román se ocupă cu afaceri dubioase ?

— Dar Juan ?

— Ah, da, desigur ! Era un moment emoţionant, mititico. Tăceam cu toţii şi Tonet tocmai spunea :

— Mi se pare că pe mine nimeni n-o să mă jupoaie de viu...

Eu, în mine, eram puţin înspăimîntată... Şi-n clipa aceea au început să se audă ciocănituri în uşa dinspre stradă. O prietenă de-a surorii mele. Carmeta — o fată foarte frumoasă, să nu crezi cumva că... — i-a spus :

— Tonet, mi se pare c-au venit după tine.

Iar Tonet, care se ştia cu musca pe căciulă, s-a ridicat ca un fulger. Soţul surorii mele... da, soţul surorii mele nu-i soţul ei, ştii ? dar e ca şi cînd i-ar fi ; i-a spus :

— Ieşi pe terasă şi treci la Martillet. Înainte de a deschide am să număr pînă la douăzeci. Cred că nu sînt mai mulţi de doi...

Tonet a apucat-o pe scară în sus. Uşa părea că are să se prăbuşească sub lovituri. Chiar sora mea, care-i mare diplomată, s-a dus să deschidă. Atunci l-am auzit pe Juan răcnind, iar cumnatu-meu, căruia nu-i plac poveştile sentimentale, s-a întunecat la faţă şi s-a dus să vadă despre ce-i vorba. Juan s-a luat la harţă cu el. Şi cu toate că e un om foarte voinic, cumnatu-meu, şi-i înalt cam de doi metri, ştii foarte bine că nebunii sînt foarte puternici. Juan era ca şi nebun. Nu l-a putut potoli ; cînd a trecut însă pe lîngă el şi a vrut să dea la o parte draperia, cumnatu-meu i-a dat un pumn în spate, făcîndu-l să cadă cu capul în jos, în camera unde eram noi. Mi s-a făcut milă, sărmanul (pentru că eu pe Juan îl iubesc, Andrea. M-am măritat cu el pentru că-l iubeam ca o desperată). M-am aplecat peste el şi l-am ajutat să se ridice, ţinîndu-l lîngă mine, iar după aceea i-am spus că mă aflam acolo ca să cîştig ceva bani pentru copil. Mi-a dat brînci şi s-a ridicat nu prea sigur pe el. Şi-atunci, sora mea, cu mîinile-n şold, i-a ţinut un discurs. I-a spus că ea însăşi mă pusese în legătură cu nişte bărbaţi care m-ar fi plătit bine, dar că eu i-am refuzat pentru că-l iubesc pe el, cu toate că din cauza lui îndur mizerie. Îi vorbea calm, stăpînă

pe ea, iar bietul de el privea în jur, dezorientat, cu umerii căzuţi. A văzut că banii se aflau pe masă şi că pe scaune stăteau Carmeta şi Teresa, împreună cu doi tineri drăguţi, logodnicii lor. Şi-a dat seama că e vorba de un lucru serios şi nici pe departe de-o petrecere... Sora mea i-a spus că în timp ce el vroia să mă ucidă, eu cîştigasem treizeci de duros. Cumnatu-meu sughiţa într-un colţ, cu mîinile pe burtă, iar Juan părea hotărît să se ducă la el şi s-o ia de la capăt, furios... Sora mea însă e o fiinţă care face cît şapte, mititico. Tu o cunoşti. I-a spus :

— Şi-acum, Joanet, să luăm cîte un pahar de rachiu împreună. Între timp Gloria o să-şi pună la punct socotelile şi o să poată pleca acasă să vadă de copil.

Abia atunci începeam să-mi dau seama ce se petrece cu mine. Cînd sora mea a dispărut cu el în camera de-alături, m-am gîndit că Juan venise numai pentru că tu sau, poate, bunica, îl chemaserăţi cu telefonul sau că, şi asta părea să fie mai sigur, murise copilul... Pentru că eu pot să mă gîndesc la multe, mititico. Nu crezi ? Eu gîndesc tare mult. A intrat frica-n mine şi nu mai eram în stare nici să-mi număr banii pe care-i cîştigasem la joc... Căci eu îmi iubesc mult copilul. Nu-i aşa că-i drăguţ ? Sărăcuţul !... Carmeta, care-i tot atît de bună, m-a ajutat să-mi fac socotelile. Şi n-a mai adus nimeni vorba că aş fi trişat... După aceea v-am găsit pe voi, pe tine cu Juan şi cu sora mea. Închipuieşte-ţi că eram atît de aiurită, încît nimic nu mi s-a părut ciudat. Nu mă mai gîndeam decît la un singur

lucru : „A murit copilul, a murit copilul"... Şi tu ai văzut foarte bine că atunci cînd i-am spus asta, Juan mă iubea cu adevărat... Pentru că bărbaţii, drăguţo, mă iubesc mult. Să nu crezi că şi-ar fi putut uita de mine atît de uşor... Juan şi cu mine ne-am iubit mult de tot...

A tăcut, şi eu am început să mă îmbrac. Gloria părea să se liniştească şi-şi freca mîinile. S-a uitat la mine.

— Ce picioare frumoase ai ! Atît de plăpînde. Parcă-s de sfîntă.

— Da, e drept ; Gloria mă făcea întotdeauna să sfîrşesc surîzînd ; în schimb, ale tale parcă-s de muză...

— Foarte frumoase, nu ?

— Da.

(Avea picioare albe şi mici ; cam infantile.)

Am auzit poarta dinspre stradă. Juan pleca. Şi a apărut bunicuţa, surîzînd.

— S-a dus cu copilul la plimbare... Tot băiatul meu e mai bun !...

— Hoţomanco, s-a adresat ea Gloriei, de ce te încontrezi cu el ? Vai, vai ! Nu ştii că bărbaţilor trebuie să le dai întotdeauna dreptate ?

Gloria a surîs şi a început s-o mîngîie. Apoi a început să-şi dea cu rimel. A trecut un alt cumpărător de haine vechi şi ea l-a strigat din balcon. Bunicuţa a dat din cap, neliniştită :

— Repede, repede, fata mea ! Să nu vină cumva Juan sau Román... Ascultă dacă nu vine Román ! Nici nu vreau să mă gîndesc la aşa ceva !

— Astea sînt lucrurile dumitale, mamă, nu ale copiilor. Nu-i aşa, Andrea ? O să las copilul să moară de foame ca să păstrez vechiturile astea ? Şi, la urma urmei, Román îi datorează bani lui Juan. Ştiu eu...

Bunica a plecat, pentru că — aşa cum spunea ea — nu vroia să-i fie complice. Era foarte slabă. De sub păru-i alb, urechile-i subţiri, aproape transparente, păreau nişte aripi.

Cît timp îmi făceam duşul şi, după aceea, îmi călcam rochia în bucătărie — sub privirile aspre ale Antoniei, care nu-mi îngăduia niciodată să-i calc împărăţia — am auzit-o pe Gloria vorbind în dialectul catalan, în şoaptă, cu acel cumpărător de vechituri. Mă gîndeam la ce-mi spusese Gloria, mai demult, în legătură cu Juan : „A fost ca un sfîrşit de film. Ca un final al tuturor tristeţilor. Începeam să fim fericiţi..." Asta se întîmplase de mult, pe cînd, salvat de toată ameţeala războiului, Juan se înapoiase la ea şi ea îi făcuse un copil, ca să devină, astfel, soţia lui... Acum însă, aproape că nu-şi mai aminteau de loc de povestea asta. Şi totuşi, nu de mult, în acea neliniştită noapte de care-mi amintise Gloria cu toată discuţia ei, i-am revăzut din nou îmbrăţişaţi strîns, ca şi cînd şi-ar fi simţit sîngele pulsînd prin artere, iubindu-se, ajutîndu-se unul pe altul, împărtăşindu-şi aceeaşi durere. Era ceva asemănător cu sfîrşitul tuturor duşmăniilor şi neînţelegerilor.

„Dacă în noaptea aceea, mă gîndeam eu, s-ar fi sfîrşit lumea sau dacă unul dintre ei ar fi murit, povestea lor ar fi rămas definitiv închisă

şi frumoasă ; ca un cerc." Şi asta se întîmplă să apară des în romane sau prin filme ; în viaţă însă... Îmi dădeam seama, pentru prima oară, că totul continuă să existe, că devine cenuşiu, veştejindu-se cu zile. Şi că nu există, nu poate să existe nimic care să termine povestea noastră pînă cînd nu vine moartea şi risipeşte trupul...

— Ce vezi acolo, Andrea ?... De ce te uiţi în oglindă cu ochii atît de măriţi ?

Pusă pe glume, în timp ce mă îmbrăcam, Gloria apăruse-n spatele meu. Şi-n urma ei, cu faţa radioasă, bunicuţa. Biata de ea se temea din ce în ce mai mult de vînzările pe care le tot făcea Gloria. Credea în mod sincer că neobosiţii cumpărători de vechituri ne făceau o mare favoare primindu-ne mobila bătrînă, iar inima-i bătea, înfricoşată, în timp ce Gloria discuta cu unul din ei. Se ruga, tremurînd, în faţa micului ei altar plin de pulbere ca Maica Domnului s-o scape cît mai repede pe nora ei de umilinţă. Cînd neînduplecatul negustor pleca, răsufla uşurată, ca un copil care iese din casa doctorului.

Am privit-o cu duioşie. Faţă de ea, mă încerca întotdeauna un vag sentiment de căinţă. Cîteodată, noaptea, cînd mă întorceam acasă, în vremea aceea de sărăcie, găseam pe măsuţa mea o farfurie cu puţină ciorbă de legume, destul de fără gust şi înăcrită de atîta stat, sau un codru de pîine, rămas aici ca şi cînd ar fi fost „uitat". Mîncam pe nerăsuflate, împinsă spre asta de o necesitate mai puternică decît mine, tot ceea ce sărmana de ea îmi dăduse mie, lipsindu-se pe ea. Şi mi-era scîrbă de purtarea mea. Iar a doua zi

îi dădeam tîrcoale bunicuţei, prosteşte. Bănuiam un surîs atît de dulce în ochii ei clari, privindu-mă, încît mă înduioşa pînă la lacrimi, ca şi cînd mi-ar fi sfîşiat sufletul. Şi, împinsă de sentimentele mele, o strîngeam în braţe, jucîndu-mă cu trupul ei uscăţiv şi rece, ca de ţîr, dinăuntrul căruia bătea o inimă înspăimîntător de vie...

Gloria s-a aplecat înaintea mea, pipăindu-mi bluza cu un fel de mulţumire de sine.

— Eşti destul de slăbuţă şi tu, Andrea...

Şi mai apoi, grăbită, pentru a nu fi auzită de bunica :

— Ena, prietena ta, o să vină în după-masa asta la Román, sus în cameră.

O furtună îmi bîntuia sufletul.

— De unde ştii ?

— Pentru că el i-a spus Antoniei să-i facă ordine în cameră şi să-i cumpere lichior... Eu nu sînt o toantă, mititico ; şi la urma urmelor prietena ta e amanta lui Román.

M-am roşit brusc, iar ea s-a înfricoşat şi s-a îndepărtat de mine. Bunica ne observa, neliniştită.

— Sînteţi nişte sălbatici, i-am spus eu, furioasă. Tu şi Juan sînteţi ca nişte animale. Crezi că între un bărbat şi o femeie nu pot fi şi altfel de legături ? Că nu există nimic altceva decît amorul ? Vai de tine, nefericito !

Violenţa sentimentelor mele, atît de neaşteptată, îmi producea o stare de agitaţie care m-a făcut să-mi dea lacrimile. În clipa aceea eram îngrijorată de soarta Enei. O iubeam şi nu vroiam să aud astfel de vorbe murdare despre viaţa ei.

Gloria a schiţat un surîs cu colţul buzelor, ironic, dar care m-a obligat să surîd, pentru că îmi dădeam seama că şi ea e gata să plîngă. Bunica, înspăimîntată şi amărîtă, mi s-a adresat mie :

— Andrea ! Nepoţica mea să vorbească astfel !?

Eu m-am adresat Gloriei :

— De ce te-ai apucat să bîrfeşti o fată care-i prietenă cu mine ?

— Pentru că-l cunosc foarte bine pe Román... Vrei să-ţi spun ceva ? După ce m-am măritat cu Juan, Román a încercat să mă facă amanta lui... Vezi ? Ce poţi să aştepţi de la unul ca el ?

— N-are a face. Eu o cunosc, în schimb, pe Ena... Ea aparţine unui anume fel de oameni de care tu, Gloria, nici n-ai idee... Ar putea s-o intereseze Román, dar numai ca prieten, nu ca...

(Mă uşuram spunînd toate astea cu voce tare, dar, în acelaşi timp, a început să-mi repugne discuţia cu Gloria despre prietena mea. Şi am tăcut.)

M-am întors cu spatele şi am plecat în oraş. În trecere, bunica m-a apucat de haină.

— Fata mea ! Fetiţa mea ! Doamne, ce-i cu nepoţica mea că niciodată nu se mînia. Doamne, Dumnezeule !...

Nu ştiu ce stare pusese stăpînire pe mine. Şi am trîntit uşa cu putere, asemenea lor. Exact ca ei...

Eram atît de nervoasă, încît şi după ce-am ieşit în stradă ochii îmi erau umezi. Cerul era acoperit cu nori, calzi şi ameninţători. Cuvintele celor de acasă, cîntec vechi, se ţineau după mine, dansînd în auzul meu : „Tu mănînci mult prea puţin, Andrea, şi eşti cam isterică..." „Da, eşti

isterică...". „De ce plîngi dacă nu eşti isterică ?..." „Ce motiv ai tu să plîngi ?..."

Mi-am dat seama că lumea se uita la mine cu teamă şi, de furie, mi-am muşcat buzele... „Fac gesturi nebuneşti ca şi Juan... Şi o să înnebunesc şi eu..." „Sînt oameni care-au înnebunit de foame"...

Am coborît, pe Ramblas, pînă spre port. La fiecare pas mă mîngîia amintirea Enei, de a cărei dragoste eram sigură. Chiar mama ei îmi mărturisise iubirea ei pentru mine. Ea, cea atît de iubită, cea atît de plină de bucurie, mă admira şi mă preţuia. Şi mă simţeam mîndră de a mi se fi cerut o misiune providenţială pe lîngă ea. Nu ştiam, totuşi, dacă amestecul meu în treburile ei aveau să-i servească la ceva. Vizita ei la Román în după-masa aceea, despre care-mi vorbise Gloria, începea să mă preocupe.

Eram în port. Marea, ale cărei valuri se opreau în ţărmuri, îmi arăta petele de ulei de pe oglinzile ei ; mirosul de gudron care îmbîcsea frînghiile, îmi tăia respiraţia, pătrunzîndu-mă. Cu bordurile lor largi, vapoarele mi se păreau enorme. Din cînd în cînd, apa tresărea cu un plescăit ca de peşte : cîte-o bărcuţă, cîte-o vîslă, lovind. Stăteam pe mal, sub soarele amiezii de vară. Poate că de pe puntea cîte unui vas, nişte nordici ochi albaştri se uitau la mine ca la o minusculă pictură străină... Eu, o fată spaniolă, cu părul închis, stînd pe digul portului Barcelona. Dintr-o clipă în alta, continuîndu-şi mersul, viaţa avea să mă ducă de aici într-altă parte. Şi mă voi întîlni cu trupul meu fixat într-un alt peisaj... „Poate că — m-am gîndit eu, în cele din urmă, învinsă întotdeauna de martirul instinctelor — undeva, unde să mănînc." Aveam foarte puţini bani, dar aveam, totuşi. Şi, fără grabă, m-am îndreptat spre vesele baruri şi restaurante din Barceloneta. În zilele de vară ele capătă, albe sau albastre, un aspect marinăresc, atrăgător. Cîteva au terase, unde unele persoane cu poftă de mîncare înfulecă orez şi scoici proaspete, încîntate de caldele şi coloratele miresme de vară ce vin dinspre plajă sau dinspre danele portului.

În ziua aceea însă, bătea o adiere ca de cenuşă, fierbinte. L-am auzit pe un necunoscut zicînd că-i timp de furtună. Am cerut bere, caşcaval şi migdale... Barul în care intrasem era o clădire cu un etaj, de culoarea indigoului, împodobită cu motive marinăreşti. M-am aşezat la una din măsuţele aranjate în stradă şi mi se părea că, sub mine, pus în mişcare de un tainic motor, pămîntul începea să vibreze, ducîndu-mă departe... deschizîndu-mi orizonturi noi. Dorinţa aceasta, de nenumărate ori repetată în mine, la cel mai neînsemnat motiv, mă stăpînea iarăşi.

Am stat mult timp la măsuţa din stradă... Mă durea capul. Iar la sfîrşit, la fel de fără grabă, m-am întors acasă, simţindu-mi umerii apăsaţi de nori ca de nişte saci umpluţi cu lînă. Făceam o bucată de drum şi mă opream... Mi se părea însă că, trecînd orele, un fir nevăzut trăgea de mine din strada Aribau, din poarta casei, din camera lui Román, de sus, din capătul scării... Cînd trecuse mai mult de jumătate din după-amiaza

aceea, nevăzutul fir a devenit irezistibil şi am intrat în casă.

Urcînd treptele scării, m-am simţit luată în ghearele aceleiaşi nelinişti ciudate, care impregna totul. Printr-un geam spart, în dreptul unei odihne a scării, răzbătea pînă la mine cîntecul tărăgănat al unei servitoare.

Sus, la capătul scării, se afla Román. Şi Ena. Şi trebuia să fiu şi eu. Nu ştiu de ce eram atît de sigură că prietena mea e la Román. Bănuiala Gloriei nu-mi era de-ajuns. Îi simţeam prezenţa ca un cîine care adulmecă mirosul stăpînului. Dar, obişnuită să las ca lucrurile să se desfăşoare în voia lor, tîrîndu-mă cu ele, amestecul acesta începea să mă emoţioneze, părîndu-mi-se c-o să bruschez oarecum sentimentele Enei...

Cu fiecare treaptă, simţeam că pantofii sînt tot mai grei. Tot sîngele îmi aluneca în tălpi şi aveam faţa palidă. Lîngă uşa lui Román palmele îmi erau asudate şi, în acelaşi timp, reci ca gheaţa. M-am oprit. În dreapta, uşa de la terasă, întredeschisă, mi-a dat ideea s-o împing mai mult şi să rămîn în spatele ei. Nu puteam sta la nesfîrşit în faţa uşii lui Román şi n-aveam nici curajul să intru, deşi auzeam, dinăuntru, murmurul unei discuţii. Pentru a mă linişti, aveam nevoie să-mi schimb locul. Am ieşit pe terasă. Sub un cer, din ce în ce mai ameninţător, apărea — ca un stol de enorme păsări albe — panorama teraselor, prăbuşindu-se parcă peste privirile mele. Am auzit rîsul Enei. Un rîs în care notele false, uşor de recunoscut, mă îngrozeau. Ferestruica de la camera lui Román era deschisă. Instinctiv, m-am

aşezat în patru labe, ca o pisică, şi m-am tîrît încet, ca să nu fiu văzută, instalîndu-mă sub fereastra lui. Glasul Enei era clar şi puternic:

— Pentru tine, Román, ar fi o afacere destul de simplă. Ce gîndeai tu? Că, poate, am să mă mărit cu tine? Că o să-mi petrec toată viaţa zbuciumată, temîndu-mă de cererile tale de bani, ca mama?

— Acum ai să mă asculţi tu pe mine... Román vorbea cu un ton pe care nu i-l cunoscusem niciodată.

— Nu. N-ai ce să-mi mai spui. Am toate dovezile. Ştii că te am la mînă. În sfîrşit, o să se termine totul...

— O să mă asculţi, nu? Chiar dacă nu vrei... Eu nu i-am cerut niciodată bani mamei tale. Cred că de la un şantaj nu poţi avea dovezi.

Glasul lui Román ajungea pînă la mine, tîrîş, ca şuierul de şarpe.

Repede, fără să mai stau pe gînduri, m-am strecurat pe lîngă perete, ieşind de pe terasă şi, îndreptîndu-mă spre uşa unchiului meu, am început să bat. Nu mi-au răspuns şi am bătut iarăşi. Mi-a deschis Román. Mi-am dat seama, dintr-o privire, că era palid. O sorbeam din ochi pe Ena, care stătea foarte liniştită şi fuma. S-a uitat la mine plictisită. Mîna care ţinea ţigara îi tremura puţin.

— Oportunitate e numele tău, Andrea, a spus ea cu răceală.

— Dragă Ena... mi s-a părut că eşti aici. Am venit să te salut...

(Cam asta am dorit eu să spun, dar nu ştiu dacă am dus totul pînă la capăt.)
Román părea gata să se ia la harţă. Ne privea, deopotrivă, pe amîndouă.
— Du-te, mititico, fii drăguţă... lasă-ne singuri.
Era tulburat.
Pe neaşteptate, Ena s-a ridicat cu elasticitatea şi rapiditatea mişcărilor ei, şi, înainte ca eu sau Román să fi avut vreme să ne dăm seama ce se întîmplă, m-a luat de braţ. Apropiindu-se de mine, am simţit, confuze, bătăile unei inimi. Nu ştiam, însă, dacă e inima ei sau a mea.
Román a încercat să surîdă ; frumosul şi binecunoscutul lui surîs atrăgător.
— Faceţi ce vă place, micuţelor — privind-o pe Ena, nu pe mine ; numai pe Ena. Totuşi, Ena, mă surprinde plecarea aceasta, tocmai cînd eram la jumătatea discuţiei. Tu ştii foarte bine că nu putem termina astfel... Ştii foarte bine.
Nu ştiu de ce tonul acesta atît de amabil şi de scăzut al lui Román mi-a făcut frică. Privind-o pe prietena mea, ochii lui luceau aşa cum luceau cei ai lui Juan cînd era în pragul unei noi rafueli.
Ena m-a împins spre uşă. A făcut o uşoară, şi plină de ironie, reverenţă.
— O să discutăm altă dată, Román. Pînă atunci, nu uita ce ţi-am spus. La revedere !
Surîdea şi ea. Avea ochii strălucitori şi era foarte palidă.
Abia în clipa aceea mi-am dat seama că Román ţinuse tot timpul mîna dreaptă în buzunar. Şi că buzunarul era destul de umflat. Nu ştiu ce

întunecată presimţire m-a făcut să mă gîndesc la pistolul său, tocmai cînd surîsul i se accentua. M-am repezit spre el ca o nebună şi i-am strigat Enei să fugă.
Román m-a împins şi i-am văzut faţa, în sfîrşit, fără expresia aceea de nelinişte şi agitaţie.
— Tîmpito ! Ce, crezi că aveam de gînd să vă împuşc ?
M-a privit cu seninătate. Primisem o lovitură în spate, izbindu-mă de balustrada scării. Román şi-a dus mîna la frunte, dînd la o parte şuviţele rebele. Sub ochii mei, din ce în ce mai stinşi — aşa cum mi se mai întîmplase şi altă dată — trăsăturile lui îmbătrîneau. Ne-a întors spatele şi a intrat în camera lui.
Simţeam durerea din coaste. O pală de aer a scuturat uşa de la terasă. De departe, a ajuns pînă la mine bubuitul, înăbuşit, al unui trăsnet.
Am descoperit-o pe Ena aşteptîndu-mă pe una din odihnele scării. Privirea ei, batjocoritoare, ca în cele mai îngrijorătoare şi rele momente.
— Andrea, draga mea, de ce erai atît de tragică ?
Privirile ei mă răneau. Ridica fruntea, şi buzele ei se arcuiau într-un dispreţ insuportabil.
Îmi venea s-o bat. Mai apoi, furia mi s-a transformat într-o nelinişte care m-a făcut să întorc faţa şi să cobor scara, în fugă, gata să mă prăbuşesc, orbită de lacrimi... Fizionomia cunoscută a uşilor cu broderiile lor de fier forjat, cu ferestruicile albe sau negre, cu tăbliţele ce indicau destinaţia fiecărei încăperi... „Farmacie“, „Croito-

torie"... dansau, se precipitau peste mine, dispăreau în ceaţa lacrimilor mele.

Astfel am ajuns în stradă, biciuită de fără de sfîrşita explozie de nelinişte ce mă obliga să fug, îndepărtîndu-mă de toate. Astfel, îmbrîncind trecătorii, am apucat-o pe Aribau în jos, pînă la Piaţa Universităţii.

XXI

Cerul acela bîntuit de furtună îmi intra în plămîni şi mă orbea de tristeţe. Printre ceaţa chinuitoare care mă înconjura defilau, grăbite, mirosurile de pe Aribau. Miros de parfumerie, de farmacie, de băcănie. Miros de stradă peste care gravitează pulberea din pîntecele unui cer sufocant de negru.

Piaţa Universităţii mi s-a părut tăcută şi enormă, ca în coşmaruri. Ca şi cînd puţinii pietoni, automobilele şi tramvaiele care o străbăteau ar fi fost atacate de paralizie. Cineva mi-a rămas, de atunci, în amintire cu un picior ridicat : atît de străină mi-a fost privirea care alerga peste tot, încît, foarte repede, îmi uitasem de tot ceea ce văzusem.

Nu plîngeam, dar mă durea în gît şi-mi tresăltau sînii. M-am sprijinit de grilajul ce înconjoară grădina universităţii, ca în ziua aceea de care-şi amintea Ena. O zi, cînd, pesemne, nu-mi dădeam seama că apa din cer se prăbuşea peste mine...

O hîrtie murdară mi s-a lipit de fluierele picioarelor. Am scrutat aerul acela, gros, lipit de pămînt, care începea să rotească colbul şi frunzele într-un dans macabru, ca de moarte.

Simţeam durerea singurătăţii — repetată şi, tocmai de aceea, mai insuportabilă decît cea încercată cu cîteva zile în urmă, cînd am ieşit din casa lui Pons. Acum era ca o pedeapsă pentru lacrimile ce mi se terminaseră. Mă sfîşia pe dinăuntru, sub pleoape şi în gît.

Nu mă gîndeam şi nu aşteptam pe nimeni, dar am simţit alături de mine prezenţa unei fiinţe umane. Era Ena, gîfîind, de parcă ar fi mers numai în fugă. M-am răsucit încet — mi se părea că nu-mi prea funcţionau bine oasele, că eram bolnavă, că orice mişcare era un chin. Am văzut-o cu ochii împăienjeniţi de lacrimi. Era pentru prima dată cînd o vedeam plîngînd.

— Andrea !... Vai, ce prostuţă !... Fetiţo !

A făcut o mutră ca şi cînd ar fi încercat să zîmbească şi a început să plîngă şi mai tare. Mă sfîşia plînsul ei de nelinişte, ca şi cînd ar fi plîns pentru mine. Mi-a întins braţele, incapabilă să scoată un cuvînt şi ne-am îmbrăţişat în plină stradă. Inima — inima ei, nu a mea — bătea cu toată viteza, lîngă mine. Am rămas aşa cîteva clipe. Apoi eu m-am smuls brusc din duioşia ei. Observasem că lacrimile i se uscaseră repede şi că surîsul îi înflorea dintr-o dată pe buze, ca şi cînd n-ar fi plîns niciodată.

— Ştii că te iubesc foarte mult, Andrea ? mi-a spus ea. Nu ştiam că te iubesc atîta... Nu vroiam să te văd, aşa cum nu vreau să văd nimic care ar

putea să-mi amintească de casa de pe Aribau... Dar, după ce m-ai privit așa, cînd ai fugit...

— Eu te-am privit „așa" ? Cum adică ?

Nu mă interesa discuția. Mă interesa reconfortanta senzație de companie, de consolare, pe care o simțeam căzînd peste sufletul meu, ca o ploaie binefăcătoare.

— Așa... nu știu cum să-ți explic. Mă priveai cu desperare. Și-n afara de asta, cum știu că mă iubești atît de mult și de sincer... Ca și eu pe tine, crede-mă.

Vorbea incoerent și vorbirea aceasta mi se părea plină de înțelesuri. Peste asfalt plutea miros de pulbere udă. Cădeau, mari, picături fierbinți, dar noi nu ne mișcam. Ena și-a petrecut un braț pe după umerii mei, apăsîndu-și, suavă, bărbia de mine. Toate rezervele noastre păreau risipite, iar momentele grele, trecute și ele.

— Ena, iartă-mă pentru această după-amiază. Știu bine că nu suporți să fii urmărită. N-am făcut-o niciodată pînă azi, ți-o jur... Dacă am întrerupt discuția ta cu Román, am făcut-o numai pentru că am simțit că el te amenință... Știu, poate-i ridicol. Dar așa mi s-a părut.

Ena s-a îndepărtat de mine ca să mă privească. Toată fața i se pregătea pentru zîmbet.

— Dar aveam nevoie de asta, Andrea ! Parc-ai venit din cer ! Nu ți-ai dat seama că m-ai salvat ?... Dacă m-am purtat aspru, mi-o explic numai pentru că eram nervoasă. Îmi venea să plîng. Și, vezi bine, am și plîns...

A respirat adînc, ca și cînd asta i-ar fi ușurat sufletul încărcat. Și-a dus mîinile la ceafă și a

tras de ele înapoi, eliberîndu-se de toată încordarea. Nu se uita la mine. Părea că nu mie îmi vorbește.

— Adevărul, Andrea, e că, în fond, întotdeauna am prețuit stima ta ca pe ceva extraordinar, dar niciodată nu am dorit să mă gîndesc la asta. Pînă a te cunoaște pe tine, prietenia sinceră mi se părea un mit, după cum tot mit mi se părea și dragostea înainte de a-l fi cunoscut pe Jaime... Uneori, Andrea — a surîs ea cu o anume timiditate — mă gîndesc ce-am făcut eu pentru a merita aceste două daruri pe care soarta mi le-a oferit... Te asigur că am fost o fetiță teribilă și cinică. Nu am crezut niciodată în vreun vis de aur și, contrar a ceea ce se petrece cu ceilalți oameni, mie mi-au revenit cele mai frumoase și mai neprețuite bunuri. Întotdeauna am fost atît de fericită...

— Ena, nu te-ai îndrăgostit de Román ?

Am pus întrebarea atît de în șoaptă, încît ploaia, care cădea fără întrerupere, a fost mai puternică decît vocea mea. Am repetat-o :

— Spune-mi, nu te-ai îndrăgostit ?

Ena m-a scrutat cu o indefinibilă privire a ochilor ei atît de strălucitori. Și-apoi, ridicîndu-și fruntea spre nori :

— O să ne facem leoarcă, Andrea !

M-a tîrît pînă la intrarea în universitate, unde ne-am adăpostit. Sub picăturile ploii, obrazul ei părea mai fraged, puțin palid, ca și cînd ar fi zăcut de febră. Furtuna s-a dezlănțuit în cascade, însoțită de trăsnete puternice. Am stat cîteva

clipe fără să schimbăm o vorbă, ascultînd ploaia aceea care mă liniştea şi reînviora ca pe arbori.

— Ce frumos e! a rostit Ena, dilatîndu-şi nările. Mă întrebi dacă m-am îndrăgostit de Román... a continuat ea, aproape visătoare. M-a interesat mult. Foarte mult!

Şi a rîs.

— Dar l-am umilit mult de tot şi l-am adus în pragul desperării...

Am privit-o nu fără o oarecare spaimă. Dar ea nu vedea decît pînza de ploaie, căzînd, luminată de fulgere, la picioarele ei. Pămîntul părea că fierbe, gîfîind, uşurîndu-se de toate veninurile lui.

— Ah! Ce plăcere! Să ştii că cineva te pîndeşte, că te are în mîinile lui, iar tu să scapi, bătîndu-ţi joc de el... Cît de ciudat!... Román are un aer de cocină, Andrea. E atractiv şi e un artist mare, dar, în adîncul lui, e meschin şi josnic!... Ce fel de femei o fi cunoscut pînă acum? Presupun că la fel cu cele ce dădeau tîrcoale scării cînd mă duceam eu să-l văd... Servitoarea aceea de la voi şi încă una, la fel de aparte, cu părul roşu, despre care ştiu doar că o cheamă Gloria... Şi de asemeni, poate, vreo femeie bună la suflet şi timidă, ca mama...

M-a privit cu coada ochiului.

— Tu ştii că mama, cînd era tînără, a fost îndrăgostită de el? Numai din cauza asta am dorit să-l cunosc pe Román. După aceea, decepţia! Am început să-l urăsc... Nu ţi s-a întîmplat niciodată să vezi în cineva o fiinţă deosebită, iar mai tîrziu să descoperi că, în realitate, face mai

puţin decît tine şi, din cauza asta, să începi să-l urăşti? Uneori, ura mea pentru Román era atît de mare, încît îşi dădea şi el seama de asta şi-şi întorcea faţa, de parcă ar fi fost încărcat cu electricitate... Şi cît de deosebite au fost primele zile în care am început să ne cunoaştem! Nu ştiu dacă eram nefericită sau ba. Ştiu însă că, pentru mine, Román părea să devină un fel de obsesie. Am fugit de tine. M-am certat cu Jaime dintr-o prostie, iar după aceea nu-l puteam suferi lîngă mine. Credeam că, dacă m-aş fi răzgîndit şi l-aş fi revăzut, ar fi trebuit să renunţ, cu forţa, la aventura în care intrasem. Şi pe atunci mă simţeam îndeajuns de preocupată, aproape otrăvită de toată povestea asta.... Cînd sînt cu Jaime, devin bună, Andrea, sînt altă femeie... Dacă ai şti că uneori mă tem de dualitatea puterilor care mă obligă să mă port astfel. Dacă într-o perioadă de timp toate au fost minunate, am poftă de altceva... Să rănesc puţin pe cineva.

M-a apucat de braţ şi, datorită gestului meu instinctiv de refuz, mi-a surîs cu o duioşie prefăcută.

— Te-nspăimînt? Şi atunci, cum vrei să fii prietena mea? Nu sînt un înger, Andrea, deşi te iubesc mult... Există pe lumea asta fiinţe ca Jaime, ca mama sau ca tine, care-mi umplu — fiecare în felul său — inima de bucurie... Dar, o parte din mine are nevoie să se risipească şi să-şi dea frîu liber veninului. Crezi că nu-l iubesc pe Jaime? Îl iubesc foarte mult. Nu aş dori să mă văd despărţită de el. Mi-e dor de prezenţa lui, de el, în întregime. Îl admir cu pasiune... Dar

mai există şi altceva : curiozitatea, această neliniște bolnăvicioasă a inimii, căreia nu-i prieşte liniştea...

— Román ţi-a făcut curte ? Spune-mi !

— Să-mi facă mie curte ? Nu ştiu. Era desperat din cauza mea. Parcă turbase. Şi, deseori, ar fi fost capabil să mă sugrume... Ştie să se stăpînească însă la timp. Doream să-şi piardă această stăpînire de sine. Am reuşit numai într-o singură zi... E mai bine de-o săptămînă, Andrea, de cînd am venit să-l văd pentru ultima dată. De cinci ori am intrat pînă acum în camera lui şi de fiecare dată m-am străduit ca cineva de afară să ştie acest lucru. Pentru că, în fond, Román mi-a inspirat, întotdeauna, teamă. Sunam la uşa ta cînd ştiam că nu eşti acasă şi întrebam de tine. Cele două femei, atît de curioase, care se purtau foarte ciudat cînd mă vedeau sosind, îmi erau de mare folos. Ştiam că vor rămîne ca nişte gardieni în spatele meu. Totuşi, tu nu-ţi dai seama că atmosfera aceasta atît de încordată reuşeşte să mă amuze. Uneori uitam pînă şi de sentimentul de a rămîne în permamenţă cu ochii în patru. Rîdeam sincer, întărîtată şi entuziasmată. Niciodată nu mi se ivise un prilej asemănător de experienţe... Fiecare încercare a lui Román de-a se aşeza lîngă mine era un astfel de prilej. De îndată ce-i simţeam trupul fierbinte, mă apuca o ură inexplicabilă ; şi trebuia să fac un efort deosebit pentru a mi-o ascunde. Apoi, rîzînd încă, mă instalam într-un alt colţ de cameră. Îl scoteam din sărite. Cînd îşi închipuia că sînt pe jumătate subjugată de muzica lui, moale din pricina tonului lasciv, de mărturisire aproape perversă, al discuţiei, mă ridicam în picioare pe canapea. „Am poftă să sar", îi spuneam eu.

Şi începeam într-adevăr să sar, ajungînd pînă aproape de tavan, zbenguindu-mă aşa cum o fac numai cu fraţii mei. Iar el, auzind cascadele mele de rîs, nu mai ştia dacă sînt nebună sau de-a dreptul tîmpită... Trăgeam mereu cu coada ochiului, şi nu-l lăsam nici un moment nesupravegheat. După prima mişcare de involuntară surpriză, obrazul îi rămînea impenetrabil, ca întotdeauna... Dar nu asta doream, Andrea. Nu asta doream eu. Dacă ai şti tu cît a suferit mama, cînd era tînără, din pricina lui...

— Cine ţi-a spus poveştile astea ?

— Cine mi le-a spus ?... Ah, da ! Chiar tata. Tata, o dată, cînd mama era bolnavă şi vorbea despre Román, aiurind din cauza febrei... Bietul tata, săracul, era foarte trist în noaptea aceea şi credea că mama are să moară.

(Aveam chef să surîd. În răstimp de cîteva zile, viaţa îmi părea altfel decît mi-o închipuisem pînă atunci. Complicată şi, în acelaşi timp, simplă. Mă gîndeam că tainele cele mai mari şi mai dureroase, pe care le păzim cu toată puterea, sînt tocmai acelea pe care cei din jurul nostru le cunosc de mult. Tragedii stupide. Lacrimi fără rost. Astfel începea să-mi apară, pe atunci, viaţa.)

Ena s-a întors spre mine şi nu-mi dau seama ce voia să afle în privirile mele. Mi-a vorbit brusc :

— Dar să nu mă crezi mai bună decît sînt, Andrea... Nu te strădui să-mi găseşti scuze... Nu

numai ăsta era motivul pentru care vroiam să-l umilesc pe Román... Cum aş putea să-ţi explic oare jocul pasionant în care se transforma totul în momentele acelea ?... Era o luptă din ce în ce mai aprigă. Pe viaţă şi pe moarte...

Cît timp vorbea însă, Ena mă observa, desigur. Mi s-a părut că-i simt privirile tot timpul. Nu puteam face altceva decît s-o ascult, cu ochii în ploaia a cărei furie devenea inegală, dezlănţuindu-se uneori ca un potop sau liniştindu-se definitiv.

— Ascultă, Andrea. Nu mă puteam gîndi la Jaime, nici la tine, nici la nimenea, în momentele acelea. Eram absorbită în întregime de acest duel între răceala şi stăpînirea de sine a lui Román, dintre malitia şi siguranţa mea... Ziua cînd, în sfîrşit, am izbutit să-mi bat joc de el, reuşind să-i scap din braţe, tocmai cînd el era mai sigur ca oricînd de victoria lui, a fost o zi extraordinară...

Rîdea. M-am uitat la ea puţin înfricoşată şi i-am descoperit strălucirea ochilor.

— Tu nu-ţi poţi închipui o scenă asemenea celei ce a pus capăt legăturilor mele cu Román, săptămîna trecută, exact în ajunul Sfîntului Ion ; mi-amintesc bine... M-am salvat... fugind ; aruncîndu-mă ca o sinucigaşă pe treptele scării... Mi-am lăsat în camera lui poşeta, mănuşile şi pînă şi agrafele de păr. Dar Román a rămas, de asemeni, în cameră... În viaţa mea n-am văzut o faţă mai josnică decît a lui... Şi mă mai întrebi dacă m-am îndrăgostit de el ?... De omul ăsta ?

Am început s-o privesc pe prietena mea, văzînd-o aşa cum era într-adevăr. Avea ochii adumbriţi de luminile acelea cenuşiu-schimbătoare ale cerului. Şi simţeam că n-am s-o pot judeca niciodată. Mi-am petrecut braţul pe după al ei şi mi-am sprijinit fruntea pe umăr. Eram obosită de moarte. Şi-mi treceau prin cap tot felul de gînduri.

— Asta s-a întîmplat în noaptea de Sfîntul Ion ?

— Da...

Un moment am tăcut. Şi-n tăcerea aceasta, fără să mă pot învinge, mi-am adus aminte de Jaime. A fost un fel de transmitere a gîndurilor ; telepatie.

— Cel cu care m-am purtat rău în povestea asta e Jaime, ştiu, a spus Ena.

Faţa-i era din nou copilăroasă, puţin bosumflată. M-a privit şi n-am mai regăsit în ochii ei nici dispreţ, nici cinism.

— De fiecare dată cînd mi-aminteam de el, simţeam că pătrund într-un teritoriu bîntuit de furtuni şi cutremure. Dar nu-mi puteam stăpîni demonii care mă chinuiau... Într-o seară m-am dus cu Román la un bar, la Paralelo. Cînd am intrat în sala plină cu lume, cu fum de ţigară şi miros de cafea, eram obosită şi plictisită. Iar cînd am dat cu ochii de Jaime, am crezut că am halucinaţii ; stătea în spatele perdelei de fum şi miros şi nu mă saluta. Mă privea doar... În noaptea aceea am plîns. A doua zi — îţi aminteşti ? — mi-ai adus mesajul acela de la el.

— Da.

— Nu doream decît să-l revăd şi să ne împăcăm. Eram atît de emoţionată cînd ne-am reîntîlnit ! După aceea însă — nu ştiu dacă din cauza mea sau a lui — totul s-a dus de rîpă. Jaime mi-a promis să fie înţelegător, dar în timpul discuţiei s-a înfuriat... Se pare că mă urmărise pas cu pas şi că ştia în amănunt viaţa şi potlogăriile lui Román. Mi-a spus că unchiul tău e un individ indezirabil, amestecat într-una din cele mai murdare afaceri de contrabandă. Mi-a explicat în ce constă această afacere... La urmă a început să mă acuze, desperat, de faptul că eu mă ţineam după „un asemenea bandit"... Era mai mult decît puteam suporta şi n-am avut altceva de făcut decît să-l apăr, din răsputeri, pe Román. Nu ţi s-a întîmplat niciodată să te încurci în propriile tale cuvinte şi să nu mai ştii cum să te salvezi ?... În ziua aceea, Jaime şi eu, ne-am despărţit ca nişte nenorociţi... Şi a plecat din Barcelona. Ştiai ?

— Da.

— Se gîndeşte, poate, că am să-i scriu... nu ?

— Bineînţeles.

A surîs şi şi-a sprijinit fruntea de zidul rece. Era obosită...

— Ţi-am vorbit cam mult, Andrea... Nu te-ai plictisit de mine ?

— Dar nu mi-ai spus încă lucrul cel mai important... Nu mi-ai spus încă de ce, din moment ce ai terminat cu el în noaptea de Sfîntul Ion, azi mai erai în camera unchiului meu...

Înainte de a-mi răspunde, Ena s-a uitat de-a lungul străzii. Furtuna se potolise, iar cerul era împestriţat cu pete galbene şi cenuşii. Canalele înghiţeau apa care şiroia de-a lungul trotuarelor.

— Mergem, Andrea ?

Am început să păşim, dezorientate. La braţ.

— Azi, a spus ea, întorcîndu-mă la Román, am jucat totul pe o singură carte. Îmi trimisese cîteva rînduri prin care-mi spunea că mi-am uitat la el nişte lucruri şi că vroia să mi le dea... Mi-am dat seama că n-o să mă lase în pace cu una cu două. Mi-am amintit de mama şi mi se părea că, asemeni ei, dacă nu luam o hotărîre, trebuia să-mi petrec viaţa fugind. Şi atunci mi-a venit ideea să mă folosesc de spusele lui Jaime, ca de o salvare, în faţa lui Román. Cu siguranţa aceasta m-am dus la el. Eram decisă să-l văd pentru ultima oară... Să nu crezi că nu mi-a fost frică. Cînd ai venit tu, eram de-a dreptul îngrozită. Îngrozită, Andrea, şi înspăimîntată de ideea mea... Pentru că Román e nebun. Cred că-i nebun... Cînd ai bătut în uşă, era să leşin. Din cauza nervilor...

S-a oprit în mijlocul străzii pentru a mă privi. Începeau să se aprindă luminile, reflectîndu-se în asfaltul umed. Spălaţi de ploaie, arborii miroseau puternic a verde.

— Înţelegi, Andrea, draga mea, înţelegi că nu ţi-am putut spune nimic şi, mai mult, că era să te lovesc pe scară ? Clipele acelea păreau că nu există pentru mine. Că nu exist nici eu. Cînd mi-am dat seama că eram eu, Ena, cea care trăia, fugeam pe Aribau în jos, pe urmele tale. La colţ te-am găsit. Stăteai sprijinită de zidul care

înconjoară grădina universităţii, mică şi pierdută sub cerul acela plin de furtună... Aşa te-am găsit.

XXII

Înainte ca Ena să plece în vacanţă, pe o plajă din Nord, am ieşit, din nou, împreună ; ea, Jaime şi eu. Ca în timpurile bune ale primăverii. Mă simţeam schimbată. Cu fiecare zi, eram tot mai slabă de înger şi mă înduioşam din orice fleac. Îmi venea să plîng. Fericirea aceasta, atît de simplă, de a te afla îngropată sub un cer fără nori, lîngă prieteni, mi se părea perfectă, dar uneori îmi scăpa, plutind într-o vagă închipuire de imagini, asemeni celei din timpul unui vis. Depărtări albastre îmi zbîrnîiau în ţeastă, ca un gărgăune, obligîndu-mă să închid ochii. Printre crengile roşcovilor vedeam, deschizînd pleoapele, firmamentul fierbinte, încărcat cu ciripit de păsări. Mi se părea că murisem de secole şi că tot corpul meu, desfăcut în pulbere minusculă, se risipea peste mări şi munţi. Atît de împrăştiată, de uşoară şi cu o vagă senzaţie a cărnii şi oaselor mele mă simţeam pe atunci... Uneori, dădeam de ochii Enei, neliniştiţi, aţintiţi asupră-mi.

— Cum de poţi dormi atîta ? Mi-e teamă că ai slăbit prea mult, Andrea.

Această înduioşătoare preocupare pentru viaţa mea trebuia să se termine odată. Ena avea să

plece în cîteva zile şi, după terminarea vacanţei, nu avea să se mai întoarcă la Barcelona. Familia ei se gîndea să se mute, direct, de la San Sebastián la Madrid. Mă gîndeam că atunci cînd voi începe din nou cursurile aveam s-o fac în aceeaşi singurătate a sufletului ; ca în anul trecut. Acum însă, o greutate imprimată de amintiri cădea peste umerii mei. O sarcină care mă împovăra puţin. În ziua în care m-am dus să-mi iau rămas bun de la Ena, m-am simţit înfiorător de tristă. Ea plutea prin gălăgia din gară, înconjurată de fraţii ei, blonzi, supravegheată de mama ei, posedată parcă de graba febrilă a plecării. M-a apucat de gît şi m-a sărutat de multe ori. Simţeam cum mi se umezesc ochii. Era un moment sfîşietor. Mi-a spus :

— O să ne vedem foarte curînd, Andrea. Ai încredere în mine ; întotdeauna !

Bănuiam că se va întoarce peste puţin timp la Barcelona, căsătorită, poate, cu Jaime.

Cînd trenul s-a pus în mişcare am rămas noi, tatăl Enei şi eu pe peronul plin de lume. Singur în oraş, tatăl Enei părea puţin plictisit. M-a invitat să urc într-un taxi şi a dat semne de nedumerire cînd am refuzat. M-a privit mult, cu surîsul lui plin de bunătate. Mă gîndeam că e una din fiinţele acelea care nu ştiu să fie singure nici un moment, care nu pot sta numai cu propriile lor gînduri. Că poate nici nu au gînduri. Şi, totuşi, mi-era extraordinar de drag.

Îmi pusesem în gînd să mă întorc de la gară dînd un ocol larg ; în ciuda căldurii umede şi apăsătoare care plutea peste tot. Şi am început

să merg, să merg... Barcelona rămăsese dureros de pustie. Căldura lui iulie era înspăimîntătoare. Am traversat împrejurimile închise şi solitare ale Pieţei Borne. Străzile erau pătate cu fructe putrede şi paie. Înhămaţi la căruţele lor, cîţiva cai picoteau, nemişcaţi, în picioare. Mi-am amintit încă o dată de atelierul lui Guíxols şi am apucat-o pe Moncada. Maiestuoasa curte, cu scara ruinată de piatră cioplită, era aceeaşi dintotdeauna. O căruţă abia descărcată, mai păstra resturi de lucernă.

— Nu-i nimeni sus, domnişoară, mi-a spus portăreasa. Domnul Guíxols a plecat. Nu mai vine nimeni pe aici, nici măcar domnul Iturdiaga. A plecat şi el, săptămîna trecută, la Sitges. Nici domnul Pons nu-i în Barcelona... Dar dacă vă face plăcere să urcaţi, vă pot da cheia. Domnul Guíxols mi-a spus că pot s-o dau oricui.

Nu era în intenţia mea, urmînd firul amintirilor mele, să ajung pînă aici, nici să intru în atelierul pe care îl ştiam închis. Şi totuşi, am acceptat propunerea. Dintr-o dată, perspectiva aventuroasă de a fi, cît de cît, protejată de liniştea pustie a casei, de prospeţimea zidurilor vechi, m-a atras. În spatele uşii, unde Guíxols obişnuia să-şi păstreze proviziile, am dat peste un baton de ciocolată. Picturile fuseseră acoperite atent, cu o pînză albă, şi păreau nişte spectre înfăşurate în giulgiu. Sufletul amintirii a miilor de discuţii vesele.

Am ajuns pe Aribau cînd se întuneca. Ieşind din atelier, îmi reînnoisem desperata mea călătorie prin oraş.

În camera mea, am simţit mireasmă caldă de fereastră închisă şi de lacrimi. După umflătura plapumei, am bănuit prezenţa Gloriei, îngropată în patul meu şi plîngînd. Cînd şi-a dat seama că a intrat cineva a devenit furioasă. S-a liniştit, văzînd că eram eu.

— Adormisem puţin, Andrea, mi-a spus ea.

Am descoperit că lumina nu se mai aprindea pentru că cineva luase becul. Nu ştiu ce m-a făcut să mă aşez pe marginea patului şi să iau, în mîinile mele, pe cele ale Gloriei, umede de sudoare şi de lacrimi.

— De ce ai plîns, Gloria ? Crezi că nu ştiu că ai plîns ?

Cum în ziua aceea eram tristă, tristeţea celorlalţi nu mi se părea jignitoare.

Nu mi-a răspuns imediat. Abia după o bună bucată de timp, a murmurat :

— Mi-e frică, Andrea.

— Bine, dar de ce ţi-e frică ?

— Înainte, nu prea întrebai pe nimeni de nimic, Andrea... Acum ai devenit mai bună. Aş dori să-ţi spun de ce mi-e frică, dar nu pot.

Între noi s-a lăsat liniştea.

— N-aş vrea ca Juan să afle de ce am plîns. Îi voi spune că am adormit, şi asta numai dacă îmi observă ochii adînciţi în orbite.

Nu ştiu ce lăuntrice bătăi amare aveau lucrurile în noaptea aceea. Nu puteam să dorm, aşa cum mi se întîmpla destul de des, pe atunci, cînd oboseala mă ţinea trează. Înainte de a mă hotărî să închid ochii am căutat prosteşte pe măsuţa de marmură şi am descoperit o bucată de

pîine din ziua trecută. Am mîncat-o pe nerăsuflate. Biata bunica uita de foarte puţine ori de micile ei cadouri. La sfîrşit, cînd somnul a reuşit să pună stăpînire pe mine, simţeam că intru în comă, de parcă m-aş fi aflat în anticamera morţii din urmă. Sfîrşeala mea era îngrijorătoare. Cred că cineva a strigat mult timp, pînă cînd teribilele sunete să-mi ajungă-n urechi. S-ar putea să fi strigat, totuşi, numai cîteva clipe. Mi-amintesc însă că aceste strigăte, înainte de a mă dezmetici, începuseră să facă parte din somnul meu. Niciodată nu am auzit strigînd, în felul acesta, pe strada Aribau. Era un ţipăt lugubru, de animal înnebunit, încît am sărit din pat şi am început să tremur.

Am găsit-o pe servitoare, pe Antonia, prăbuşită jos, în hol, cu picioarele desfăcute, tragic, arătîndu-şi fustele, şi zgîriind pereţii cu mîinile. Uşa de la apartament era deschisă la perete, şi începuseră să-şi facă apariţia feţele curioase ale vecinilor. Pe moment, n-am avut decît viziunea comică a scenei. Poate pentru că eram ameţită şi foarte plictisită de astfel de scene.

Juan, care ieşise pe jumătate gol, a dat un picior în uşă, închizînd-o în nasul feţelor curioase. După aceea a început s-o lovească pe Antonia şi i-a cerut Gloriei un ulcior cu apă, să toarne peste ea. Antonia a început să gîfîie şi să strănute, înăbuşit, ca un animal rănit. Imediat însă, ca şi cînd ar fi fost vorba numai de un moment de prefăcătorie, şi-a reluat înspăimîntătoarele strigăte :

— A murit ! A murit ! A murit !

Şi arăta în sus.

Am văzut obrazul lui Juan pălind.

— Cine ? Cine-a murit, tîmpito ?

Apoi, fără să mai aştepte vreun răspuns de la ea, a ieşit şi a urcat, înnebunit, treptele scării.

— S-a tăiat cu briciul de bărbierit, a terminat Antonia.

Şi, în cele din urmă, a început să plîngă, deznădăjduită, aşezată încă pe ciment. Lacrimile acelea de pe faţa ei erau un spectacol nemaivăzut. Îi împrumutau figura unui chinuit din iad. Trăia parcă un coşmar.

— Mă rugase să-i duc cît mai de dimineaţă un ibric cu cafea, pentru că vrea să plece într-o călătorie... Cu noaptea-n cap mi-a cerut-o... Şi acum e lungit la pămînt, însîngerat ca un animal. Vai ! Vai ! Trăsnet, fiul meu, de acum n-o să mai ai tată !...

Din toată casa au început să se audă zgomote asemănătoare cu murmurul unei ploi care creştea. După aceea, strigăte şi chemări. Prin uşa deschisă, noi, paralizate, vedeam oamenii de la celelalte etaje urcînd spre camera lui Román.

— Trebuie anunţată poliţia, a strigat domnul cel gras, farmacistul, coborînd scara foarte agitat.

L-am auzit noi, cei din casă, femeile, care alcătuiam, la un loc, un ciorchine stupid şi tremurător, neîndrăznind să reacţionăm la o întîmplare atît de neverosimilă. Antonia continua să strige încă şi numai vocea ei se auzea din acest compact şi straniu grup pe care îl formam Gloria şi ea, bunica şi eu.

Într-un anume moment, am simţit că mie însămi îmi curge sîngele, şi m-am dus să închid uşa. Întorcîndu-mă, am descoperit-o abia atunci pentru prima dată, în reala ei prezenţă, pe bunicuţa. Părea încovoiată, apăsată de vălul negru pe care şi-l pusese, neîndoielnic, pentru a se duce la biserică. Tremura şi ea.

— El nu s-a sinucis, Andrea... Căci s-a căit înainte de-a muri...

— Da, iubita mea, da.

Afirmaţia mea nu o consola. Avea buzele învineţite, se bîlbîia. Ochii ei, umezi, nu-i lăsau lacrimile să curgă în voie.

— Vreau să urc sus... Vreau să plec cu Román al meu.

Mi s-a părut mai potrivit să-i fac pe voie. Am deschis uşa şi am ajutat-o să urce, treaptă cu treaptă, pe scara aceea atît de cunoscută. Nu-mi dădeam nici măcar seama că nu mă îmbrăcasem şi că doar un halat uşor atîrna pe mine. Nu ştiu unde dispăruse lumea care năvălise pe scară. În prag se auzeau voci de paznici care se străduiau să oprească avalanşa. Ne-au lăsat să trecem numai după ce ne-au privit îndelung. Simţeam cum mă părăsesc nervii. Cu fiecare treaptă, un val nou de neliniştită teamă şi scîrbă punea stăpînire pe mine. Genunchii îşi începeau dansul lor, nervos, împiedicîndu-mă să păşesc. Juan cobora dezolat, galben. Ne-a văzut imediat şi s-a oprit în faţa noastră.

— Mamă, blestemată să... Nu ştiu de ce chipul bunicii îl înfuriase într-atîta. Striga ca un turbat : În casă, imediat !

A ridicat mîna ca şi cînd ar fi vrut s-o lovească, stîrnind murmurul dezaprobator al celor prezenţi. Bunica nu plîngea, dar bărbia îi tremura, schimonosindu-se copilăreşte.

— E copilul meu ! E fiul meu !... E dreptul meu să urc ! Trebuie să-l văd...

Juan se liniştise. Privirile lui cercetau feţele celor ce-l contemplau cu aviditate. Un moment a părut nehotărît. La urmă, însă, a cedat brusc.

— Dar tu, nepoato, trebuie să cobori. Tu n-ai pierdut nimic, mi-a spus el.

A luat-o pe mama lui de mijloc şi, aproape tîrînd-o, a ajutat-o să urce. Am auzit-o pe bunica, care începea să se jelească sprijinită de umărul copilului ei

Intrînd în apartamentul nostru, am dat peste o mulţime de oameni care se instalaseră aici şi începuseră să privească peste tot, prin toate colţurile, scotocind curioşi, murmurînd cu compasiune.

M-am amestecat în această lume şi, împinsă de unii, sprijinită de alţii, am reuşit să ajung în cel mai îndepărtat colţ al camerei de baie. M-am retras aici şi am închis uşa.

Maşinal, fără să ştiu cum, m-am trezit în baia murdară, dezbrăcată, ca întotdeauna, pregătită să primesc duşul rece. M-am recunoscut în oglindă, îngrozitor de slabă, clănţănind, de parcă aş fi murit de ger. Adevărul e că toată povestea asta era atît de neaşteptată, încît depăşea puterea mea de a înţelege tragedia vieţii. Am început să sar sub duş şi cred că, văzîndu-mă aşa, m-a scuturat un rîs nervos, ca şi cînd ziua aceea ar fi

fost la fel ca toate celelalte. O zi în care nu se întîmplase nimic. „Cred că sînt isterică“, mă gîndeam eu, în timp ce apa cădea peste mine, biciuindu-mă şi înviorîndu-mă. Picăturile de apă cădeau de pe umeri pe piept, formau pîrîiaşe pe pîntec şi alunecau spre tălpi. Sus era Román, întins, însîngerat, cu faţa sfîşiată de rictusul celor ce mor sub pedeapsă. Duşul continua să cadă peste mine, în nesfîrşite cataracte proaspete. Auzeam cum rumoarea umană creştea de cealaltă parte a uşii şi simţeam că n-o să mă mai mişc niciodată de acolo. Parcă mă idiotizam.

Atunci au început să bată în uşa de la baie.

XXIII

Zilele următoare au plutit în cea mai mare întunecime, pentru că cineva a închis toate ferestrele, acoperindu-le cu pînză neagră. Aproape că nu mai răzbătea nici un firicel de aer proaspăt. O căldură densă şi moleşitoare învăluia totul şi am început să pierd noţiunea timpului. Ore sau zile, erau acelaşi lucru. Zile şi nopţi, păreau egale. Gloria s-a îmbolnăvit şi nimeni nu i-a dat atenţie. M-am aşezat lîngă ea şi am descoperit că avea febră.

— L-au dus de aici pe omul acela ?

Întreba în fiecare clipă.

I-am dat apă. Părea că n-o să se mai sature de băut. Uneori venea Antonia şi o contempla

cu o expresie de ură atît de limpede, încît am preferat să rămîn lîngă ea tot timpul.

— N-o să mai moară, n-o să mai moară o dată, vrăjitoarea ? Nu i-ar mai muri mulţi înainte ! Ucigaşo ! spunea Antonia.

Tot de la ea am aflat şi ultimele amănunte despre viaţa lui Román. Amănunte pe care le ascultam ca din spatele unei perdele de ceaţă. (Mi se părea că începeam să-mi pierd văzul şi că lucrurile din jurul meu îşi şterg contururile.)

Se pare că în noaptea înaintea morţii, Román o chemase pe Antonia la telefon. I-a spus că abia venise din voiajul lui — lipsise, într-adevăr, în zilele acelea — şi că trebuia să plece din nou, la primul ceas al dimineţii. „Fii bună şi urcă pînă la mine să-mi faci geamantanele şi adu-mi toată rufăria curată ; plec pentru mult timp“... Astea, după Antonia, fuseseră ultimele cuvinte ale lui Román. Ideea de a-şi tăia beregata trebuie să-i fi venit într-un moment de mîhnire, într-o rapidă nebunie, care l-a cuprins în timp ce se bărbierea. Cînd l-a descoperit Antonia, mai avea încă săpun pe faţă.

Gloria întreba pe un ton monoton de ultimele amănunte privitoare la Román.

— Şi picturile ? Nu s-au găsit picturile ?

— Ce picturi, Gloria ? mă aplecasem eu peste ea, într-un gest prelungit de oboseală.

— Tabloul în care m-a pictat Román. Tabloul cu crini.

— Nu ştiu, nu ştiu nimic. Nu pot să mă interesez de nimic.

Cînd Gloria s-a mai însănătoşit, mi-a spus:

— Eu nu eram îndrăgostită de Román, Andrea... Mititico, citesc pe obrazul tău tot ce gîndeşti. Crezi că nu-l uram pe Román...

Adevărul e că nu gîndeam nimic. Nu mă mai ajuta capul. Cu mîinile Gloriei într-ale mele şi ascultînd discuţia ei, uitam pînă şi de ea.

— Eu sînt cea care l-a făcut pe Román să se sinucidă. L-am denunţat la poliţie, şi de asta s-a sinucis... În dimineaţa aceea trebuiau să vină să-l ia...

Nu credeam nimic din ceea ce spunea Gloria. Era mai verosimil să-ţi închipui că Román fusese spectrul unui mort. Al unui om care murise de mulţi ani şi care, acum, se întorcea în infernul lui... Uneori, amintindu-mi de muzica lui, de muzica aceea plină de deznădejde, care îmi plăcea atît de mult şi care, la sfîrşit, îmi dădea exact senzaţia de sfîrşire, de risipire în moarte, mă înduioşam.

Din cînd în cînd, bunicuţa venea lîngă mine, cu ochii deschişi, pentru a-mi şopti nu mai ştiu ce tainice consolări. Iluminată de credinţa care nu o părăsise, se ruga încontinuu, convingîndu-se că, în ultimul moment, graţia divină pusese stăpînire pe inima bolnavă a băiatului ei.

— Mi-a spus-o Sfînta Fecioară, fata mea. Azinoapte mi-a apărut în vis, înconjurată de graţia divină şi mi-a spus asta...

Mi s-a părut consolatoare această dezordine mintală ce răzbătea din cuvintele ei şi am mîngîiat-o, declarîndu-mă de acord cu ea.

Juan a lipsit mult de acasă; poate mai bine de două zile. A trebuit să însoţească trupul neînsufleţit al lui Román pînă la morgă şi după aceea pe ultimul său drum, la ultimul lui lăcaş, îndepărtat.

Într-o zi, sau, poate, într-o noapte cînd l-am văzut, în sfîrşit, acasă, credeam că reuşisem să trecem de clipele cele mai dificile. Dar plînsul nu contenise încă. Niciodată, oricîţi ani vor trece, n-o să pot uita gemetele desperate ale lui Juan. Înţelegeam abia atunci că Román avusese dreptate cînd îmi spunea că Juan e în mîinile lui. Acum, cînd acesta murise, durerea lui Juan era impudică, înnebunitoare; ca durerea unei femei pentru amantul ei, ca durerea unei mame tinere pentru moartea primului copil.

Nu ştiu cîte ore, în şir, nu am închis ochii, primind în mine toate durerile care pluteau, ca nişte viermi, prin măruntaiele casei. Cînd, în sfîrşit, m-am prăbuşit într-un pat, nu ştiu nici eu cîte ore am dormit, fără întrerupere. Ca niciodată în toată viaţa mea; ca şi cînd aş fi închis ochii pentru totdeauna.

Cînd am început să-mi dau seama că trăiesc, am avut senzaţia că terminam de urcat din străfundurile unei fîntîni foarte adînci, de la care păstram cavernoasa amintire a unor ecouri din întuneric.

Camera mea era în penumbră. Casa era atît de liniştită, încît crea o senzaţie stranie, de mormînt. O linişte cum nu auzisem niciodată pe Aribau.

Cînd am adormit, mi-aminteam casa plină de lume și glasuri. Acum părea că nu mai există nimeni pe acolo. Parcă toți ar fi abandonat-o. M-am dus la bucătărie și am văzut, pe foc, două oale fierbînd. Cărămizile păreau șterse de curînd și era o lentă și densă liniște de cămin plutind în jur. La capătul coridorului, Gloria, îmbrăcată în negru, spăla hainele copilului. Ochii mi se adînciseră în orbite și mă durea capul. Mi-a surîs :

— Știi cîte ore ai dormit, Andrea ? m-a întrebat ea, venind către mine. Două zile în cap... Nu ți-e foame ?

A umplut un pahar cu lapte și mi l-a întins. Laptele, călduț, mi s-a părut o minune și l-am sorbit dintr-o dată.

— Antonia a plecat azi-dimineață ; cu Trăsnet cu tot, mi-a spus Gloria.

Numai așa îmi puteam explica liniștea din bucătărie.

— A plecat azi-dimineață, în zori, în timp ce Juan dormea. Pentru că Juan nu voia s-o lase să plece cu cîinele. Tu știi că Trăsnet era dragostea lui... A fugit, însă.

Gloria a rîs într-un mod prostesc și după aceea mi-a făcut cu ochiul.

— Azi-noapte au venit mătușile tale... Acum își bătea joc.

— Angustias ? am întrebat eu.

— Nu, altele, pe care tu nu le cunoști. Cele două căsătorite ; cu soții lor. Vor să te vadă, dar mai înainte îmbracă-te, mititico ; ascultă-mă pe mine.

A trebuit să-mi pun singura mea rochie de vară, cernită, mirosind a vopsea de casă. După aceea, fără nici un chef, m-am îndreptat spre sufragerie. Înainte de a intra, am deslușit un murmur de voci, ca și cînd s-ar fi rugat. M-am oprit lîngă ușă pentru că orice îmi rănea privirea : lumina și penumbra. Camera era aproape complet în întuneric și mirosea a flori artificiale. Chipuri grase, bine hrănite, apăreau din obscuritate. Mirosea a trup moleșit de căldură. Am auzit o voce de femeie :

— L-ai crescut rău. Amintește-ți cum l-ai crescut de rău, mamă ! Așa a și sfîrșit...

— Întotdeauna ai fost nedreaptă, mamă ! Întotdeauna i-ai iubit numai pe băieți. Îți dai seama că ești vinovată de acest sfîrșit ?

— Pe noi nu ne-ai iubit niciodată, mamă ! Ne-ai disprețuit. Întotdeauna te-am văzut plîngîndu-te de fetele tale, care, totuși, nu ți-au dat decît satisfacții... Iată răsplata băieților pe care i-ai răsfățat atîta...

— Doamnă, va trebui să dai socoteală față de Dumnezeu pentru acest suflet pe care l-ai trimis în infern.

Nu-mi credeam urechilor. Nu credeam că ciudatele înfățișări din fața mea există. Încet, încet, fețele lor începeau să se deslușească, schimonosite sau turtite, ca într-un capriciu de Goya. Cele în doliu păreau să oficieze o stranie liturghie.

— Eu v-am iubit pe toți, copiii mei !

N-o puteam vedea pe bătrînică, de unde eram, dar mi-o imaginam pierdută în fotoliul ei hodo-

rogit. A urmat un moment lung de linişte, şi la sfîrşit de tot, am auzit un suspin :

— Vai, Doamne !

— N-ai ce să mai alegi din mizeria asta. Te-au furat, te-au despuiat, iar tu ai fost tot timpul oarbă. Niciodată, cînd te-am rugat, n-ai vrut să ne ajuţi. Acum moştenirea noastră s-a dus pe apa sîmbetei... Şi, pe deasupra, o sinucidere în familie.

— I-am ocrotit pe cei mai nefericiţi, pe cei care aveau mai multă nevoie.

— Şi prin asta i-ai dus la pierzanie. Nu-ţi dai încă seama de rezultat ? Cel puţin dacă ei ar fi fost fericiţi. Chiar dacă am fi sărăcit noi toţi. Vezi însă că avem dreptate !...

— Şi nefericitul acesta de Juan care tace şi ne ascultă : căsătorit cu o femeie fără de căpătîi, care nu ştie să facă nimic, şi care îl lasă să moară de foame !

(Îl priveam pe Juan. Doream una din furiile lui. El părea să nu audă. Privea prin geam razele de lumină ale străzii.)

— Juan, fiul meu, a spus bunica, spune tu dacă au dreptate. Dacă tu crezi că asta-i adevărat...

Juan părea să înnebunească.

— Da, mamă. Au dreptate... Blestemată să fii ! Toţi să fie blestemaţi !

Şi atunci toată camera s-a mişcat sub ţipete de isterie, ca bătută de nişte aripi uriaşe.

XXIV

Ţin minte că n-am reuşit să cred, cu adevărat, în moartea lui Román, decît mult timp după aceea. Pînă cînd vara nu a început să se coloreze în ruginiul lui septembrie, mi se părea că Román e încă sus, în camera lui, pe pat, fumînd la nesfîrşit sau mîngîind urechile lui Trăsnet, cîinele acela negru şi strălucitor, pe care Antonia i-l furase, ca un logodnic pe logodnica sa.

Uneori stam jos pe duşumea, în camera mea, caldă, ca toate celelalte încăperi, pe jumătate goale, pentru a putea să mă bucur de fiecare undă de aer rece, şi ascultam scîrţîitul de lemn al uşilor, scîrţîituri ca şi cînd lumina, care înroşea cercevelele ferestrelor, s-ar fi spart, dintr-o dată, zgomotos, sub strălucire... În după-amiezile acelea, neliniştite, îmi aminteam de vioara lui Román şi de gemetele ei profunde. Se priveau în oglindă, în faţa mea, un cortegiu întreg de forme... scaunele de o culoare ştearsă, verdele cenuşiu al hîrtiei de pe pereţi, un colţ monstruos de pat şi o bucată din propriul meu corp, aşezat pe prag, sub toată această simfonie, şi oprimat de căldură... În aceste ore începeam să suspectez colţurile încăperii, ca şi cînd m-aş fi aşteptat să aud dintr-unul din ele cîntec de vioară.

Şi omul acela, care ştia să-şi stăpînească propriile lui suspine şi să le comprime într-o frumuseţe atît de rară, asemănătoare aurului antic, nu-mi mai părea atît de rău... Mă cuprindea nostalgia după el, încercam dorinţa de a simţi

prezența lui, dorință pe care nu o simțisem niciodată pe cînd trăia. O dorință fierbinte pentru mîinile lui tremurînd pe vioară sau pe claviatura pătată a bătrînului pian.

Într-o zi am urcat pînă sus, în cămăruța lui cu aer oriental. Nu mai puteam suporta greutatea acestui sentiment în ziua aceea, și-am observat că, fără nici un pic de rușine, îi luaseră totul dinăuntru. Dispăruseră cărțile și biblioteca, iar sofaua, fără saltea, stătea sprijinită de perete, cu picioarele în aer. Nici unul din toate micile fleacuri pe care Román le avea aici nu supraviețuise. Cutia viorii era deschisă și pustie. Căldură insuportabilă. Ferestruica ce dădea spre terasă lăsa să treacă un mănunchi de soare fierbinte. Mi s-a părut destul de ciudat că nu mai puteam să ascult tic-tacul cristalin al ceasurilor lui.

Abia atunci am știut, și nu m-am mai îndoit, că Román murise și că trupul lui se risipea, într-un colț necunoscut, sub acest soare care pedepsea, cu cruzime, leagănul lui de aici, atît de mizerabil acum, distrugîndu-i sufletul.

De-abia atunci au început pentru mine coșmarurile pe care debilitatea mea le convertea în grozăvii constante. Am început să mă gîndesc că Román stătea înfășurat într-un lințoliu cu mîinile acelea nervoase, descărnate, mîinile acelea care știau să smulgă armonia și materialitatea lucrurilor. Mîinile acelea pe care viața le făcea aspre și în același timp elastice ; care aveau o culoare închisă și galbenă din cauza petelor de tutun ; mîinile care, doar ridicate, știau să

vorbească atît de limpede, să capete o elocință justă, de moment. Mîinile acelea îndemînatice — mîini de hoț, curioase și lacome — îmi apăreau îngropate, moleșite, tumefiate, iar, după aceea, transformate în doi ciorchini de piele și de os.

Aceste înspăimîntătoare viziuni m-au urmărit în toată ziua aceea de vară cu o cruzime monotonă. Și-n serile acelea sufocante, în nesfîrșitele nopți încărcate de durere, inima mea primea imaginile pe care mintea nu reușea să le îndepărteze.

Pentru a mă salva de aceste fantome, mă plimbam tot timpul pe străzi, alergam prin oraș, obosindu-mă fără rost. Mergeam îmbrăcată în rochia mea neagră, încrețită din cauza vopselei și care-mi devenea din ce în ce mai largă. Alergam, instinctiv, cu pudoarea unei sărăcii mult prea mari ; fugeam de cartierele luxoase și îngrijite ale orașului. Am cunoscut atunci periferiile cu tristețea lor de lucruri prost făcute și pline de praf. Mă atrăgeau mai mult străzile vechi.

Într-o seară, în apropiere de Catedrală, am auzit lentul sunet al unor clopote care pluteau peste partea cea mai veche a orașului. Am ridicat ochii spre cerul care devenea din ce în ce mai transparent, mai albastru, îndată ce apăreau primele stele și m-a impresionat frumusețea aceasta, aproape mistică. Era ca o dorință de a muri acolo, privind în sus, sub marea duioșie a nopții care începea să se lase. Și m-a durut pieptul de foame și de nemărturisita dorință de a putea respira. Era ca și cum aș fi mirosit aroma morții

şi mi s-ar fi părut bună la început, pentru ca, după aceea, să-mi provoace teroare... Cînd a izbucnit o pală de vînt fierbinte, mai stăteam încă nemişcată, sprijinită de perete ; prostită. Din bătrînul balcon al unei case în ruină a apărut un cearşaf întins, care, agitîndu-se, mi-a dat ameţeli. Nu aveam capul prea limpede în ziua aceea. Pînza albă mi s-a părut un linţoliu şi-am început să fug... Am ajuns în strada Aribau pe jumătate nebună.

În felul acesta am început să simt prezenţa morţii în casa pe unde trecuse, cu tragedia ei, în urmă cu două luni.

La puţin timp, însă, viaţa mi s-a părut la fel. Aceleaşi strigăte începeau s-o umple. Juan continua s-o bată, ca întotdeauna, pe Gloria. Poate că acum începuse s-o bată pentru orice şi poate că brutalitatea lui sporise... Nu simţeam, totuşi, nici o diferenţă. Căldura ne înăbuşea pe toţi, şi doar bunica, din ce în ce mai zbîrcită, tremura de frig. Dar nu exista nici o deosebire între această bunică şi bătrînica de altădată. Nu părea nici măcar mai tristă. Eu continuam să primesc surîsuri şi daruri din partea ei, iar în dimineţile în care Gloria chema pe cumpărătorul de vechituri, ea continua să se roage, din dormitorul ei, Sfintei Fecioare.

Mi-amintesc că, într-o zi, Gloria a vîndut pianul. Vînzarea a fost mai rentabilă ca cele de pînă atunci şi simţurile mele au luat, de îndată, notă că în ziua aceea şi-a permis luxul să pună carne în mîncare. Acum, cînd nu mai era Antonia care, prin simpla ei prezenţă, drămuia şi dădea mîncărurilor gustul acela oribil, Gloria făcea eforturi ca lucrurile să meargă mai bine.

Tocmai mă îmbrăcam, dorind să ies în stradă, cînd am auzit un mare scandal în bucătărie. Juan, înfuriat la culme, trîntea cratiţele care, un moment mai înainte, îmi stîrniseră pofta, şi o lovea pe Gloria, care se afla la pămînt.

— Nenorocito ! Ai vîndut pianul lui Román ! Pianul lui Román ! Nenorocito ! Scroafo !

Bunica tremura, ca de obicei, apropiind de obrazul ei băieţelul pentru ca acesta să nu vadă ce face tatăl lui. Juan avea spume la gură, iar ochii lui aveau strălucirea ochilor celor ce trăiesc în ospicii. Cînd a obosit din pricina loviturilor, şi-a dus mîinile la piept, ca cineva care se îneacă, şi după aceea, cu o furie mai mare, s-a îndreptat spre taburelele de brad de sub masă, pe care le-a făcut ţăndări... Gloria, pe jumătate moartă, a reuşit să iasă de acolo şi ne-am îndepărtat, toate, lăsîndu-l singur cu ţipetele lui. După ce s-a liniştit — mi-au spus ele — şi-a luat capul între mîini şi a plîns cu sughiţuri.

În ziua următoare a venit Gloria, încet şi spionînd, pînă la mine, şi mi-a vorbit de hotărîrea ei de a chema medicul şi de a-l băga pe Juan la ospiciu.

— Mi se pare că e bine, i-am spus eu (dar eram sigură că niciodată nu se va întîmpla aşa ceva).

Gloria stătea în fundul camerei. M-a privit şi mi-a spus :

— Tu nu ştii, Andrea, cît mi-e de frică !

Avea aceeaşi faţă inexpresivă din totdeauna, dar, lacrimile îi umpleau ochii.

— Eu nu merit asta, Andrea, pentru că sînt o fată foarte bună...

A rămas un moment tăcută, părînd subjugată de propriile ei gînduri. S-a apropiat de oglindă.

— Şi frumoasă... Nu-i aşa, că-s frumoasă ?

Îşi pipăia trupul cu o anumită plăcere, uitînd de neliniştea ei. S-a întors spre mine :

— De ce rîzi ?

A suspinat şi, imediat, a luat o mină de femeie înspăimîntată...

— Nici o femeie n-ar fi suferit ceea ce săfur eu, Andrea... De la moartea lui Román, Juan nu-mi dă voie să dorm. Zice că sînt o bestie care nu face altceva decît să doarmă, în timp ce fratele lui urlă de durere. Vorbele astea, spuse de el, mititico, te fac să rîzi... Dar dacă ţi le spune la miezul nopţii, cînd eşti în pat... Nu, Andrea, nu-i de rîs să te trezeşti pe jumătate strangulată de mîinile unui bărbat. Zice să sînt o scroafă, că noaptea nu fac decît să dorm, iar ziua la fel. Cum să nu dorm ziua, dacă n-o pot face noaptea ? Mă întorc de la sora mea foarte tîrziu şi, deseori, îl găsesc aşteptîndu-mă în stradă. Într-o zi mi-a arătat un cuţit mare pe care, zicea el, îl purta pentru a-mi tăia capul dacă aş fi întîrziat cel mult o jumătate de oră... Tu crezi că n-ar avea curajul s-o facă ? Dar cu un nebun ca el... Zice că Román îi apare în vis în fiecare noapte şi îl sfătuieşte să mă ucidă... Ce-ai face tu, Andrea, în locul meu ? Ai fugi ?

N-a aşteptat să-i răspund.

— Dar cum poţi să fugi cînd bărbatul are un cuţit în mîini şi nişte picioare care să te poată urmări pînă la capătul lumii ? Tu nu ştii, mititico, ce înseamnă frica... Să te culci aproape spre ziuă, cu tot corpul plin de vînătăi, aşa cum mă culc eu, alături de un bărbat care-i nebun... Stau în pat pîndind momentul în care el adoarme pentru a-mi adînci capul în pernă şi a mă odihni şi eu. Şi văd că el nu doarme niciodată. Îi simt ochii, deschişi, lîngă mine. E treaz întru totul, cu muşchii încordaţi, şi în fiecare moment mă întreabă : Ai adormit ? Şi trebuie să-i vorbesc ca să-l liniştesc. În cele din urmă nu mai pot, somnul îmi intră ca o durere neagră în ochi şi mă prăbuşesc, înfrîntă... Imediat, îi simt respiraţia aproape, îi simt trupul atingîndu-l pe al meu, şi trebuie să mă îndepărtez, asudată de spaimă, pentru că mîinile lui îmi trec, uşor, peste gît şi nu ştiu ce se poate întîmpla... Şi dacă ar fi rău întotdeauna, mititico, l-aş putea urî şi poate că ar fi mai bine. Uneori însă mă mîngîie, îmi cere iertare, plînge ca un copil... Ce pot să fac ? Încep să plîng şi eu, cuprinsă de remuşcare... pentru că toţi avem remuşcările noastre, chiar şi eu... şi îl mîngîi, la rîndu-mi... După aceea, dimineaţa, dacă îi amintesc toate astea, vrea să mă ucidă... Poftim !

Brusc, şi-a smuls bluza şi mi-a arătat o vînătaie, aproape însîngerată, pe spinare.

Observam teribila cicatrice cînd mi-am dat seama că în cameră mai era cineva. Întorcîndu-mă, am văzut-o pe bunica mişcîndu-şi cu supărare căpşorul nins.

Ah, mînia bunicii! Singura mînie pe care mi-o amintesc... Mi-aducea o scrisoare pe care abia o primise. Şi-o scutura în plic.

— Blestematelor! Blestematelor! ne-a spus ea. Ce puneaţi la cale? Ospiciul?... Pentru un bărbat bun la suflet, care vă îmbracă şi care vă dă de mîncare, vouă şi copilului, care îşi petrece nopţile alintîndu-l, pentru ca soţia lui să doarmă liniştită... Nebunelor! Pe voi două şi pe mine ne vor închide împreună, înainte de a-i atinge lui un fir de păr.

Cu un gest de răzbunare a aruncat scrisoarea jos şi a dat din cap, gemînd şi vorbind singură.

Scrisoarea era pentru mine. Mi-o trimitea Ena de la Madrid. Drumul vieţii mele începea să se schimbe.

XXV

Am terminat cu aranjatul cufărului şi l-am legat strîns cu o sfoară, pentru a întări încuietorile distruse. Eram obosită. Gloria a venit să-mi spună că masa era gata. M-a invitat să cinăm împreună în acea ultimă seară. Dimineaţa s-a aplecat spre mine:

— Am vîndut toate sfeşnicile de perete. Nu ştiam că pentru lucrurile astea atît de vechi şi de murdare or să-mi dea atîţia bani, mititico.

În seara aceea a fost pîine din abundenţă. S-a servit peşte alb. Juan părea bine dispus. Copilul gîngăvea, în scăunaşul lui înalt, şi mi-am dat

seama, uimită, că în anul acela crescuse tare mult. Candelabrul se reflecta în obscuritatea geamurilor de la balcon. Bunica a spus:

— Hoţomano! Să vedem cît de repede ai să vii să ne vezi...

Gloria şi-a pus mîna ei mică peste cea pe care eu mi-o ţineam pe masă.

— Da, întoarce-te repede, Andrea, ştii doar că te iubesc mult...

Juan a intervenit şi el:

— N-o plictisiţi pe Andrea. Face bine că pleacă. În sfîrşit, i se oferă ocazia de a munci şi de a face ceva... Pînă acum nu se poate spune că ar fi făcut-o.

Am terminat masa. Nu ştiam ce să spun. Gloria a îngrămădit farfuriile murdare în chiuvetă şi după aceea s-a dus să-şi facă buzele şi să-şi pună paltonul.

— Gata, îmbrăţişează-mă, mititico... De ce pleci atît de devreme? La cît e trenul?

— La şapte.

Am îmbrăţişat-o şi, lucru ciudat, am simţit c-o iubesc. După aceea am văzut-o îndepărtîndu-se.

Juan stătea în mijlocul holului, privind fără să spună un cuvînt, manevrele mele cu cufărul, pe care încercam să-l aşez lîngă uşă. Voiam să fac cît mai puţin zgomot, să nu tulbur pe nimeni. Unchiul meu mi-a pus mîna pe umăr cu o amabilitate prostească şi m-a contemplat în felul acesta, despărţită de distanţa braţului său.

— Faci bine că pleci, nepoată! Ai să vezi că, oricum, să trăieşti într-o casă străină, nu-i ace-

laşi lucru cu a trăi împreună cu familia ta. Ai să înveţi să cunoşti ceea ce e viaţa...

Am intrat în camera Angustiei ; pentru ultima dată. Era cald şi fereastra era deschisă. Acelaşi reflex al felinarului din stradă se întindea peste balcoane, risipindu-se în dungi galbene.

Nu am vrut să mă gîndesc mai mult la ceea ce mă înconjura şi m-am aruncat pe pat. Scrisoarea Enei îmi deschisese, de data aceasta într-un mod real, orizonturile salvării mele.

„... Se găseşte de lucru pentru tine la biroul tatălui meu, Andrea. O să-ţi poţi permite să trăieşti independentă şi, în afară de asta, să asişti la cursurile de la universitate. Pentru moment, vei locui la noi, iar după aceea ai să poţi să-ţi alegi o locuinţă pe placul tău, pentru că nu avem de gînd să te sechestrăm la noi. Mama e foarte bucuroasă şi îţi pregăteşte camera. Eu, de bucurie, nici nu mai pot dormi."

Era o scrisoare lungă, în care îmi povestea toate preocupările şi speranţele ei. Îmi spunea că Jaime, de asemeni, va veni să locuiască în iarna aceea la Madrid. Că se hoătrîse, în sfîrşit, să-şi termine şi el studiile şi după aceea să se căsătorească.

Nu puteam adormi nici eu. Mi se părea nepotrivit să simt din nou acea nelinişte de acum un an, la mine în sat, înainte de a veni la Barcelona, cînd săream din pat la fiecare jumătate de ceas, temîndu-mă să nu pierd trenul de şase. Acum nu mai aveam aceleaşi iluzii, dar plecarea aceasta mă înduioşa. Tatăl Enei, care sosise la Barcelona pentru cîteva zile, venea să mă ia a doua zi, de dimineaţă, pentru a-l însoţi în călătoria sa de întoarcere la Madrid. Urma să călătorim cu automobilul.

Eram îmbrăcată deja, cînd şoferul a ciocănit, discret, la uşă. Întreaga casă părea liniştită, adormită sub lumina scăzută, care intra prin balcoane. Nu am avut curajul să intru în camera bunicii. Nu voiam s-o trezesc.

Am coborît scările tiptil. Simţeam o emoţie vie. Îmi aminteam de teribila speranţă, de dorinţa de viaţă cu care le urcasem prima oară. Acum, plecam fără să fi cunoscut nimic din ceea ce, confuz, speram pe atunci : viaţa în plenitudinea ei, bucuria, pasiunea pentru muncă, iubirea. Din casa de pe Aribau nu luam cu mine nimic ; cel puţin aşa credeam pe atunci.

În picioare, lîngă automobilul lung şi negru, mă aştepta tatăl Enei. Mi-a întins mîinile în semn de bun venit cordial. S-a întors spre şofer pentru a-i da nu ştiu ce fel de sarcini. După aceea mi-a spus :

— Vom lua masa la Zaragoza, dar, înainte, va trebui să luăm gustarea de dimineaţă ; şi a surîs îndelung. O să-ţi placă voiajul, Andrea, ai să vezi...

Aerul dimineţii îmi făcea bine. Sub roua nopţii pămîntul părea umed. Înainte de a intra în automobil, am întors privirea spre casa unde trăisem un an de zile. Primele raze de soare se loveau de ferestre. Cîteva clipe după aceea, strada Aribau şi toată Barcelona rămîneau în spatele meu.

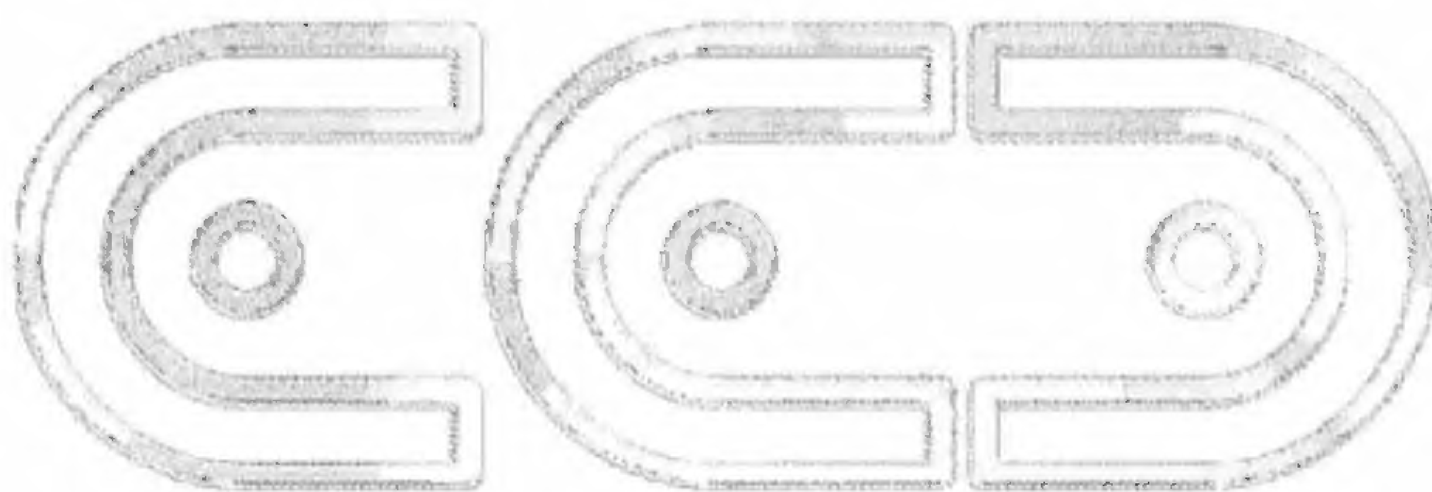
CUPRINS

Redactor responsabil : CONSTANȚA TĂNĂSESCU
Tehnoredactor : VICTOR MAȘEK

Dat la cules 03.05.1967. Bun de tipar 30.06.1967. Apărut 1967. Tiraj 25.140 ex. broșate. Hîrtie tipar înalt B mat de 63 g/m². Format 700×920/32. Coli ed. 12,89. Coli tipar 10,5. A. nr. 5.968. C.Z. pentru bibliotecile mari 86. C.Z. pentru bibliotecile mici 86—31=R

Întreprinderea Poligrafică „13 Decembrie 1918"
Str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97, București
Republica Socialistă România
Comanda nr. 363

Scanare și prelucrare digitală

de

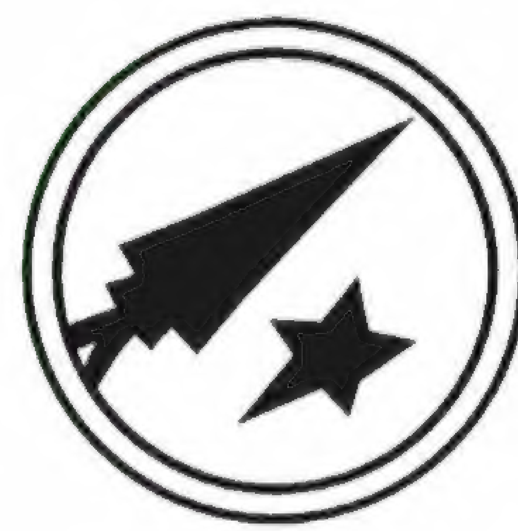

Anonim

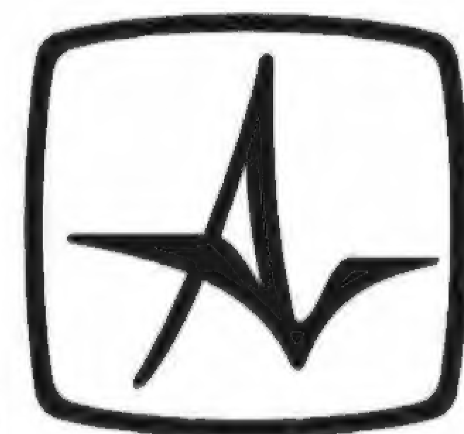

și

CAT Graur

Antwerpen

2023

